

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN GİRİŞİMSSEL HAZIR BULUNUŞLUK
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN DÜZENLEYİCİ
ROLÜ

Doktora Tezi

Zeynep İSKAN KUBBA

Danışman
Prof. Dr. Korhan KARACAOĞLU

Nevşehir
Eylül 2021

Bütün hakları saklıdır.

Kaynak göstermek koşuluyla alıntı ve gönderme yapılabilir.

© Zeynep İSKAN KUBBA

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Zeynep İSKAN KUBBA

**GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN GİRİŞİMSSEL HAZIR BULUNUŞLUK
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN DÜZENLEYİCİ
ROLÜ**

Zeynep İSKAN KUBBA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Eylül 2021
Danışman: Prof. Dr. Korhan KARACAOĞLU**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk (GHB) üzerindeki etkisini ve bu etkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolünü belirlemektir. Bu bağlamda incelenen ilgili yazın taraması sonucunda araştırma hipotezleri geliştirilmiş ve kuramsal bir model ortaya konulmuştur. Araştırma, Aksaray ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde girişimcilik eğitimi almış 365 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri yargısal örnekleme yöntemi ile, online ve yüz yüze anket tekniği kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler uygun istatistiksel paket programlar kullanılarak regresyon analizi yoluyla test edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin girişimsel hazır bulunuşlukları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ve bu etkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici bir rol oynadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmada girişimcilik eğiliminin, GHB'nin boyutlarından olan öğrenme yönelimini etkilemediği; algılanan çekicilik ve iş tutkusu boyutlarını ise negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi boyutuna etkisinde girişimcilik eğitiminin düzenleyici bir role sahip olmadığı ancak algılanan çekicilik ve iş tutkusu boyutlarına etkisinde girişimcilik eğitiminin düzenleyici bir role sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik Eğilimi, Girişimcilik Eğitimi, Girişimsel Hazır Bulunuşluk (GHB)

**THE MODERATING ROLE OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION ON
THE RELATIONSHIP BETWEEN ENTREPRENEURIAL INCLINATION
AND ENTREPRENEURIAL READINESS**

Zeynep İSKAN KUBBA

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of Business Management, Ph.D. Thesis, September 2021**

Supervisor: Proffesor Korhan KARACAOĞLU

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the relationship between entrepreneurial inclination (tendency) and entrepreneurial readiness (ER), and the moderating role of the entrepreneurship education in this relationship. As a result of the literature review examined in this context, research hypotheses were developed and a theoretical model was put forward. The research was conducted on 365 students who received entrepreneurship education at Aksaray and Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. The data of the research were gathered with convenience sampling method by using online and face-to-face survey technique. The data collected were tested by regression analysis using appropriate statistical package programs. According to the results of the research, it was found that the entrepreneurial inclinations of the participants had a significant effect on their entrepreneurial readiness and that entrepreneurship education played a moderator role in this effect. In the study, it is found that the entrepreneurial inclination did not affect the learning orientation of the dimensions of the ER; it is concluded that the entrepreneurial inclination negatively affects the perceived attractiveness and work passion dimensions of the dimensions of ER. In addition, it is determined that entrepreneurship education did not have the moderating role in the effect of entrepreneurial inclination on learning orientation dimension, but entrepreneurship education has a moderator role in the effect of perceived attractiveness and work passion.

Key Words: Entrepreneurial Inclination (tendency), Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Readiness (ER)

TEŞEKKÜR

Bu çalışma sürecinde gerek akademik anlamda gerek motivasyon bağlamında destek ve katkılarından dolayı, araştırma ve analiz hususunda bilgi birikimi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, çalışmaktan son derece mutluluk duyduğum değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Korhan KARACAOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım. Yoğun çalışma temposuna rağmen çalışmama emek ve zaman harcadığı için ayrıca kendisine her daim minnet duyacağımı belirtmek isterim. Aynı zamanda, doktora tez savunmamda tezime fikir ve önerileriyle fayda ve destek sağlayan değerli jüri üyesi hocalarım Sayın Prof. Dr. Ebru AYKAN, Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU, Doç. Dr. Şükrü APAYDIN ve Doç. Dr. Mehmet Halit YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Bu tez çalışması aşamasında beni her zaman kendime inanmam konusunda teşvik eden sevgili eşim, hayat arkadaşım Veysel KUBBA'ya, bana göstermiş olduğu sabır, anlayış ve desteklerinden dolayı minnettarım. Bu süreçte varlığıyla hayatımıza ayrı bir renk ve anlam katan, güler yüzüyle beni hep motive eden canım oğlum Ömer KUBBA'ya, sonsuz teşekkürlerimi sunuyor onunla gurur duyuyorum.

Son olarak, araştırma süreci boyunca manevi desteklerini esirgemeyen, ilgi ve anlayış gösteren anneme, babama ve tüm çalışma arkadaşlarıma da teşekkür etmek isterim.

Zeynep İSKAN KUBBA

Eylül, 2021

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞ UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK BEYANI.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ.....	4
1.1.1. Girişimcilik Kavramı	4
1.1.1.1. Girişimciliği Belirleyen Faktörler	6
1.1.1.1.1. Girişimcilerin Bireysel (Psikolojik) Özellikleri.....	7
1.1.1.1.2. Girişimcilerin Demografik özellikleri	13
1.1.2. Girişimcilik Eğilimi	14
1.1.3. Girişimcilik Yönelimi	15
1.1.4. Girişimcilik Niyeti	16
1.1.5. Girişimcilik Eğiliminin Oluşumu	18
1.1.5.1. Girişimcilik Eğiliminin Kuramsal Tmelleri Bağlamında Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisi (PDT).....	19
1.1.5.2. Girişimcilik Eğilimi Bağlamında Shapero'nun Girişimsel Etkinlik Modeli	23
1.1.6. Girişimcilik Eğilimi Boyutları (Girişimcilik Eğiliminin Oluşmasına Etki Eden Faktörler.....	24

1.1.6.1. Motivasyon	25
1.1.6.2. Fırsat Tanımlama	27
1.1.6.3. Kaynaklar	29
1.1.6.4. Girişimsel Yetenekler	30
1.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ	32
1.2.1. Girişimcilik Eğitiminin Önemi	35
1.2.2. Girişimciliği Eğitiminin Amacı	38
1.2.3. Girişimciliği Eğitimi Süreci	40
1.2.3.1. Girişimcilik Eğitiminde Öğretim Yaklaşımları	44
1.2.4. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi	50
1.3. GİRİŞİMSSEL HAZIR BULUNUŞLUK	54
1.3.1. Girişimsel Hazır Olma	55
1.3.2. Girişimsel Hazır Bulunuşluk Kavramı	56
1.3.2.1. Girişimsel Bilişler	61
1.3.2.2. Sosyal Sermaye ve Sosyal Ağlar	63
1.3.3. Girişimsel Hazır Bulunuşlukta Girişimcilik Eğitiminin Rolü	64
1.3.4. Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Literatür Çalışmaları	71
1.4. Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk ve Girişimcilik Eğitimi Arasındaki İlişkiler	75

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TARTIŞMA VE YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	87
2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	88
2.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	89
2.4. ARAŞTIRMA MODELİ	91
2.4.1. Araştırmanın Değişkenleri	92
2.4.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	92
2.4.1.2. Girişimcilik Eğilimi (Bağımsız Değişken)	92
2.4.1.3. Girişimcilik Eğitimi (Düzenleyici Değişken)	93
2.4.1.4. Girişimsel Hazır Bulunuşluk (Bağımlı Değişken)	94

2.5. KURAMSAL TARTIŞMA VE ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	94
2.5.1. Araştırmanın Hipotezleri	103
2.6. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	104
2.6.1. Araştırmanın Deseni	104
2.6.2. Araştırmanın Örneklemi	104
2.6.3. Veri Toplama Yöntemi	105
2.6.4. Pilot Çalışma	105
2.6.5. Verilerin Analizinde Kullanılan İstatiksel Yöntemler	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri	107
3.2. Ölçeklerin Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi	110
3.3. Hipotezlerin Analizi	114
3.3.1. Girişimcilik Eğilimi İle Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki	114
3.3.2. Girişimcilik Eğiliminin Girişimsel Hazır Bulunuşluk Üzerindeki Etkisi ...	116
3.3.3. Girişimcilik Eğilimi İle Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişkide	
Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü	118
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	175
ÖZGEÇMİŞ	179

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Girişimciliğe Yönelik Tanımlar	5
Tablo 2: Girişimci Olmayı Belirleyen Faktörleri Ele Alan Yaklaşımlar	7
Tablo 3: Planlı Davranış Teorisi'ne Dayalı Bazı Çalışmalar	22
Tablo 4: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisine İlişkin Yapılan Araştırmaların Özeti.....	70
Tablo 5: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Niyetine Etkisi	78
Tablo 6: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi	80
Tablo 7: Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Faaliyetleri Arasındaki İlişkiyi Ele Alan Bazı Araştırmalar	81
Tablo 8: Girişimcilik Eğitiminin Etkisi	82
Tablo 9: Ölçeklerin Hazırlanmasında Yararlanılan Kaynaklar	94
Tablo 10: Girişimcilik Eğilimine İlişkin Bazı Çalışmalar	96
Tablo 11: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Kullanılan Boyutlar	98
Tablo 12: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Bazı Çalışmalar	102
Tablo 13: Hipotezlerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Analizler.....	103
Tablo 14: Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri ve Ailenin Kariyer Etkisi..	107
Tablo 15: Girişimcilik Eğilimine (GE) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	111
Tablo 16: Girişimcilik Eğitime (GEGT) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	112
Tablo 17: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa (GHB) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları .	112
Tablo 18: Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki..	114
Tablo 19: Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki..	115
Tablo 20: Girişimcilik Eğiliminin Öğrenme Yönelimi Üzerine Etkisi	117
Tablo 21: Girişimcilik Eğiliminin Algılanan Çekicilik Üzerine Etkisi	117
Tablo 22: Girişimcilik Eğiliminin İş Tutkusu Üzerine Etkisi	117
Tablo 23: Girişimcilik Eğilimi ile Öğrenme Yönelimi Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü	119
Tablo 24: Girişimcilik Eğilimi ile Algılanan Çekicilik Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü ..	122
Tablo 25: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğiliminin Algılanan Çekiciliğe Etkisi	122

Tablo 26: Girişimcilik Eğilimi ile İş Tutkusu Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü	124
Tablo 27: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğiliminin İş Tutkusuna Etkisi	124
Tablo 28: Araştırma Hipotez Sonuçlarının Özet Sunumu	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Psikolojik Özelliklerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi Modeli	8
Şekil 2: Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisi	20
Şekil 3: Shapero ve Krueger Modeli	24
Şekil 4: Girişimsel Öğrenmenin Deneyimsel Bir Süreç Olarak Kavramsal Bir Çerçevesi.....	42
Şekil 5: Girişimcilik Eğitiminin, Girişimcilik Algısı Ve Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etki Süreci.....	43
Şekil 6: Girişimcilik Süreci: Davranışlar, Beceriler ve Nitelikler.....	45
Şekil 7: Girişimcilik Eğitiminin Rollerini.....	47
Şekil 8: Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılmasına Yönelik Model	52
Şekil 9: Girişimsel Hazır Olma - Girişimsel Hazır Bulunuşluk	55
Şekil 10: Girişimsel Motivasyon ve Girişimcilik Süreci Modeli	58
Şekil 11: Kişide Girişimcilik Eğilimi Nasıl Oluşur?.....	59
Şekil 12: Girişimcilik Eğitimi Ve Girişimcilik Niyeti Modeli	79
Şekil 13 Araştırmanın Kavramsal Modeli	91
Şekil 14: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi Ve Öğrenme Yönelimi İlişkisi	120
Şekil 15: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi ve Algılanan Çekicilik İlişkisi.....	123
Şekil 16: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi ve İş Tutkusu İlişkisi.....	126

GİRİŞ

Bireylerin de toplumların da istek ve ihtiyaçları sınırsız ve sonsuzdur. Bu ihtiyaçlar, onları karşılayacak mal veya hizmet üretimi faaliyetlerini gerçekleştirecek işletmelerin kurulmasına yol açmıştır (Demirel ve Tikici, 2004: 56). İşletmelerin var olabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için emek, işgücü, sermaye gibi kıt kaynakları uygun bir şekilde bir araya getiren girişimci kavramı, Fransız iktisatçı J. B. Say'den itibaren bir üretim faktörü olarak nitelendirilen (Örücü vd., 2007: 28-29) ve son dönemlerde değer yaratan girişimci ve girişimciliğe verilen önem giderek artmaktadır.

Hisrich (1985)'e göre girişimcilik, farklı değerde bir şeyler yaratma sürecinde, gerekli zamanı ve çabayı harcayarak, riskleri üstlenerek, parasal ve kişisel tatmin ve bağımsızlığın sonucunda kazanç elde etmektir (Doğan, 2013: 6 ve Gerba, 2012: 226-227). Lumpkin ve Dress (1996)'ın belirttiği gibi girişimcilik, yeni bir girişim yaratarak bir ülkenin sosyal, teknolojik ve ekonomik büyümesinde önemli bir role sahiptir (Zegeye, 2013:303). Kendi işletmesini kurmanın veya küçük işletme sahipliğinin ötesinde toplumsal bir olgu olarak görülen girişimciliği (Thompson (1999)'dan aktaran Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009: 83), Hisrich ve Peters (2002), ekonomik, psikolojik ve sosyal riskler üstlenerek, zaman ve çaba harcayarak farklı, yeni bir değer yaratma süreci olarak ele almışlardır (Demirel ve Tikici, 2004: 51). Eren vd. (2012)'e göre toprak, sermaye, bilgi ve teknoloji, emek gibi üretim faktörlerini uygun bir şekilde bir araya getirerek ekonomik değere dönüştüren, fırsatları belirleyerek yenilikleri yakalayan en önemli üretim faktörü girişimcidir (Önce vd., 1).

Bireylerin ekonomiye katkı sağlamak ve aynı zamanda da potansiyellerini daha fazla ortaya koyma fırsatını veren girişimcilik konusu, özellikle son zamanlarda artan bir şekilde önem kazanmaya başlamıştır. Girişimin desteklenmesi, teşvik edilmesi ve gelişiminde girişimcilik eğitimi önemli bir unsurdur.

Bireylere girişimlerine başlamadan önce girişimcilik eğitimi verilmesi, gelecekte yapacakları girişimlerin başarı şansını arttırmaları açısından önem arz etmektedir. Özellikle söz konusu eğitimin gençlerin girişimsel tutum ve davranışlarının oluşmasında ve sahip oldukları girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasında

etkili olduğu ve kendi işlerini kurmaya yönlendirdiği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2014:305). Girişimcilik eğitimi ile kişinin sahip olduğu girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkmasını sağlanarak kişinin nitelikleri gelişecek ve mevcut potansiyeli kullanılabilir hale gelecektir. Bu eğitim, bireyin içinde var olan girişimcilik ateşinin dışarı çıkmasını sağlamaktadır (Korkmaz, 2012: 213,224).

Alan yazında öğrencilerin girişimcilik eğilimi kimi zaman girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyen, kimi zaman ise girişimsel hazır bulunuşluktan etkilenen bir değer olarak ilişkilendirilmiştir. Risk alma, kendine güven duyma, kontrol odağı, fırsat belirleme, yenilikçilik gibi girişimsel hazır bulunuşluğun alt boyutları olarak değerlendirilen faktörlerle girişimcilik eğilimini ilişkilendiren (Chelariu vd., 2008; Iqbal vd., 2013; Olugbola ve Wahab, 2015; Edirisinghe ve Nimeshi, 2016; Chaudhary, 2016; Olugbola, 2017; İbrahim ve Saili, 2017; Kallas, 2019) birçok çalışmaya rastlanmıştır. Choo ve Wong (2006), başarı ihtiyacı, bağımsız olma arzusu ve kar elde etme güdüsünün girişimsel hazır bulunuşluğa yönelik önemli motive edici unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir (Olugbola, 2017: 158,159). İbrahim ve Mas'ud, 2016: 231; Dakhan vd., 2021: 200 ve Wulandari vd., 2021: 314, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğu pozitif yönde ve önemli ölçüde etkilediğini belirlemişlerdir. Ayrıca girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini güçlendirdiğini tespit etmişlerdir. Türkçe alan yazında girişimsel hazır bulunuşluk kavramı girişimcilik eğiliminden ayrı olarak henüz ele alınmamıştır. Girişimcilik eğilimi, girişimsel özellikler ile açıklanmış ve ilişkilendirilmiştir. Dündar ve Ağca (2007) ve İsmail vd. (2013), yeniliğin ve özgüvenin girişimcilik eğilimine sahip olanların daha fazla kendine güven duyma ve yenilikçilik özelliği sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Henderson ve Robertson (2000)'a göre girişimcilik eğitimi, girişimciliğin bir kariyer olarak algılanmasına ve küçük işletmelerin sağlıklı gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır (Balaban ve Özdemir, 2008: 136). Tekin (2005)'e göre girişimcilik eğitiminin temel amacı, kişilerin kendi işini kurarak bağımsız çalışmalarını sağlamaktır. Girişimcilik eğitim programlarının amacı ise, kişilerin kendi iş yerlerini kurmaları için, gerekli temel girişimcilik ve işletmecilik bilgilerini vererek, özel sektöre geçişlerini kolaylaştırmak ve bu işleri başarıyla yürütmelerini sağlamaktır

(Bozkurt, 2011: 825). Girişimcilik eğitim programlarının teşvik edilmesi ve uygulanması ise zamana ve kaynaklara önemli miktarda yatırım yapılmasını gerektirmektedir (Nabi vd., 2017: 278).

Bu çalışmanın amacı, girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiyi incelemek ve girişimcilik eğitiminin bu ilişkideki düzenleyici rolünü irdelemektir. Çalışmanın temel amacı doğrultusunda birinci bölümde, girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk kavramları ilgili literatürdeki mevcut çalışmalar incelenerek açıklanmıştır. İkinci bölümde, araştırmanın amacı ve önemi vurgulanarak girişimcilik eğilimi ile girişimcilik eğitimi arasındaki ilişkide girişimsel hazır bulunuşluğun düzenleyici etkisini araştırmak maksadıyla literatür kaynakları detaylı bir şekilde değerlendirilmiş ve bu yönde geliştirilen araştırma hipotezleri ve modeline yer verilmiştir. Ayrıca, araştırmanın örneklemini ile verilerin toplanmasına ve analize yönelik araştırma yöntemi sunulmuştur. nc bölümde ise, kuramsal tartışma doğrultusunda geliştirilen araştırma hipotezlerine uygun görülen istatiksels analiz yöntemleri kullanılarak elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çalışma, sonuçları bir bütün olarak ele alınmış ve araştırmanın ilgili alan yazına katkıları da belirtilerek gelecekte yapılması düşünülen çalışmalara sunulan öneriler ile tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk kavramları arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

1.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

Girişimciliğe ilişkin alan yazında girişimcilik eğiliminin (entrepreneurial inclination), girişimcilik niyeti (entrepreneurial intention) (De Clercq vd. 2013; Sahban, Sri Ramalu ve Syahputra, 2016) veya girişimcilik yönelimi (entrepreneurial tendency, propensity) (Cromie ve O'Donoghue, 1992; Chelariu vd., 2008; Sezer, 2013; Alparslan ve Özmen, 2017; Şenel ve Orhan, 2020; Tepe Küçüköğlü, Baynazoğlu ve Berber, 2020) ya da girişimsel zihniyet (entrepreneurial mindset) (Salami, 2019) kavramlarıyla eş anlamlı ifade edildiği görülmüştür. Bu çalışmada ise girişimcilik niyeti girişimsel hazır bulunuşluğun alt boyutu olarak ele alındığı için girişimcilik eğilimi ifadesi tercih edilmiştir. Bu kavramların daha iyi anlaşılması için öncelikle girişimcilik ve girişimciliği belirleyen faktörler açıklanmıştır.

1.1.1. Girişimcilik Kavramı

McClelland (1961) girişimciliği, pazardaki belirli bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik yeni değer yaratmak amacıyla ekonomik yeniliklerden yararlanmaya çalışan kişinin gerçekleştirip yönettiği dinamik bir süreç olarak tanımlamıştır (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 118).

Smart ve Conant (1994) girişimciliği, bireyin yaratıcılığını kullanarak pazar fırsatlarını belirlediği, kaynakları elde ettiği ve istenen sonuçlara ulaşmak için çevreye uyum sağlarken risk üstlendiği, hedef odaklı bir süreç olarak tanımlamışlardır (Chelariu vd., 2008: 405).

Romer (1994)'e göre girişimcilik, ekonomik büyümede kritik bir rol oynamakta; istihdam sağlama, gelir elde etme, yoksulluğu azaltma ve refahlık sağlama gibi alanlarda önemli bir gösterge olarak görülmektedir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 117). Bu noktada Praag (1999), girişimcilerin yenilikçi fikirler sunarak ve bunları uygulayarak ekonomik kalkınmadan sorumlu olduklarını; bu yeni fikirler başarılı bir

şekilde uygulandığında, yeni müşteri taleplerinin karşılanacağını ve yeni işletmelerin ortaya çıkacağını; bu şekilde bu işletmelerin, çalışanlara istihdam imkanı sunarak ekonomik büyümeye katkı sağlayacağını belirtmiştir (Kaygısız, 2015: 17).

Shane ve Venkataraman (2000) girişimciliği, geleceğe yönelik mal ve hizmetleri yaratma fırsatlarının keşfedildiği, değerlendirildiği ve kullanıldığı bir süreç olarak ele almıştır (Shane vd., 2003: 259). Kuratko (2005)'ya göre girişimcilik, kişinin fırsattan yararlandığı ve değer yarattığı bir süreçtir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) (2006)'ne göre girişimcilik, girişimcilerin yeni ürün veya hizmet sağlamak ya da ürün veya hizmete değer katmak için oluşturduğu ve büyüttüğü bir süreçtir. Bu tanımlardan girişimcilerin, insan ihtiyaçlarını karşılamak için değer yaratma ve katma niyetiyle ekonomik davranışlarda bulunan bireyler olduğu sonucuna varılabilir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 118).

Girişimci, kar ve büyümenin temel amaçları için bir işletme kuran ve yöneten kişidir. Esas olarak yenilikçi davranışlarla karakterize edilir ve işletmede stratejik yönetim uygulamalarını kullanır (Gartner, 1989: 59). Girişimciler, yalnızca karlı olabilecek ekonomik fırsatları aramaz ve belirlemezler; aynı zamanda önsezilerinin doğru olup olmadığını görmek için risk almaya da hazırdırlar. Hebert ve Link (1989)'e göre girişimci, mal, kaynak ve kurumun yerini, biçimini ve kullanımını etkileyecek karar ve sorumluluk alma konusunda uzmanlaşmış kişidir. Sahlman ve Stevenson (1991)'a göre girişimci, fırsatları belirlemede, gerekli kaynakları bir araya getirmekte, iş planını uygulamakta ve zamanında karşılığını almaktadır. (Audretsch, 2003: 3).

Chen vd. (2010) girişimcileri yeni işletme kuran, risk alan ve hedeflerine ulaşan kişiler olarak ifade etmişlerdir (Paulose, 2011: 9). Bu bağlamda girişimcilik risk almayla ilgili bir kavramdır (Eroğlu ve Pıçak, 2011: 146).

Paulose (2011: 18)'a göre girişimcilik, yeni bir iş kurma (kar amaçlı); girişimci ise en az bir tane başka ücretli çalışanı olan yeni bir işletme (kar amaçlı) kuran kişi veya birden çok kişiden oluşan gruptur.

Birçok araştırmacının yapmış olduğu girişimcilik tanımları şu şekilde verilmiştir (Keat, 2008: 31):

Tablo 1: Girişimciliğe Yönelik Tanımlar

Araştırmacılar	Girişimciliğe İlişkin Tanımlar
Reynolds vd. (1993)	Yeni bir işletme girişiminde bulunma veya yeni girişim yaratma,

	serbest meslek, ticari bir işletme veya mevcut bir işletmeyi büyütmek gibi
Levie (1999)	Girişimcilik yeni işletme faaliyeti yaratma sürecidir
Thompson (1999)	Girişimcilik fırsatların belirlenmesi, seçilmesi ve kullanılması ve dolayısıyla girişimci yeni bir fırsatı öngören, düşünen kişidir
Morris vd. (2004)	Fırsattan yararlanmak için belirli kaynakları bir araya getirerek değer yaratma sürecidir
Schaper and Volery (2004)	Fırsatların belirlendiği ve bunların pazarlanabilir ürün veya hizmete dönüştürüldüğü bir süreçtir
Hisrich vd. (2005)	Girişimcilik yeni şeyler yaratma, risk ve ödülleri üstlenme sürecidir.

Kaynak: Keat, 2008: 31

İnsanların yaşam mücadelesinde hayatlarını devam ettirebilmek adına ortaya çıkan ihtiyaçlarını karşılayabilme güdüsüyle yaptıkları her faaliyeti basit bir ifadeyle girişim şeklinde nitelendirilebilir. Yapılan tanımlara bakıldığında, girişimcilik hem bireysel hem de örgütsel düzeyde ele alınmaktadır. Girişimcilik, yeni veya mevcut bir organizasyon içerisinde, yaratıcılık ve yenilik yapma yoluyla değer yaratmak üzere bir fırsatın ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi, kaynakların veya girişimcilerin konumuna bakılmaksızın bu fırsattan en iyi şekilde faydalanma sürecidir. Yapılan girişimlerin temel amacında hayatını devam ettirebilmek, daha iyi yaşayabilmek yani yaşam kalitesini arttırmak vardır. Bu doğrultuda risk almak, yenilik yapmak kaçınılmazdır.

1.1.1.1. Girişimciliği Belirleyen Faktörler

Literatür ele alındığında girişimci olmayı belirleyen faktörlerin, bireysel, çevresel ve firma yaklaşımı olmak üzere üç başlık altında incelendiği görülmektedir. Bireysel yaklaşım, girişimciliğin belirlenmesinde bireyin demografik ve psikolojik özelliklerini dikkate almaktadır. Başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven ve yenilikçilik gibi faktörler psikolojik özellikler; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, ailede girişimci olması ve ailenin gelir durumu gibi faktörler ise demografik özelliklerdir (Korkmaz, 2012: 212). Çevresel yaklaşım ise en etkin olanı kültürel olmak üzere sosyal, ekonomik ve teknolojik koşulları, girişimciliğe etki eden faktörler olarak ele almaktadır (Keleş vd., 2011: 111; Özden, Temurlenk ve Başar, 2007: 7). Mevcut bir işletme içinde yapılan girişimcilik faaliyetlerine odaklanan firma yaklaşımı ise, girişimcinin kurduğu

işletmesini geliştirerek büyümesi için sahip olması gereken yönetsel özelliklere vurgu yapmaktadır (İşcan ve Kaygın, 2011: 448; Özden vd., 2007: 7).

Tablo 2: Girişimci Olmayı Belirleyen Faktörleri Ele Alan Yaklaşımlar

Yaklaşımlar	Girişimci olmayı belirleyen faktörler
Bireysel Yaklaşım	Bireyin demografik ve psikolojik özellikleri dikkate alınır Başarı İhtiyacı, Kontrol Odağı, Risk Alma Eğilimi, Belirsizliğe Katlanma, Kendine Güven, Yenilikçilik gibi psikolojik özellikler; Aile, Eğitim, Kişisel Değerler, Yaş, İş Tecrübesi, Rol Modelleri, medeni durum gibi demografik özellikler.
Çevresel Yaklaşım	Sosyal, Politik, Kültürel, Ekonomik, Teknolojik Koşullar, Toplumsal Değer ve Normlar
İşletme (Firma) Yaklaşımı	İşletme içerisindeki faaliyetlere odaklanır

Kaynak: Okutan ve Balaban, 2014: 12

Girişimciliğin artan önemi göz önüne alındığında, girişimsel özellikleri tanımlamak önemli görülmektedir (Koh, 1996: 12). Girişimcilik, bireyin tutum ve yeteneklerine ilişkin bir olgudur. Literatürde genel kabul gören bir özellikler listesine rastlamak ve bu özellikleri liste haline getirmek oldukça zordur. Bu özelliklerin daha iyi anlaşılabilmesi için, sıkça vurgulanan bazı psikolojik ve demografik özelliklere yer verilmektedir (Dündar ve Ağca, 2007: 125).

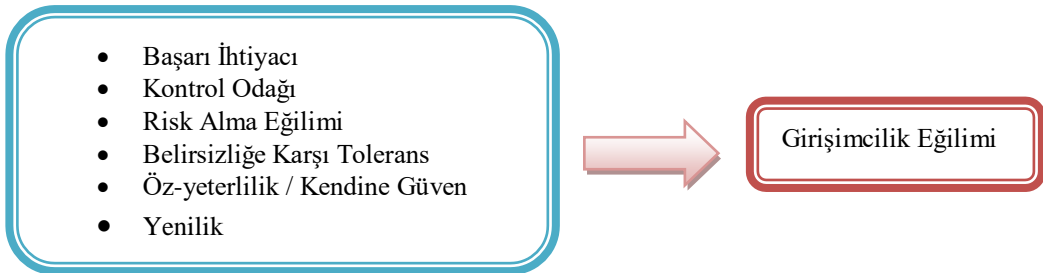
Girişimcilik eğiliminin belirlenmesinde demografik özelliklerin (yaş, cinsiyet, aile geçmişi, okul vb.) ve psikolojik özelliklerin (kontrol odağı, başarı ihtiyacı, belirsizlik toleransı, risk alma eğilimi, öz güven, yenilikçilik vb.) etkisini araştıran Chaudhary (2016: 171), kontrol odağı, belirsizlik toleransı, özgüven ve yenilikçiliğin, girişimcileri girişimci olmayanlardan ayırmada önemli özellikler olduğunu belirlemiştir. Başka bir deyişle, girişimcilik eğilimi olan öğrencilerin daha yenilikçi, daha özgüvenli, iç kontrol odağına sahip oldukları ve belirsizliklere karşı yüksek tolerans gösterdikleri tespit edilmiştir. Oysa başarı ihtiyacı ve risk alma eğiliminin girişimcilik eğiliminde önemli bir etkiye sahip olmadığını ifade etmiştir.

1.1.1.1.1. Girişimcilerin Bireysel (Psikolojik) Özellikleri

Genel olarak girişimcilik eğiliminin belirlenmesine etki eden bazı temel unsurlar, bireylerin kişisel özellikleri, aile yapısı, toplum kültürü ve aldığı eğitim olarak çalışmalarda yerini almıştır (Sarıtaş ve Duran, 2017: 150). Literatür, girişimci ve girişimci olmayanlar arasında kişilik özelliklerinden kaynaklanan bazı farklılıklar

olduğunu göstermiştir. Bunlardan bazıları cinsiyet, yaş, eğitim, anne ve babanın işleri, annenin ve babanın eğitim durumu ve ailede bir girişimcinin varlığıdır (Kaygısız, 2015: 18). Girişimcilerin bazı kişisel özellikleri doğuştan, bazı özellikleri de sonradan kazanılmaktadır (Yüzüak, 2010: 33). Kişinin girişimci olabilmesi için doğuştan gelen kalıtsal yetenekler tek başına yeterli değildir; bu yeteneklerin aile, arkadaşlar, toplumsal çevre, teknoloji gibi birçok faktörün etkisi ile ortaya çıkması şarttır (Mirza ve Dağdeviren, 2016: 88,89).

Çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde gruplandırılan girişimci kişilik özellikleri arasında, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, belirsizliğe karşı tolerans, risk alma, yenilikçilik, fırsatları belirleme, insan ilişkileri, kendine güven, bağımsız olma gibi unsurlar yer almaktadır (Özcan vd., 2018: 39). Koh (1996: 16) çalışmasında, psikolojik özelliklerin (başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe tolerans, kendine güven ve yenilik) girişimcilik eğilimine sahip olanları ve olmayanları yeterince ayırt edip edemeyeceğini araştırmıştır. Girişimcilik eğilimine sahip olanlar ile olmayanlar karşılaştırıldığında, daha fazla yenilikçi, belirsizliğe karşı toleransa ve risk alma eğilimine sahip oldukları anlaşılmıştır (Koh, 1996: 23). Dündar ve Ağca (2007: 139) ise, girişimcilik eğilimine sahip olanların, sahip olmayanlara göre daha fazla risk alma, kendine güven duyma ve yenilikçilik özelliği sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Şekil 1: Psikolojik Özelliklerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi Modeli
Kaynak: Koh, 1996: 17

Kontrol Odağı: Pervin (1980)'e göre kontrol odağı, bireyin hayatındaki ödüller ve cezalar hakkındaki algılarını temsil etmektedir (Marvin, 2014: 266). Hisrich ve Peters (2002)'a göre kontrol odağı, bir bireyin yaşamı boyunca olaylar üzerinde sahip olduğu kontrol duygusunu göstermektedir (Dündar ve Ağca, 2007: 126). Kişisel kontrol ya da kontrol odağı ise, kişinin sonuçlar veya başarılarını ne kadar

etkileyebileceğine dair inancı ifade etmektedir. Kişisel kontrol arttığında, girişimciliğe olan eğilim de orantılı olarak artacaktır. (İbrahim ve Sali, 2017: 64). Gül ve Beyşenova (2018: 213) ise, iç kontrol odağı ile girişimcilik eğilimi arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; buna karşın dış kontrol odağı ile girişimcilik eğilimi arasında herhangi bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Kişisel kontrol, insan tutumu üzerinde etkilidir ve birey başarıya ulaşmak için motive olduğunda kendini gösterir (İbrahim ve Sali, 2017: 64). Rotter (1966)'a göre bir bireyin kontrol odağı, içsel veya dışsal olarak görülebilmektedir. İçsel kontrol odağı, kişinin kendi yaşamı üzerindeki kontrolünü ifade etmektedir yani kişinin davranışlarının sonucu ya kişinin davranışına ya da kişinin özelliklerine bağlıdır (Littunen, 2000: 296). İçsel kontrol odağı, kişinin yetenekleri, çabaları ya da becerileri yoluyla sonuçlara etkisi olduğu yönündeki kişisel inancı olarak tanımlanırken; dışsal kontrol odağı ise, dış güçlerin sonuçları kontrol ettiği inancıdır (Kaufmann vd., 1995: 43). Naktiyok (2004)'a göre dışsal kontrol odağı, bireyin kendi faaliyetlerine ilişkin olayların kendi kontrolü dışında olduğunu algılamasıdır (Dündar ve Ağca, 2007: 126). Dışsal kontrol odağı, diğer insanların eylemlerine veya kader, şans ya da talihe odaklı bir çeşit tutumu ifade etmektedir. Dışsal kontrol odağının öğrenmeye engel olduğu düşünüldüğünden, içsel kontrol odağının girişimsel özelliklerle ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (Littunen, 2000: 296).

Başarı İhtiyacı: McClelland (1961), girişimcilik faaliyetini yönlendiren temel özellik olarak "başarı ihtiyacını" tanımlayan ilk kişidir. Girişimcilerin, bir faaliyetin sonuçlarını diğer etkenlerden ziyade kendi çabalarına dayandıran bireyler olduğunu ileri sürmüştür (Staniewski ve Szopiński, 2015: 610). McClelland (1961) tarafından ileri sürülen başarı ihtiyacı teorisine göre, güçlü bir başarı gereksinimine sahip bireyler, problemleri çözmeye, hedef belirlemede ve bu hedeflerine ulaşmak için çaba göstermede isteklidir (Littunen, 2000: 296). Bu teori, başarı ihtiyacını girişimcilik davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olarak ele almaktadır (Korkmaz, 2012: 212). Dimitriadis (2008)'a göre girişimcilik davranışı, yenilikçi bir yaklaşım ve yaratıcılık içeren temel kriterler ile yaşam boyu öğrenerek teşvik edilebilecek temel becerileri ve tutumları içerir (Staniewski ve Szopiński, 2015: 610).

Başarı aslında motivasyon amaçlıdır ve dolayısıyla bireyler istediklerini elde etmeye çalışacaklardır (Hj Din vd., 2016: 119). Girişimcilik ruhu, hedeflere ulaşma motivasyonu ile olumlu yönde ilişkilidir (Staniewski ve Szopiński, 2015: 610). Yüksek başarıya ihtiyaç duyan bireylerin, başarılı olmak için güçlü istekleri olduğuna ve neticede girişimci davranma olasılıklarının daha yüksek olduğuna inanılmaktadır (Koh, 1996: 14). Koh (1996: 14) literatürün, başarı ihtiyacı ile girişimcilik arasında önemli bir ilişki olduğunu gösterdiğini ve yapılan çalışmaların, girişimcilerin girişimci olmayanlara kıyasla daha yüksek bir başarıya ihtiyaç duyduklarını da ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Risk Alma Eğilimi: Koh (1996: 15)'a göre risk alma eğilimi, belirsiz karar verme bağlamında şans yakalama yönelimi olarak tanımlanabilmektedir. Risk alma, girişimcileri yöneticilerden ayırmada temel faktördür. Girişimcilerin yeterince kontrol veya beceriye sahip olduklarında, kar elde etmek amacıyla hesaplı (ölçülü, makul) risk almayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Literatür, risk almayı önemli bir girişimsel özellik olarak nitelendirmiştir. Hj Din vd. (2016: 120)'ne göre başarılı girişimci olmanın en önemli unsuru risk almaktır. Girişimcilerin diğerlerine göre daha çok risk aldığı algılanmakta ve risk üstlenme, girişimci olmanın ön şartı olarak görülmektedir (Macko ve Tyszka, 2009: 470).

Belirsizliğe Karşı Tolerans: Budner (1982)'a göre belirsizlik toleransı, açık (net) sonuçları olmayan durumları, tehdit ediciden ziyade çekici olarak görme eğilimidir. İş kurma ile ilgili zorluklar ve başarı potansiyeli doğası gereği öngörülemediğinden Schere (1982), belirsizlik toleransının sürekli belirsizlikle karşı karşıya kalan girişimciler için önemli bir özellik olduğunu belirtmiştir (Shane vd., 2003: 265).

Bir durumu düzenlemeye yetecek kadar bilgi olmadığında, belirsiz bir durumdan söz edilebilmektedir. Bir bireyin belirsiz bir durumu algılayıp bu durumu ele almasında yararlı bilgiyi organize etme biçimi, kişinin belirsizlik toleransını yansıtmaktadır. Belirsizlik toleransı yüksek olan bir kişi, belirsiz durumlara meydan okuyan, daha iyi bir performans göstermek için kararsız ve öngörülemeyen durumların üstesinden gelmeye çalışan bir kişidir. Girişimciler, sadece belirsiz bir çevrede faaliyet göstermezler; Mitton'a göre girişimciler, hevesle bilinmeyene yönelir ve isteyerek belirsizliği arar, bulur ve yönetirler. Dolayısıyla, belirsizlik toleransının girişimsel bir

özelliğ olduğu ve girişimcilik eğilimine sahip olanların diğerlerinden daha fazla belirsizlik toleransı sergilediği düşünülmektedir (Koh, 1996: 15).

Hofstede (1980) 'ye göre belirsizlikten kaçınma eğilimi düşük olan toplumlar, bireyleri hırslı ve rekabetçi olmaları, maddi başarı için çaba harcamaları ve maddi kazanç için risk almaları hususunda cesaretlendirmektedir. Ancak belirsizlikten kaçınma eğilimi yüksek olan toplumlarda, kişilerin maddi kazanç için risk almaktan kaçınmaları beklenmektedir. Riskten kaçınma, kişilerin girişimcilik eğilimlerini olumsuz etkilemektedir (Sandhu vd., 2011: 432).

Kendine Güven / Öz yeterlilik: Bandura (1995) öz-yeterlilik algısını, kişinin, kendisinden beklenen durumları yönetmesini sağlayacak yeteneklere olan inancı şeklinde nitelendirmiştir (Çetin, 2011: 73). Gawith (1995)'e göre şayet birey herhangi bir işi yapabilecek beceriye sahip, ancak bunu yapabileceğine dair özgüvenden yoksun ise yapabileceği işi yapamayacaktır. Öz-yeterlilik, bireylerin gözlenen becerileri ile değil, onların sahip oldukları becerileri ile ne yapabileceğine olan inançları ile ilgilidir (Günhan ve Başer, 2007: 69). Kısacası bireyin kendi hakkında, olumlu ve gerçekçi tutuma sahip olmasıdır (Dündar ve Ağca, 2007: 129).

Girişimciden kendisinin belirlenen hedeflere ulaşabileceğine inanması beklenmektedir. Özgüven, girişimsel bir özelliktir ve iç kontrol odağı, risk alma eğilimi ve belirsizlik toleransı gibi diğer psikolojik özelliklerle ilişkilidir. Literatürdeki ampirik çalışmalar, girişimcilerin girişimci olmayanlara göre daha yüksek bir özgüvene sahip olduklarını göstermektedir (Koh, 1996: 15). Girişimsel öz-yeterlilik, kişinin pazarlama, yenilikçilik, yönetim, risk alma ve finansal kontrol gibi girişimciliğin çeşitli rollerini ve görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirebileceğine olan inancının gücünü ifade etmektedir (Chen vd., 1998: 295).

Yaratıcılık ve Yenilik: Girişimci bireyler, yeni fikirler geliştirir, pazar fırsatlarını tespit eder, mevcut fikir ve kaynakları katma değer yaratmak için farklı şekillerde birleştirir. Deney, deneme ve yanılma, etraflıca düşünme ve yaratıcılık gereklidir; girişimcilik literatürü de girişimcilerin diğerlerinden daha fazla yaratıcılığa sahip olduklarını göstermektedir. Yaratıcılık, bilgi birikimi, bir düşünceyi yansıtmaya, geliştirme ve değerlendirme gibi aşamaları kapsayan bir süreçtir (Cromie, 2000: 20). Amabile (1983) ve Shalley (1995)'e göre yaratıcılık, yeni ve uygun fikir, ürün, süreç

veya çözümlerin üretimidir. Yeniliklerini artırmak isteyen bir işletmenin yaratıcılık kapasitesinin de yüksek olması gerekmektedir. İşletmelerin bilgi üretme ve özümleme kapasiteleri ile ilgili sorunlarını çözebilmesi için yaratıcılık şarttır (Şkerlavaj vd., 2010: 6392). Amabile vd. (1996) yeniliği, organizasyon içerisinde yaratıcı fikirlerin başarılı uygulaması olarak tanımlamışlardır (Liao, 2006: 228). Her yeniliğin kökeninde yaratıcılıkla elde edilmiş düşünceler olsa da bu düşünceler, her zaman sorunların çözümünde uygulanamayabilir (Eren (1982)'den aktaran Özdemir, 2015: 47). Burada önemli olan, yaratıcılığın öğretilip öğretilmeyeceği veya uygulanıp uygulanamayacağıdır (Mathews, 2017: 44). Yeni fikirlere sahip olmak yeterli değildir; yeni fikirler, inovasyon yoluyla toplumda yeniliğin başarılı bir şekilde üretilmesine, özümsemesine ve kullanılmasına yol açmalıdır (Cromie, 2000: 8). Amabile vd. (1996), yenilik ve yaratıcılık arasındaki farklılığı, yaratıcılığı, herhangi bir alandaki yeni ve yararlı fikirlerin üretimi; yeniliği ise, organizasyondaki yaratıcı fikirlerin başarıyla uygulanması şeklinde tanımlayarak vurgulamışlardır. Önemli problemleri ve fırsatları belirleme, bilgi toplama, yeni fikirleri üretme ve bu fikirlerin geçerliliğini keşfetme gibi yaratıcı süreçler olmadan hiçbir yeniliğin gerçekleşmesi mümkün değildir (McLean, 2005: 227). Ancak yaratıcılığı sadece mevcut fayda ya da değer ile kısıtlandırmak yerine potansiyel fayda yönünden ele almak gereklidir. Mevcut koşullarda faydalı görünmeyen, gelecek için faydalı olabilecektir.

Koçel (1998)'in belirttiği gibi girişimci, mevcut olmayanı ortaya çıkaran, yenilik yapan, değer ve refah yaratan kişidir. Ducker (1998) ise yeniliğin, yetenek, yaratıcılık ve bilgi gerektirdiğini ve bu noktada yenilikçiliğin girişimcilerin spesifik bir fonksiyonu olduğunu vurgulamıştır. Yaratıcı düşünebilmeleri ve yenilik yapabilmeleri, girişimcileri karakterize eden en önemli özelliklerdir. Girişimciliğin temelinde fırsatların peşinde koşmak vardır: fırsatları ortaya çıkarmak yaratıcılık, yaratıcı fikirlerin başarılı bir şekilde uygulanması ise yenilik olarak adlandırılmaktadır. Öyleyse, yeniliklerde girişimci ya da girişimcilerin varlığından söz etmek mümkündür (Arslantaş, 2001: 20,22). Schumpeter (1951), Drucker (1985), Kanter (1989) ve Fulop (1991) gibi pek çok araştırmacı, girişimcilik ve inovasyonun yakından ilişkili olduğunu düşünmektedir. Aslında Drucker,

inovasyonu girişimciliğin temel aracı olduğunu öne sürmektedir (Cromie, 2000:8). Her türlü yenilik ve değişim faaliyetini içeren girişimcilik, yeni bir işletme kurmanın yanında mevcut işletmelerde, işletmelerin büyümesi, değişmesi ve gelişmesi için yapılan yaratıcı, yenilikçi faaliyetleri de ihtiva etmektedir (Solunoğlu ve Nalçacı İkiz, 2017: 45).

1.1.1.1.2. Girişimcilerin Demografik Özellikleri

Coulter (2003), eğitim, cinsiyet, yaş, geçmiş dönemden kazanılan iş tecrübesi, girişimci bir aile çevresinden gelme ve ailenin ilk çocuğu olma gibi özelliklerin demografik özellikler olduğunu ortaya koymuştur (Dündar ve Ağca, 2007: 129).

Aile Yapısı: Ailenin girişimci bir aile olması, özellikle de babanın kendi işine sahip olması bireyin girişimciliğini etkileyen önemli bir durum olduğu ifade edilmektedir (Dündar ve Ağca, 2007: 130). Yusof vd. (2008: 10)'nin çalışmasında aile geçmişi ve girişimcilik eğilimi arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Buerah vd. (2011) rol modelin, bireyin girişimciliğe girme niyeti ile bağlantısı olduğunu, kişinin girişimciliğe erken maruz kalmasının ve ailenin girişimciliğe katılımının çocukların bu yöndeki eğilimini etkilediğini vurgulamışlardır (Dahalan vd., 2018: 309). Yani aile geçmişi ile girişimsel zihniyet arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Yaş: Yapılan çalışmalarda, yaş ile girişimcilik eğilimi arasında ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bireylerin girişimcilik kariyerine başlama döneminin, 22-55 yaş arası dönemler olduğu ileri sürülmektedir (Dündar ve Ağca, 2007: 130).

İş Tecrübesi: Yeni bir girişim başlatmada kişinin sahip olduğu yetenekleri, kazandığı bilgi birikimi ve deneyimleri, önemli kolaylaştırıcı faktörler olarak görülmektedir (Dündar ve Ağca, 2007: 130). Krueger (1993), kazanılan iş deneyiminin öğrencileri girişimciliğe yöneltmede daha yüksek etkiye sahip olduğunu belirtmiştir (Olugbola ve Wahab, 2015: 7). Krueger (1993)'den aktaran Basu ve Virick (2008), bireylerin girişimciliğe yönelik tutumlarının, önceki deneyimler, eğitim gibi dış faktörler tarafından belirlendiğini belirtmektedir (Iqbal vd., 2013: 112).

Cinsiyet: Coulter (2003)'a göre cinsiyetle ilgili yapılan çalışmalar, genelde erkeklerin kadınlardan daha fazla bir girişimde bulunmaya ve iş başlatmaya yatkın

oldukları yönündedir. Erkeklerin kadınlardan iki kat daha fazla girişimciliğe yatkın oldukları ortaya çıkmıştır (Dündar ve Ağca, 2007: 130).

Eğitim: Literatürde, girişimcilerin bir girişimi başlattıklarında özellikle karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmelerinde eğitimin önemi vurgulanmaktadır (Dündar ve Ağca, 2007: 130). Özellikle üniversitede verilen eğitim, gençlerin girişimciliğe bakışını etkilemede ve girişimciliği bir kariyer olarak algılamalarında oldukça önemli görülmektedir. Kişide gizli kalmış özellikleri ortaya çıkarmak ve farkındalık yaratmak, girişimcilik kariyerinin temel amacıdır (Yumuk, 2013: 102). Dolayısıyla girişimcilik algısının ve girişimcilerin yetiştirilmesinde eğitimin katkısı azımsanamayacak kadar çoktur (Sarıtaş ve Duran, 2017: 151). Bu noktada üniversitelerin eğitim süreçlerine girişimciliği ve girişimcileri destekleyen programları dahil etmeleri, öğrencilerin bu programlardan yararlanmalarını etkin hale getirecek uygun eğitimleri düzenlemeleri fayda sağlayacaktır (Köksal ve Penez, 2015: 165).

1.1.2. Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik, modern toplumda ekonomik gelişme ve büyüme potansiyeli olarak görülmektedir (Stamboulis ve Barlas, 2014: 365). Miles vd. (1993), girişimciliği bireylerin bakış açısından ele alan araştırmacıların, girişimcilerin yönelimine, tutumlarına ve davranışlarına odaklandığını belirtmişlerdir (Sandhu vd., 2011: 431). Girişimcinin ve girişimciliğin artan önemine ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olarak kabul edilmesine paralel olarak, girişimcilik eğilimi çok önemli hale gelmiştir. Girişimcilik eğilimi, girişimci adayların girişime başlamadan önceki entellektüel, davranışsal ve fiili tutumlarını ifade etmektedir. Bu nedenle girişimcinin kişiliği ve demografik özellikleri, girişimciliğin başarısında önemli bir rol oynamaktadır (Kaygısız, 2015: 17). Lazear (2004), Leibenstein (1987), Wagner ve Joachim (2003) gibi birçok çalışma, girişimcilik başarısında, sahip olunan becerilerin belirli bir eğitimden daha önemli olduğunu ortaya koymuştur (Elert vd., 2015: 210).

Microsoft Encarta (2009)'ya göre eğilim, kişiyi belirli bir seçim veya karar vermeye iten bir duygudur (Okeke vd., 2016: 15). Wiklund ve Shepherd (2008)'e göre girişimcilik eğilimi, bireyin yeni bir girişimde bulunarak kendi işini yapma

konusundaki istek, kararlılık ve yatkınlığını ifade etmektedir (Türkmen ve İşbilir, 2014: 19). Chelariu vd. (2008)'ne göre girişimcilik eğilimi, kişinin yeni bir girişimde bulunma yönündeki yatkınlığını ifade etmektedir (Özdemir, 2015: 43). Girişimsel eğilim, kişinin bağımsız çalışmaya yönelik eğilimi, tercihi veya yatkınlığı olarak ifade edilebilir. Girişimsel eğilim, bireyin girişimcilik faaliyetlerine başlama eğiliminin derecesi olarak ifade edilebilir. Girişimcilik eğilimi, girişimciliğe yönelik tutum veya tutum tarzını ifade etmektedir (Okeke vd., 2016: 15).

Krueger ve Dickson (1994)'a göre girişimciler, fırsatları farklı şekilde algılama eğilimi göstermekte ve kendilerini girişimci olmayanlara göre daha yetkin görme eğilimindedirler. Yani belli bir işi başarıyla yerine getirdiklerinden dolayı yüksek bir öz-yeterliğe veya güvene sahip olma eğilimi gösterirler. Gifford (2003)'a göre bu güven, pazar ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılayacak teknolojik potansiyel konusunda sahip olduğu yüksek bilgiden dolayı olabildiği gibi, girişimcilik fırsatları açısından üstün bilgiye sahip olmasından da kaynaklanabilmektedir (Coduras vd., 2016: 103).

De Noble vd. (1999), girişimcilik eğilimini bireysel motivasyonla ilişkilendirerek kişinin kendini güdülemesinin (motivasyonunun), belirsizliklerle baş edebilmede önemli bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bu şekilde, belirsizliklerin kişide oluşturduğu telaş, stres gibi negatif etkilerin, pozitif sonuçları engellemesinin önüne geçilebilmektedir. Bandura (1986), kişisel özelliklerin gelişmesinde bilişsel, sosyal ve psikolojik deneyimlerin önemli olduğunu belirterek özellikle yüksek güdülenme içindeki birinin, eğer gösterdiği performans iyiyse, kendisine daha yüksek hedefler belirleyebileceğini savunmuştur (Avşar, 2007: 25).

1.1.3. Girişimcilik Yönelimi

İşletmeler açısından ele alındığında, Miller (1983)'e göre girişimcilik yönelimi, belirsiz bir ortamda bir işletmenin rakiplerinin önüne geçme ve inovasyon yapmak için yeni fırsatları yakalama isteğini belirlemektedir (Chen ve Hsu, 2013: 445,447). Lumpkin ve Dess (1996) girişimcilik yönelimini, yeni girdilere yol açan süreçler, uygulamalar ve karar verme etkinlikleri olarak ifade etmişlerdir. Girişimcilik yönelimi terimi, girişimcilik faaliyetindeki işletmelerin strateji oluşturma süreçlerini ve stillerini ifade etmek için kullanılmıştır (Lumpkin ve. Dess, 2001: 429). Lumpkin

ve Dess (1996)'e göre girişimcilik yönelimi, işletmede girişimsel davranışlar teşvik edildiği, denendiği ve ödüllendirildiği ölçüde önemli bir dayanaktır (Doorn vd., 2017: 134).

Literatür incelendiğinde girişimcilik yönelimi, eğilimleri, süreçleri ve davranışları ifade etmektedir. Örgüt düzeyinde, girişimsel karar ve eylemlere temel sağlayan strateji oluşturma süreçleridir (Lo vd., 2016: 375). Girişimcilik yönelimi, gelecekteki fırsatları yaratmak ve sürdürmek için harekete geçmektir (Miao vd., 2017: 68,69).

Miller (1983), Lyon vd.(2000) ve Covin vd (2006) gibi çalışmalara göre girişimcilik yönelimi, işletmenin üst düzey yöneticilerinin hesaplı risk almayı, proaktif olmayı ve yenilikçiliği önemsediklerini göstermektedir (Doorn vd., 2017: 134). Bu bağlamda girişimcilik yönelimi, örgütsel büyümede önemli bir rol oynamaktadır ve yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma olmak üzere üç alt boyutu vardır (Chen ve Hsu, 2013: 445,447).

Yenilikçilik, yeni ürün ve hizmet arama eğilimini; proaktiflik işletmenin ilk adımı atma eğilimini, pazar fırsatlarını nasıl yakaladığını ve bunun avantajını, yöneticilerin pazarın gelecekteki istek ve ihtiyaçları ile ilgili ileriye dönük perspektifini; risk alma ise, belirsiz sonuçları göze alarak girişim faaliyetlerine yatırım yapma eğilimini ifade etmektedir (Lumpkin ve. Dess, 2001: 429; Doorn vd., 2017: 135; Miao vd., 2017: 68).

Lumpkin ve Dess (1996), Shane ve Venkatraman (2000) gibi araştırmacıların da belirttiği gibi, bir tür stratejik yönelim olarak girişimcilik yönelimi, işletme performansını arttırmak için fırsatların araştırılmasını ve kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. Wu vd. (2008)'ne göre girişimcilik yöneliminin nihai amacı, pazarda rekabet etmek için hangi kaynakların gerekli olduğunu belirlemek olduğundan, girişimcilik yönelimi işletmenin inovasyon için gerekli kaynakları ayırt etme kabiliyetini arttırmaktadır (Miao vd., 2017: 70).

1.1.4. Girişimcilik Niyeti

Bir davranışın en somut belirleyicisi, söz konusu davranışa ilişkin kişinin zihninde oluşturduğu niyetidir (Küçük, 2011: 147). Öyleyse bir davranışa yönelik niyet, bu davranışın en iyi öngörücüsü olacaktır (Linan ve Chen, 2006: 3). Niyetler, özellikle

nadir, gözlenmesi zor veya öngörülemeyen davranışların en iyi yordayıcısıdır (Krueger vd., 2000: 411). Kautonen vd. (2015)'nin yapmış olduğu çalışma, girişimcilik niyetinin girişimcilik eylemini öngördüğünü doğrulamıştır (Maresch vd., 2016: 173).

Bagozzi vd. (1989)'ne göre niyet, kişinin bir davranışı sergilemek için ne kadar çaba harcadığını ve bu çabaya ne kadar gönüllü olduğunun bir göstergesidir. Dahası niyetler, özellikle amaçlı, planlı ve hedefe yönelik davranışlarda, davranışların güçlü bir yordayıcısı olarak görülmektedir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 117). Niyet, kişinin girişimcilik davranışlarını gerçekleştirmek için göstereceği çabayı ifade etmektedir (Linan ve Chen, 2006: 4). Niyet, bireylerin ilgili davranışı gerçekleştirme veya gerçekleştirme yönündeki eğilimlerini ifade etmektedir. Kişinin bir davranışa yönelik niyeti ne kadar güçlü ise, o davranışın eyleme dönüşme ihtimali de o derece yüksek olacaktır (Küçük, 2011: 147).

Karar verme aşaması, girişimciliğin ilk ve en önemli adımlarından birisidir. Duygulu (2008: 100)'ya göre kişisel yetkinlik, bireyin gerekli kaynakları toplayabilme ve uygulayabilme, verilmiş bir görevi başarabilme yeteneği ve ustalık, motivasyonun bir göstergesi olarak karar verme aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bu noktada girişimcilik niyeti kavramı ortaya çıkmaktadır (Çelik vd., 2014: 114). Girişimcilik niyeti, kişinin yeni bir girişim yapmayı amaçladığı ve gelecekte de bilinçli olarak bu işi yapmayı planladığı kabul edilen inancı ifade etmektedir (Thompson, 2009: 676). Karabey (2013: 147), bir kişinin kendi girişimini başlatmasının planlı ve maksatlı bir davranış olduğunu ve girişimcilik niyetinin, kişinin diğer kariyer seçeneklerinden ziyade çevresindeki potansiyel fırsatları değerlendirmesini sağlayacak bir işletme kurma ve girişim başlatma düşüncesini yansıttığını ifade etmiştir.

Krueger ve Brazeal (1994)'a göre potansiyel girişimci terimi, kişiyi girişimsel davranışa güdüleyebilen veya bu davranışların gerçekleşme ihtimalini artırabilecek özelliklere, becerilere ve arzulara sahip olan bireyleri tanımlamak için kullanılmıştır (Chelariu vd., 2008: 406). Kolvereid (1996), potansiyel girişimcilerin girişimcilikte bulunup bulunmayacakları üzerinde, girişimcilik niyetinin oluşmasında rol oynayan sebeplerin anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir (İnce vd., 2016: 115).

1.1.5. Girişimcilik Eğiliminin Oluşumu

Bireysel faktörler ile çevresel faktörlerin bileşimi olarak ele alınan girişimcilik eğilimi, bireyin kendi işini kurmaya yönelik istekliliğini ve kararlılığını ifade etmekte; fark edilmeyen fırsatları görebilen ve bu fırsatları katma değere dönüştüren, hesaplı risk alabilen, yenilikçi, özgüven ve başarıya isteğine sahip, belirsizliklerle mücadele eden kişisel yetenekleriyle bir işe girme niyeti olarak tanımlanmaktadır (Damar, 2015: 31).

Niyetler, planlı davranışları tutarlı ve sağlam bir şekilde öngörmektedir. Girişimcilik planlı bir davranış olduğundan, niyet modelleri oldukça yararlı görülmektedir. Niyetlerin öncüllerini anlamak, davranışı anlamak demektir. Tutumlar, davranışları niyetler üzerindeki etkileri aracılığıyla etkileyebilmektedir. Dolayısıyla niyet modelleri davranış, bireysel (örneğin, kişilik) veya durumsal (örneğin, istihdam durumu) değişkenlerden daha iyi öngörmektedir (Krueger vd., 2000: 425,426).

Armstrong'a (2008) göre, "deneyimler yoluyla tutumlar geliştirilir, ancak tutumlar kişisel özelliklerden daha az istikrarlıdır ve yeni deneyimler kazanıldıkça değişebilir". Bu bağlamda "girişimsel eğilim, bireyin otomatik olarak bir girişimci haline geleceği anlamına gelmez" çıkarımı yapılabilir (Okeke vd., 2016: 15).

Literatür incelendiğinde, girişimcilik eğiliminin oluşumuna ilişkin geliştirilmiş çeşitli modeller bulunmaktadır. Bunlar, Shapero'nun (1982) Girişimsel Etkinlik Modeli (Entrepreneurial Event Model), Ajzen'in (1991) Planlanmış Davranış Teorisi (The Theory of Planned Behavior), Robinson'un (1991) Girişimsel Tutum Oryantasyonu (Entrepreneurial Attitude Orientation), Krueger ve Carsrud'un (1993) Kasıtlı Temel Model (Intentional Basic Model), Krueger ve Brazeal'in (1994) Girişimsel Potansiyel Modeli ve Davidsson Modeli'dir (Guerrero, Rialp ve Urbano, 2008: 36). Krueger (2009), girişimcilik eğiliminin temelini oluşturan ve girişimciliğe geniş açıdan bakmayı gerektiren teorinin Planlanmış Davranış Teorisi olduğunu ileri sürmüştür (Yüzüak, 2010: 29). Kim ve Hunter (1993)'dan aktaran Brice (2002) çalışmasında, girişimcilik eğilimlerinin yüksek olasılıkla (% 67 oranında) davranışa dönüştüğünü ve girişimin başladığını tespit etmiştir (Avşar, 2007: 36).

Krueger (2007)'e göre girişimcilik eyleminin geri planında girişimcilik niyeti, girişimcilik niyetinin arkasında girişimcilik tutumları, girişimcilik tutumların

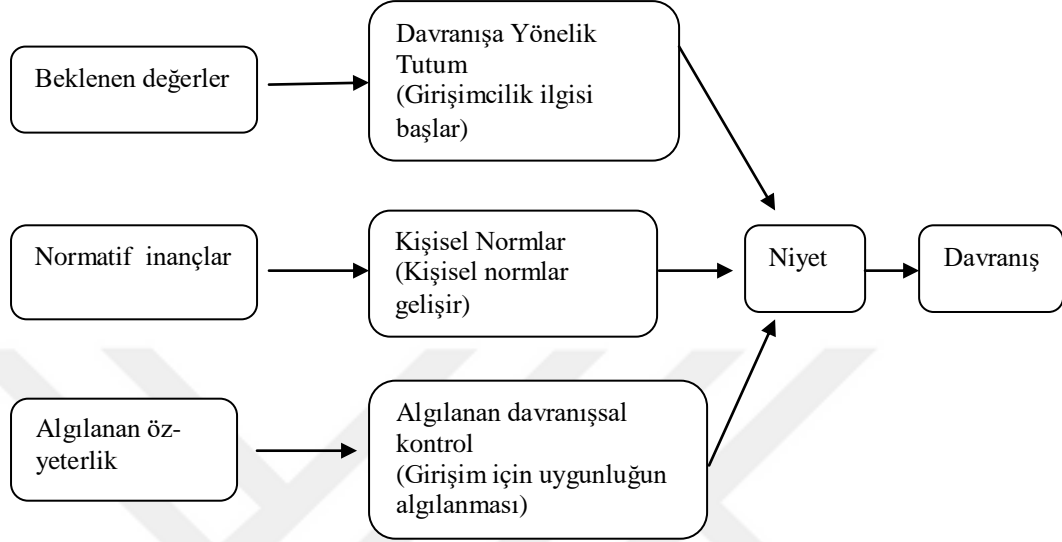
arkasında bilişsel yapılar ve bilişsel yapıların arkasında inançlar vardır. Krueger vd. (2000)'ne göre niyetler gelecekteki davranışları tahmin etmeye yardımcı olabileceğinden girişimciliği anlamak, kişinin niyetleri anlamasını gerektirecektir. Ajzen (1991)'den aktaran Krueger vd. (2000)'in belirttiği gibi, davranışların nadir görülmesi veya gözlemlenmesi zor olduğunda, niyetlerin fırsat tanıma gibi temel süreçlere kritik bakış açıları sunduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle niyet modelleri, girişimcilik faaliyetlerini açıklayabilme ve tahmin edebilme fırsatı verecektir (Marvin, 2014: 266). Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisi, bireyin davranışını tahmin etmede geliştirilmiş bir modeldir ve girişimcilik eğilimini, Planlanmış Davranışlar Teorisi kapsamında açıklayan pek çok çalışma bulunmaktadır (Ekici ve Turan, 2017: 202).

Girişimcilik niyeti, girişimci olmanın birincil yordayıcısı olarak düşünülebilir. Krueger vd.(2000), niyet modellerinin girişimsel davranışları tahmin etmek için güçlü istatistiksel destek sunduklarını bulmuşlardır (Iqbal vd., 2013: 112). Bir tür girişimci davranış olarak girişimsel faaliyet, karar vermeye hazır olmayı ve karar vermeyi, yeni problemleri yaratıcı yollarla çözmeyi, risk almayı, fırsatları yakalamayı ve değişen ortama esnek bir şekilde uyum sağlamayı içerir (Drucker (1999: 58)'dan aktaran Staniewski ve Szopiński, 2015: 610). Bireyin girişimsel faaliyetlerini önemli ölçüde öngörebildiğini tespit eden Collins vd. (2004: 112), başarının çok önemli bir tutum olduğunu ifade etmişlerdir.

1.1.5.1. Girişimcilik Eğiliminin Kuramsal Tmelleri Bağlamında Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisi (PDT)

Bird (1988); Katz ve Gartner (1988); Krueger ve Brazeal (1994) gibi araştırmacıların belirttiği gibi psikoloji literatüründe, özellikle davranış nadir, gözlemlenmesi zor olduğunda ve öngörülemeyen gecikmelere yol açtığına, niyetin planlı davranışların en iyi yordayıcısı olduğu belirtilmektedir. PDT, planlanan davranışların (iş kurma gibi) kasıtlı olduğunu ve dolayısıyla bu davranışa yönelik niyetle tahmin edildiğini ifade etmektedir. Niyet, tutumlar (davranışa yönelik tutum, öznel normlar ve algılanan davranışsal kontrol) ile en iyi şekilde tahmin edilmektedir. Buna karşılık, dışsal etkiler (özellikler, demografik özellikler, beceriler, sosyal, kültürel ve finansal

destek gibi) tutumları ve dolaylı olarak da niyet ve davranışları etkilemektedir (Souitaris vd., 2007: 568,570).

Şekil 2: Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisi
Kaynak: Krueger vd., 2000:416

Bird (1988)'e göre niyet, bir şeyi başarmak için kişinin dikkatini, deneyimini ve eylemini belirli bir hedefe yönlendiren bir zihin durumu olarak tanımlanabilmektedir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 118). PDT, belirli bir bağlamda gerçekleşen insan davranışlarını açıklamak ve tahmin etmek amacıyla tasarlanmış bir davranış teorisidir (Küçük, 2011: 146).

PDT, bireylerin bir davranışı gerçekleştirmelerinin birincil açıklayıcısının niyet olduğunu; bireylerin niyetlerinin ise davranışa yönelik tutumlar, algılanan sosyal baskı (kişisel normlar) ve algılanan davranışsal kontrol tarafından açıklandığını ifade etmektedir (Bozkurt, 2014: 30). PDT (Ajzen, 1991), kişinin gelecekteki davranışından önce niyetinin geldiğini varsaymaktadır: Bir kişinin belirli bir davranışta bulunma niyeti ne kadar güçlü olursa, fiili davranışın gerçekleşmesi daha olasıdır (Maresch vd., 2016: 173).

Ajzen'in (1991) PDT, niyetleri, tutumlar, algılanan davranışsal kontrol ve öznel norm aracılığıyla açıklamaktadır. Tutum, harekete geçme niyetine neden olurken; potansiyel bir girişimciden ilk olarak yeni bir girişim yaratmaya yönelik bir tutum

geliştirmesi beklenmektedir. Girişim niyeti yeterince güçlü ise, girişimci onu eyleme dönüştürmek için adımlar atacaktır (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 118).

Belirli bir davranışı gerçekleştirme niyeti, üç bilişsel öncünün sonucudur: (i) davranışa yönelik tutum; (ii) öznel normlar; ve (iii) algılanan davranışsal kontrol (Maresch, Harms, Kailer ve Wimmer-Wurm, 2016: 173). Yani kişinin davranışının altında yatan niyeti, üç değişken etkilemektedir (Küçük, 2011: 147):

- Tutumlar (Kişisel Değerlendirme veya Kişisel Faktör)
- Algılanan Sosyal Baskı (Sübjektif Norm)
- Algılanan Davranışsal Kontrol

Girişimcilik bağlamında planlı davranış teorisinin yapıları şöyle tanımlanmıştır (Souitaris vd., 2007: 570) :

Ajzen (2002) ve Kolvereid (1996)'a göre Davranışa Yönelik Tutum, bireyin girişimci olma konusunda olumlu ya da olumsuz kişisel değerlendirme derecesine sahip olduğunu ifade etmektedir (Linan ve Chen, 2006: 4). Kolvereid (1996)'a göre serbest mesleğe yönelik tutum, serbest meslek sahibi olmak ve örgütsel olarak istihdam edilme arasındaki kişisel isteklilik algı farkını ifade etmektedir. Serbest meslek sahibi olma konusundaki yüksek tutum, kişinin örgütsel istihdama kıyasla daha fazla kendi işini kurma taraftarı olduğunu göstermektedir (Souitaris vd., 2007: 570).

Ajzen (2001)'e göre Algılanan Sosyal Normlar, kişinin girişimci olma veya olmama kararını insanların onaylamasına dair algısını ifade etmektedir (Linan ve Chen, 2006: 4).

Bandura (1997)'ya göre Algılanan Davranışsal Kontrol, ilgi davranışın yerine getirilmesindeki kolaylık ya da zorluğun algılanması olarak tanımlanmaktadır (Linan ve Chen, 2006: 4). Kolvereid (1996)'a göre, serbest meslek sahibi olmak için algılanan yeteneği yansıtmaktadır (Souitaris vd., 2007: 570).

Ajzen (1991)'e göre bireyin niyetini, sırasıyla davranışa yönelik tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrol etkilemektedir. Rauch ve Hulsink (2015), Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisinde davranışa yönelik tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol unsurlarının bireyin girişimcilik davranışını ve niyetini etkileyen unsurlarla benzerlik gösterdiğini ve dolayısıyla girişimciliğe ilişkin çalışmalarda çoğunlukla tercih edildiğini vurgulamıştır (Ekici ve Turan, 2017: 202).

Davranışsal niyet modeli olan Planlı Davranış Teorisi (Ajzen, 1991)'nin, girişimsel davranışları öngördüğünü ifade eden Ebewo, Shambare ve Rugimbana (2017), bu modeli kullanmışlardır. Sonuçlar, *girişimsel davranışa yönelik tutumlara ve algılanan girişimsel yeteneklere kıyasla, öznel normun girişimcilik niyetinin önemsiz bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir*. Yani öznel normların girişimcilik niyetiyle doğrudan bir ilişkisi olmadığı sonucu çıkmıştır. Girişimciliğe kariyer seçeneği olarak bakma (girişimciliğe ilişkin tutum) ve algılanan girişimsel yetenekler, girişimcilik niyetlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle kişinin girişimci olma niyetini olumlu yönde etkilemek için girişimcilik yeteneklerini artırırken girişimciliğe yönelik tutumlarını da değiştirmek gerekir (Ebewo, Shambare ve Rugimbana, 2017:175, 177).

Benzer şekilde, Planlı Davranış Teorisi esas alınarak yapılan Al Mamun vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada; *girişimciliğe ilişkin tutumun* (yenilikçilik ve risk alma eğilimi), *öznel normların ve algılanan davranışsal kontrolün* (devlet desteği, aile desteği, girişimcilik gelişim programları ve girişimcilik eğitimi hizmet kalitesi), Malezya'daki üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyeti üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin girişimcilik niyetleri de kendi işlerini kurmaya hazır olmaları üzerinde önemli ve olumlu bir etkiye sahiptir (Al Mamun vd., 2017:310). Ekici ve Turan (2017: 212) tarafından yapılan çalışmada Planlanmış Davranışlar Teorisi alt boyutlarından algılanan davranışsal kontrollerin ve kişisel tutumun öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine olumlu yönde anlamlı etki ettiği; ancak sosyal normun öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkilemede anlamlı bir katkısının olmadığı ortaya konulmuştur.

Planlı Davranış Teorisini temel alarak yapılan bazı araştırmalara ilişkin bulgular ise Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Planlı Davranış Teorisi'ne Dayalı Bazı Çalışmalar

Araştırmacılar	PDT Değişkeni	Değişken
Frank vd. (2007) Dohse ve Walter (2010) Dinis vd. (2013) Sesen (2013)	Girişimciliğe karşı tutum, girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkiye sahiptir.	Girişimcilik Niyeti
Krueger vd. (2000) Souitaris vd. (2007)	Öznel normlar, girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etki göstermektedir.	

Al Mamun vd. (2017) Ebewo, Shambare ve Rugimbana (2017)	Algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkiye sahiptir.	
Lorz (2011:87)	Girişimcilik eğitimi, yalnızca algılanan davranışsal kontrolü etkilemiş; davranışa yönelik tutum ve öznel normlar değişmemiştir.	
Mwatsika ve Sankhulani (2016:241)	Girişimcilik eğitimi, girişimciliğe yönelik tutumları düşük düzeyde olumlu yönde ve algılanan davranışsal kontrolü (algılanan öz yeterlilik) olumlu yönde etkiler. Girişimcilik eğitimi, bireyin öz yeterlilik düzeyini artırır.	Girişimcilik Eğitimi
Salami (2019:106)	PDT, Eğilimlerin belirli bir davranış uyarıcısı olarak anlaşıldığını gösterir. Belli bir davranışa eğilim ne kadar güçlü ise gösterilme olasılığı da yüksektir. (Algılanan İlişkisel Destek)	Girişimsel Hazır Bulunuşluk

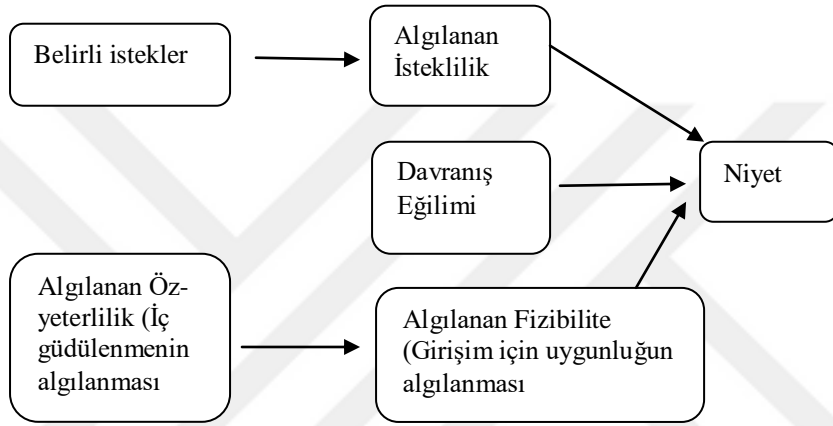
Kaynak: Lorz (2011:87); Mwatsika ve Sankhulani (2016:241); Al Mamun vd. (2017:310); Ebewo, Shambare ve Rugimbana (2017:177); Salami (2019:106)

Girişimcilik becerileri ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar (Adeyemo, 2009; Levie ve Hart, 2009; Lián, 2008) incelendiğinde; Adeyemo (2009)'nun ampirik çalışmasına göre, girişimcilik becerileri ile girişimcilik niyeti arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, Lián (2008), Planlanan Davranış Teorisini kullanarak beceri ve değer algısının girişimcilik niyetinin belirlenmesinde kritik bir öneme sahip olduğunu tespit etmiştir. Sookhtanlo, vd. (2009) ise, öğrencilerin sahip olduğu etkili bir girişimcilik niyetinin, öğrencilerin girişimcilik becerilerine büyük ölçüde bağlı olduğunu bulmuşlardır (İbrahim ve Lucky, 2014:207). İbrahim ve Lucky (2014)'nin çalışması da, girişimcilik becerisi ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

1.1.5.2. Girişimcilik Eğilimi Bağlamında Shapero'nun Girişimsel Etkinlik Modeli

Bu modelde bir işi başlatma niyeti, arzu edilebilirlik ve fizibilite algılarından ve fırsatlara göre hareket etme eğiliminden kaynaklanmaktadır (Krueger vd., 2000: 418). Bir başka ifadeyle, kişinin bir işi başlatma niyeti, algılanan arzulanabilirlik, algılanan davranışsal kontrol (fizibilite) ve hareket etme eğiliminden etkilenmektedir. Algılanan arzulanabilirlik, algılanan davranışsal kontrol ve harekete geçme eğilimi, girişimcilik niyetlerine doğrudan öncülük etmektedir. Shapero (1985), insanların yer değiştirme ile olumlu veya olumsuz yönde motive olduğunu varsaymaktadır (Peterman ve Kennedy, 2003: 130,131).

Yer değiştirme iş kaybı gibi olumsuz olabildiği gibi, miras almak ya da piyangoyu kazanmak gibi olumlu da olabilmektedir. Katz (1992)'a göre yer değiştirme, davranışta bir değişiklik meydana getirmektedir. Davranış tercihi, alternatif davranışların güvenilirliğine ve harekete geçme eğilimine bağlıdır. Güvenilirlik, bir davranışın hem arzu edilir hem de uygulanabilir olarak görülmesini gerektirir (Krueger vd., 2000: 418).

Şekil 3: Shapero ve Krueger Modeli
Kaynak: Krueger vd., 2000:418

1.1.6. Girişimcilik Eğilimi Boyutları (Girişimcilik Eğiliminin Oluşmasına Etki Eden Faktörler)

Nicolaou ve Shane (2009)'e göre girişimcilik yetenekleri, kısmen genetik kısmen de sosyalleşme ve eğitim yoluyla edinilebilmektedir (Cheraghi ve Schtt, 2015: 322). Valerio vd. (2014)'ne göre girişimcilik yeteneği doğuştan olmadığından, bu girişimcilik becerilerini şekillendirmeye çalışan eğitim ve ğretim programları dünya çapında çoğalmaktadır (Premand vd., 2016: 311).

Girişimcilik stratejik yönetim bakış açısından ele alındığında, rneğin Miller (1983) girişimciliği, inovasyon, risk alma ve proaktiflik üzerine odaklanan örgütsel bir olgu olarak tanımlamıştır. Brockhaus (1980), girişimcilik tanımlarının hesaplı riske girme istekliliğine odaklandığını belirtmiştir. Dolayısıyla risk alma konusundaki isteksizlik, girişimcilik için bir engel olarak görülebilmektedir (Sandhu vd., 2011: 430).

Obschonka vd.(2010) tarafından yapılan bir araştırma, kişiliğin girişimcilik niyetlerinin önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde Holland (1997), meslek seçiminin de kişiliğin bir ifadesi olduğunu belirtmiştir. Koh (1996), girişimcilikle ilgili başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, özgüven ve yenilikçilik olmak üzere beş ana psikolojik özelliği belirlemiştir (Marvin, 2014: 266).

1.1.6.1. Motivasyon

Vallerand (2004)'a göre motivasyon, davranışları harekete geçiren ve bir amaca doğru yönlendiren bir ihtiyaç ya da arzudur. McClelland (1961), yüksek düzeyde bireysel sorumluluk almayı gerektiren faaliyet veya görevleri yerine getirme motivasyonu yüksek olan bireylerin kendi girişimlerini gerçekleştirebilme olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Choo ve Wong (2006), başarı ihtiyacı, bağımsız olma arzusu ve kar elde etme güdüsünün girişimsel hazır bulunuşluğa yönelik önemli motive edici unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir (Olugbola, 2017: 158,159). Shabuddin (2012), motivasyon başarısının girişimsel bağlılığı etkileyebildiğini ve dolayısıyla da önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir (İbrahim ve Sali, 2017: 63).

Amabile (1996), içsel motivasyonun bireyin işin niteliklerine verdiği yarar sağlama, işe katılma, merak, tatmin veya olumlu rekabet olarak ortaya çıkan olumlu tepkiden kaynaklandığını; dışsal motivasyonun ise beklenen değerlendirme, ödüle yoğunlaşma, dış yönlendiriciler gibi iş dışındaki kaynaklardan doğduğunu belirtmiştir. Örneğin para veya mevki, bireyin çalışma eğilimini olumlu yönde artıran dışsal motive edicilerdir. İçsel motive edilen birey, işinde çalışmaktan keyif duyar ve işinde bireysel olarak da yeni yaratıcı yolların arayışına girer. Dışsal olarak motive edilen birey ise çalışmasını arttırabilir, ancak yaratıcı yolların arayışına girme olasılığı oldukça düşüktür (Leonard ve Swap, 1999: 210,213,215). Yenilik üretmek için itici bir güç olarak görülen içsel motivasyon, yaratıcı istekliliğe en büyük kaynaktır (Özçer, 2005: 17,143).

Gartner (1989)'ın belirttiği gibi, bireylerin yüksek bir girişimcilik motivasyonuna ve girişimcilik ruhuna sahip olmaları ve girişimcilik faaliyetlerine isteklilik göstermeleri

girişimciliği ortaya çıkarmıştır (Korkmaz, 2012: 211). Başarıya ulaşma ihtiyacı, bireyi başarılı olmaya teşvik eden ana unsurdur (Hj Din vd., 2016: 120). McClelland (1961), girişimcilik faaliyetlerine ilham verenin kâr güdüsünden ziyade başarı güdüsü olduğunu öne sürmüştür. Başarı ihtiyacı, iş kurmak isteyen kişiyi motive eden bir eğilimdir (Olugbola, 2017: 159). Koh (1996)'ya göre yüksek başarı ihtiyacı olan bireylerin başarılı olma yönünde güçlü istekleri olduğuna ve sonuç olarak girişimsel davranma olasılıklarının daha yüksek olduğuna inanılmaktadır (Marvin, 2014: 266).

Evrensel bir kişilik özelliği olmayıp aksine durumdan duruma değişebilen, göreve özgü bir inanç olarak nitelendirilen öz yetkinlik, Bandura (1982) tarafından kişinin belirli bir işi yapma konusunda kendi yetkinliğine (yeterliliğine) dair inancı ve ileride ortaya çıkması olası durumlarla mücadele edebilmek için gereken faaliyetleri ne kadar iyi yapabileceğine dair düşüncesi olarak tanımlanmıştır (Karabey, 2013: 147). Öz yeterlilik, girişimcinin hayatta kalması için sahip olması gereken temel bir niteliktir (Hj Din vd., 2016: 120). Girişimcileri diğerlerinden ayıran, sahip oldukları öz yetenekleridir.

Girişimsel öz-yetkinlik, bir bireyin girişimcilik rollerini ve görevlerini başarıyla yerine getirebileceğine dair inancının gücünü yansıtmaktadır. Krueger ve Brazeal (1994) ise, girişimsel öz-yetkinliğin potansiyel girişimcinin temel ön koşullarından biri olduğunu öne sürmüşlerdir (Chen vd., 1998: 301; Bae vd., 2014: 220). Lunnan vd. (2006) girişimsel öz yeteneği, bir işin varlığının farkında olma ve uygun (hesaplı) risk alma olarak ifade etmişlerdir. Girişimsel öz yetenekte en çok vurgulanan risk alma eğilimi yanında bağımsız davranma arzusu da, girişimsel öz yetenekleri tanımlamada sıkça kullanılmaktadır (Tağraf ve Halis, 2008: 93,94).

Risk alma, bağımsız olma, maddi kazanç sağlama, istihdam güvencesi kişileri girişimci olmaya yönelten temel motivasyon faktörleridir (Sandhu vd., 2011: 432). Bağımsız olma, başkalarının görüşlerine körü körüne uymaktan ziyade kendi kararını alma ve uygulama sorumluluğunu almayı gerektirir. Aynı zamanda, başkalarının çabalarını yaşamaktansa, kendi hayatının sorumluluğunu almayı gerekli kılar. Hisrich (1985), bağımsızlık arzusunun bir iş kurmak için temel motivasyonlardan biri olduğunu tespit etmiştir (Shane vd., 2003: 268). Gilad ve Levine (1986), bağımsız

olma arzusunun, girişimcilik faaliyeti için önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu vurgulamışlardır. Shrivastava ve Grant, (1985)'ın belirttiği gibi önceki çalışmalarda, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerde en girişimci işletmelerin en özerk liderlere sahip olduğu anlaşılmıştır (Chelariu vd., 2008: 409). Chelariu vd. (2008: 411), içsel kontrol odağının girişimsel eğilim üzerinde zayıf da olsa olumlu bir etkiye sahip olduğunu; başarılı olmak için güçlü içsel motivasyona sahip insanların da yeni girişimler yaratma olasılıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

1.1.6.2. Fırsat Tanımlama

Değişim bir fırsat olarak değerlendirildiğinde, yalnızca tahmin edilemezliği, en beklenmedik şeylerin olma ihtimali, işletmelerin değişime karşı duyarlılaşmasını gerektirmektedir. Belirsizlik ortamında ortaya çıkabilecek potansiyel ve mevcut fırsatları öngörebilen ve bu fırsatları nasıl değerlendireceğini öğrenen ve öğrendiklerini hayata geçirebilen girişimcilere gereksinim duyulmaktadır (Drucker, 1992: 406). Kuratko ve Hodgetts (2004) girişimciliği, dinamik bir vizyon, değişim ve yaratma süreci olarak tanımlamaktadır. Girişimciliğin yeni fikir ve yaratıcı çözümlerin ortaya çıkarılmasına ve uygulanmasına yönelik enerji ve isteklilik gerektirdiğini belirtmişlerdir (Gerba, 2012: 226).

Fırsat tanımlama, piyasadaki yerine getirilmemiş ihtiyaçların tespit edilmesini ve bu ihtiyaçları karşılayacak hizmet veya ürünler için fikirlerin oluşturulmasını içermektedir. Fırsat tanıma, pazarın gözlemlenmesini, müşteri ihtiyaçlarını anlamayı, buluş ve inovasyonu gerektirmektedir (Jones ve English, 2004: 418). Bu kapsamda Kuratko (2008) girişimciyi, fırsatları fark eden, yakalayan ve bu fırsatları pazarlanabilir fikirlere dönüştüren yenilikçi ve gelişimci kişi olarak ifade etmektedir (Akkoç vd., 2012: 67). Yenilikçi fikirler, ilham kaynaklı olabildiği gibi başka bir kavramdan da aktarılabilir. Örneğin, kullanıcı ihtiyaçlarına kulak verilmesinden, öncü araştırmalardan veya mevcut fikirlerin yeni şeylerde bir araya getirilmesinden doğabilmektedir. Ayrıca geleceğin alternatif model yapılarıyla ve yenilikçiliğe açılan seçeneklerin arayışı ile yenilikçi fikirler ortaya çıkmaktadır.

Girişimcilerin başarısı, olasılıklar arasından kilit fırsatı bulabilme yeteneğinde saklıdır (Bessant ve Tidd, 2011: 16).

Fırsat tanımlama, iyi bir fikir belirlenerek bu fikrin değer katan ve kazanç/gelir sağlayan bir iş anlayışına dönüştürülebilmesidir. Bygrave ve Hofer (1991) ise fırsatı fark eden ve onu takip etmek için bir organizasyon oluşturan kişi olarak tanımlamıştır. Shane ve Venkataraman (2000) fırsatların keşfinin, değerlendirilmesinin ve kullanılmasının girişimciliğin belirleyici bir özelliği olduğunu savunmuştur. (Lumpkin ve Lichtenstein, 2005: 457). Özellikle organizasyon kapsamında yaratıcı fikirlerin alınmasına, bu fikirlerin istenilen sonuçlara ulaştırarak başarı elde edilmesine yani meyvesini vermesine odaklanılmaktadır. Bir başka deyişle işletmelerde pek çok parlak fikir, asla hayata geçirilemez (McLean, 2005: 227).

Kao (1989), bir girişimcinin fırsat belirleme sürecine kazandırmış olduğu geçmiş deneyimin ve bilginin yaratıcı süreçler olduğunu belirtmiştir. Markham ve Baron (2003); Wiklund ve Shepherd (2008) gibi çalışmalar, girişimcinin kazandığı geçmiş bilginin iş fırsatlarını belirlemede yardımcı olduğunu ortaya koymuşlardır (Olugbola, 2017: 160). Olugbola ve Wahab (2015: 13), fırsat tanımlamanın yeni iş kurma üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Allen (2006)'e göre, fırsatların fark edilmesi ve değerlendirilmesi, bu fırsatlardan yararlanmak üzere gerekli kaynakların uygun şekilde bir araya getirilerek kullanılması, fikirlerin yatırıma dönüştürülme sürecinin yönetilmesi ve nihayetinde bir değer yaratılması, girişimciyi diğerlerinden ayıran önemli bir girişimcilik özelliği olarak görülmektedir (Korkmaz, 2012: 211).

Wiklund ve Shepherd (2008); Markham ve Baron (2003) gibi bazı çalışmalar, geçmiş iş deneyimlerin girişimcilerin pazar fırsatlarını tanımasını sağladığını göstermiştir (Olugbola ve Wahab, 2015: 7). İş fırsatlarını keşfetme ve geliştirme yeteneği, başarılı bir girişimcinin en önemli yeteneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Deneyimli girişimciler, girişimsel fırsatları ayırt etme ve yakalama yeteneklerini geliştiren ilgili bağlantılara, tedarikçilere, pazarlara ve kaynaklara ilişkin değerli bilgilere sahiptir. McGrath ve MacMillan (2000), daha önce kuruluş deneyimine sahip girişimcilerin, girişimcilik fırsatları aramaya ve sürdürmeye

yönlendiren ve yalnızca en iyi fırsatları takip etmeleri beklenen girişimsel bir zihniyet geliştirdiklerini öne sürmüşlerdir. Sonuç olarak, kazanılan girişimcilik deneyimi, girişimcilerin girişimsel fırsatları etkin bir şekilde tanıma ve harekete geçme yeteneğini artırabilmektedir (Politis, 2005: 403).

Olien (2012)'a göre ağ, mesleki ilişki kurma becerisidir. Güçlü ağ becerileri, bireylere işbirliklerini ve ortaklıklarını sağlamada avantaj kazandırabilmektedir. Bir girişimcinin rakipleri, tedarikçileri ve alıcıları ile ortak bir amaç için emin ve istekli olması durumunda paydaşlarıyla güçlü bir bağ kurmasını sağlayan güçlü ağ ilişkisi, pozitif bir müzakere pozisyonuna sahip olmasını sağlamaktadır (Lee, 2016: 55).

Bir işletme kurma hazırlığını etkileyebilecek fırsatların, fark edilmesine yardımcı olacak önceden kazanılan bilgi, sosyal ağlar ve üstün bilişsel yetenekler, önemlidir (Olugbola, 2017: 160). Parker (2008) bir bireyin sosyal ağının kapsamının fırsat tanımlama üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Sosyal ağlar, resmi veya resmi olmayan ilişkiler yoluyla başlatılan karşılıklı kazanıma dair bir yönelimle taraflar arasındaki ilişki olarak veya insanlara ve kaynaklara erişim olarak nitelendirilmiştir. Sosyal ağ iletişimi, hem girişimci hem de mevcut firmalar için önemli ve yararlıdır. Potansiyel girişimciler, yeni girişim yaratmaya dair sosyal ilişkilerden etkilenebilirler (Olugbola ve Wahab, 2015: 8).

Ramayah ve Harun'a (2005) göre, sermaye erişimi oldukça zordur ve girişimcilik faaliyetlerinin büyümesine engel teşkil etmektedir. Sosyal ağlar, bir girişimcinin sosyal sermayesinin önemli bir kısmıdır ve aynı zamanda akıl ve eğitim gibi insan sermayesinin getirisini arttırmaktadır. Çin'de, Guanxi (sosyal ağ), uzun vadeli iş ilişkisi kurmada ve beklenmedik riski azaltmada hayati bir faktördür. Ancak Taormina ve Lao (2007), elverişli, uygun iş ortamının sosyal ağa göre, daha önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Jones ve Jayawarna (2010)'a göre iç kaynakların çok sınırlı olduğu iş kurmanın ilk aşamalarında sosyal ağ, son derece önemli olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal ağların eksikliği, girişimcilik niyetini engelleyebilmektedir. (Sandhu vd., 2011: 433,434).

1.1.6.3. Kaynaklar

Barney (1995) kaynakları, bir işletmenin müşterilerine ürün veya hizmet üretmek, geliştirmek ve sunmak için kullandığı finansal, fiziksel, beşeri ve örgütsel varlıklar

olarak tanımlamıştır. Mosakowski (1998)'nin çalışmasında girişimsel kaynaklar, yaratıcı davranma, öngörü ile hareket etme, sezgilerini kullanma ve yeni fırsatlara karşı tetikte olma amacıyla gösterdiği bireysel eğilim olarak tanımlanmıştır. Wu (2007)'ya göre girişimsel kaynaklar, bir girişimcinin sahip olduğu kaynakları ve yetenekleri içermektedir. Alvarez ve Barney (2014) ise girişimsel kaynakları, pazardaki rekabet edilebilir unsurların eksikliğinden yararlanmak amacıyla kullandıkları maddi ve maddi olmayan varlıklar olarak ele almışlardır. Mansor ve Zahari (2007), öğrencilerin girişimci olma istekliliği ile kaynaklar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Olugbola, 2017: 160).

Motivasyon, bireyleri bir işi kurmak için gerekli davranışlara yönlendirirken; kaynakların varlığı ve geçerliliği, girişimcilik sürecinde önemli birer unsurdur. Girişimcilerin başarısını etkileyen kritik kaynaklardan bazıları finansal sermaye, pazara girme ve bilgiye erişimdir faktörleridir (Sandhu vd., 2011: 433). Girişimsel hazır bulunuşluğa yönelik en önemli kaynak zorluklarından biri, finansmana erişimdir. Genç girişimciler, deneyimsiz olma, teminat güvencesinin ve kredi imkânı edinme yeteneklerinin yoksunluğundan dolayı başlangıç finansmanı sağlamada zorluk yaşayabilmektedirler. Ayrıca geçerli uygulanabilir bir fikirden önce çok fazla kaynak ortaya koymak, girişimsel hazır bulunuşluk için büyük bir hata olacaktır (Olugbola, 2017: 161). Ronstadt (1984), girişimciliği zenginliğin meydana geldiği ve arttığı dinamik bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu zenginlik, risk üstlenerek ürün ve hizmetlere değer sağlamakla gerçekleşmektedir. Ürün veya hizmet yeni hatta benzersiz olur ya da olmaz; ancak girişimci, gerekli beceri ve kaynakları temin ve tahsis ederek bu değeri kazandırmalıdır. Burada vurgulanmak istenen, beceri ve kaynaklardır. Bu faktörlerin yokluğu, girişimciliğe engel olarak düşünülebilir (Sandhu vd., 2011: 431).

1.1.6.4. Girişimsel Yetenekler

Zahra (2011)'ya göre girişimsel yetenek, fırsatların araştırılması (tanıma, keşif ve yaratma) ve fırsatların kullanılması için iç ve dış koşulları algılama, seçme, biçimlendirme ve senkronize etme yeteneğidir. Barringer ve Ireland (2015), yeni bir işletmenin oluşturulmasında, yönetimi mükemmelleştirmek için girişimsel yeteneklerin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Yönetimsel ve idari yetenekler,

gelecekte girişim yaratmak için çok önemlidir. Ayrıca yeni işlerin çoğu, etkili bir iş planı eksikliğinden dolayı başlangıçta başarısız olmaktadır. Bu da, yeni girişim yaratılmasında iş planının önemini göstermektedir. Bu bağlamda girişimcilik eğitimi, etkili iş planı yazma konusunda katılımcılara yardımcı olabilmektedir. Girişimsel yeteneğe katkıda bulunan bir başka faktör de, ekip oluşturma görevidir. Önceki çalışmalar, yeni firmalar içerisinde harika bir takım kurma yeteneğinin eksik olduğunu göstermiştir. Doerr (1997), kaynakların mevcut olduğunu ancak bu kaynakları kullanabilen ekibin yetersiz sayıda olduğu sonucuna varmıştır. Yönetim ekipleri, yeni girişimin oluşturulması ve işletmenin büyümesi için çok önemlidir. Yönetim ekibi oluşturulurken, ekipteki her bireyin kişiliğine değil neler sunabileceğine odaklanılmalıdır (Olugbola, 2017: 161).

1.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Ülke ekonomisine yön veren bir motor olarak görülen girişimcilik, son zamanlarda yaygınlaşan bir olgu haline gelmiştir. Dolayısıyla girişimciliği teşvik etmek ve desteklemek amacıyla girişimciliğe yönelik eğitim programlarına ilgi artmış ve araştırmacılar girişimsel özelliklerin en iyi nasıl kazandırılacağı konusuna odaklanmıştır (Gorman vd.,1997: 56). Girişimcilik eğitiminin tarihi, 1938'de Kobe Üniversitesi'nde öğretim öncüsü olan Shigeru Fiji'nin girişimcilik eğitimi vermeye başladığı zamanlardır ve Japonya girişimcilik eğitimini başlatmıştır (Albert ve Sciascia (2004)'den aktaran Edirisinghe ve Nimeshi, 20016: 7). Ekonomik büyüme ve gelişmeye katkı sağlayan girişimciliğin ortaya çıkışını ve gelişimini desteklediği varsayımından dolayı girişimcilik eğitimi de yaygınlaşmıştır (Gerba, 2012: 227). Girişimcilik eğitimi, girişim yaratmada, kariyer kararlarında ve ekonomik büyüme ve gelişmede önemli bir rol oynamaktadır (Olugbola, 2017: 161).

Iyigun ve Owen (1998), Gimeno vd. (1997)'ne göre girişimcilikte başarılı olmak için eğitim, deneyim ve bilgi gibi beşeri sermaye özellikleri önemli görülmektedir (Elert vd., 2015: 210). Crook vd. (2011), bilgi, beceri ve yeteneklerin rekabet avantajı sağlayabileceğini göstermiştir. Barney (1991) ve Unger vd. (2011)'ne göre, eğitim, deneyim, zeka, yargı, bilgi ve becerileri kapsayan insan sermayesi, Alvarez ve Barney (2001)'e göre rakiplerinden farklı olduğu sürece rekabet avantajı kaynağı olabilmektedir (Miao vd., 2017: 69).

Eğitimi girişimcilik açısından ele alan Gorman vd. (1996)'ne göre eğitim, ilgili becerileri kazandırıp geliştirerek kişilerin girişimcilik kapasitelerini arttırdığı gibi kişileri girişim yapmaya da cesaretlendirebilmektedir. Gibb (1997)'e göre girişimsel becerilerin uygulanışı, genellikle çevresiyle uyum (kişilerarası) becerisi gerektirmektedir (Edwards ve Muir, 2005: 617).

Kourilsky (1995) girişimcilik eğitimini, fırsat tanıma (algılama, fark etme), risklerin varlığında kaynakların bir araya getirilerek paylaşılması ve iş ortaklığı kurma olarak tanımlamıştır (Jones ve English, 2004: 417). Rasmussen ve Sørheim (2006: 186) girişimcilik eğitimini, ya girişimciliği bir olgu olarak öğrenmek ya da girişimcilik için yararlı becerileri öğrenmek olarak iki şekilde yorumlamışlardır. Emeraton (2008), girişimcilik eğitimini bir işletmenin başlangıç, yönetim ve varlığını sürdürme

sürecinde bireyin çevresine cevap verebilmesi için gerekli olan tutum ve becerileri olarak ele almıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak, bireyin bilgi elde etmesi, kendine güvenmesi için istenilen tutum ve becerileri geliştirmesi amacıyla yaratıcı düşünmesine imkan tanıyan bir eğitim türü olduğu anlamı çıkarılabilir. (Jacob ve Ariya, 2015: 97).

Ancak Freel (1998)'e göre, işletmeler için gerekli olan becerileri belirlemek sorun olabilmektedir ve girişimcilik, dinamik ve değişen bir süreçtir. Kurumsal eğitimin odak noktası, yeni işletmeleri yaratacak, sahiplenecek ve yönetecek bireyler geliştirmektir (Edwards ve Muir, 2005: 617). Yenilikçi alanlardaki yüksek eğitim kalitesi, yeni bir girişimciliğin kurulması için büyük bir fırsat sunmaktadır. Gençler girişimcilik eğitimi aracılığıyla, zaman yönetimi, liderlik gelişimi ve kişilerarası beceriler gibi örgütsel becerileri öğrenmektedir (Stamboulis ve Barlas, 2014: 365).

Girişimcilik eğitimi, bilgi, tutum ve becerileri yönlendirmeyi artırma yollarından biridir. Yeni bir girişime yatırım yapacak kişiler için, etkin bir şekilde iş planı yazabilme, yeni firmaların yönetim rolleri hakkında bilgi sahibi olma, finansal muhasebenin temel ilkelerini kavrayabilme, hem sosyal hem iş ahlakına duyarlı olma, pazarlama tekniklerine hakim olma gibi belirli beceriler çok önemlidir. Her bireyin tam olarak gelişmemiş girişimcilik özellikleri vardır. Miller (2011)'e göre girişimsel yönelim (The entrepreneurial orientation), eğitime katılan bireylerin doğuştan gelen özelliklerini geliştirmek için kullanılabilir. Bu şekilde bireylerin risk alma becerisini, yenilikçiliğini ve proaktifliğini artıracaktır (Olugbola, 2017: 161).

Gartner (1989), iş tatmini, geçmiş iş deneyimleri, girişimci anne-babalar, yaş ve eğitimi, girişimciyi girişimci olmayanlardan ayıran faktörler olarak öne sürmüştür. Önceki çalışmalara göre özellikle eğitim, girişimcileri girişimci olmayanlardan ayırt etmede kritik faktörlerden biridir (Lee vd., 2005: 29; Lee vd., 2006: 356). Girişimciler ile bir kurumda çalışanlar arasında bilgi ve beceri ihtiyaçları açısından önemli farklılıklar olabilmektedir. Wagner (2003)'e göre ücretli çalışanlar işlerine yönelik daha sınırlı bilgiye ihtiyaç duyarken girişimciler, yeni girişimlerinin yönetimi ve geliştirilmesi daha geniş bir bilgi tabanına gereksinim duymaktadırlar (Matlay, 2005: 671).

Dencker vd. (2009), Folta vd. (2006), Martin vd. (2013) ve Toft-Kehler vd. (2014) gibi birçok çalışma, başarılı girişimciliğin örgün (formel) eğitimden ziyade önceki (geçmiş) girişimcilik deneyimiyle daha güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir (Elert vd., 2015: 210). Halk eğitim sisteminin niteliğini ve öğrencilerin kişiliklerine olan etkisini ele alan Chamard (1989), örgün eğitim sisteminin, özellikle girişimciliği desteklemediğini ve hatta önemli girişimsel özellikleri engelleyebildiğini belirtmiştir (Gorman vd., 1997: 59).

Erikson (2003), Carter ve Ram (2003)'e göre, girişimcilerin faaliyet göstermeyi seçtiği işletmelerin yönetimine dair girişimsel bilgi ve deneyimin etkisi önemlidir. Westhead vd. (2005)'ne göre kişinin önceki deneyimi, edindiği ilgili yönetsel, teknik ve mesleki beceriler açısından girişimcilik sürecine fayda sağlayabilmektedir. Simon vd. (2000)'ne göre önceki girişimcilik başarısı, gelecekteki girişimlerin başlatılması ve yürütülmesinde bir güven ve motivasyon faktörü olarak görülebilmektedir. Ancak Starr ve Bygrave (1991)'e göre önceki işletme deneyimleri, yönetsel ve stratejik yanılardan dolayı olumsuz bir etki yaratabilmektedir (Matlay, 2005: 671).

Girişimcilerin karşılaştığı psikolojik engellerin bazıları riskten kaçınma, başarısızlık korkusu, stres ve sıkı çalışmayı sevmemektir. Kaynak eksikliği ve devlet yardımı eksikliği gibi kurumsal engeller olduğu gibi sosyal ağların eksikliği de girişimcilerin karşılaştığı bir başka engeldir. Mevcut girişimcilerin karşılaştığı engeller, genellikle devlet desteğinin eksikliği, sermaye eksikliği, altyapı sorunları, eğitim eksikliği, kötü sözleşme ve mülkiyet yasaları ve yolsuzluk gibi kurumsal engellerle sınırlıdır (Sandhu vd., 2011: 432).

Devlet, özel eğitim programları sunarak kişisel engelleri azaltmak amacıyla gelişmekte olan girişimcilerin hazır bulunuşluğuna ve motive olmalarına odaklanmalıdır. Potansiyel girişimcileri nasıl yetiştireceklerini ve geliştireceklerini anlamaları, son derece önem ihtiva etmektedir. Eğitim, altyapı, yasal şartlar ve maddi desteğe yönelik faaliyetler genişletilmelidir. Devlet politikaları, sadece maddi desteğe dayalı değil; girişimciliğe yönelik farkındalık yaratacak eğitim programlarını arttırma çabalarıyla hazırlanmalıdır (Sandhu vd., 2011: 443). Ayrıca üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin hedefleri, mezunların sadece girişimciliğin fonksiyonel anlayışına odaklanmaktan ziyade, yeni kurulan ve yönetilen yeni bir

işletme kurmak ve sürdürmek için gerekli beceri ve yeterlikleri kazanmasını sağlayacak şekilde yeniden gözden geçirilmeli ve geliştirilmelidir (Gerba, 2012: 239).

Avrupa Komisyonu (2008), dünya çapındaki girişimcilik politikaları, girişimcilik motivasyon ve yeterliliklerini eğitim ve öğretim yoluyla geliştirerek girişimcileri harekete geçirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu (2013)'na göre bu politikalar, genellikle kadınları daha kapsamlı bir şekilde dahil etmeyi ve cinsiyet farklılıklarını azaltmayı amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu (2006)'nda belirtildiği gibi politika yapıcılar, girişimcilik düzeyinin eğitimle ve özellikle de girişimcilik eğitimiyle artırılacağına inanmaktadır. Bu nedenle, bu tür eğitim Avrupa Komisyonu (2006)'na göre Avrupa üye ülkelerinin ve Kuratko (2005)'ya göre Amerika Birleşik Devletlerinin çoğunda okul müfredatı olarak yer almakta ve uygulanmaktadır (Oosterbeek vd., 2010: 443).

1.2.1. Girişimcilik Eğitiminin Önemi

Block ve Stumpf (1992), Gorman vd. (1997), Young (1997) ve Kourilsky ve Carlson (1997) gibi araştırmacıların da belirttiği gibi, girişimcilik eğitiminin doğası, önemi, içeriği ve uygunluğu son yıllarda artan bir incelemeye tabi tutulmuştur (Leitch ve Harrison, 1999: 83). Syed Zamberi Ahmad'a (2012) göre, günümüzde ülkelerin çoğu girişimcilik eğitimiyle daha çok ilgilenmektedir. Avrupa ülkeleri, girişimciliğin ekonomilerine nasıl fayda sağlayabileceğini fark etmiştir. Girişimcilik eğitimi topluma kazandırmak, ekonomiyi canlandırmak için atılan adımlardan biridir (Hj Din vd., 2016: 119). Girişimcilik eğitimi, bir ülkenin ekonomik büyümesinin temelini oluşturan girişimsel becerileri, tutumları ve davranışları geliştirmede çok önemlidir (Lekoko vd., 2012: 12024).

Literatürde, girişimciliğin hem genetik bir özellik taşıdığı hem de eğitim ve öğrenme sonucunda edinilen bir davranış değişikliği olduğu varsayılmaktadır. Bu kapsamda, bireylerin girişimsel öz yetkinliklerinin farkına varmalarında ve onlara girişimcilik potansiyellerini ekonomik katma değere dönüştürebilecek fırsatların sunulmasında girişimcilik eğitimi önemli bir rol oynamaktadır. Eğer girişimcilik eğitimi girişimsel öz yetenekler konusunda farkındalık yaratabiliyor ve girişimcilik eğilimlerini

tetikleyebiliyorsa, eğitimin girişimciliği belirleyen bir etken olduğunu söylemek mümkün olacaktır (Tağraf ve Halis, 2008: 91).

Girişimcilik eğitimi, öğrencilere girişimcilik eğilimini aşlamak, kazandırmak için önemli bir adımdır (Mahajar ve Yunus, 2012: 248). Gençlerin girişimsel tutum ve davranışları anlamalarında ve geliştirmelerinde, girişimcilik eğitiminin etkisi önemli bir faktördür. Gençlerin tutum ve istekleri üzerinde eğitimin etkisi olabileceğinden, potansiyel girişimcilerin nasıl yetiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiği anlaşılmalıdır. Kişinin girişimciliğe dair tutum ve bilgi birikimi, gelecekte kendi işini kurmaya yönelik eğilimini şekillendirebilmektedir (Wang ve Wong, 2004: 163).

Girişimcilik eğitimi, girişimcilik niyetinin güçlü bir öncüsü olarak görülmektedir. Chen (2010), girişimcilik eğitimi ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin pozitif bir moderatörü olarak girişimsel öz yeterliliği bulmuştur (Maresch vd., 2016: 173; Bae vd., 2014: 220). Borjas (2000) ve Parker (2004)'e göre yeni başlayan girişimcilerin başarısı, genellikle işletme becerilerinin ve özellikle ilgili girişimcilik eğitiminin bir işlevidir. Gatewood vd. (2001, 2002)'ne göre yeni girişimcilerin iş fikirlerinin fizibilitesine ilişkin algıları, girişimcilik eğitimi ile değiştirilip iyileştirilebilmektedir (Matlay, 2005: 672).

Kişiye birtakım bilgi ve özellikler kazandıran girişimcilik eğitimi, kişilerde bilgi ve algının değişmesine ve gelişmesine yönelik bir süreçtir (Alparslan vd., 2017: 52). Raposo ve Paço'ya göre (2011: 454) girişimcilik eğitimi, bireyin hayatındaki fırsatları görebilme, yeni fikirler üreterek fırsatları takip edebilme ve gerekli kaynakları bulma, yeni bir işletme kurabilme ve onu işletebilme, yaratıcı ve eleştirel bir şekilde düşünebilme yeteneğini içermektedir. Peterman ve Kennedy (2003)'nin de belirttiği gibi literatür, girişimcilik eğitiminin birçok avantajını vurgulamaktadır. Örneğin, bireyler iş fikirlerini başkalarına göre pazara daha etkili ve hızlı bir şekilde sunmayı veya en azından kendilerini daha yetenekli hissetmeyi öğrenmektedir. Walter vd. (2013)'ne göre girişimcilik eğitiminin varlığı, girişimciliğin istenebilirliğine işaret edebilmekte ve bu nedenle öğrencileri girişimcilik kariyerine duyarlı hale getirebilmektedir (Walter ve Block, 2016: 218).

Kimwolo, Saina ve Cheserek (2012)'e göre girişimcilik eğitim ve gelişimi, bireylerin uygulanabilir iş fikirlerini ve pazar fırsatlarını keşfetmelerini sağlayacak güveni ve

gerekli beceriyi kazanmalarını sağlayan süreçlerdir. Küçük işletmelerin hayatta kalması ve büyümesi için önem arz eden bu süreçler, kişisel etkinliğe katkıda bulunan bilgi, beceri, davranış ve tutumlar dizisidir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 120). Rauch vd. (2005) ve Unger vd. (2011)'ne göre başarılı girişimcilik, girişimcinin eğilimi, beceri ve yeterlilikleri ile olumlu etkilenmektedir. Kuratko (2005) bu eğilim, beceri ve yeterliliklerin ise eğitimle şekillendirilebileceğini ileri sürmektedir (Maresch vd., 2016: 172). Girişimcilik yeterliliği, girişimcilik tutumunun, girişimcilik becerilerinin ve girişimcilik bilgisinin bir bileşimidir (Report-Entrepreneurship, 2012: 82).

Girişimcilik eğitimi, aslında bireyin daha fazla sorumluluk almasında ve kendisine güvenmesinde rol oynamaktadır (Hj Din vd., 2016: 119). Izquierdo ve Muelins (2008)'e göre, yeni iş fırsatlarını fark etme, yeni ürünler yaratma, yaratıcı düşünme ve bir fikri ticarileştirme gibi kazanımlar sağlayan girişimcilik eğitimi, kişiye kendine güvenini kazandırmaktadır. Benzer şekilde Lee-Gosselin ve Grise (1990), işe başlama niyetinde, eğitimin önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Girişimcilik disiplinde sağlam eğitim ve öğretim, başlangıç için niyetlere dönüştürülecek olan girişim yaratma ve başarıma için gereken özgüven ve inançları sağlayacaktır. Izquierdo ve Buelens (2008), girişimcilik eğitiminin kişinin aktif öğrenmesini desteklediği; yeterli olabilmesi, yetkinlik kazanması için gerçekçi durumlar karşısında deneyim elde etme fırsatı sunduğu görüşündedir (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 120).

Girişimcilik fırsatları ile ilgili deneyim ve bilgi eksikliği, öğrencilerin mezun olduktan hemen sonra yeni girişim yaratmalarına engelleyen faktörler olabilir (Yusof vd., 2008: 10). Ronstadt (1987), potansiyel girişimcilerin girişimciliğe başlarken karşılaşılabilecekleri engellerin farkında olmaları ve bu engelleri aşmanın yollarını bulabilmeleri için girişimcilik programların tasarlanması gerektiğini önermiştir (Kuratko, 2003: 13). Girişimcilik programı, öğrencilere girişimci ruhu aşılamak ve onları girişimciliğe teşvik etmek için önemli bir mekanizma olarak görülmektedir (Mahajar ve Yunus, 2012: 249). Gibb ve Cotton (1998), Hytti ve O'Gorman (2004) çalışmalarında yeni girişimcilere yönelik iyi tasarlanmış girişimcilik eğitim programlarının önemini ve yeni girişimin yaratılması üzerindeki etkisinin göz ardı

edilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir (Matlay, 2005: 672). Farrell (1994) öğrencilerin iş girişimlerini başlatmak ve arttırmak için pratik becerileri öğreten entegre programlar talep ettiğini belirtmiştir. Geleneksel iş eğitimi programları, değişen iş ortamının ihtiyaçlarına ilgisiz kaldıkları için eleştirilere maruz kalmıştır. Örneğin girişimcilik eğitimi, iş dünyasında hayal gücünü, yaratıcılığı ve risk almayı vurgularken, geleneksel işletme okulları niceliksel ve kurumsal teknikleri aşırı vurgulama eğilimindedir. (Jones ve English, 2004: 417).

1.2.2. Girişimcilik Eğitiminin Amacı

Ogundele, Akingbade ve Akinlabi (2012)'ye göre girişimcilik eğitimi, kişinin eğitim sonunda işletmeyi yürütmesinde karşılaşılabileceği zorluklarla başa çıkabilmesini sağlamak amacıyla girişimsel bilginin kişiye planlı bir şekilde verilmesi olarak ifade edilebilir. Bu bilginin amacı, kişinin, eğitimin sonunda kendi başına gerekli becerileri kazanmasını sağlamaktır. Örneğin Nijerya üniversitelerinde verilen girişimcilik eğitiminin amacı, lisans öğrencileri mezun olduktan sonra eğer arzu ederlerse, onlara girişimci olabilmelerini sağlayacak bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Ojeifo (2012)'ya göre girişimcilik eğitimi, girişimcilik başarısını teşvik etmek için kişilere bilgi, beceri ve motivasyon sağlamayı amaçlamaktadır. Girişimcilik eğitiminin amacı, gençlerin yakın çevrelerindeki fırsatları keşfederek potansiyellerini ve inovasyon ruhunu geliştirmelerini sağlamaktır (Okeke vd., 2016: 15). Girişimcilik eğitimi, kişiye sorumluluk ve kişinin belirlediği hedeflere ulaşması için gerekli tutum, beceri ve bilgiyi kazandırmayı amaçlamaktadır (Report-Entrepreneurship, 2012: 8). Girişimcilik eğitimi, kişinin davranışlarını değiştirmeyi amaçlar (Edirisinghe ve Nimeshi, 2016: 7). Girişimcilik eğitimi ve öğretiminin hem mevcut davranışı hem de gelecekteki niyetleri etkilediği bulunmuştur (Fayolle ve Gailly, 2005: 3).

Girişimcilik eğitimi, sadece girişimcilik bilgisi değil, aynı zamanda gelecekte girişimci olmaya ilişkin ilham, yetkinlik ve hazır bulunuşluk kazandırmayı amaçlayan amaçlı bir programdır (Gerba, 2012: 228). Balaban ve Özdemir (2008)'e göre, girişimcilik eğitimi ile kişiler motive edilerek gerekli bilgi ve beceriler kazandırılması amaçlanmaktadır (Mirza ve Dağdeviren, 2016: 89).

Girişimcilik eğitim programlarının en çok vurgulanan amaçları (Garavan ve O'Conneide, 1994: 5):

- Girişimciliğe ilişkin bilgi kazandırmak,
- İşletme durum analizine ve iş planına dair beceriler kazandırmak,
- Girişimsel dürtü, yetenek ve becerileri belirlemek ve harekete geçirmek,
- Değişime yönelik tutumlar geliştirmek,
- Yeni başlangıçları ve girişimleri desteklemek

Başlıca amacı yaratıcılığı, yeniliği ve serbest mesleği teşvik etmek olan girişimcilik eğitiminin diğer amaçları ise (Kumar vd., 2013: 95):

- Yaratıcılık, inisiyatif duygusu, risk alma, özerklik, kendine güven vb. unsurları içeren girişimci zihniyet ve davranışları geliştirmek için var olan kişisel özellikleri ve yetenekleri geliştirmek
- Öğrencilerin serbest meslek konusundaki farkındalıklarını arttırmak ve öğrenciyi kariyer tercihlerinden biri olarak girişimciliği seçmeye teşvik etmek
- Gerçek işletme faaliyetlerinde çalışmak
- Temel işletme becerileri kazandırmak ve gerçek dünyaya uyarlamak

Girişimcilik eğitiminde amaç, bir kişide girişimcilik potansiyeline yönelik olarak gizli kalmış bir takım özelliklerin ortaya çıkmasını ve farkında olmasını sağlamaktır (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013: 12; Balaban ve Özdemir, 2008: 146). Girişimci kişilik özelliğinin ortaya çıkartılmasında önemli bir rol oynayan girişimcilik eğitiminin, girişimci kişilik özelliğini artırma yönünde olumlu katkısı olduğu saptanmıştır. Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimci olma ve olmama kararlarını etkilemekte ve öğrencilerin girişimciliği bir kariyer fırsatı olarak görmelerini sağlamaktadır. Girişimcilik eğitimi sayesinde girişimci kişilik özelliği (başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven ve yenilikçilik), öğrencilere öğretilmektedir. Bu şekilde, var olan girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Korkmaz, 2012: 223).

Sexton ve Kasarda, çoğu işletme eğitim programının, insanları kariyer başarısına hazırlamak ve onların gelecekteki öğrenimleri için kapasitelerini arttırmak olmak üzere iki amacı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bir sınıfta öğretilebilecek gerekli temel

işletme bilgisi gereklidir; ancak yeni bir iş girişimini çevreleyen belirsizliklerle başa çıkabilmede, girişimciye yardımcı olabilecek, yol gösterici bir teori bulunmamaktadır. Çoğu örgün (formel) eğitim sistemi, girişimcilerin üç temel özelliğinden bilgiyi analitik şekilde, becerileri kabataslak ve tutumları ise çok zor ele almaktadır (Garavan ve O' Cinneide, 1994: 5).

1.2.3. Girişimcilik Eğitimi Süreci

Girişimcilik eğitimi, bireylere ticari fırsatları fark edebilme yeteneği ve onları harekete geçirecek bilgi ve beceriyi kazandıran bir süreçtir (Jones ve English, 2004: 416). Mwasalwiba (2010: 25) ise, girişimcilik eğitimini bireylerin girişimciliğe yönelik tutumlarını, davranışlarını, değerlerini veya niyetlerini etkilemeyi amaçlayan bir tür eğitim süreci olarak nitelendirmiştir. Alberti vd. (2004)'nin girişimsel yetkinliklerin yapılandırılmış resmi olarak aktarılması şeklinde tanımladığı girişimcilik eğitimi, bireylerin büyüme odaklı girişimlerini başlatma ve geliştirme sürecinde kullandıkları kavramları, becerileri ve zihinsel farkındalığı ifade etmektedir (Gerba, 2012: 227).

Girişimsel öğrenme, yeni girişimlerin başlatılmasında ve yönetilmesinde etkili olmak için gerekli bilginin geliştirilmesini kolaylaştıran sürekli bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Girişimsel öğrenme, fırsatların nasıl belirleneceği ve değerlendirileceği, yeni girişimlerin nasıl organize edilip yönetileceği ile ilgilidir. Girişimsel öğrenme, bir girişimcinin kişisel deneyiminin sonradan kazanacağı yeni deneyimlerinin seçiminde kendisini yönlendirecek bilgiye dönüştürüldüğü deneyimsel bir süreçtir. (Politis, 2005: 401,402,407).

Girişimcilik becerileri öğretilebilirdir ve sabit kişisel özellikler değildir (Oosterbeek vd., 2010: 443). Girişimsel öğrenme, kişinin girişimcilikten haberdar olmasını ve girişimciliğin farkına varmasını sağlarken; girişimsel niyetin ortaya çıkmasına da zihinsel bir zemin oluşturmaktadır. Bu sayede kişi, girişim başlatmayı öğrenir ve kendini geliştirir; zamanı geldiğinde ise girişimciliğe yönelerek girişimini başlatıp özistihdamını sağlayacak ve girişimcilik kariyerini başlatmış olacaktır (Sezer, 2013: 68,69).

Bilginin etkin şekilde aktarılması ve kazanılan bilgi ve becerilerin uygulanması, önemli ve gereklidir. Başlangıçta teorik olarak gerçekleştirilen girişimcilik eğitimi, zaman içerisinde yeterli görülmemeyerek çeşitli uygulama programları ile desteklenmiştir (Tağraf ve Halis, 2008: 93). Girişimcilik eğitiminin temel varsayımı, girişimciliğin öğrenilebilecek bir beceri ya da davranış olduğudur. Bu eğitimin ne ölçüde hedeflendiği şekilde olacağı ise, bireyin öğrenme isteğine ve çevredeki mevcut fırsatlardan yararlanabilmesine bağlı olacaktır (Okeke vd., 2016: 16).

Bilginin bir kısmı eğitim yoluyla öğrenilebilse bile, fırsatlardan yararlanmak ve yeniliğin yükümlülükleriyle başa çıkabilmek için gereken çoğu bilgi, sadece yapılarak öğrenilebilmektedir (Politis, 2005: 405). Uygulamaya geçirilemeyen, denenmeyen, sonuçları görülemeyen ve değerlendirilemeyen öğrenme tek başına yeterli değildir. Öğrenme ile elde edilen bilgilerin, doğru şekilde kullanılması ve bir bütün olarak yönetilmesi bu bağlamda çok önemlidir (Drucker, 1992: 405,406). Benzer şekilde Niyonkuru (2005: 6) da girişimciliğin öğrenilebilir olduğunu ve yüksek eğitim seviyeleri ile yüksek düzeyde girişimcilik faaliyetleri arasında pozitif bir ilişki olabileceğini belirtmiştir.

Başlangıçta teorik olarak gerçekleştirilen girişimcilik eğitiminin zamanla yeterli görülmemesi nedeniyle çeşitli uygulama çalışmaları da eklenerek girişimcilik eğitim programları uygulanmaya başlamıştır (Abacıoğlu vd., 2016: 59). Raichaudhuri (2005), uygulamalı girişimcilik eğitimi programlarında amacın, eğitim programına katılanların teorik olarak aldıkları eğitim bilgisini destekleyecek uygulama programları ile girişimcilik becerisini ortaya çıkarılması olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde teorik çerçeve ve uygulama süreçleri girişimcilik eğitiminde birbirini tamamlamıştır. Girişimcilik eğitimi sürecinde yer alan uygulama programlarında, eğitim süreçlerine katılım daha aktiftir (Tağraf ve Halis, 2008: 96).

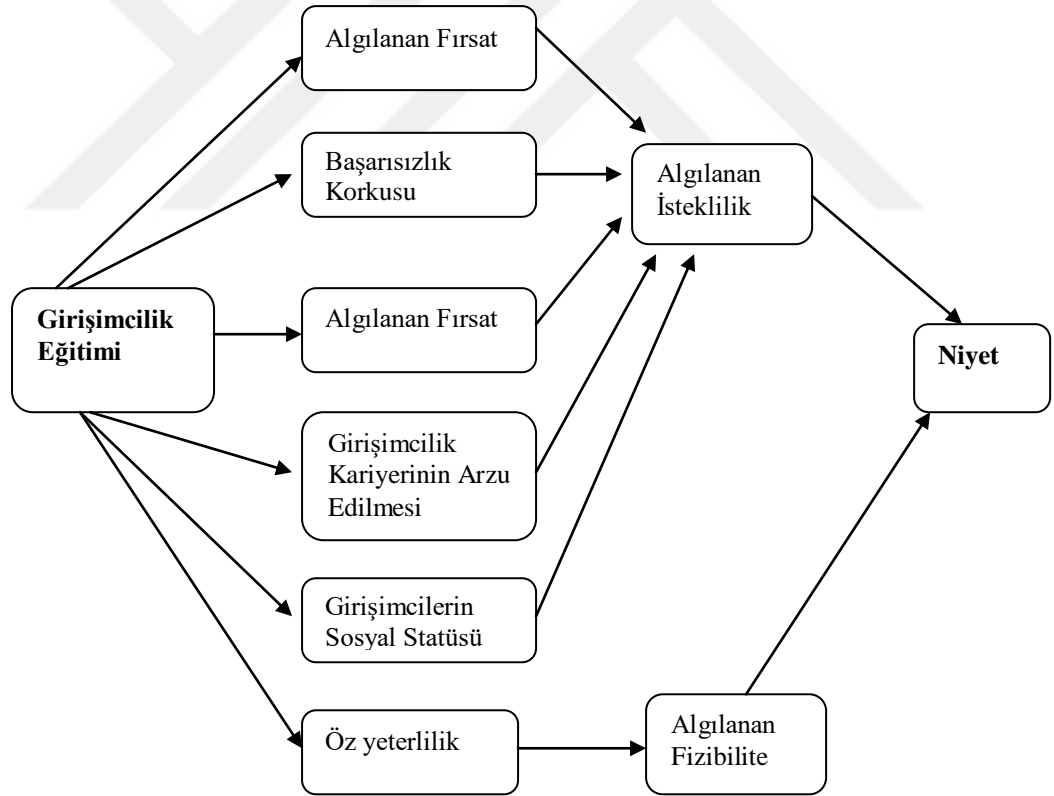
Şekil 4 : Girişimsel Öğrenmenin Deneysel Bir Süreç Olarak Kavramsal Bir Çerçevesi
Kaynak: Politis, 2005: 402

Girişimciler, girişimcilik eğitimleri sayesinde daha bilinçli girişimde bulunurken; yaratıcı fikirlerini iş planı çerçevesinde tasarlayarak hayata geçirme fırsatı bulmaktadırlar (Çetinkaya ve Ay, 2017: 31). Nwankwo vd. (2012), girişimcilik sürecinin bilinçli olarak bireyler tarafından gerçekleştirildiğini varsayımlardır. Bireyin bu sürece dahil olmasını sağlayan unsurları açıklayan teoriler geliştirilmiştir. Bu teorilerin altında yatan görüş, girişimcinin ilk olarak çeşitli sosyo-kültürel bileşenlerin etkisi altında bir iş kurma niyetini oluşturduğu ve eğer bu niyet yeterince güçlüyse, girişimcinin bunu gerçekleştirmek için gerekli adımları attığı şeklindedir. Örneğin, Bull ve Willard'ın (1993) antropolojik girişimcilik teorisi, kültürel normların ve inançların, bir bireyin değer sistemini olumlu yönde etkileyebildiğini ve girişimsel beceri geliştirmesine yardımcı olduğunu ileri sürmektedir (Adekiya ve İbrahim, 2016: 121).

Bir başka teori ise, Ajzen (1991), Ajzen ve Fishbein (1980)'in çalışmalarında yer alan bir davranışa yönelik tutumların (örneğin, yeni bir girişim oluşturma) niyetleri

öngördüğü ve sırayla gerçek davranışı tahmin ettiği düşünülen planlı davranış kuramıdır (Adekiya ve Ibrahim, 2016: 121). Planlı Davranış Teorisi, çok sayıda yazar tarafından girişimci olma niyetlerini açıklamak için kullanılmıştır. Planlı Davranış Teorisi'ne göre, girişimcilik davranışı kasıtlıdır ya da başka bir deyişle, insanların niyeti girişimci olma yönündeki davranışları etkileyebilir. Shapero'nun (1982) Girişimci Etkinlik Modeli, başka bir kasıtlı tabanlı modeldir ancak burada fırsatlara göre hareket etme istekliliği ve uygunluğu esas alınmaktadır. Girişimci olmaya çok istekli kişiler, olası engeller nedeniyle niyetlerine göre hareket edemeyebilirler (Sandhu vd., 2011: 431).

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik üzerindeki etki süreci kavramsal modeli, Şekil 5'de gösterilmiştir (Farashah, 2013: 875).

Şekil 5: Girişimcilik eğitiminin, girişimcilik algısı ve girişimcilik niyeti üzerindeki etki süreci
Kaynak: Krueger ve Brazeal, 1994:95; Krueger ve Brazeal (1994)'dan aktaran Farashah, 2013: 875).

Literatür, girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetleriyle pozitif ilişkili olduğunu iddia eden beşeri sermaye teorisi ve girişimsel öz yeterlilik olmak üzere iki teorik bakış açısı tespit etmiştir. İnsan sermayesini girişimcilik niyetlerinin belirleyicisi

olarak gören araştırmacılar, bireylerin eğitime yatırım yaparak edindikleri bilgi ve beceriler olarak tanımladıkları girişimcilik eğitiminin kişinin tutum ve niyetlerinin yanı sıra yeni bir şirketin kurulmasını da geliştirebildiğini ileri sürmüşlerdir. Girişimcilik eğitimi, girişimcilik niyetlerini artırabilen girişimcilik öz yeterliliği ile ilişkilidir (Bae vd., 2014: 219,220).

Girişimcilik eğitimi, girişimcilik başarısını teşvik etmek amacıyla öğrencilere bilgi, beceri ve motivasyon sağlamayı amaçlayan bir eğitim programıdır. Girişimcilik eğitimi, kişiye girişimci olma isteğini aşılayarak girişimcilik niyetini artırma aracıdır (Gerba, 2012: 227). Bu bağlamda, girişimde bulunmak için güçlü bir niyet olsa bile, amaca uygun bilgi olmadan girişime başlamak düşüncesizlik olacaktır. Bu nedenle uygun girişimcilik eğitimi, girişimciliğe ilişkin doğru algıyı ve niyeti ortaya koymak için bir ön şarttır (Lee vd., 2005: 31).

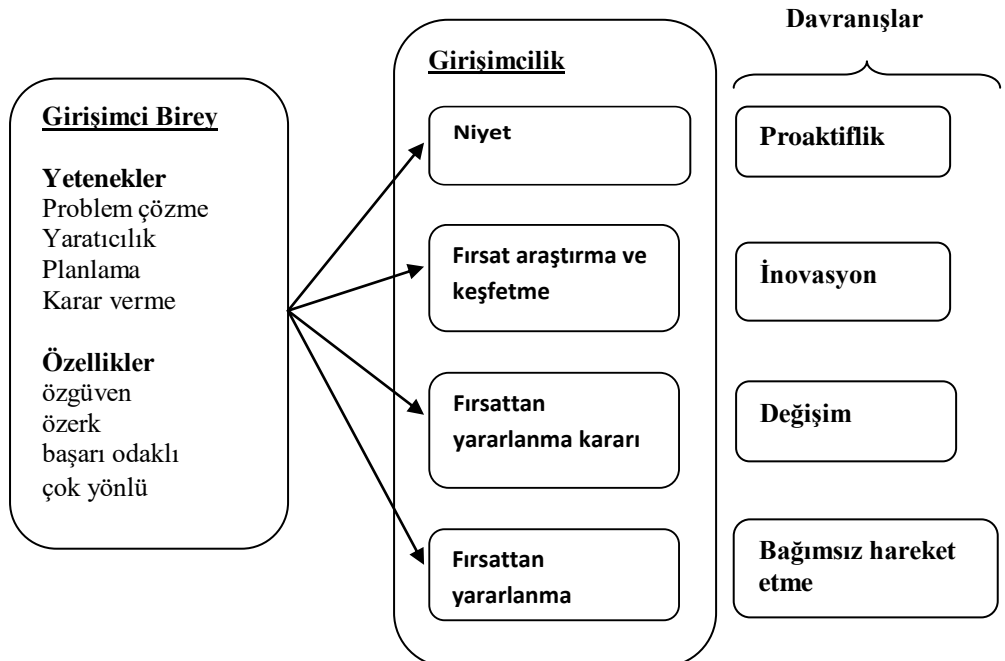
Guzman ve Linan (2005: 6,7,8) girişimcilik eğitimi sürecini, sırasıyla girişimciliğin farkına varma (girişimcilik bilinci), girişim başlatma, sürekli eğitim ve girişimsel dinamizm eğitimi olarak dört kategoriye ayırmışlardır. İlk kategori insanları doğrudan girişimcilere dönüştürmez ancak gelecekteki kariyerlerini gelişmiş bir perspektiften seçmelerini sağlamaktadır. İkinci kategori, işletmenin kuruluşu ile ilgili finansman nasıl elde edilir, yasal düzenlemeler, vergilendirme gibi pratik hususlara odaklanmaktadır. Sürekli eğitim kategorisi, küçük işletme sahipleri için sürekli eğitimden oluşmaktadır. Girişimcinin mevcut yeteneklerini geliştirmek için tasarlanmıştır. Son kategorinin amacı ise, sadece girişimci olma niyetini arttırmak değil, aynı zamanda işin faaliyete geçmesinden sonra girişimsel davranışları geliştirmektir. Garavan ve O' Cinneide (1994), geleneksel eğitim biçimlerinin girişimcilik kalitesinin gelişmesine izin vermediğini; bu nedenle alternatif eğitim modellerinin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

1.2.3.1. Girişimcilik Eğitiminde Öğretim Yaklaşımları

Eğitim, bilginin ve aklın gelişimini desteklemeye odaklanırken; planlama, organize etme ve karar almada bir bütün olarak insanı içeren girişimcilik eğitimi, toplumun bir parçası haline gelmiştir. Girişimcinin sadece bilimsel bilgiye ihtiyacı yoktur; aynı zamanda girişimci, yeni düşünme biçimlerine, yeni tür becerilere ve yeni davranış biçimlerine (sanat) de gereksinim duymaktadır. Geleneksel yöntemlerin yetersiz

kalması nedeniyle eğitimin girişimsel yaklaşımlarla desteklenmesi gerekmektedir (Rengiah, 2013: 52). Sadece ne öğretildiği değil, nasıl öğretildiği konusunda da çok önemli bir dönüşüm olması gerekmektedir. Girişimcileri geliştirmek, girişimci ortamlar ve girişimsel yeteneklerin kazandırıldığı öğrenme yaklaşımlarıyla ilgilidir; yetenekler, iş zekası ve anlayışla birlikte gelişebilir (Kirby, 2004: 517).

Melatti ve Vieira (2010)'a göre geleneksel eğitim, yenilik yapma ve yeni iş fırsatlarına uyum sağlama yeteneğini öğretmeyi umursamamakta, sadece çalışanların formasyonuna odaklanarak sona ermektedir (Artuso vd., 2012: 5). Geleneksel öğretim yaklaşımına alternatif olarak girişimsel odaklı yaklaşım, eğitmenin bir öğrenme süreci kolaylaştırıcısı olmasını gerektiren bir yaklaşımdır. Böyle bir yaklaşım, rol yapma, yönetim simülasyonları, yapılandırılmış alıştırmalar veya odaklanmış öğrenme geribildirimi gibi katılımının aktif rol alması gereken durumları içermektedir (Garavan, 1994: 11). Girişimcilik eğitiminin, bireylere küçük ölçekli işletme kurmaları ve yönetmeleri için gereken bilgi ve becerileri kazandırması beklenmektedir (Omenyi vd., 2009: 4). Girişimcilerin amacı bir firmayı nasıl yöneteceğini ya da nasıl yönetici olunacağını öğrenmek değil, sorunlarla nasıl yüzleşileceğini ve bunlara yönelik nasıl uygun çözümler bulunabileceğini öğrenmektir (Fayolle, 2008: 11). Gibb (2002), girişimcilik eğitiminde öğretmen ve öğrenciler arasında ortak öğrenmeyi içeren, tecrübeye odaklanan, girişimsel odaklı yaklaşımı esas alan çok disiplinli yaklaşımları desteklemiştir (Rengiah, 2013: 52).

Şekil 6: Girişimcilik Süreci: Davranışlar, Beceriler ve Nitelikler
Kaynak: Gibb (1993) ve Shook vd. (2003)'den aktaran Rengiah, 2013: 52

Girişimsel yetenekler, yeni pazar fırsatları yaratmak için gerekli kaynakları elde etme becerisini ifade etmektedir. Girişimcilik yetenekleri girişimin olgunlaşmasıyla daha az önemli ve alakalı hale gelirken, girişimin başlangıcında başarı için çok önemli olabilir. Literatür incelendiğinde girişimcilik yetenekleri, insan, kaynaklar (insan dışı), zamanlama ve fırsat olmak üzere dört boyutta ele alınmıştır. İnsan ve kaynaklar, girişim kapasitesini yönetir ve kontrol altında tutarken; zamanlama ve fırsat ise girişimlerle başa çıkabilmeyi ve gerektiğinde manevra yapabilmeyi mümkün kılar (Roudini vd., 2012: 127). Tipik bir girişimci ürün geliştirme, organizasyon, tasarım gibi üretim alanında derinlemesine bilgi sahibi olabilir. Ancak bu, açık bir boşluk bırakır ve satış, finans gibi diğer alanlarda uzmanlığa ihtiyaç duyulur. Bir girişimcinin ihtiyaç duyduğu temel becerinin üretimde mutlaka bir yeterlilik olması gerekmez. Gereken yetkinlik, planlama ve organize etme becerisi ile yakından ilgilidir. Asıl girişimci, başkalarını örgütleyebilen, kuruluş ve başlangıç için gereken bilgi ve uzmanlığa sahip kişidir (Garavan, 1994: 8).

Girişimcilik eğitiminde farklı öğretim yaklaşımlarına ilişkin farklı görüşler vardır (Farashah, 2013: 870). Olsen ve Bosserman (1984), bireylerin üç özelliğe sahip olduklarında girişimci davranış sergileyeceklerini ileri sürmüşlerdir (Kirby, 2004: 516):

- rol oryantasyonu - etkinliği vurgulamak.
- yetenekler - hem sezgisel hem de rasyonel düşünmek.
- motivasyon - eylemin arkasındaki itici güç.

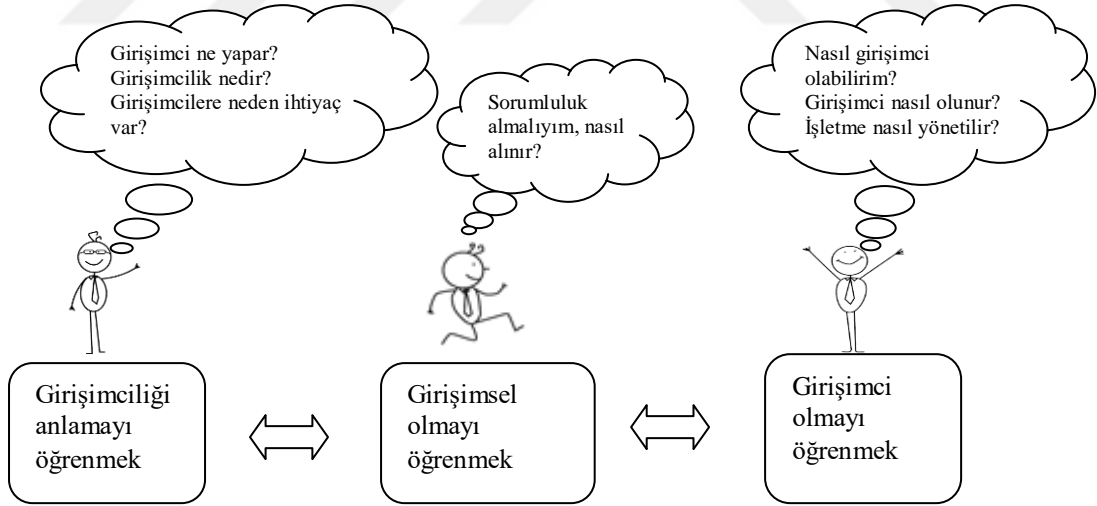
Bunları başarmak için aşağıdaki öğrenme yaklaşımını benimsemek gereklidir (Kirby, 2004: 516):

- Öğrencilere, kendi öğrenme hedeflerini öğretmenleriyle müzakere etme, bu hedeflere ulaşmak için gerekli kaynakları, faaliyetleri ve süreçleri, daha da önemlisi bu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının nasıl belirleneceğini kapsayacak şekilde öğrenmelerini sağlamak (Motivasyonu teşvik etmek, bağımlılığı azaltmak ve rol yönelimi deneyimi sağlamak).

- Öğrencileri gerçek dünyadaki problem çözme sürecine dahil etmek, muhtemelen takım halinde (Hem sezgisel hem de rasyonel düşünceyi geliştirmek, problemin ve çözümün çok yönlü yapısını tanımak ve iletişim ve işbirliğini teşvik etmek).
- Öğrencileri, anında, eksik, şüpheli ve uygun olan verilerle ilgili kararları hazırlamaya teşvik etmek (etkinliği ve belirsizlikle başa çıkma yeteneğini teşvik etmek).
- Öğrencilere hem öğrenme hem de değerlendirme süreçlerinde rol oynayan rol modelleri sağlamak (rol yönelimini, yeteneği ve motivasyonu göstermek).

Heinonen ve Poikkijoki (2006), bir girişimcilik eğitimi programı için üç çeşit amaç belirlemiştir (Farashah, 2013: 870):

- Girişimciliği anlamayı öğrenmek,
- Girişimci bir şekilde hareket etmeyi öğrenmek (girişimsel davranmayı öğrenmek),
- Girişimci olmayı öğrenmek

Şekil 7: Girişimcilik Eğitiminin Rollerini

Kaynak: Gibb (1999)'den aktaran Hytti ve O'Gorman, 2004: 13

Benzer şekilde, Fayolle ve Gailly (2008), üç ana girişimcilik öğrenme sürecini sınıflandırmıştır (Farashah, 2013: 870):

- Girişimciliğe ilişkin tutum, algı ve niyetteki değişikliklerin beklentisiyle girişimci bir birey olmayı öğrenmek,

- Bilgi ve beceri kazanma beklentisi ile girişimci olmayı öğrenmek ve mesleki boyutlara odaklanmak,
- Akademik olmayı öğrenmek, araştırma yapmaya odaklanmak.

Pihie ve Sanni (2009: 342), üç tür öğretim tekniği göstermiştir:

- Gerçek bir iş yürütmek (Gerçek bir iş tecrübesi edinir, bir iş kurmanın risk ve ödülleri sorumluluğunu anlar ve deneyimler, para kazanmaya dair gerçek bir deneyim kazanır, motivasyon, takım çalışması, ağ kurma ve müşteri ilişkileri becerilerini geliştirir)
- İş yeri ziyareti (Gerçek bir işletmenin işleyişini gözlemleyebilir, gerçek girişimcinin kim olduğunu anlama fırsatı verir, bir işletmenin yürütmenin iniş çıkışının farkına varır)
- Bir girişimci ile görüşme (Bu teknikte ise kişi netleşir, girişimciden iş tecrübelerine ilişkin doğrudan ve gerçek açıklamalar elde eder, girişimci ile yüz yüze görüşme imkanı sağlar, girişimcinin hayat hikayesini öğrenir ve kişiliğini gözlemler, iş dünyasında karşılaşılan başarı ve başarısızlık faktörlerine dair doğru ve kesin bilgi edinir).

Pihie ve Sanni (2009: 342) girişimsel odaklı yaklaşımın, kişinin girişimcilik anlayışını genişlettiğini, girişimcilik beceri ve tutumlarını geliştirebildiğini ileri sürmüşlerdir. Bireyin öğrenme sürecine aktif katılımı söz konusu olduğundan bu üç öğrenme tekniği, bireyin girişimsel farkındalığını (bilincini) ve yeteneklerini geliştirmede önemli kabul edilmektedir. Ancak Widayat ve Ni'matuzahroh (2017: 51)'a göre bireyin geçmişine, motivasyonuna ve ruhuna bağlı olarak girişimcilik eğitimi, bireyler üzerinde her zaman aynı etkiye sahip değildir. Eğitim her zaman etkili bir tutum oluşturamayacağı gibi, olumlu bir tutumun da kişiyi bir işletme kurma niyetine teşvik etme garantisi yoktur. Öyleyse girişimcilik eğitimi, bireylerin girişimciliğe yönelik tutum, algı ve niyetleri üzerindeki etkisine göre değerlendirilmelidir (Omenyi vd., 2009: 5).

Pihie ve Sanni (2009: 343-345), öğrencilerin birbirlerinden öğrenerek, yaparak öğrenerek, keşiflerle öğrenerek, hatalarla öğrenerek ve problem çözerek öğrenerek girişimsel öğrenme deneyimi kazandıklarını belirtmişlerdir. En az etkili öğrenme yönteminin, sözlü sembollerle sunulan pasif bilgiler yoluyla öğrenmeyi; en etkili

öğrenme yönteminin ise uygulamalı öğrenme etkinliklerine aktif olarak katılan öğrenciyi kapsadığını ifade etmişlerdir. Girişimsel odaklı yaklaşım olarak bilinen öğrenci merkezli öğrenme modeli, öğrencilerin pozitif bir girişimsel zihniyete sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda girişimcilik eğitiminde, bireylerin deneyim kazanmalarını gerektiren iş planı geliştirme, vaka analizi, sınıf sunumu ve tartışma gibi uygulamalı öğretim teknikleri dikkate alınmalıdır.

Mwasalwiba (2010: 27) ise, girişimcilik eğitimini üç şekilde ele almıştır:

- Girişimcilik için eğitim, bir girişimci yaratmak demektir; girişimcilik sürecini teşvik etmeyi ve öğrencilere bir iş kurmaları için araçlar sağlamayı amaçlamaktadır.
- Girişimcilik hakkında eğitim, bir olgu olarak girişimcilik hakkında genel bir anlayış kazanmaktır; girişimcilik olgusunun ve toplum için yararlarının daha iyi anlaşılması, eğitimdeki ana temadır.
- Girişimcilikte eğitim, bireyleri daha yenilikçi hale getirmeyi ve onlara kariyerlerinde daha fazla sorumluluk alma beceri ve yeterlilikleri sağlamayı amaçlamaktadır. Bireylerin mevcut firmalarında veya iş yerlerinde daha girişimci olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Kirby (2004)'nin bir başka terimi girişimcilik yoluyla eğitimde ise, eğitimciler, bireylerin hem iş anlayışı hem de becerileri ya da yetkinlikleri konusunda bilgi edinmelerine yardımcı olmak amacıyla yeni girişim oluşturma süreçlerini kullanmaktadır (Mwasalwiba, 2010: 27).

Harms (2015), Mamun vd. (2017) Jung ve Jung (2018) ve Sarooghi vd. (2019) gibi girişimcilik eğitimi ve iş kurma arasında bir ilişki kuran araştırmacılar, girişimcilik eğitiminin, girişimsel zihniyet, girişimsel bilgi ve girişimci olma niyetinin belirlenmesinde çok önemli bir rol oynadığını vurgulamışlardır. Chrisman ve McMullan (2002), girişimcilik eğitiminin temel amacının sadece girişimcilik niyetini geliştirmek değil, aynı zamanda öğrencileri girişimci olmaya hazırlamak olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Barbosa vd. (2008) de girişimcilik eğitiminin niyetleri, davranışları güçlendirdiğini ve girişimci olmaya hazırladığını ifade etmişlerdir Backström-widjeskog (2010) da girişimcilik eğitiminin girişimsel niyetleri etkilediğini ve öğrenme, fikir ve kaynak kullanımı şeklinde üç aşamada

öğrencileri girişimci olmaya hazırladığını vurgulamıştır. Hockerts (2018), Nowinski vd. (2019), Bazkiaei vd. (2020) ve Jena (2020) eğitimin bir senaryo olduğunu ve öğrencileri girişimci olmaya hazırlamada etkili bir araç olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır (Saptono, 2020: 3).

Balaban ve Özdemir (2008: 28), girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğiliminin ortaya çıkmasında gerek şart olmasına karşılık yeter şart olmadığını saptamışlardır. Patır ve Karahan (2010: 80), girişimcilik eğitimi alanların kendi iş yerini kurmaya daha yatkın olduğu sonucuna varmıştır (Ensari ve Alay, 2017: 237). Girişimcilik eğitimi, uygulama yoluyla öğrencilerin edindikleri bilgiyi doğrudan uygulamalarını sağlar. Aslında George ve Bock (2011)'in de belirttiği gibi öğrencileri girişimci olmaya hazırlamak, sınıfta teori yerine sahada uygulama yoluyla geliştirilebilir. Coduras vd. (2016) ve Ruiz vd. (2016)'nin çalışmaları girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimsel hazır olmaları üzerindeki etkisini doğrulamıştır (Saptono, 2020: 3).

1.2.4. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

İstihdam yaratmanın, üretimi arttırmanın ve yaşam standartlarını yükseltmenin esası olarak görülen girişimciliğin özendirilmeye, teşvik edilmeye çalışılmasında çeşitli ülkeler, girişimcilik eğitimi yaygınlaştırma çabası içine girmiştir (Yılmaz ve Günel, 2011: 2,3). Girişimcilik eğitimi, gerçek kurumsal büyüme ve zenginliği sağlayabilen girişimci bireyler yetiştirmek ise, eğitimcilerin karşılaştacağı zorluk, mesleki kurs, program ve temel çalışma alanlarının hazırlanarak girişimsel iklimi içeren bir öğrenme deneyimi ortamı sağlamaktır (Solomon, 2007: 169). Girişimcilik, sürekli yaşam boyu öğrenme deneyimidir ve öğrenmenin en iyi yolu da deneyimleri resmi eğitim programları ile birleştirmektir (Halim, Ahmad ve Ramayah, 2017:4).

Türker ve Selçuk (2009)'a göre girişimcilik eğitimi, yeni fikirler üreterek ve bu fikirleri uygun ve karlı girişimlere dönüştürerek ekonomik gelişmeyi hızlandırmak için gelecekteki girişimcileri, gerekli becerilerle donatmalıdır (Lekoko vd., 2012: 12023). Yeni ve yararlı fikirler, girişimciliğin can damarıdır. Yenilik ve fayda, yaratıcı fikirlerin ayırt edici özellikleri olduğundan, yaratıcılık ve girişimcilik arasındaki ilişki dikkat çekicidir. Başarılı olmak için girişimciler, belirli pazarlara

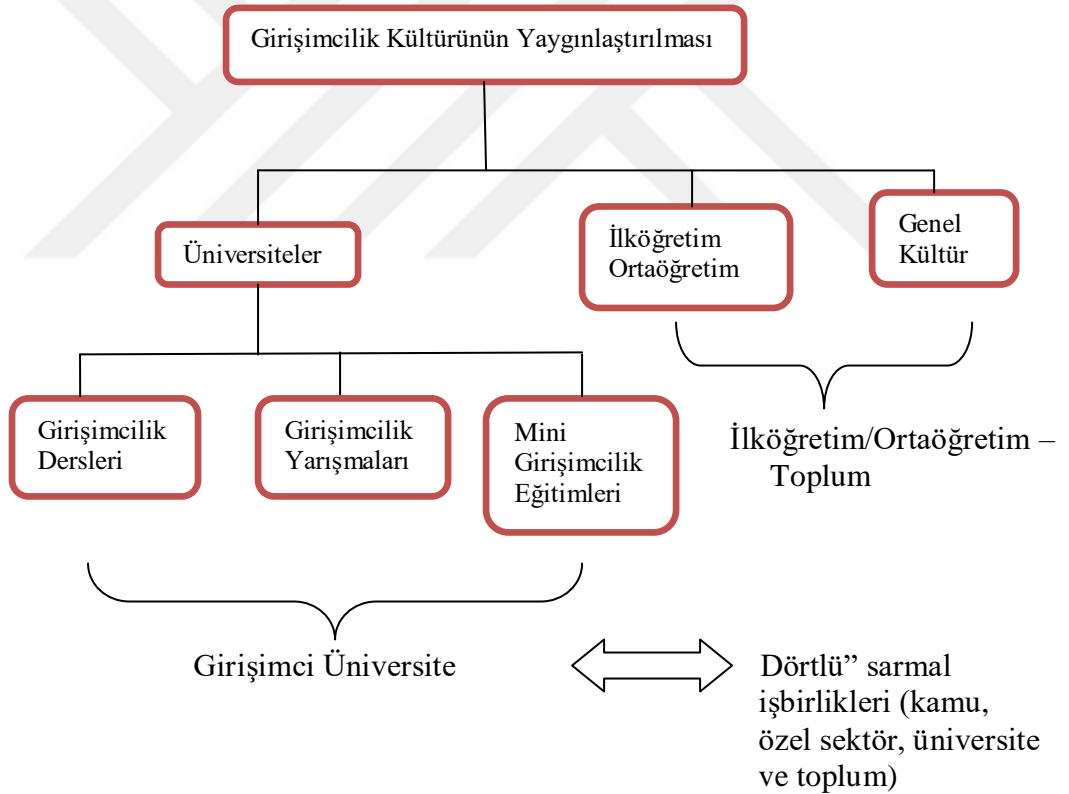
hitap edebilecek yeni mal veya hizmetler sunmak için, değerli fikirler üretmeli ve bu olası fırsatları belirleyerek nasıl hayata geçireceklerini bulmalıdırlar (Ward, 2004: 174). Bu bağlamda yaratıcı bireylerin daha girişimsel davranışlar sergilediğini ifade edebiliriz. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yaratıcı davranışların rahatlıkla sergilenebileceği, özgür, elverişli bir ortamın sağlanmasında girişimcilik eğitiminin rolü yadsınamaz (Bulut ve Aslan, 2017: 5).

Türkiye’de girişimciliğin desteklenmesi, Avrupa Birliği’ne giriş süreciyle birlikte başlamış yeni bir olgudur (Üzülmez, 2008: 24). Ülkemizde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Programları, üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik dersleri ve sunulan mikro girişim sermaye desteği ile bireylerin girişimci potansiyelleri desteklenmektedir (Bulut ve Aslan, 2017: 15). Üniversitelerin öğretim programları ve KOSGEB dışında, Üniversitelerin Araştırma ve Uygulama Merkezi, TEGEV (Teknolojik Eğitimi Geliştirme Vakfı), Genç Başarı Eğitim Vakfı, İş-Kur (Türkiye İş Kurumu) gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar da girişimcilik eğitimi vermektedir (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013: 15). KOSGEB, Türkiye’de bilinçli, bilgili ve ayakları yere sağlam basan girişimcilerin yetiştirilmesinde en çok çaba gösteren, KOBİ’lere ve girişimcilere teknik ve finansal destek sağlayan, danışmanlık hizmeti veren ve girişimciliğin gelişmesine katkı sağlayan en önemli kuruluştur (Güner ve Korkmaz, 2017: 179; Aydemir, 2005: 101). Ayrıca, Çakır ve Aksel (2012: 178)’in araştırmasında KOSGEB’den destek alan işletmelerin, destek almayan işletmelerden daha kurumsal olduğu ortaya çıkmıştır.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri, ülkede girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulması hedeflenerek, girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında bilgi ve beceri sahibi olmaları, bu süreçte kendi rol ve sorumluluklarının farkına varmaları ve kendi iş fikirlerine yönelik iş planı hazırlayabilecek bilgi ve deneyim kazanmaları amaçlanarak KOSGEB ile paydaş kurum/kuruluşların işbirliği ile düzenlenmektedir. Bu sayede girişimcilere iş fikirlerini hayata geçirme, KOBİ’lere ise büyüyerek dünyaya açılma imkanı sağlanmıştır (KOSGEB, 2017). Girişimciliğin desteklenmesini, yaygınlaştırılmasını ve bu şekilde başarılı işletmelerin kurulmasına destek olmayı amaçlayan KOSGEB Girişimcilik Destek

Programı (Çetinkaya ve Ay, 2017: 22), eğitimler ile ekonomide katma değer yaratabilecek kişileri potansiyel girişimci olmaları yönünde teşvik ederek işletme kurmalarını sağlamaya çalışmaktadır (Güner ve Korkmaz, 2017: 179). Dolayısıyla KOSGEB, girişimcilerin girişimcilik bilincine sahip olmaları ve işletmelerini başarıyla yürütebilmelerine destek olmak için bu eğitimi şart kılmaktadır (Çetinkaya ve Ay, 2017: 24).

Türkiye’de girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması için uygulamaya alınabilecek örnek faaliyet alanları 2011/104 no.lu karar taslağı kapsamında, ilköğretimden başlayarak gençleri girişimciliğe özendirecek örgün ve yaygın eğitim programlarını kapsamaktadır (Abacıoğlu vd., 2016: 62).

Şekil 8: Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılmasına Yönelik Model

Kaynak: Abacıoğlu vd., 2016: 62

Bu model ile, girişimcilik düşüncesinin küçük yaşlardan başlayan uygulamalar ile yaygınlaştırılması ve geleceğe yönelik motivasyon sağlamanın daha kolay gerçekleşeceği düşünülmektedir. Bu uygulama ile girişime yönelecek birey sayısının artırılacağına inanılmaktadır (Abacıoğlu vd., 2016: 62).

Bu alışmada, Türkiye’de KOBİ’lere ve yeni girişimcilere destek veren özel ve kamu kuruluşları arasından en önemlisi olan KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Programları ele alınmıştır.

1.3. GİRİŞİMSEL HAZIR BULUNUŞLUK

Bireylerin biyolojik ve zihinsel olgunlaşma süreçleriyle ilişkilendirilen hazır bulunuşluk, aile, arkadaşlar, okul ve diğer çevreyi içeren belirli süreçler yoluyla belirli yetkinliklere ulaşmakla ilgili bir kavramdır (Seikkula-Leino ve Kyrö, 2008:2). Hazır bulunuşluk, bir yanıt veya tepki verme istekliliğidir. İsteklilik kişinin içinden gelir ve kişinin duygusal ve fiziksel olgunluğuyla ilişkilidir. Kişi bir işi yapmaya ne kadar hazır ise sonuçları da o derece tatmin edici olacaktır. Saunders vd. (2015)'ne göre hazır bulunuşluk bir yeterlilik yani yetenektir. Dolayısıyla kişinin faaliyete geçme yeteneğinin göstergesidir. Faaliyetin kendisinden önce gelen bir durumdur, hazır bulunuşluk veya isteklilik olmadan zihinsel süreçler gerçekleşmez. Kişiyi belirli bir duruma belirli bir şekilde yanıt vermeye hazır hale getirme durumunu ifade eder. Fiziksel, zihinsel ve duygusal koşullar bu cevap verme eğilimini etkileyebilir (Kurniawan, Musa, Dipomatmodjo ve Nurman, 2020:326). Hazır bulunuşluk, bir şeyi yapmaya istekli olma ve onu yapabilme yeteneğidir; ayrıca birey veya işletmenin gelecekteki görevi için hazırlandığı ortamı da kapsamaktadır. Buna dayanarak girişimcilik, hem istekliliğe hem de girişimsel yeteneklere ve aynı zamanda çevre koşullarına bağlıdır (Othman vd., 2012: 699).

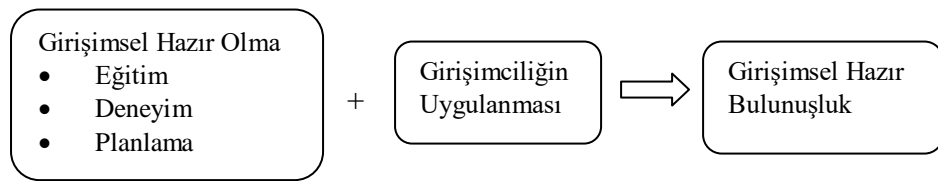
Firdaus (2012), öğrencilerin girişimcilik kariyerini seçmesinde etkili olan en önemli faktörler arasında tutum, eğilim, ilgi ve hazır bulunuşluğun olduğunu ileri sürmüştür (Samsudin vd., 2016: 34). Girişimciliğe katılımı etkileyen faktörler iç ve dış faktörler olarak ayrılabilir. İç faktörler ilgi alanları, beceriler, bilgi, tutum ve kişilik gibi doğuştan gelen karakteristik özellikler; dış faktörler ise toplumun yapısı, kültür, ekonomi durumu, hükümet politikası, aile, iş ortamı ve devlet kurumlarından, okullardan ve yüksek öğrenim kurumlarından destek gibi çevresel etkileri ifade etmektedir (Samsudin vd., 2016: 35).

Kourilsky ve Carlson (1997), girişimsel hazır bulunuşluk terimini kullanmışlar ve girişimcilik eğitiminin girişimsel hazır bulunuşluk düzeyini artırmaya odaklanması gerektiğini belirtmişlerdir. Kourilsky ve Carlson (1997)'a göre girişimsel hazır bulunuşluk, aynı zamanda kişisel girişim fırsatlarının tanınmasını, belirlenmesini geliştirir. Bu tanım, nihayetinde girişimsel hazır bulunuşluğu artıran yeni girişim fırsatlarını belirleme ihtiyacı nedeniyle öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerine

katılma olasılıklarını kastetmektedir. Hazırbulunuşluğu tanımlamak ve ifade etmek için işletme literatüründe farklı yaklaşımlar kullanılmışsa da göze çarpan ortak nokta, hazır bulunuşluk teriminin bazı faaliyetlerde bulunma eğiliminin veya olasılığının temelini oluşturmasıdır (veya buna atıfta bulunmasıdır). Girişimsel hazır bulunuşluk terimi, bireylerin girişimci bir faaliyette bulunma olasılığını ifade etmektedir. Böyle bir hazır bulunuşluk ise, iş fikrinin varlığını, teşvik ve desteklerden yararlanmayı ve istenilen girişimi başlatmak amacıyla gerekli fonlara ulaşmayı gerektirir (Tipu, Zeffane ve Ryan, 2011:384,386).

1.3.1. Girişimsel Hazır Olma

Girişimsel hazır olma veya girişimciliğe hazırlıklı olma (Entrepreneurial preparedness), girişimsel öğrenme literatüründe yeni ortaya çıkan bir kavramdır. Girişimsel hazır olma, öğrenme sürecinin kümülatif doğasını vurgulamaktadır (Wang vd., 2014: 353). Cope (2005:378) girişimsel hazır olmayı, “Kümülatif bir öğrenme süreci” - “bireylerin yeni girişim oluşturma sürecine getirdiği birikmiş öğrenmenin muazzam karmaşıklığını içine alan bir kavram” şeklinde ifade etmiştir. Girişimsel hazır olma, bireylerin tutumlarını, inançlarını ve yeteneklerini şekillendiren ve onları girişimcilik kariyerine hazırlayan bilgi birikimi, beceri ve deneyimin yer aldığı bir öğrenme sürecidir (Wang vd., 2014: 352).

Şekil 9 : Girişimsel Hazır Olma - Girişimsel Hazır Bulunuşluk
Kaynak: Festervand ve Forrest (1993)'tan aktaran Wang vd., 2014

Festervand ve Forrest (1993), girişimsel hazır olmanın eğitim, deneyim ve planlama üzerine inşa edildiğini ve fiili girişimcilik faaliyeti gerçekleştiğinde sonucun girişimsel hazır bulunuşluk olduğunu öne sürmektedir. Bilgi birikimi süreci, girişimsel bir hedefe yöneliktir ve kümülatif öğrenme süreci hedefi gerçekleştirmek için girişimsel hazır bulunuşluğa kadar uzanmaktadır (Wang vd., 2014: 353,355).

Scherer vd. (1989)'ne göre girişimsel hazır olma, amaca yönelik öğrenmeyi içermekte ve öğrenme sürecinde girişimsel bir hedefin rolünü vurgulamaktadır.

(Wang vd., 2014: 355). Seijts ve Latham (2005: 125)'a göre hedef, bireylerin dikkatini hedefle ilgili eylemlere çekmelerine yardımcı olmakta, bireylerin çabalarını hedefin zorluk seviyesine göre belirlemekte ve hedefe ulaşana dek bireyleri, çabalarına devam etmeleri için motive etmektedir.

1.3.2. Girişimsel Hazır Bulunuşluk Kavramı

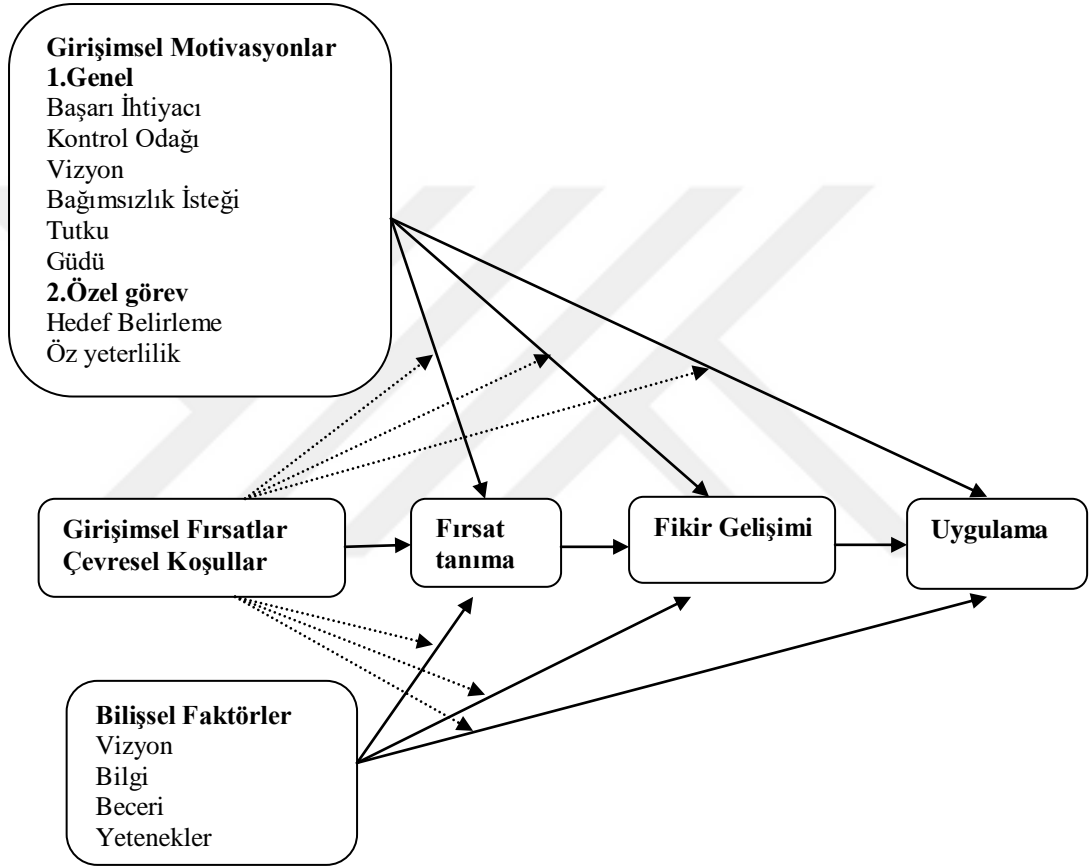
Girişimcilik yeteneği, fırsatların aranması ve kullanılması için iç ve dış koşulları algılama, seçme, biçimlendirme ve senkronize etme yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, girişimcilik yeteneği sürekli fırsat tanımlamayı, değerlendirmeyi, gerçekleştirmeyi ve yaratmayı gerektirir (Zahra, 2011: 7,8). Olugbola (2017: 158)'ya göre, eğer potansiyel girişimciler girişimde başarılı olabilecek yeteneğe sahip ve girişime hazır olduklarını düşünürler ise, girişimcilik faaliyetlerine yönelik olumlu düşünme olasılıkları daha yüksektir. Buerah Tunggak ve Hussin Salamon (2008)'ın belirttiği gibi örgün eğitim, mesleki deneyim ve girişimcilik eğitim programlarına katılım sıklığı, bireyin girişimciliğe katılımını etkileyen önemli faktörlerdir. İşine özgü bilgi ve becerilere sahip başarılı bir girişimci, kazandığı deneyimleri ile bu bilgi ve becerileri de geliştirmektedir (Samsudin vd., 2016: 37). Kavramsal olarak girişimsel hazır bulunuşluk, bireyin girişimciliğe katılmaya hazırlıklı olması, girişimciliğe katılma potansiyeli ve istekliliği şeklinde ele alınmıştır (Omenyi vd., 2009: 7).

Girişimsel hazır bulunuşluk, girişimciliğe hazır olan bireylerin özellikle yüksek yaratıcılıklarını ve üretkenlik potansiyellerini yönlendirebilecek şekilde çevrelerini gözlemlenmelerinde ve analiz etmelerinde yetenekli olmaları açısından diğerlerinden ayrılan kişisel özellikler dizisidir. Böylece bireyler, cesaret ve kendi kendine başarıya ihtiyacı için yeteneklerini etkin bir şekilde kullanabilirler (Coduras, Saiz-Alvarez ve Ruiz, 2016: 100,101; Ruiz, Soriano ve Coduras, 2016: 1031). Bu tanım, bireylerin girişimciliğe hazır olmalarının çevredeki fırsatları keşfedebilme (fırsatları belirleme), mevcut kaynaklara dayalı yeteneklerini kullanabilme (girişimcilik yetenekleri) ve kendi kendine başarabilme ihtiyacına (motivasyon) bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Carsrud ve Brannback (2009) girişimsel hazır bulunuşluğun, gençlerin girişimcilik faaliyetlerine ilişkin zihniyetine (eğilimine) bağlı olduğunu belirtmişlerdir (Olugbola, 2017: 158; Salami, 2019:106).

Girişimci zihniyeti, girişimcinin yaklaşımda yenilikçi olmasını, fırsatları değerlendirirken istekli ve aktif olmasını gerektirir. Aynı zamanda girişimcinin sürekli önemli getirilere sahip fırsatlar aramasını, ileriye dönük düşünmesini ve hedeflere ulaşmaya odaklanmasını, başarı arzusu sergilemesini ve disiplinli olmasını da gerektirir (Tilana, 2015: 41). Bireylerin zihinlerinde yapılandırılan ve karar vermenin öncülleri olarak görülen bilişler, duyuşal girdilerin dönüştürüldüğü, detaylandırıldığı, depolandığı, değerlendirildiği ve kullanıldığı süreçleri içermektedir (Urban, 2013: 23). Girişimsel hazır bulunuşluk, girişimcilik bağlamında davranışları yönlendiren bireyin bilişsel yetenek ve isteklilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Lau vd., 2012: 148). Girişimsel hazır bulunuşluk profili, istekliliğe hazır bulunuşluk ve yeteneklere hazır bulunuşluk olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Girişimsel istekliliğe hazır bulunuşluluk, tutum hazır bulunuşluğu, öğrenme hazır bulunuşluğu ve düşünsel (manevi) hazır bulunuşluk olarak üç ögeye ayrılmıştır (Othman vd., 2012: 701). Girişimsel isteklilik genel olarak girişimcilik eylemlerine ve özellikle de girişimcilik kariyerine yönelik motivasyonu ifade etmektedir (Lau vd., 2012: 150). Girişimsel yeteneklere hazır bulunuşluk ise, girişimsel düşünce, girişimsel mesleki yetenekler ve içsel çevreyi içermektedir (Othman vd., 2012: 701).

Kurniawan, Musa, Dipomatmodjo ve Nurman (2020:326), iş/çalışma hazır bulunuşluğunu, bir kişinin önceden belirlenmiş hedeflerle, güçlükler, engeller yaşamadan, maksimum sonuçlarla, koşullara uygun olarak işi tamamlama yeteneği şeklinde tanımlamışlardır. Bu bağlamda girişimsel hazır bulunuşluk da kişinin girişimciliğe ilişkin hedeflere zorluk yaşamadan en iyi sonuçlarla şartlara uygun olarak girişimcilik faaliyetinde bulunma yeteneğidir ifadesini kullanabiliriz. Kurniawan, Musa, Dipomatmodjo ve Nurman (2020:326)'ya göre iş/çalışma hazır bulunuşluğu, kişinin öğrenme sonucu kazandığı olgunluk olarak görülebilir. Buna göre girişimsel hazır bulunuşluk da, kişinin girişimsel faaliyetleri yürütebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutum gibi özellikleri kapsayan olgunluğunu ifade etmektedir. Girişimsel hazır bulunuşluluk, girişim yaratarak girişimcinin hayatını değiştirecek çeşitli fırsat boşluklarını görmesini sağlamaktadır. Risk alma, tutku ve kariyer seçeneği gibi çeşitli faktörler, yeni girişimciler için çok önemli görülen girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyebilmektedir (Olugbola ve Wahab, 2015: 3). Bireylerin

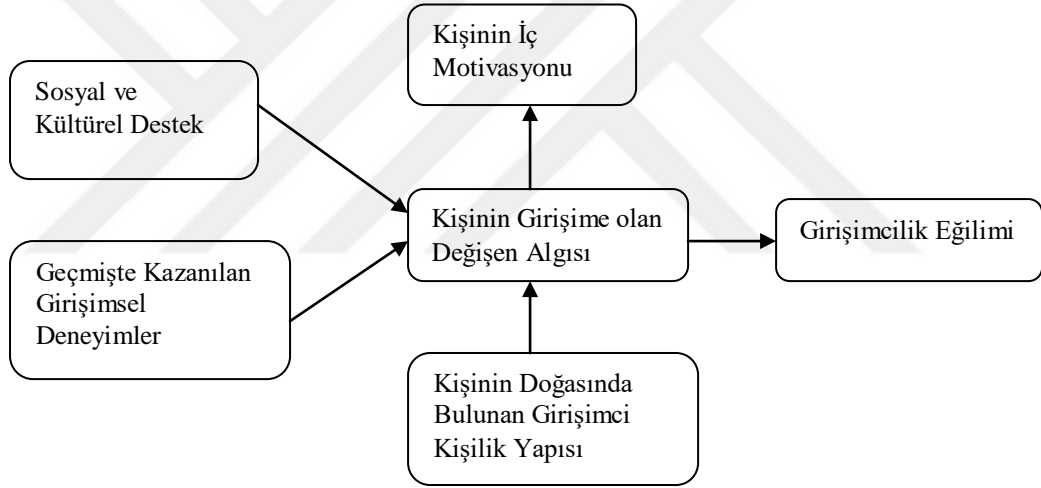
girişimsel hazır bulunuşluğunu cinsiyet, yaş, yaşadığı ortam, gelir seviyesi, statü gibi sosyolojik değişkenler; kontrol odağı, öz-etkinlik, risk toleransı ve proaktiflik gibi girişimsel kişilik özellikleri belirlemektedir (Ruiz vd., 2016: 1031). Proaktif kişilik, kişinin bireysel olarak harekete geçerek çevresini etkileme derecesidir (Roudini ve Hassan, 2012: 128).

Şekil 10: Girişimsel Motivasyon ve Girişimcilik Süreci Modeli
Kaynak: Shane ve Locke, 2003: 274

De Clercq vd. (2013)'nin çalışmasında yer verdiği gibi girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyebilecek iki ana faktör vardır: girişimsel fırsatlar ve kişinin girişimciliğe yönelik eğilimi. Kişinin girişimciliğe yönelik eğilimi, girişimsel bir niyet veya hazır bulunuşluk olarak tanımlanırken; girişimcilik fırsatı, yeni ürün, hizmet veya işletme için ihtiyaç yaratan gelecek vaat eden bir durumdur. Ajzen (1991), niyeti bir insanın belirli bir davranışı gerçekleştirmeye yönelik hazır bulunuşluğu şeklinde belirtmiştir. Buna göre niyet ve hazır bulunuşluk eş anlamlı olarak düşünülebilir (Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic, 2018: 552). Girişimcilik niyeti, bireyin

fırsat yaratma farkındalığı (bilinci), girişim yapma ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunma istekliliği olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik niyeti, daha çok hazır bulunuşluk ile biçimlenmektedir. Girişimcilik niyeti, girişimsel hazır bulunuşluğa bağlıdır (Kallas, 2019: 6,12). Ajzen (1991)'in teorisine dayanarak, girişimcilik bağlamında olduğu gibi hazır bulunuşluk, bir kişinin belirli davranışları yerine getirmeye hazır olduğunu ifade edebilir (Halim, Ahmad ve Ramayah, 2017: 4). Bu da yeni bir iş kurmayı planlayan ve gelecekte bilinçli (kasıtlı) olarak bunu yapmayı planlayan kişinin kabullendiği inancını ifade etmektedir (Thompson, 2009: 676). Yeni bir iş kurmanın başarısı, kişinin fikirlerini işe dönüştürme hazır bulunuşluğuna bağlıdır (Shane vd., 2003: 259).

Şekil 11: Kişide Girişimcilik Eğilimi Nasıl Oluşur?
Kaynak: Summers (1998)'dan uyarlayan Avcı, 2007: 26

Kişilerin girişimcilik eğilimlerinin oluşmasında sahip oldukları yetenekleri fark etmesi önemlidir; ancak kişinin sahip olduğu girişimci kişilik özellikleri, kişide girişimcilik eğilimi uyandırmaya tek başına yeterli değildir. Ayrıca, kişinin geçmişte girişimcilik eğilimi edindiği deneyim ve kazanımlar, sahip olduğu iç motivasyon da girişimcilik eğiliminin oluşmasında önemli etkenlerdir. Kişi kendi işinin sahibi olduğunda ve kendi kendine başardığını hissettiğinde içsel motivasyonu daha yüksek olacaktır. Shapero (1982), geçmişteki girişimcilik deneyimlerinin niceliği ve niteliğinin, girişimcilik niyetlerini dolaylı olarak etkilediğini vurgulamıştır. Sosyal destek, bireyin yaşamındaki önemli kişilerin bireyin girişimde bulunma düşüncesine

yönelik algısı ve kişinin başkalarının isteğine uyma motivasyonu olarak tanımlanmıştır. Zimet vd. (1988) sosyal destek kaynaklarını aile, arkadaşlar ve özel biri; iş yaşamında örgütsel anlamda ise çalışma arkadaşları ve yöneticiler olarak ele almaktadırlar. Karasek ve Theorell (1990) sosyal desteği; işyerinde yönetici ve çalışma arkadaşlarıyla yaşanan yararlı sosyal etkileşimler olarak tanımlamaktadırlar. (Avşar, 2007: 26; Karaçar, 2018: 607; Summers, 1998: 22; Tuğsal, 2017: 22).

Motivasyon, birinin hedeflere ulaşmasına neden olan içsel zihinsel durumu içerir. Aynı zamanda kişinin hedefleriyle ilgili çabalarını ve eylemlerini kontrol etmek için ilham verici bir süreçtir. Bu devam eden bir süreçtir, çünkü asla tamamen tatmin olmamak insanın içgüdüdür. Temel girişimcilik unsurlarından biri olarak motivasyon, hedeflere daha yakın olmayı sağlayan mevcut bir fizyolojik duygudur. Motivasyon, kişiyi eyleme iten bir güç değişikliğidir (Kumar vd. 2013: 96). Motivasyon, bir bireyin bir amaca ulaşmak için kendi kapasitesini ve enerjisini harekete geçirme isteğidir. Motivasyon, kişinin bir hedefe ulaşmak amacıyla belirli bir şekilde davranmaya çalışmaya ne kadar istekli olduğunun bir göstergesidir. Girişimsel motivasyon, bir girişimcilik yaratma ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunma arzusu ve isteğinin derecesini gösterir. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunmak, güçlü bir motivasyon gerektirir. Çeşitli yönlerden motive edilen girişimcilerin motivasyonları, bir iş kurma niyetini ve olasılığını etkiler (Kallas, 2019: 3). Motivasyon faktörünün, öğrencilerin girişimci olma eğilimini etkileyen faktörlerden biri olduğunu bulan Mohd vd. (2013), öğrencilere girişimcilik becerilerini uygulama fırsatı verilmesini önermektedir (Dahalan vd., 2018: 309). Girişimcilik sürecindeki geçişleri etkileyen tek şey motivasyon değildir. Girişimsel faaliyetler ve süreç için bilgi, beceri ve yetenek içeren bilişsel faktörler de kesinlikle gerekli ve önemlidir. Tüm faaliyet, motivasyon ve bilişin (algının) birleşimi veya entegrasyonunun bir sonucudur. Girişimcilerin özellikle başarı için kritik önem taşıyan endüstri ve ilgili teknolojiler hakkında biraz bilgisi olması gerektiği gibi; girişimciler, yeterli uzmanlığa ve girişimcilik becerisine de sahip olmalıdır. Ayrıca zeka dahil gerekli yetenekler de girişimcinin sahip olması gereken bir özelliğidir. Motivasyon, girişimcinin ilk başta bu bilgi, beceri ve yetenekleri edinmesine ve

gerekli faaliyetleri gerçekleştirmesi için gerekli gücü ve enerjiyi sağlamasına yardımcı olmaktadır (Shane ve Locke, 2003: 275).

1.3.2.1. Girişimsel Bilişler

Girişimcilik, mevcut ekonomik olanakları yakalamak ve kullanmak, yeni ekonomik fırsatlar yaratmak, fikirlerini ortaya koymak ve bunları piyasaya sunmak, belirsizlik ve diğer engelleri aşmak, kaynakların elde edilmesine ilişkin karar almak gibi bireyin yeteneğinin ve istekliliğinin bir göstergesidir. Girişimciliğin bu tanımı, insanların istekli olmalarının ve girişimciler olarak karşılaştıkları belirli engellerin üstesinden gelmeye hazır olduklarını göstermektedir (Todorova vd., 2011: 150).

Bilişler, bireylerin zihninde yapılandırılmıştır ve bu bilgi yapıları karar vermenin öncülleri oldukları için senaryo olarak hareket ederler. Bilişler, duyuşal girdilerin dönüştürüldüğü, azaltıldığı, detaylandırıldığı, depolandığı, kurtarıldığı ve kullanıldığı süreçlerdir. Karar verme durumundaki bireyler, harekete geçme kararlarını vermek için senaryolara veya bilgi yapılarına dayanırlar. Özellikle girişimcilik kararları, akıl, yetenek ve beceriler de dahil olmak üzere motivasyon ve bilişlerin sonucudur (Urban, 2013: 23, 24).

İsteklilik bilişleri, girişimsel bağlılığı ve girişimciliğe başlama fikrini kabullenmeyi destekleyen zihinsel haritalardır. Fırsat aramaya, bağlılığa ve girişim fırsatı arayışına dair eyleme geçirilebilir düşünceleri içerir. Fırsat arayışına odaklanıldığında, yeni durumlar ve olasılıklar aramaya ve yeni şeyler denemeye yönelme olacaktır. Girişimcilerin girişimci olmayanlara kıyasla fırsat arama, bağlılık ve fırsatları takip etme ile ilgili daha gelişmiş senaryolara sahip olmaları beklenmektedir. Bu senaryolar belirsizliği azaltacağı için girişimcilerin daha az risk yaşamalarını sağlayacaktır. Bu senaryolar olmadığında ise, potansiyel girişimciler girişim yaratma kararı almak için gerekli motivasyon veya bağlılığa sahip olmadığından girişim engellenecektir (Urban, 2013: 24).

Yetenek bilişleri, bireylerin bir girişim yaratmak için gereken yetenekleri, becerileri, bilgileri, normları ve tutumları desteklemesi gereken bilgi yapıları veya senaryolardan oluşmaktadır. Yetenek senaryoları, koşulları ve potansiyel yeni girişimleri değerlendirme, çeşitli girişimlerde öğrenilenleri uygulama ve fırsat ve yetenekleri eşleştirerek hem ihtiyaçları görme hem değer yaratma yeteneklerini

içermektedir. Bu ise, girişim yaratma kararını verirken öz yeterlilikte bir kazanç sağlayacaktır (Urban, 2013: 24).

Girişimsel bilişler, fırsat değerlendirme, girişim yaratma ve bu girişimi geliştirme ve büyütme içeren değerlendirme, yargılama veya kararlar almak üzere bireylerin kullanmış olduğu bilgi yapıları olarak tanımlanmıştır (Mitchell vd., 2002: 97; Urban, 2013: 23). Girişimcileri girişimci olmayanlardan ayırt ederken, fırsatları belirlerken ve girişim yaratma kararı alırken girişimsel bilişlerden yararlanılmaktadır (Urban, 2013: 24). Girişimsel bilişler, girişimcilerin nasıl düşündüklerini ve neden yaptıklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Girişimsel bilişler sayesinde, girişimcilerin birbiriyle bağlantısı olmayan bilgileri bir araya getirmek için basitleştirilmiş zihinsel modelleri nasıl kullandıklarının anlaşılması sağlanmaktadır. Bu şekilde, girişimcilerin yeni ürün veya hizmetleri belirleyip icat etmelerinde, işlerini kurmak ve işlerini büyütmek için gerekli kaynakları bir araya getirmelerinde girişimcilere yardımcı olmaktadır (Mitchell vd., 2002: 96, 97). Bilişsel olarak daha hazır girişimcilerin, rakiplerinden daha iyi performans gösterme olasılığının daha yüksek olduğu varsayılmaktadır (Lau vd., 2012: 148).

Lau vd. (2012) girişimsel hazır bulunuşluğu, girişimcilik bağlamında bireyin kabiliyetinin ve istekliliğinin bilişsel özelliklerini, doğrudan davranışa yönlendirme olarak tanımlamışlardır. Lau vd (2012)'nin girişimsel hazır bulunuşluk tanımı, iki bileşenle tamamlanmıştır. İlk bileşen, bireyin girişimciliğe katılmaya hazır olmasına katkıda bulunacak "girişimcilik fırsatlarının varlığı ve algılanması" ile ilgilidir. Diğer bileşen ise, girişimcilik fırsatlarının fizibilitesi ve istenebilirliği hakkında karar vermede ve bu fırsatlardan yararlanma yeteneklerinde önemli olan "kişinin sosyal ağıdır". De Clercq vd. (2013)'e göre güçlü sosyal ağlara sahip bireyler, yeni girişimlerin yaratılmasında kendilerini daha güvende hissedebilirler, çünkü sosyal ağları aracılığıyla kişisel kaynaklarını tamamlamak için daha iyi konumlandırılırlar. Böylece birey ne kadar yetenekli ve istekli olursa, algıladığı fırsatlar da daha fazla olacaktır ve sosyal ağları ne kadar geniş ise, girişimciliğe dair o kadar pozitif görüneceklerdir (Schillo, Persault ve Jin, 2016: 621).

1.3.2.2. Sosyal Sermaye ve Sosyal Ağlar

Girişimciler iş faaliyetlerine başlamak için ihtiyaç duydukları bilgi, sermaye, beceri ve emek gibi kaynaklara ya kendileri sahiptir ya da sık sık bağlantılarına erişerek bu kaynaklarını tamamlarlar. Başarılı sonuçlara götüren bu temaslar girişimcilerin sosyal sermayeleridir. Yani girişimcilerin bağlantıları, girişimcilik hedeflerine katkıda bulunduğu, bu sosyal bağlantılar, onların sosyal sermayeleridir (Greve ve Salaff, 2003:5). Girişimsel süreçte girişimciler, beşeri, finansal ve sosyal sermaye faktörlerini bir araya getirme ihtiyacı duyarlar. Özellikle eksik rekabet ortamında zorluklarla baş edebilmesinde girişimciye kolaylaştırıcı niteliktedir. Kesintisiz ve doğru bilgi akışı girişimcinin sağlıklı ve yerinde kararlar vermesini belirler. Bu noktada sosyal ağlar, girişimcinin belirsizliğin üstesinden gelmesinde önemi bir araçtır (Kaygın ve Güven, 343). Sosyal sermaye, araştırma, eğitim ve Ar-Ge süreçlerinde bilgi üretimini ve değişimini teşvik eder. Değer yaratan kaynakların toplamını ifade eden sosyal sermaye, girişimciye ihtiyaç duyduğu kaynaklara ve bilgiye ulaşmasına imkan sağlar (Kaygın ve Güven, 342). Dolayısıyla sosyal sermaye, özellikle günümüz bilgi ekonomisinde girişimcilik için şarttır. Sosyal sermaye, girişimciliğin önemli bir itici gücü olarak kabul edilmektedir. Sosyal Ağ ise, bireylerin girişimci olma kararı vermelerinde, bu kararı uygulamalarında ve kazandıkları başarının sürekliliğinde kasti/bilinçli ve kasti olmayarak kurdukları ilişkiler bütünüdür (Çitçi ve Coşkun, 2012:133). Girişimciler sosyal ağlarından finansal kaynak, motivasyon kaynağı ve bilgi kaynağı sağlayabilirler (Kaygın ve Güven, 351). Girişimciler, sahip oldukları sosyal ağlar aracılığıyla yeni girişimlerini desteklemek isteyen birçok kişiye doğrudan ulaşabilirler. Bu direk temas, girişimcinin işini kurmasına ve yürütmesine yardımcı olacak tamamlayıcı kaynak ve bilgilere sahip olabilir (Jenssen ve Greve, 2002:255). Girişimciler için önem kazanan sosyal ağlar, sosyal sermayeden yararlanmaya olanak sağlar. Sadece girişimcilik sürecini etkilemekle kalmayıp aynı zamanda yeni fırsatlar da yaratan sosyal ağlar aracılığıyla bireyler, yararlı bilgilere erişebilir, sahip oldukları ve kazandıkları bilgilere dayanarak birtakım kararlar alabilirler.

Bireylerin başkalarıyla ilişkilerinden elde ettikleri gerçek ve potansiyel kaynakların toplamı sosyal sermayeyi; girişimcilerin başkalarıyla etkileşimindeki genel etkinliği,

itibarını ise sosyal yeterliğini ifade etmektedir. Hem sosyal sermaye hem de sosyal yetkinlik, girişimcilerin başarısında farklı, ancak birbirini tamamlayan roller oynayabilir. Yüksek sosyal sermaye, girişimcilerin bilgi erişimini arttırmakta ve daha fazla işbirliği ve güven sağlamaktadır (Baron ve Markman, 2003: 43,44). Yakın ilişkiler ise girişimcilere, çeşitli kaynakları bir araya getirebilme olanağı sağlamaktadır (Walter vd., 2006: 545). Girişimciler kapasitelerini (yetenek, deneyim veya yaratıcılık kapasitesi gibi) inşa etmek ve performanslarını arttırmak için sosyal ağları kullanırlar. Girişimcilerin ağı, yaratıcılığı geliştirmeye yardımcı olan fikir ve bilgi alışverişini mümkün kılmaktadır (Vuong, 2016: 3). Bu nedenle girişimci ağları, girişimcinin gerekli kaynak ve yetenekleri elde etmesinde çok önemlidir. Girişimcinin kendi kaynakları ne kadar bolsa, dış ortakların işbirliği yapma istekliliği de o kadar fazla olacaktır (Wu, 2007: 550). Bu bağlamda sosyal sermaye, hem bireyler arasındaki hem de bireyler ve kuruluşlar arasındaki ağı ve bu ağlardan elde edilebilecek faydalı kaynakları ele geçirmektedir.

1.3.3. Girişimsel Hazır Bulunuşlukta Girişimcilik Eğitiminin Rolü

Eğitim, sürdürülebilir kalkınmanın kilit unsurlarından biri olan insan kapasitesini arttırmanın bir yoludur (Olugbola, 2017: 162). Bazı araştırmacılar girişimcilik eğitimi ve işletme eğitimi arasındaki farklılıklar üzerinde durmuştur. Girişimcilik eğitimi, işletme yönetiminden farklıdır. Girişimcilik eğitimi, inovasyon ve ticari büyümenin altını çizerek, girişimcilerin gerçekleştirdiği belirli faaliyetlere odaklanmaktadır. Geleneksel işletme eğitimi ise, genel işletme yönetimini vurgulamaktadır. Girişimcilik eğitimi geleneksel işletme eğitiminden farklı olarak iş fırsatlarına odaklanmak, girişimcilik bilincini arttırmak ve girişimcilik faaliyetleriyle başa çıkabilmek için gerekli beceri ve yetkinlikleri geliştirmektir. Davidsson (2004)'e göre girişimcilik eğitimi, bireylere iş fırsatlarının kim tarafından ve hangi yaklaşımlarla nasıl tanımlandığını, değerlendirildiğini ve takip edildiğini öğretmektedir. Girişimcilik eğitimi, iş fırsatlarından yararlanmayı sağlayacak girişimcilik bilgi ve becerileri bireylere aktaran bir süreç olarak görülmektedir. Bu bağlamda bireylerin girişimciliğe yönelik tutumlarını (arzu veya ilgi), ayrıca girişimcilik sürecindeki sorunları, riskleri ve belirsizlikleri çözebilme bilgi ve becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir (Tung, 2011: 35, 36).

Eğitim bir bilgi kaynağıdır ve girişimcilik eğitimi, bireylere beceri kazandırmakta ve kendi işleri aracılığıyla kendi gelir kaynaklarını oluşturmak için bilgi sağlamaktadır (Zulfiqar vd., 2017: 152). Linan (2004)'e göre girişimcilik eğitimi, girişimcilik bilgisi, girişimcilik faaliyetlerinin istenebilirliği veya uygulanabilirliği gibi katılımcıların girişimsel davranış sergileme niyetini artırsın ya da artırmassın eğitim sistemi içerisindeki eğitim ve üretim faaliyetlerinin tümüdür (Rengiah, 2013: 49). Girişimcilik eğitiminin amacı, bireylerin girişimcilik becerilerini geliştirmelerine izin vermek ve onlara kariyer seçiminde yardımcı olmaktır (Bae vd., 2014: 219).

Girişimcilik becerileri kalıtsal olabilir; ancak eğitim ve üretim programları, girişimcilik becerilerini yeniden şekillendirmektedir. Eğitim ve üretim programları, girişimcilere serbest meslek sahibi olmalarında (z istihdam yaratmalarında) yardımcı olmaktadır. Rekabet avantajı sağlamak ve yeni gelir kaynakları oluşturmak için, dünya çapındaki niversiteler girişimcilik eğitimine ilgi göstermektedir. Girişimcilik eğitiminin en önemli amacı, kişinin işini başarılı bir şekilde gerçekleştirecek yeteneklerini arttıran yeterliliklerin geliştirilmesidir (Zulfiqar vd., 2017: 152).

Girişimcilik eğitimi, girişimcilik yeteneklerini geliştirmek için itici glerden biri olarak kullanılmıştır. Bireyin girişim yaratma ve faaliyete başlama hazır bulunuluğunu belirleyen en önemli unsur da, girişimcilik faaliyetleri için ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve deneyimleri kapsayan yeterliliklerdir (Kallas, 2019: 4). Eğitimin, yeni bir işletme kurmaya yönelik eğilim ve yetenekler arasındaki ilişkiyi geliştirebildiği yönünde bulgulara rastlanılmıştır. Lee vd. (2006)'ne göre girişimcilik eğitimi katılımcılara, yeni bir işletme amaya motive edecek önemli bilgi ve yeteneklerin kazandırılmasını sağlamaktadır. Lee vd. (2006)'ne göre eğitim yoluyla kazandırılan deneyimler, katılımcıların yeni bir işletme kurma arzusu olmadan zor olabilir (Olugbola ve Wahab, 2015: 6).

Girişimcilik bilgi ve becerilerinin öğretilebileceği ve uygun ortamda geliştirilebileceği; eğitimin girişimcilik kapasitesi geliştirme sürecinde önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Packham vd., 2010: 569; Sondari, 2014: 49). Girişimsel beceri kazandırma, kişinin girişimcilik fırsatını belirlemek ve kullanmak amacıyla eğitim veya üretim yoluyla gerekli belirli bir beceri veya davranışı edindiği veya

öğrendiği bir süreçtir. Ayrıca girişimcilerin özgüven, öz saygı kazanmalarına ve karar alma süreçlerine katılmalarına da yardımcı olmaktadır. Beceri eğitimi, iş fırsatlarına olanak sağlamakta ve girişimciliğe de etki etmektedir. Girişimcilik fırsatlarının kullanılması, girişimcinin eğitim, iş deneyimi ve sosyal ağ aracılığıyla edindiği eğitim seviyesine, bilgi ve becerilerine de bağlıdır. Eğitim, girişimcilik faaliyetine hazır olmayı sağlayan deneyimler kazandırmaktadır. Girişimsel yetenek eğitimi, insan sermayesini geliştirmekte önemli bir kaynak olarak görülmekte ve bu eğitime duyulan ihtiyaç bilinci de giderek artmaktadır. Rufai vd. (2013) ve Dasmani (2011), düşük beceri ve düşük özgüvene sahip olmalarından dolayı girişimcilik mezunlarının işe alınmadığını tespit etmişlerdir. Beceri eğitiminin girişimcilik faaliyetine ya da serbest mesleğe yol açabildiğini gösteren pek çok çalışma yer almaktadır. Örneğin, Nijerya, Fransa, Almanya ve Malezya’da beceri edinme eğitiminin girişimcilik faaliyetleri üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur (Ekpe vd., 2015: 151). İsmail ve Zain (2015)’e göre girişimci, ağ kurmada ve başkalarından öğrenmede iyidir; kendine inanır, risk alır, araştırır, durum değerlendirir ve karar alır (Zulfiqar vd., 2017: 150).

Girişimcilik eğitimi, gelecekteki mal ve hizmetleri yaratma fırsatlarının nasıl, kim tarafından ve hangi etkilerle ortaya çıkarılması, değerlendirilmesi ve kullanılmasına dair bilgi transferidir (Fayolle, 2008: 4). Girişimcilik eğitimi, kişilere farklı türdeki fırsatlara nasıl erişileceği ve dönüştürülebileceği konusunda yetenek ve vizyon kazandıran her türlü deneyimlerden oluşmaktadır. Bu işletme kurmanın ötesinde, kişilerin toplumsal değişimleri önceden tahmin etme ve bunlara cevap verme becerisini artırmakla ilgilidir. Girişimcilik eğitimi, bireylerin yaratıcılıklarını geliştirmelerine ve kullanmalarına, inisiyatif, sorumluluk ve risk almalarına izin veren eğitim ve öğretimdir. Girişimcilik eğitimi, bireyleri sorumlu olmaya ve risk alabilen, sonuçları yönetebilen ve sonuçlardan öğrenebilen girişimci bireyler olmaya hazırlamaktadır (Ememe vd., 2013: 243,244).

Eğitim veya bilgi, bireyler arasında farkındalık yaratmak için önemlidir. Bu bağlamda girişimcilik eğitiminin esas amacı, bireylerin girişimciliğe yönelik tutumlarında değişime yol açan girişimcilik bilinci yaratmaktır (Donckels (1991)’dan aktaran Zulfiqar vd. 2017:162). Bu bağlamda kişinin girişimcilik eğiliminin

belirlenmesi, geliştirilmesi ve doğru şekilde yönlendirilmesi gerekir (Karakulle ve Karakaya, 2017: 599). Girişimcilik eğitimi, girişimci özellik ve becerilerin sağlıklı bir şekilde belirlenmesi, kazandırılması ve hayata aktarılmasında önemli bir koşul ancak zorunlu bir durum değildir (Solunoğlu ve Nalçacı İkiz, 2017: 55). Maryam ve Thomas (2015: 321), bireylerin girişimcilik yetkinliklerini geliştirmede ve kariyer aşamalarında girişimcilik eğitiminin çok önemli ve faydalı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bae vd. (2014: 220) girişimcilik eğitiminin, girişimsel niyetlerin tetikleyicilerinden biri olarak bilinen girişimcilik öz yeterlilikleri artırabildiğini belirtmişlerdir. Girişimcilik odaklı eğitim, yeni bilgilerin entegrasyonunu ve birikimini kolaylaştırabilen insan sermayesi becerilerini geliştirebilir; daha büyük ve daha iyi fırsatlar belirlemek için girişimsel zihniyeti teşvik edebilir (Solesvik vd., 2013: 751).

Eğitim, amacı bireyin bilgi, beceri, değer ve anlayış geliştirmesini sağlamak olan bir süreç olarak görülmelidir. Bu şekilde çeşitli problemler tanımlanabilir, analiz edilebilir ve çözülebilir. Eğitim resmi ve gayri resmi bir şekilde sağlanabilir; ancak kullanılan eğitim yöntemleri, içerik ve eğitimin verilme şekli, eğitime katılanların niteliğine göre değişmelidir (Mentoor ve Friedrich, 2007: 223,224). Eğitim ve öğretim, fırsatları tanıma, değerlendirme ve şekillendirmenin karmaşık süreçlerini yönetmek amacıyla bilişsel yetenekleri geliştirmektedir (Farashah, 2013: 871). Sahip olunan bilgi, sosyal ağlar ve üstün bilişsel yetenekler, bireyin işletme kurma hazır bulunuşluğunu etkileyebilecek fırsatları fark etmelerine yardımcı olmaktadır (Olugbola, 2017: 160).

Girişimcilik eğitim ve öğretimi, öğrencinin girişimcilik konusundaki farkındalığını meslek seçimi olarak etkileyebilir. Başarılı girişimcileri tanıtarak, girişimciliğin toplumdaki olumlu etkilerini göstererek ve destekleyici bir sosyal ortam sağlayarak, insanların girişimcilik kariyerini seçmesinde ve girişimciliği sürdürmeyi amaçlamasında girişimcilik eğitim ve öğretimi, çevresel bir faktör olarak rol oynamaktadır (Farashah, 2013: 874). Eğitim, öğrencilerin girişimci olma istekliliğini motive etmede önemli bir rol oynamaktadır (Kumar vd., 2013: 94). İşletme eğitimi belirli şirketlerde çalışmalarını için bireylere yardımcı olurken, girişimcilik eğitiminin istihdama alternatif bir kariyer yolu olarak girişimcilik bilincini artırdığı

varsayılmaktadır. Girişimcilik eğitiminin işletme eğitimine kıyasla girişimcilik niyetleriyle daha güçlü bir ilişki içerisinde olması daha makul görülmektedir. Çünkü girişimcilik eğitimi, girişimcilik beceri ve bilgisinin geliştirilmesi üzerine daha iyi uyarlanmıştır. Girişimcilik eğitimi özellikle tutum, niyet ve işletme kurma süreci ile ilgilidir. İşletme eğitimi ise genellikle işletme yönetimi için teknik bilgi sağlar ve bir işletmenin kurulma süreci üzerinde durmaz (Bae vd., 2014: 220).

Girişimcilik eğitimi ve eğitim programları, bireylerin girişimciliğe yönelik tutumlarını ve değerlerini etkilemek, girişimciliği bir kariyer olarak benimsemek için tasarlanmıştır. Girişimcilik eğitimi, yeni bir girişime başlamaya yönelik tutum ve öz yeterliliği geliştiren bilgi ve becerileri arttırmanın anahtarıdır. Girişimcilik bilgisi, bireylerin tutumlarını değiştirir ve onları girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için motive eder (Zulfiqar vd., 2017: 154, 162). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik bilincini artırabildiği, kariyer seçimini etkileyebildiği ve girişimsel faaliyetlerde bulunma bilgi ve becerileri sağlayabildiği kabul edilmektedir (Menzies ve Tatroff, 2006: 206). Bu bağlamda eğitimin özellikle de üniversitelerde verilen girişimcilik dersinin öğrencilerin girişimcilik konusunda bilinçlenmesine katkıda bulunduğu söylenebilir (Özdemir, 2015: 63). Şayet girişimcilik eğitimleri belirli bir dönemle kısıtlanmayıp birkaç dönemi kapsayacak şekilde daha geniş ve kapsamlı olarak verilirse, girişimcilik eğilimlerinin artabileceği düşünülmektedir (Karakulle ve Karakaya, 2017: 612). Tanrıverdi vd. (2016: 25)'nin araştırma sonuçlarına göre, verilen eğitimlerin girişimci adaylar üzerinde motive edici bir unsur olmaktan öteye gidemediği görülmüş; girişimcilik eğitimi alanların girişimciliğe yönelik daha ihtiyatlı davrandıkları sonucuna varılmıştır. Bu nedenle eğitim kurumları, girişimcilik eğitimi konusunda endişe duymalı ve bu süreci yeniden ele alarak yapılandırmalıdır.

Bireyler, işletme becerileri yanı sıra girişimcilik beceri, özellik ve davranışlarını da geliştirmeye önem vermelidir. Girişimcilik farkındalığını ve özelliklerini geliştirecek eğitim programları, şunları da içermelidir (Kirby, 2004: 514):

- iletişim becerileri, özellikle ikna etme
- yaratıcılık becerileri

- eleştirel düşünme ve değerlendirme becerileri
- liderlik becerileri
- müzakere becerileri
- problem çözme becerileri
- sosyal ağ becerileri
- zaman yönetme becerileri

Başarılı olmak için bireylerin öğrenme biçimlerini değiştiren ve bu tür becerilerin gelişimini pekiştiren bir öğrenme ortamı oluşturmak gerekecektir (Kirby, 2004: 514). Girişimcilik eğitimi sadece girişimciliğe ilgisi olanlara değil bu ilgisi henüz gelişmemiş olanlara da verilmelidir. Girişimcilik eğitimi programları, bireylere hem girişimcilik bilgi ve becerilerini kazandırmaya hem de bireylerin girişimcilik tutum ve niyetlerini geliştirmeye önem vermelidir. Bu bağlamda bireylerin girişimcilik algılarını değiştirmede hangi unsurların etkisi olduğunu belirlemek kadar girişimcilik programında ne tür yetkinliklerin (bilgi ve becerilerin) sunulması gerektiğinin belirlenmesi de önem arz etmektedir (Tung, 2011: 36).

Girişimcilik eğitiminde görülen eksiklikler, sunulan eğitimin yeniden ele alınmasını ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik yeni düzenlemelerin yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Eğitime katılmaya istekli, girişimci kişiliğe sahip ve girişimciliği çaresizlik yerine bir kariyer olarak ele alan kişilerin seçilmesi için girişimci kişilik özelliğini ölçen yöntemler kullanılarak eğitime alınmasına özen gösterilmelidir. Eğitim sınıflarının bireylerin eğitim seviyesine göre oluşturulmasına dikkat edilmelidir. Eğitimlerin uygulama ağırlıklı gerçekleşmesi ve gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri sorunları öngörebilmeleri ve bu sorunlara karşı uygun çözümleri üretebilmeleri sağlanmalıdır. Eğitimleri sunan öğretmenlerin seçiminde başarılı girişimcilik deneyimine sahip olmaları (Nurbaya, 2012'den aktaran Ikhwan vd., 2020) hem nitelikli bir girişimcilik eğitiminin yürütülmesini hem de kişilerin iş kurma konusunda güvenini kazanmasını sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyetinde yer alan bürokratik süreçlerin işleyişi, sırayla ayrıntılı bir şekilde anlatılmalı ve risk yönetimi, iş kanunu gibi bu süreci anlamaya yardımcı dersler ek olarak verilmelidir. Takip sistemi kurularak, eğitime katılanların eğitimleri tamamlandığında girişimcilik faaliyetini gerçekleştirip gerçekleştirmediği kontrol edilmelidir. Girişimcilik fikrini

hayata geçirebilenlerin bu süreçte yaşadığı problemler belirlenmeli ve sürekli eğitim desteği yapılarak süreç iyileştirilmelidir. Fikrini uygulama fırsatı bulamayanların ise nedenleri araştırılmalı ve buna yönelik eğitim içeriği yeniden düzenlenmelidir (Tanrıverdi vd., 2016: 25).

Literatüre ilişkin önceki çalışmalardan elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir (Rengiah, 2013: 111).

Tablo 4: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisine İlişkin Yapılan Araştırmaların Özeti

Girişimcilik Eğitimi Araştırmaları	Bulgular
Peterman & Kennedy (2003); Timmons 2003; Bechard & Gregoire 2005; Fayolle & Gailly 2008; Matlay 2009	Bireyler, öğretim yöntemleri ve eğitimlerle girişimcilik niyetlerini geliştireceklerdir.
Gibb 2002; Peterman & Kennedy 2003; Kuratko 2005; Matlay 2005; Fayolle & Gailly 2008	Üniversitelerde Girişimcilik eğitimi, niyetleri etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir.
Plashka & Welsch 1990; Garavan & O'Conneide 1994; Gorman et al. 1997; Fiet 2000; Gibb 2002; Kyro 2003; Saks & Gaglio 2004; Adcroft vd. 2004; Sogunro 2004; Kuratko 2005; Bechard & Gregoire 2005; Morse & Mitchell 2005; Edwards & Muir 2005; Kirby 2006; Krueger 2007; Fayolle 2008.	Öğretim metodolojileri, Malezya üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahiptir.
Ede, Panighi & Calcich 1998; Sullivan 2000; Boud 2001; Romero & Asuncion 2001; Gibb 2002; Etzkowitz 2002; Peterman & Kennedy 2003; Wang & Wong 2004; Veciana, Aponte & Urbano 2005; Menzies & Tatroff 2006; Solomon vd. 2007; Roudaki 2009	Girişimcilik müfredatı, Malezya üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahiptir.
Souitaris vd.(2007); Farashah (2013); Solesvik vd. (2013:757)	Girişimcilik eğitimi ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermişlerdir.
Fayolle ve Gailly (2015); Hattab (2014); Remeikiene vd. (2013); Izedonmi ve Okafor (2010); Wilhelmina ve Tendai (2014); Byabashaija, Katono, ve Isabalija (2010); Oosterbeek, Van Praag ve Ijsselstein (2010); Bergmann, Hundt ve Sternberg (2016)	Girişimcilik eğitiminin tutuma katkıda bulunduğunu göstermişlerdir

Kaynak: Rengiah, 2013:111,113; Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic, 2018:553; Widayat ve Ni'matuzahroh, 2017: 48

Dolabela (1999), kendi kendine öğrenme için uygun bir ortam olduğu sürece girişimci olmayı öğrenmenin de mümkün olduğunu öne sürmüştür (Artuso vd., 2012: 5). Weaver vd. (2006), girişimcilik programlarına katılım ile girişim yapma arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulmuşlardır (Smith, 2008: 713). Mentoor ve Friedrich (2007), girişimcilik eğitimi ile girişimciliğe yönelik bilgi, beceri ve tutum arasında

negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Pittaway ve Cope (2007: 479), girişimcilik eğitiminin öğrenci eğilimi ve niyeti üzerinde etkili olduğunu bulmuşlardır. Souitaris vd. (2007), girişimcilik eğitimi ile girişimsel tutum ve iş kurma niyeti arasındaki bağlantıyı ortaya koymakta ve hatta girişimcilik eğitiminin bir iş kurma niyetini arttırdığını da açıkça doğrulamaktadır (Farashah, 2013: 869). Von Graevenitz vd. (2010), girişimcilik eğitimi ile girişimciliğe yönelik niyet arasında düşük de olsa negatif bir ilişki belirlemişlerdir (Martin vd., 2013: 214). Packham vd. (2010: 568), girişimcilik eğitiminin Fransız ve Polonyalı öğrencilerin girişimcilik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Artuso vd. (2012: 1), yeni bir iş kurmak isteyenlerin risklere dair bilgilerinin yetersiz olduğunu ve daha fazla deneyime ihtiyaç duyduklarını; ancak yeterli bilgiye sahip olduklarında yani eğitimin ise girişimciliğe yönelik ilgilerini arttırdığını ifade etmişlerdir. Martin vd. (2013: 220), girişimcilik eğitimi ile bireylerin girişimciliğe ilişkin tutumu arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bae vd. (2014:239), girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti arasında düşük de olsa pozitif bir ilişki belirlemişlerdir.

Yapılan araştırmalarda, girişimcilik faaliyetlerine katılan öğrencilerin katılmayanlara kıyasla daha yüksek girişimsel zihniyet kabiliyetine sahip olduğu görülmektedir. Dweck (2006)'e göre bir düşünce geliştirilebilir yani zihin gelişme odaklıdır. Her ne kadar insanın aklı, sadece belirli bir beceri ve yetenekleri benimsese de zihin gelişimi, kişinin beceri ve yeteneğini hızla geliştirme potansiyeline sahiptir (Dahalan vd., 2018: 309). Girişimsel zihniyetin boyutları arasında, kişinin fırsatları belirleme yeteneği, yaratıcılığı ve yenilikçiliği, riskleri üstlenme ve belirsizliğe tahammül etme yeteneği vardır. Bu bağlamda Ab (2010), bir girişimcinin eğitim sistemi ile geliştirilebildiğini belirtmiştir (Dahalan vd., 2018: 305).

1.3.4. Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Literatür Çalışmaları

Girişimsel hazır bulunuşluk, çeşitli sosyolojik, psikolojik ve işletme yönetimi faktörleriyle belirlenmektedir. Bu disiplinlerin her biri ölçülebilir nicel ve nitel değişkenler sağlamaktadır. Literatüre bakıldığında bu faktörler, kişisel, duygusal, kavramsal, bilişsel, davranışsal olarak ele alınmıştır (Ruiz vd. 2016: 1036).

Pek çok araştırma tutum, arzu edilebilirlik ve uygulanabilirlik, kontrol odağı ve algılanan kontrol, başarıya duyulan ihtiyaç, öz yeterlik, sosyal değerlendirme ve öznel normlar gibi bilişsel yönleri ile ele almıştır. Bunlar, bir işletme kurma niyetini etkilediğine inanılan teorik olarak açıklanmış ve deneysel olarak test edilmiş konulardır. Bilişsel yaklaşım, insan davranışının zihinsel süreçlerin bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır. Motivasyonun, tutumların ve yeterliliklerin niyeti etkileyen ana bilişsel unsurlar olduğu ileri sürülmektedir. Bu, bireyin bir girişimi başlatmanın teşvik edici gücü ve yönünü, girişimcilik faaliyetleri ile ilgili beceri ve bilgi düzeyini değerlendirdiği ve bu değerlendirmeye dayanarak, bir iş kurma veya kurmama kararı verdiği anlamına gelmektedir (Kallas, 2019:3).

Choo ve Wong (2006), girişimsel hazır bulunuşluğa yönelik bireyleri motive etmek için başarı ihtiyacının, bağımsız olma isteğinin ve kar güdüsünün çok önemli motive kaynakları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu üç motive edici unsurun yeni bir girişim yaratmaya yönelik hazır bulunuşluk üzerinde önemli bir pozitif etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Olugbola, 2017: 159).

Souitaris vd. (2007) girişimcilik programlarının, öğrencilerin girişimsel hazır bulunuşluluğuna yönelik genel girişimcilik yeteneklerini arttırdığını belirlemişlerdir (Olugbola, 2017: 161).

Mansor ve Zahari (2007), öğrencilerin girişimci olma istekliliği ile kaynaklar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Olugbola, 2017: 160).

Pihie ve Sanni (2009: 345)'nin çalışmasında, uygulamalı öğretim teknikleri aracılığıyla girişimcilik deneyimi kazanarak öğrencilerin girişimsel davranışlarını geliştirebildikleri belirlenmiştir.

Omenyi vd. (2009) girişimsel hazır bulunuşluğu, başarı ihtiyacı hazır bulunuşluğu, yeni yatırım yapma hazır bulunuşluğu, tahammül hazır bulunuşluğu, yaratıcılık hazır bulunuşluğu, özgüven hazır bulunuşluğu, risk alma hazır bulunuşluğu, bağımsız olma hazır bulunuşluğu ve meydan okuma hazır bulunuşluğu şeklinde sekiz faktörle açıklamıştır.

Othman vd. (2012: 705)'nin çalışması, Malezyalı öğrencilerin girişimsel isteklilik ve yetenekleri açısından hazır bulunuşluklarının güçlü olduğunu göstermektedir. Ancak, devlet üniversitelerinin iç ortamlarında girişimcilik eğitimi için hazır bulunuşluğun

ve girişimsel tutum hazır bulunuşluğun yetersiz kaldığı ve iyileştirmeler gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Etkili bir girişimcilik eğitiminin, öğrenciler arasında girişimcilik ruhunu geliştirmek ve uluslararası alanda rekabet etmelerini sağlamak için ilgili tüm unsurları entegre etmesi gerekmektedir. Yüksek öğrenim kurumları, iç ortamlarını yeniden şekillendirmeli; işletme eğitiminden farklı olarak, daha pratik ve uygulamalı bir yaklaşımı benimsemeleri gerekir. Kamu üniversiteleri farkındalığı artırmak ve zihniyeti değiştirmek için, öğrencilerin girişimcilik eğitimini sürdürmeleri için fırsatlar açmalıdır.

Kendini motive etme ve amaca yönelik eylem yeteneği, bilişsel aktiviteye dayanır. Bilişsel motivasyonda, insanlar kendilerini motive eder ve öngörülerini doğrultusunda davranışlarını yönlendirirler. Girişim yaratmak için uygun isteklilik ve yetenek senaryoları dolaylı olarak ölçülerek, bilişler ve motivasyon arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki bekleyen Urban (2013: 27)'in çalışmasında, isteklilik ve yetenek biliş senaryoları sınırlı olsa da öz yeterlilikle (motivasyon) ilişkilendirilmiştir.

Kumar vd. (2013: 94)'nin araştırması, bireysel arzu ile girişimci olmak isteyen öğrencilere yönelik eğitim arasındaki güçlü ilişkiyi göstermektedir. İşletme dışı öğrencilerin girişimci olma istekliliğini büyük ölçüde etkileyen eğitim faktörüdür.

Farashah (2013: 881), girişimcilik eğitiminin başarısızlık korkusunu azaltması, çevredeki fırsatlara yönelik algıyı artırması ve bir işe başlamak için gerekli bilgi ve becerileri sunarak öz-yeterliliği artırarak girişimciliği kolaylaştırmasından dolayı girişimcilik eğitiminin girişimcilik algısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir.

Mansor vd. (2008); Seun ve Kalsom (2015)'un belirttiği bir çalışma, öğrencilerin hazır bulunuşluğu ile kaynaklar arasındaki pozitif ilişkiyi doğrulamış; daha da ileri giderek (hiyerarşik regresyon modelini kullanarak) girişimcilik eğitiminin de, kaynakların girişimsel hazır bulunuşluğa etkisini etkilediğini ortaya koymuştur. Barringer ve Ireland (2015); Stam, Audretsch ve Meijaard (2008) gibi çalışmalar fırsat belirlemenin, yeni girişimin yaratılmasına yönelik hazır bulunuşluk üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Olugbola, 2017: 159,160,161).

Seun ve Kalsum (2015)'un çalışması, girişimcilik eğitiminin, girişimcilik yeteneği ile yeni girişim yaratmaya yönelik hazır bulunuşluluk arasındaki ilişkide düzenleyici role sahip olduğunu ortaya koymuştur (Olugbola, 2017: 161).

Olugbola ve Wahab (2015: 13)'un çalışma sonuçları, girişimcilik eğitiminin fırsat tanımlama ile yeni girişim başlatmaya yönelik hazır bulunuşluluk arasındaki ilişkide düzenleyici role sahip olduğunu göstermiştir.

Samsudin vd. (2016: 55)'nin çalışması, girişimciliğe yönelik tutum ve motivasyonun, öğrencilerin girişimsel hazır bulunuşluğuna katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur.

Samsudin vd. (2016: 37)'nin çalışmasında girişimciliğe yönelik hazır bulunuşluk, motivasyon ve tutum arasında güçlü ve anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur.

Schillo, Persault ve Jin (2016: 619)'nin çalışmasında girişimsel hazır bulunuşluk kavramı, bireylerin becerileri, başarısızlık korkusu, sosyal bağlılık ve fırsat algısı ile ilgili dört maddeden oluşan bir faktör olarak geliştirilmiş ve girişimsel hazır bulunuşluğun bireylerin girişimcilik niyetine ilişkin önemli bir açıklayıcı güce sahip olduğu kanıtlanmıştır.

Devlet bilgi ve eğitim desteğinin niyet, yetenek, öğrenme ve çekicilik olmak üzere girişimsel hazır bulunuşluğun dört boyutu üzerindeki etkisini inceleyen Halim, Ahmad ve Ramayah, (2017: 4)'nin çalışmasında eğitim desteğinin, girişimsel hazır bulunuşluğun tüm boyutlarıyla (niyet, yetenek, öğrenme ve çekicilik) anlamlı ilişkili olduğu; ancak bilgi desteğinin, girişimsel hazır bulunuşluk ile herhangi bir ilişkisinin olmadığı şaşırtıcı bir şekilde tespit edilmiştir.

Olugbola (2017), başarı ihtiyacı, kar güdüsü ve bağımsız olma isteğini kapsayan motivasyon unsurlarının, yeni bir girişim yaratmaya yönelik hazır bulunuşluk üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Girişimsel hazır bulunuşluk konusunda motivasyonun önemini değerlendiren Olugbola (2017: 167), girişimcilik eğitime katılan öğrencilerin oldukça motive olduklarını ve yeni bir iş kurmalarının daha belirgin hale geldiğini belirlemiştir. Bu çalışma, girişimcilik eğitime katılmayan öğrencilerin motivasyonlarının düşük olduğunu doğrulamıştır. Motivasyonu yüksek olan öğrencilerin hazır olmaları da muhtemeldir.

Girişimcilik bilgisinin girişimsel tutum, sosyal normlar ve algılanan davranışsal kontrol üzerinde önemli bir pozitif etkisi olduğunu belirleyen Zulfiqar vd. (2017:

150), girişimsel tutumun, sosyal normların ve algılanan davranış kontrolün de gençlerin girişimsel hazır bulunuşluğu üzerinde önemli pozitif bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018: 553,558) girişimsel hazır bulunuşluğu; girişimsel niyet, algılanan yetenek, algılanan cazibe (çekicilik), öğrenme yönelimi ve iş tutkusu olarak beş boyutta incelemiştir. Yapılan çalışmada İşletme bölümü öğrencilerinin girişimsel hazır bulunuşluğunun Mühendislik bölümü öğrencilerinden daha fazla olduğu gösterilmiştir.

Kallas (2019: 7), potansiyel bir girişimcinin bir işletme kurma motivasyonunun ne olduğunu, girişimcilikle ilgili hangi tutumlara sahip olduğunu ve hangi yeterliliklerin başlangıç faaliyetlerini desteklediğini göstermek amacıyla, girişimsel hazır bulunuşluğu motivasyon, tutum ve yeterlilikler boyutlarıyla ele almıştır. Bireyin kendini girişimciliğe hazırlamak için yapmış olduğu çabanın derecesini ise girişimcilik faaliyeti olarak tanımlamıştır. Girişimcilik niyeti ile girişimsel hazır bulunuşluk boyutları (motivasyon, tutumlar ve yeterlilikler) arasında güçlü ve pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Yani daha olumlu tutumlar, daha yüksek motivasyon ve daha üst düzey yetkinlikler, bir iş kurma niyetinin daha yüksek olmasına neden olacaktır.

1.4. Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazırbulunuşluk ve Girişimcilik Eğitimi Arasındaki İlişkiler

Alan yazın incelendiğinde girişimsel hazır bulunuşluk terimini örtülü bir biçimde ifade eden çalışmalara rastlanılmıştır. Girişimcilik eğilimini veya girişimcilik niyetini kapsayan girişimsel hazır bulunuşluk girişimciliği belirleyen faktörlerle ele alınmıştır. İlgili alan yazında öğrencilerin girişimcilik eğilimi kimi zaman girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyen, kimi zaman ise girişimsel hazır bulunuşluktan etkilenen bir değer olarak ilişkilendirilmiştir. Özyeterlilik, motivasyon, yetenek, sermaye, başarısızlık korkusu, fırsat belirleme, yenilikçilik, risk alma, proaktiflik gibi faktörlerle girişimcilik eğilimini ve girişimsel hazır bulunuşluk ilişkisini inceleyen (Chelariu vd., 2008; Iqbal vd., 2013; Olugbola ve Wahab, 2015; Edirisinghe ve Nimeshi, 2016; Chaudhary, 2016; Koe, 2016; Olugbola, 2017; İbrahim ve Saili, 2017; Kallas, 2019) birçok çalışmaya rastlanmıştır. Özgüven, liderlik, bağımsızlık, görev

odaklılık, risk alma cesareti gibi değerler girişimsel hazır bulunuşluk bağlamında dönüştürülmeli ve içselleştirilmelidir. Bu değerlerin dönüşümü ve içselleştirme süreci de girişimcilik eğitimidir (Santosa vd., 2020:373).

Bireyleri girişimciliğe heveslendirmek için motivasyon gereklidir. Motivasyon aynı zamanda kişinin girişimciliğe olan ilgisine de bağlıdır. Bardai (2000)'ye göre bir işi yönetmekle ilgilenmeyen kişi, girişimcilik alanında başarısız olacaktır. Motivasyon, bir şeyi gerçekleştirme veya başarma isteğidir. Bir kişiyi girişimci olmaya motive eden faktörler arasında içsel faktörler veya içsel özellikleri vardır. Yep Putih (1985)'e göre girişimciliğe yönelik motivasyon veya teşvik, kişinin girişimci olmasında güçlü bir baskı aracıdır. Birley ve Westhead (1994)'in da ifade ettiği gibi girişimsel motivasyon, girişimci olmaya teşvik veya güçlü bir dürtü olarak yorumlanabilir (Yaacob vd.).

Kişiyi hedeflerine ulaştıracak faaliyetlerde etkilyen bir unsur olarak görülen girişimsel motivasyon, girişimsel hazır bulunuşluğun şekillenmesinde gerekli hatta zorunludur. Dolayısıyla yüksek girişimsel motivasyon, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde büyük bir etkiye sahiptir (Wulandari vd., 2021: 309,310). Yani girişimcilik eğiliminin, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi vardır (Olugbola, 2017; Kallas, 2019 ve Wulandari vd., 2021). Girişimsel hazır bulunuşluk, güçlü motivasyon, memnuniyet beklentileri ile pazar koşulları, iş ortamı, teknoloji, eğitim gibi çevresel etkilerle şekillenmektedir.

İş fırsatlarının belirlenmesi, hem işletme faaliyete geçmeden önce hem de işletme başladığında sürekli olarak gerçekleştirilmelidir. Bu fırsatlardan faydalanıldığı ölçüde fırsatlar, işletme için sürekli olarak kar yaratma potansiyeline sahiptir. Kişinin girişimsel hazır bulunuşluğa sahip olabilmesi için fırsatları belirleme yeteneği gereklidir. Girişimci başarılı olmak istiyorsa, gizli ve gelişen fırsatları tanımak ve bulmak zorundadır (Wulandari vd., 2021: 310). Fırsatları belirlemenin dolayısıyla girişimcilik eğiliminin, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi vardır (Olugbola ve Kalsom, 2015; Khin ve Lim, 2018: 4 ve Wulandari vd., 2021).

Kaynaklar, bir iş kurmada ihtiyaç duyulan ana faktördür ve eksikliğinde işletmenin gelişmesini engelleyecektir (Wulandari vd., 2021: 311). Kaynakların dolayısıyla girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi vardır (Seun ve Kalsom, 2015; Vuong vd., 2015; Wulandari vd., 2021).

Bir işe başlamadan önce, girişimsel becerilere sahip olmak gerekir. Ayrıca girişimci, teknik, yönetim, girişimcilik, kişisel beceriler gibi tüm yeteneklerini işi geliştirmek için kullanma becerisine sahip olmalı ve her düzeyde yaratıcı olmalıdır (Wulandari vd., 2021: 311). Girişimsel yeteneklerin dolayısıyla girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi vardır (Seun ve Kalsom, 2015; Acharya ve Chandra, 2019; Perez ve Guevarra, 2020: 116 ve Wulandari vd., 2021).

Choo ve Wong (2006), başarı ihtiyacı, bağımsız olma arzusu ve kar elde etme güdüsünün girişimsel hazır bulunuşluğa yönelik önemli motive edici unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir (Olugbola, 2017: 158,159). Korkmaz (2012: 211), girişimcilik eğilimi taşıyan öğrencilerin kendi işini kuracakları, bu eğilimi taşımayanların ise kamu ya da özel sektörde istihdam edilmeyi bekledikleri tespit edilmiştir. İsmail vd. (2013: 282), yeniliğin girişimsel tutumda önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Edirisinghe ve Nimeshi (2016: 7)'nin çalışması, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, özgüven ve yenilikçiliğin girişimcilik niyetini olumlu yönde etkilediğini ancak belirsizliğe toleransın, girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilemediğini ortaya koymuştur. Girişimcilik niyeti ile kişisel kontrol (kontrol odağı), özsaygı (özgüven) ve inovasyon arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; başarı faktörü ile anlamlı bir ilişki olmadığını göstermişlerdir. İbrahim ve Saili (2017: 63,64)'nin çalışması, başarı faktörünün girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu; inovasyon faktörünün de girişimcilik eğilimine katkıda bulunduğunu göstermiştir.

Hazır bulunuşluk, belirli davranışları sergilemek için bireysel eğilimi uyandıran psikolojik bir niyettir. Schillo vd. (2016: 619,628), bireyin girişimcilik niyetini açıklama gücüne sahip girişimsel hazır bulunuşluğun iş kurma niyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Girişimsel hazır bulunuşluk,

girişimci olmaya yönelik zihniyetin inşa etmiş olduğu bir kapasitedir. Ayobami ve Ofoegbu (2011)'e göre girişimsel hazır bulunuşluk, içsel cesareti, istekliliği ve bağımsız olma hissini barındıran girişimcilik faaliyetlerine karşı duyulan ilgidir (Salami, 2019: 106). Iqbal vd. (2013: 109)'nin araştırmaları, öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin tatmin edici düzeyini ve girişimcilik faaliyetlerine ilişkin çabalama istekliliğini göstermiştir. Ajzen (1991)'nin PDT'ne göre belirli bir davranışa eğilim ne kadar güçlü ise o davranışı gösterme olasılığı da o kadar fazla olur. Bu teori çerçevesinde girişimsel hazır bulunuşluğu ele alan Salami (2019: 106), girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Ibrahim ve Mas'ud (2016: 231), Samsudin vd. (2016: 37), Olugbola (2017: 165), Ghazalan (2018), Dakhan vd. (2021: 200) ve Wulandari vd. (2021: 314) girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Melugbo vd. (2020: 22), COVID-19 salgın dönemine rağmen genç yetişkinlerin bir iş kurma hazır bulunuşluğunun yüksek olduğunu ancak pandemi döneminde iş dünyasına katılıma olumsuz baktıklarını ortaya çıkarmıştır. Çünkü girişimsel bir faaliyet, değişen ortama esnek bir şekilde uyum sağlamayı içerir (Drucker (1999: 58)'dan aktaran Staniewski ve Szopiński, 2015: 610). Ayrıca istekliliğin eyleme dönüştürülmesi gerektiği için, yüksek girişimcilik eğilimine sahip olmak tek başına yeterli olmayabilir (Sandhu vd., 2011: 442).

Girişimcilik eğitiminin öğrencilerin kariyer niyetlerini olumlu yönde etkilediğini ifade eden Ekpoh ve Edet (2011:176) de, girişimcilik eğitiminin girişimcilik süreçlerinde öğrencilerin bilgi düzeyinin artmasına neden olduğunu göstermişlerdir. Girişimcilik eğitiminin girişimcilik bilgi ve beceri birikimini destekleyebileceğine inanılmaktadır. Eğitim yoluyla yeni ve değişen durumlara uyum sağlayan disiplin, motivasyon, özgüven, bilgi ve beceri sağlandığı varsayılır. Bu sayede kişinin kendine güvenen, kurumsal bilgi ve beceriye sahip, belirsizlikle başa çıkabilecek ve bilinçli kararlar alabilecek nitelik kazanması beklenir (Westhead ve Solesvik, 2016: 980, 982). Öyleyse girişimcilik eğitiminin girişimcilik becerilerini, niteliklerini ve davranışlarını geliştirmeye katkı sağladığını söyleyebiliriz (Uluköy, Demireli ve Kahya, 2013: 85). Kaliteli girişimcilik eğitiminin temelleri, girişimcilik niyetini

başlatan girişimcilik yeterliliklerinin anlaşılmasına dayanır (Al Mamun vd., 2017:296).

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalardan birkaçı Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Niyetine Etkisi

Yazar	Sonuçlar
Fayolle ve Gailly (2004)	Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimcilik niyet ve davranışlarını etkiler
Mclarty (2005) Oosterbeek, Praag ve Ijsselsten (2010)	Girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinde olumsuz bir etkisi vardır.
Wilson vd. (2007) Souitaris vd. (2007)	Girişimcilik eğitime maruz kalmak, girişimcilik niyetlerini artırır.
Khalifa ve Dhiyf (2016).	Girişimciliğe adanmış akademik programların eksikliği, büyük ölçüde girişimcilik niyetini olumsuz yönde etkileyebilir
Mahendra, Djatmika & Hermawan (2017)	Girişimcilik eğitimi, öğrencileri girişimcilik alanında üretken bir şey yapmalarını olumlu yönde etkileyebilir.
Kuttim vd. (2014)	Girişimcilik eğitime katılımın girişimcilik niyetleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur.
Sondari (2014) Mat vd. (2015) Valliere (2015)	Girişimcilik eğitimi girişimcilik niyetinin gelişimine katkıda bulunur
Lorz (2011) Hussain ve Norashidah (2015) Hattab (2015)	Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır
Maresh vd. (2015)	Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimcilik niyetine yönelik olumlu tutumlarını güçlendirecektir.
Farhangmehr vd. (2016) Jakubiak & Buchta (2016)	Uygulamalı girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimcilik motivasyonu üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.
Mwatsika ve Sankhulani (2016:243)	Girişimcilik eğitimi öğrencilerin girişimcilik niyetlerini düşük düzeyde olumlu yönde etkiler

Kaynak: Aladejebi (2018:3-4); Mwatsika ve Sankhulani (2016:243)

Girişimcilik eğitiminin dışında, girişimcilik niyetini etkileyen diğer faktörler arasında demografik özellikler, mentorluk, kontrol odağı, kendini gerçekleştirme, ebeveynlerin durumu, girişimcilik deneyimi, kişilik özellikleri, öznel normlar, bağımsızlık ve öz yeterlilik sayılabilir. Niyet, planlanan davranışın en iyi yordayıcısıdır; ancak tüm planlı davranış değişkenleri teorisi, bir işletme sahibi olma niyetini önemli ölçüde belirlemez. Örneğin, Anee vd. (2012), tutum ve algılanan davranış kontrolünün, girişimcilik niyetinin önemli olumlu etkiye sahip ana belirleyicileri olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Tong vd. (2011), girişimcilik niyetinin başarı ihtiyacına, aile şirketi geçmişine ve öznel normlara göre öngörüldüğünü ortaya

koymuştur. Yani başarıya ihtiyaç duyulması halinde öğrenciler, girişimci olmayı seçeceklerdir (Aladejebi, 2018: 6).

Şekil 12: Girişimcilik Eğitimi Ve Girişimcilik Niyeti Modeli
Kaynak: Aladejebi, 2018: 6

Girişimcilik, devam eden bir yaşam boyu öğrenme deneyimidir ve bu nedenle öğrenmenin en iyi yolu, deneyimi örgün eğitim programları ile birleştirmektir. Halim, Ahmad ve Ramayah (2017), devlet desteğinin, bilgi desteğinin ve eğitim desteğinin BOP (Bottom-of Pyramid) topluluğu katılımcılarının *niyet, yetenek, öğrenme ve çekicilik (cazibe)* olmak üzere girişimsel hazır bulunuşluğun dört boyutu üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Devlet desteğinin çekicilik ve öğrenme ile pozitif ilişkisi; eğitim desteğinin yetenek, çekicilik, niyet ve öğrenme ile pozitif ilişkisi olduğunu belirlemişlerdir. Katılımcıların iş türünün çekiciliği açısından hazır oldukları ve devlet desteği aldıklarında yeni bir girişim yapmaya hazır buldukları açıkça ifade edilmiştir. Aslında topluluk, eğitim desteğinin yeni bir girişime başlamalarına yardımcı olmakta daha önemli olduğuna inandığı halde şaşırtıcı bir şekilde, bilgi desteğinin girişimsel hazır bulunuşluğu hiç desteklemediği ortaya çıkmıştır; bu da, BOP topluluğunun yeni bir iş kurma konusundaki bilgilerin kendileri için bir engel olmadığını düşündüğünü göstermektedir.

Girişimcilik Eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini araştıran çalışmalardan bir kısmı Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6: Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Yazar	Etki
Dyer (1994)	Girişimcilik kurslarının ya da yeni iş kurma konusundaki eğitimin yeni bir iş kurmaya katkıda bulunduğunu ve onlara güven ve cesaret verdiğini ileri sürmüştür.
Krueger ve Brazeal (1994)	Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin bilgi birikimini artırarak, güven kazandırarak ve kendi kendine yeterliliğini artırarak girişimcilik faaliyetinde algılanan fizibiliteyi geliştirebilir
Lee ve Wong (2003)	Bireyin girişimcilik eğitimine karşı olumlu tutumu, iş başlangıcını teşvik eder.
Wang ve Wong (2004)	Yetersiz iş bilgisinin ve algılanan risklerin girişimcilik niyetine karşı caydırıcı olduğunu bulmuşlardır.
Kirby (2004)	Girişimcilik eğitimi, öğrencileri kendi işlerini kurmaya teşvik edebilir
Shepherd ve DeTienne	Araştırmalar, girişimcilik bilgisi ile girişimcilik fırsatlarının belirlenmesi

(2005)	arasındaki ilişkiyi kanıtlamaktadır
Souitaris, Zerbinati ve Al-Laham (2007)	Girişimcilik eğitimi programları, girişimcilik tutumu ve gelecekte girişimci olmak için genel niyetlerin kaynağıdır
Keat, Selvarajah ve Meyer (2011:215)	Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi arasında önemli bir ilişki vardır. Girişimcilik müfredatı ve içeriği, Malezya üniversite öğrencilerinin daha girişimci eğilimli olma olasılığını artırmaktadır.
Yasin, Mahmood ve Jaafar (2011:203)	Teknik olmayan öğrenciler, teknik öğrencilere göre daha fazla girişimci olmaya hazırdır. Teknik olmayan öğrenciler girişimci olmaya daha eğilimlidir ve iş fırsatları doğması halinde çalışmalarını bırakırlar. Teknik meslektaşlarıyla karşılaştırıldığında girişimci olmak için yeterli bilgiye sahip olduklarını da algıladılar. Teknik öğrenciler, çalışmalarını tamamladıktan hemen sonra girişimci olma konusundaki isteksizliklerini ve bir işe başlamada finansal yardım almanın zorluklarını algıladıklarını belirtti.
Mahajar, (2012)	Üniversitelerin girişimcilik müfredatını uygulayarak girişimciliği teşvik etmedeki rollerinin öğrencilerin girişimciliği sürdürme eğilimleri üzerinde önemli bir etkisi vardır.
Asamani ve Mensah (2013:119)	Katılımcıların akademik programları, girişimcilik eğilimlerini etkilememektedir. Yani kişinin girişimcilik eğilimi, üniversitede okuduğu program veya kurstan etkilenmez.
Bade, Rao ve Reddy (2017:361)	Sunulan girişimcilik kursu, öğrencilerin girişimci olma niyetini daha da geliştirebilir

Kaynak: Keat, Selvarajah ve Meyer (2011: 215); Yasin, Mahmood ve Jaafar (2011: 198, 203); Asamani ve Mensah (2013: 115,119); Bade, Rao ve Reddy, (2017: 358,361); Al Mamun (2017:296)

Girişimcilik eğitiminin Nijerya'daki yükseköğretim kurumu öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisini inceleyen Aladejebi (2018), öğrencilerin girişimcilik eğitime yönelik tutumlarının davranışsal bileşenlerinin olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Girişimcilik eğitiminden memnun kalan öğrencilerin çoğunun, mezun olduklarında kendi işlerini kurma konusunda olumlu tutumları olduğu ve bu niyette oldukları saptanmıştır. İş fikrine sahip ancak girişimcilik faaliyetinde bulunmayan öğrencilerin daha yüksek girişimcilik eğilimi gösterdiği sonucuna ulaşan Köksal ve Penez (2015: 165) ise, girişimcilik eğilimi fazla olan öğrencilerin, iş fikirlerini hayata geçirmeye cesaret edemediklerini, belli bir iş deneyimi kazandıktan sonra kendi işlerini kurma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir.

Girişimcilik eğitime ilişkin çalışmalardan bazıları Tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo 7: Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Faaliyetleri Arasındaki İlişkiyi Ele Alan Bazı Araştırmalar

Araştırma Alanları	Yazarlar
Girişimcilik Eğitimi ve Girişim Yaratma	Monroe, Allen & Price (1995), Kolvereid & Moen (1997),

	Charney & Libecap (2000), Osborne, Falcone & Nagendra (2000), Dumas (2001), McLarty (2005), Van der Sluis, Van Praag & Vijverberg (2005), Clereq & Arenius (2006), Roxas, Cayoca-Panizales & Jesus (2008), Nabi, Holden ve Walmsley(2010).
Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Niyeti	Autio vd. (1997), Noel (2000), Galloway & Brown (2002), Peterman & Kennedy (2003), Klapper (2004), Martin vd. (2013), Bae vd. (2014), Küttim vd. (2014)
Girişimci Eğitimi ve Fırsat Tanıma	Dimov (2003), DeTienne & Chandler (2004), Brännback vd.. (2005),
Girişimci Eğitimi, Girişimsel Yetkinlik ve Girişimcilik Oryantasyonu	Ehrlich vd. (2000), Noel (2001), Alvarez & Jung (2003), Frank vd. (2005), Galloway vd. (2005)
Başarı ve Kontrol Odağı İhtiyacı için Girişimcilik Eğitimi	Hansemarm (1998)
Girişimcilik Eğitimi ve Diğer Girişimcilik Bilgisi	Kourilsky & Esfandiari (1997)

Kaynak: Raposo ve Paço (2011: 45); Ekpoh ve Edet (2011:173); Westhead ve Solesvik (2016: 982); Aladejebi (2018:3).

Genel olarak eğitimin girişimcilik üzerinde olumlu etkileri olduğu yaygın olarak kabul edilmiştir. Yapılan çalışmalar, genellikle girişimcilik eğitimi ve başarılı bir girişimci olma olasılığı arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Girişimcilik eğitiminin etkisine ilişkin elde edilen bulgulardan bir kısmı, literatür araştırmaları kategorize edilerek Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Girişimcilik Eğitiminin Etkisi

Araştırmacı	Bağımlı Değişken	Etki	Bulgular
Clark, Davis ve Harnish (1984)	Girişimsel tutumlar	Pozitif	Girişimcilik eğitimi ve yeni girişim yaratma arasında önemli bir ilişki vardır.
Clouse(1990)	Girişimsel davranış	Pozitif	Girişimcilik dersleri, öğrencilerin yeni girişim yaratılmaya yönelik kararlarını etkileyebilir
Hansemarm (1998)	Başarı ihtiyacı, kontrol odağı	pozitif	Girişimcilik eğitimine katılım, başarı ihtiyacını ve kontrol odağını önemli ölçüde arttırdı
Peterman ve Kennedy (2003)	Girişimcilik niyeti, algılanan isteklilik, algılanan fizibilite	pozitif	Girişimcilik eğitim programları, öğrencilerin algılanan istekliliğini ve algılanan fizibilitesini arttırdı

Galloway vd. (2005)	Girişimsel yetenekler	pozitif	öğrenciler, girişimcilikte geliştirilebilecek becerilerini algıladılar
Lee vd. (2005)	Girişim yaratma eğilimi	pozitif	Amerikalı öğrencilerin girişim yaratma eğilimi, Koreli öğrencilere kıyasla daha yüksektir
Mclarty (2005)	Girişimcilik niyeti	negatif	Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimcilik niyeti üzerinde olumsuz etki göstermiştir.
Fayolle vd. (2006)	Girişimcilik niyeti, algılanan davranışsal kontrol	pozitif	Girişimcilik eğitimi programları, öğrencilerin girişimcilik eğitimini güçlü bir şekilde etkiler ve öğrencilerin algılanan davranışsal kontrolü üzerinde pozitif düşük bir etkiye sahiptir.
Friedrich vd. (2006)	Girişimsel yetenekler	pozitif	Eğitime katılan girişimciler katılmayanlara göre, iş performansında önemli bir gelişme göstermiştir
Soutaris vd. (2007)	Girişimcilik niyeti	pozitif	program sonrası girişimcilik niyeti arttı
Cheung (2008)	Girişimsel yetenekler ve tutumlar	pozitif	Girişimcilik eğitimi öğrencilerin gelecek kariyer niyetlerini pozitif hazırlar
Nabi vd. (2008)	Girişimsel moti vasyon, girişimcilik niyeti, geçmiş deneyim	pozitif	Girişimcilik eğitimi girişimcilik niyetini ve Polonyalı öğrencilerin kariyer isteklerini pozitif yönde etkiler
Solomon ve Matlay (2008)	Girişimsel yetenekler ve tutumlar	Pozitif	Girişimcilik eğitimi, lisansüstü girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerini olumlu etkilemiştir
Athayde	Girişimsel tutumlar		Girişimcilik eğitimine katılım, serbest meslek sahibi olma konusunda olumlu bir tutum meydana getirmiştir
Cruz vd. (2009)	Yenilikçi davranış	pozitif	Girişimcilik eğitimi, bireylerin yenilikçiliğini doğrudan ve olumlu yönde etkiler.
Olomi ve Siyamule (2009)	Girişimsel eğilim	negatif	Girişimcilik kurslarına katılım, öğrencilerin başlangıç eğilimi üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.
Bakotic ve Kruzic (2010)	Girişimcilik niyeti, girişimcilik algısı	pozitif	öğrencilerin niyeti ve girişimcilik kariyer aktivitelerine çaba gösterme istekleri arttı
Oosterbeek vd. (2010)	Girişimsel yetenekler ve moti vasyon	negatif	Girişimcilik eğitimi, öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerinde önemsiz bir etki ve girişimcilik niyeti üzerinde olumsuz etki göstermiştir.
Küttim vd. (2014)	Girişimcilik niyeti	pozitif	Girişimcilik eğitime katılımın girişimcilik niyetlerini güçlendirmesi muhtemeldir. Ayrıca, girişimcilğe yönelik daha olumlu bir tutumun, bir işe başlama niyetini arttırması muhtemeldir.
Pandya (2018)	Girişim yaratma eğilimi	negatif	Girişimcilik dersi, kendi işini kurma olasılığını arttırmaz.
Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021: 316)	Girişimsel hazır bulunuşluk	pozitif	Girişimcilik Eğitimi, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

Kaynak : Tofan ve Semizhan (2017:42-45); Aladejebi (2018:3-4); Pandya (2018: 14); Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021: 316).

İlgili alan yazında girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu bir etki oluşturduğunu gösteren çalışmalar (Peterman ve Kennedy, 2003: 140; Matlay, 2008: 393; İbicioğlu vd., 2010: 69; Report-Entrepreneurship, 2012: 82; Sezer, 2013: 78; Akın ve Demirel, 2015: 19; Soylu vd., 2015: 326,327; Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016: 79; Okeke vd., 2016: 13; Tanrıverdi vd., 2016: 22; Ulama, 2016: 749; Aydeniz ve Akkuş, 2017: 174; Ekici ve Turan, 2017: 212; Olugbola, 2017: 160; Özcan vd., 2018: 49; Barba-Sánchez ve Atienza-Sahuquillo, 2018: 57), anlamlı bir etkisi olmadığını gösteren çalışmalar (Tağraf ve Halis, 2008: 103; Balaban ve Özdemir, 2008: 145; Uluçol, 2013: 362) ve olumsuz bir etkisi olduğunu gösteren çalışmalar (Souitaris vd., 2006'den aktaran Tağraf ve Halis, 2008; Özkal ve Sönmez, 2017: 10; Karabulut, 2009: 347; Weber vd., 2009) görülmüştür. Weber vd. (2009), bireylerin girişimciliğe olan ilgisinin mutlaka girişimcilik programları veya kurslarına katılım ile ilgili olmadığını vurgulamıştır. Weber vd.'nin öğrencilere yönelik yaptığı anket, öğrencilerin girişimcilik programına katıldıktan sonra girişimci olma yönündeki ilgilerinin gerilediğini göstermiştir. Aslında bunun nedeni, öğrencilerin girişimciliği ve işteki gerçek yeteneklerini daha net anlamış olmalarıdır (Olugbola ve Wahab, 2015: 7).

Patır ve Karahan (2010: 38), girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik yeteneklerinin (GHB) artışını tespit etmiştir. Oosterbeek, Van Praag ve Ijsselstein (2010) ise, girişimcilik eğitim programının üniversite öğrencilerinin girişimcilik becerileri (GHB) üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını göstermişlerdir (Premand vd., 2016: 312). Girişimcilik Raporu (Report-Entrepreneurship) (2012: 8), girişimcilik eğitiminin bireylerin girişimcilik yeterliliği yani girişimsel hazır bulunuşluğu üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Zahra (2011)'ya göre girişimcilik eğitimi, girişimcilik yeteneklerini (GHB) geliştiren itici güçlerden biri olarak kullanılmıştır (Olugbola, 2017: 161). Lekoko vd. (2012: 12024), üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin girişimciliğe yönelik tutumlarda (GHB) olumlu bir etkiye sahip olabildiğini belirtmişlerdir.

Bazı araştırmacılar (Kolvereid & Moen, 1997; Galloway & Brown, 2002; Katz, 2003), girişimcilik eğitimi alan bireylerin, bu eğitimi almayan bireylerden daha fazla

iş kurma niyetinde olduklarını ve bu eğitimi alan kişilerin pazar fırsatlarını daha iyi tanımlayabildiklerini iddia etmişlerdir (Staniewski ve Szopiński, 2015: 611).

Sonuç olarak, girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu gösteren çalışmalar (örneğin, Peterman ve Kennedy, 2003; Souitaris vd., 2007; Gerba, 2012: 270,271; Sánchez, 2013; Walter vd., 2013; Rauch ve Hulsink, 2015; Kautonen vd, 2015; Maresch vd., 2016: 176; Edirisinghe ve Nimeshi, 2016: 7) olduğu gibi; bazı çalışmalar (örneğin Souitaris vd., 2006; Karabulut 2009: 347; Weber vd. 2009; von Graevenitz vd. 2010; Oosterbeek, Van Praag ve Ijsselstein 2010; Özkal ve Sönmez 2017: 10) ise, girişimcilik eğitiminin olumsuz, cesaret kırıcı bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır (Walter ve Block, 2016: 218).

Pazarcık ve Aydın (2015: 142), birçok araştırmada girişimcilik dersleri ve girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki elde edilememesinin ya da duruma göre değişen sonuçların elde edilmesinin temel nedeni olarak doğru araştırma tasarımına sahip olunmamasını düşünmüşlerdir. De Clercq vd. (2013), Walter ve Dohse (2012)'ye göre bu karma bulgular, girişimcilik eğitiminin etkilerinde çevresel koşulların rol oynadığını gösterebilmektedir (Walter ve Block, 2016: 218).

Bu karma bulgular, girişimcilik eğitiminin etkilerinde çevresel koşulların da rol oynadığını gösterebilir. Girişimcilik eğilimindeki kişi, kendine fazla güvenerek gerekli girişimcilik eğitimini almaya gereksinim de duymayabilir. Girişimcilik eğitimi olmadan sadece girişimcilik eğilimine sahip olmak zorlayıcı olabileceği gibi, bireyin girişimcilik eğilimi olmadan sadece girişimcilik eğitimi ile bilgi, beceri ve deneyim kazanması da girişimsel faaliyeti başlatmaya yeterli olmayacağı anlamına gelebilir. Kısacası ne salt girişimcilik eğilimine sahip olmak ne de salt girişimcilik eğitimi almak kesinlikle girişimsel hazır bulunuşluk olgusuna sahip olmak için yeterli birer ölçüt değildir. Ayrıca eğilim gösterilen alana yönelik alınan her eğitimde kazanılan bilgi ve becerilerin davranışa dönüştürülmesi ve bu doğrultuda faaliyette bulunulması şartı ve zorunluluğu da yoktur.

Girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluluk arasındaki ilişkide düzenleyici role sahip olduğunu ortaya koyan Janice ve Dmitriy (2013)'den aktaran Olugbola (2017: 168), Seun ve Kalsum (2015: 30), Olugbola ve Wahab (2015), Olugbola (2017: 166) ve Wulandari vd. (2021: 312) tarafından

yapılan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Ayrıca Leon (2017), Ho vd. (2018) ve Wulandari vd. (2021), girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğiliminin (girişimcilik becerilerinin) girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini güçlendirebileceğini belirtmişlerdir. Pardiman ve ABS (2020: 348, 351)'e göre, şayet öğrencinin girişimcilikle ilgili zihniyeti oluşmuşsa, girişimcilik eğitimi girişimsel hazır bulunuşluğu önemli ölçüde etkilemektedir. Aynı zamanda bu zihniyet de girişimcilik eğitiminden ve çevreden etkilenir. Weber vd. (2009), öğrencilerin girişimcilik programına katıldıktan sonra girişimci olma yönündeki ilgilerinin gerilediğini göstermiş ve bunun nedenini, öğrencilerin girişimciliği ve işteki gerçek yeteneklerini daha net anlamış olmalarına dayandırmışlardır (Olugbola ve Wahab, 2015: 7). Uluköy, Demireli ve Kahya (2013), uygulamada girişimcilik eğitiminin yeterince verim sağlayamadığı, katılımcıların kazandıkları bilgiyi ve girişim fikirlerini uygulamaya dönüştürmekte zorlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Tecrübe eksikliği, sınırlı uygulama, eğitmenlerin nitelik olarak yetersiz ve deneyimsiz kalması gibi nedenler, öğrendiği ve edindiği bilgi ve beceriyi gerçek hayata nasıl uyarlayacağını bilemeyen adayların sahada yeni bir işe atılım yapma cesaretini kırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TARTIŞMA VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, modeli, değişkenleri, hipotezleri, kapsamı ve kısıtları, örnekleme ve veri toplama yöntemi açıklanmıştır.

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Girişimcilik, herkesin idare edemeyeceği kadar riskli ve zor bir iştir. Yüksek bir motivasyon kaynağı, bu yolu yürümeyi kolaylaştıracaktır. Girişimci, alışlagelmişin dışına çıkıp yenilikçi faaliyetler peşinden koşan kişidir. Söz konusu şartları sorgulayarak değişimi arar, gerekirse değişim yaratır ve değişime cevap verir; hatta değişimi fırsat olarak görür ve kullanır. Kâr arayışındaki işletmenin riskini üstlenen ve henüz karşılanmayan ihtiyaçları karşılayarak kâr elde etmek amacıyla fırsat arayan kişidir. Sürekli karşılanmamış müşteri ihtiyaçlarını araştırır, mevcut ürün ve hizmetleri daha çekici şekilde sunmanın yollarını bulmaya çalışır. Bu bağlamda girişimciyi diğerlerinden ayıran esas özellik, yaratıcı ve yenilikçi olması, yeni fikirler geliştirmesi ve bu fikirleri değerlendirerek uygulamaya koymasındır.

Eğitim ve tecrübe kadar girişimcinin sahip olduğu kişilik özelliklerinin önemi de her geçen gün daha net anlaşılmaktadır. Fikirler, hayaller, hayalleri gerçeğe dönüştürme isteği, yetenekler, vizyon, diğer insanlarla iletişim ve bağlantı kurma biçimi gibi pek çok etken başarıya giden yolda etkili olmayı sağlayacak ve güçlü birer motivasyon kaynağı olarak hedefe odaklanmaya yardımcı olacaktır. Özellikle yeni girişimcilerin istekliliği, hevesi ve tutkusu doğru yeteneklerle buluştuğunda işlerini daha iyi bir şekilde gerçekleştirmelerinde kendilerine avantaj kazandıracaktır. Bu doğrultuda karşılarına çıkabilecek engel ve zorlukları aşabilmek için bu motive edici duyguları sürekli canlı tutmaları son derece önemli ve gereklidir.

Bireylerin kariyer planlamalarını yaparken girişimciliği bir seçenek olarak görmeleri artık büyük ölçüde kolaylaşmıştır. Girişimciliği ekonomi açısından ele aldığımızda, ülke ekonomisinin kalkınmasının motoru görevindeki girişimcilik ne kadar gelişirse, o ülkenin ekonomik refah düzeyi de o kadar gelişecektir. Dolayısıyla girişimciliğin olmadığı veya gelişmediği ülkelerde, ülkenin ekonomik refah seviyesinin de olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır.

Girişimcilik eğitimi; fırsatları belirleme, bu fırsatları yeni fikirler üreterek ve gerekli kaynakları harekete geçirerek gerçekleştirme, yeni bir girişim kurma ve yönetme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi birçok yeteneği kazandırma ve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bir kariyer seçeneği olarak bireyleri kendi işlerini kurmaya yönelik girişimcilik bilincini teşvik etmek, girişimcilik eğitiminde ortak bir yaklaşımdır. Ancak popülaritesine rağmen girişimcilik eğitiminin genel etkisi hala tartışma konusudur. Girişimcilik eğitimiyle, bireyler kişisel yeteneklerinin ve becerilerinin farkına varabilir, yaratıcılığını uygulama imkanı bulabilir, iş fırsatı yakalama becerisi kazanabilir, problem çözme becerisini etkin şekilde kullanabilir, fikir oluşturarak fikrinin uygulanabilirliğini değerlendirebilir. Bu şekilde bireylerin kariyer ve girişim seçeneği konusunda farkındalığı ile birlikte bireylerde girişimcilerin topluma kazandırdığı katma değer bilinci de artabilir. Girişimcilik eğitiminin fırsat yaratmaya, güven aşlamaya ve ekonomiyi canlandırmaya destek sağlayacağı beklenebilir. Aslında girişimcilik eğitiminin daha iyi olmasının yanı sıra, ekonomiye katılan girişimcilerin sayı ve kalitesini olumlu yönde etkilemesine yönelik bir beklenti söz konusudur.

2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi konularında birçok araştırma olmasına rağmen girişimsel hazır bulunuşluk konusuna ilişkin çalışmalar, literatür için yetersiz ve sınırlı; girişimcilik eğilimi, girişimsel hazır bulunuşluk ve girişimcilik eğitimi birlikte ele alan çalışmalar kısıtlı sayıdadır. KOSGEB tarafından girişimci adaylara verilen uygulamalı eğitimin, girişimci eğilimleri ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkide düzenleyici rolünü test etmek amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacı, bu üç değişkeni bir arada ele alarak alan yazına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda Aksaray ve Nevşehir illerinde gerçekleştirilen KOSGEB Uygulamalı Eğitime dahil olan katılımcılara yönelik yapılan bu çalışmanın, katılımcıların girişimcilik eğilimleri ile aldıkları girişimcilik eğitiminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bazı bireylerin girişimcilik eğiliminin neden diğerlerinden daha fazla olduğunu araştırmak, araştırma kapsamındaki bireylerin girişimcilik

eğilimlerini, girişimcilik eğilimlerinin girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini ve girişimcilik eğilimlerinin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisinde girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolünü belirlemektir. Ayrıca, çalışanların sosyo-demografik özellikleri ile girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk boyutları ile ilişkisini ortaya koymaktır. Bu çalışmada, araştırmacıların girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluğa ilişkin bakış açıları ele alınarak kişinin sahip olduğu kişisel özelliklerini doğru şekilde doğru zamanda kullanarak, eğitim ve tecrübeyle kazandıkları bilgi ve yeteneklerle gerçekleştirdikleri girişimcilik üzerinde durulmuştur.

İlgili literatürde vurgulanan kavramlar arası ilişkilerden hareketle bu çalışmanın amacı, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiyi incelemek ve girişimcilik eğitiminin bu ilişkideki düzenleyici rolünü irdelemektir.

2.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Literatürün girişimciliğe ilgisi her ne kadar yoğun gibi görünse de henüz girişimciliğe veya girişimciye ait ortak kabul görmüş bir fikir birliğine rastlanılmamıştır. Yapılan araştırmalarda ekonomi, sosyoloji, psikoloji gibi pek çok bilimi içeren çok disiplinli alana sahip girişimcilik, farklı açılardan irdelenmiş, girişimciliği etkileyen farklı faktörler belirlenmiş ve girişimciliğin değişik özelliklerine dikkat çekilmiştir. Araştırmalardan yola çıkılarak derlenen veriler doğrultusunda konuya ışık tutulmaya çalışılmış ve çalışmamızın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Literatür incelendiğinde girişimcilik eğilimine ilişkin yapılan çoğu çalışmanın bireylerin girişimcilik özelliklerine, bireylerin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye, bireyleri girişimciliğe yönlendiren etkenlere veya girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine ya da girişimcilik niyetine etkisine yoğunlaştıkları görülmektedir. Ancak bu çalışma, literatüre yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan girişimsel hazır bulunuşluğu ve girişimsel eğilimin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisinde girişimcilik eğitiminin rolünü değerlendirmesi bakımından önem teşkil etmektedir.

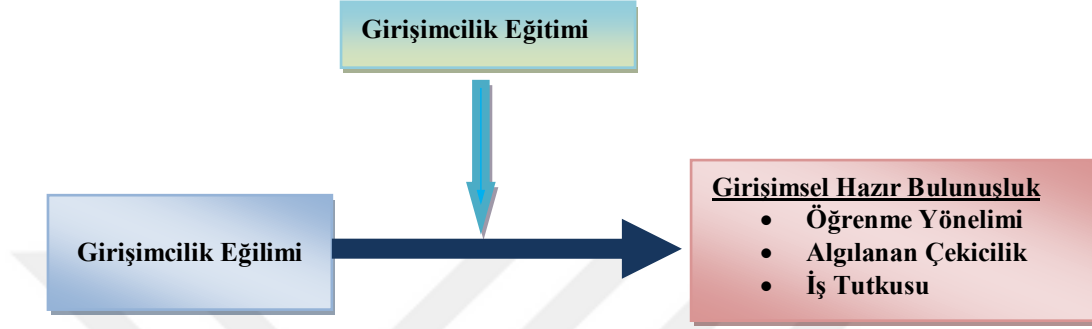
Bu çalışmada girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk kavramları bir bütün halinde irdelenip, aktarılmaya çalışılmakta ve kavramların birbirleriyle olan ilişkisi uygulamalı bir çalışma ile ortaya konulmaktadır. Bu anlamda çalışmanın alan yazındaki eksikliğe bir nebze de olsa katkıda bulunacağı ve bu açıdan önem arz edeceği söylenebilir. Araştırmanın uygulama kısmı Aksaray ve Nevşehir illerinde faaliyet gösteren KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine katılan bireyler üzerinde gerçekleştirilecektir. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan çalışma kısıtlı sayıdadır. Bu çerçevede araştırmanın bu boşluğu doldurarak ve yeni araştırmaların önünü açarak, yazına katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın, yeni bir iş girişiminde bulunacak kişilere başlangıç sürecinde, yeni iş girişimlerini etkileyebilecek bilgiyi sağlayacağı ve önemli ipuçları içereceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, bireylerin yeni bir iş kurma hevesi ve istekliliğini canlı tutarak, kazanım, birikim ve öğrendiklerini kişisellikten bağımsızlaştırıp işletmenin yararına kullanarak, kişiye girişimci kimliğini kazandırıp kazandırmadığını anlamaya yönelik bir çalışmadır. Hem girişimcilik eğilimini hem girişimcilik eğitimini esas alarak, girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini bir arada inceleyen bir çalışma olarak literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de girişimcilik eğilimi üzerine odaklanılmış ancak girişimsel hazır bulunuşluk kavramı ele alınmamış; bu iki kavram arası ilişki açık bir şekilde ortaya konulmamış ve kavramlar arası ilişkide girişimcilik eğitiminin rolüne de değinilmemiş olması bakımından bu çalışmanın ilgili alan yazına derinlik ve zenginlik kazandırma yönünden katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Lau vd. (2012) ve De Clercq vd. (2013) gibi araştırmacılar girişimcilik eğilimi kavramını, girişimcilik niyeti veya girişimsel hazır bulunuşluk şeklinde tanımlasa ve birbirinin yerine kullanıldığını ifade etseler de; söz konusu kavramlar bu çalışmada ayrı ayrı ele alınmıştır. Literatürde daha önce girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, bir başka değişkenin düzenleyici rolüne sınırlı sayıda (Seun ve Kalsum, 2015: 30; Olugbola, 2017: 166) değinilmiştir. Bu nedenle, bu araştırmanın bulgularının ilgili yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

2.4. ARAŞTIRMA MODELİ

Aşağıdaki Şekil 13'te araştırmanın modeli yer almaktadır. Araştırma modelinde, girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluk boyutlarına ilişkin değişkenler yer almaktadır.

Şekil 13: Araştırmanın Kavramsal Modeli

Araştırma modelinde görüldüğü gibi, Girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde Girişimcilik Eğilimi etkili olmakta ve bu ilişki üzerinde Girişimcilik Eğitimi düzenleyicilik rolü üstlenmektedir. Ayrıca araştırma amacında katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin değişkenler de yer almaktadır. Aynı zamanda beşli Likert ölçeği (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) ile düzenlenmiş yargılarla girişimsel eğilim, girişimcilik eğitimi ve girişimsel hazır bulunuşluğa ilişkin katılımcıların görüşleri alınmıştır.

Şekil 13'te görüldüğü üzere araştırma modelinde toplam altı nedensel ilişki (etki) bulunmaktadır.

Birinci ilişkide (H_{1a} : girişimcilik eğilimi \rightarrow öğrenme yönelimi), girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi üzerindeki etkisi;

ikinci ilişkide (H_{1b} : girişimcilik eğilimi \rightarrow algılanan çekicilik), girişimcilik eğiliminin algılanan çekicilik üzerindeki etkisi;

üçüncü ilişkide (H_{1c} : girişimcilik eğilimi \rightarrow iş tutkusu) ise, girişimcilik eğiliminin iş tutkusu üzerindeki etkisi incelenmektedir.

Diğer ilişkilerde ise girişimcilik eğitiminin;

(H_{2a}) girişimcilik eğilimi \rightarrow öğrenme yönelimi,

(H_{2b}) girişimcilik eğilimi \rightarrow algılanan çekicilik,

(H_{2c}) girişimcilik eğilimi → iş tutkusu ilişkileri üzerinde düzenleyici rolü üstlenip üstlenmediği test edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, söz konusu ilişkilere yönelik etki düzeylerinin, bireylerin aldıkları girişimcilik eğitimine bağlı olarak değişip değişmediği sorgulanmaktadır.

2.4.1. Araştırmanın Değişkenleri

2.4.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Uygulamalı Girişimcilik Eğitim programına katılanların sosyo-demografik özelliklerine bağlı olarak konuyla ilgili belirtecekleri görüş ve düşünceleri farklı olabilecektir. Bu nedenle eğitim programına katılımcıların sosyo-demografik özellikleri açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular aracılığıyla belirlenmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini cinsiyet, eğitim durumu, yaş, iş deneyimi, sektördeki çalışma süresi, aynı işletmedeki çalışma süresi, baba ve anne mesleği, aile kariyerinin bireyin gelecek kariyerini etkileme düşüncesi şeklinde özetleyebiliriz.

2.4.1.2. Girişimcilik Eğilimi (Bağımsız Değişken)

Araştırma modelinde görüldüğü gibi, girişimcilik eğilimi tek boyutta ölçülmüş ve bu değişkene ilişkin katılımcıların düşüncelerinde beşli Likert ölçeği kullanılmış, “(1) Kesinlikle Katılmıyorum”, “(2) Katılmıyorum”, “(3) Kararsızım”, “(4) Katılıyorum”, “(5) Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Girişimcilik eğilimi, Zegeye (2013)’nin çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Girişimcilik eğilimi boyutunun oluşumunda kullanılan ölçeklerin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar Tablo 4.8’de verilmiştir.

Özellikle Etiyopya'daki üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi ile girişimcilik eğitimi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan Zegeye (2013), girişimcilik eğitimi değişkeninin girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Zegeye (2013), girişimciliği öğretmedeki temel zorluğun müfredatla ve girişimsel yeterlikleri geliştiren öğretim yöntemleri ile ilgili olduğunu tespit etmiştir.

2.4.1.3. Girişimcilik Eğitimi (Düzenleyici Değişken)

Düzenleyici etki (moderatör değişken), bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve/veya gücünü (şiddetini) etkileyen niteliksel veya niceliksel bir değişkendir. İki değişken arasındaki sıfır sıralı korelasyonu etkileyen üçüncü bir değişkendir (Baron ve Kenny, 1986:1174). Düzenleyici değişken analizinde temel amaç, düzenleyici olarak seçilen değişkenin, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin gücünü nasıl etkilediğini ortaya koymaktır.

Tek boyutta incelenen Girişimcilik Eğitimi değişkeninin ölçümünde beşli Likert ölçeği kullanılmış, “(1) Kesinlikle Katılmıyorum”, “(2) Katılmıyorum”, “(3) Kararsızım”, “(4) Katılıyorum”, “(5) Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, Adekiya ve Ibrahim (2016)’nın çalışması esas alınarak, girişimcilik eğitimi değişkeninin oluşumunda kullanılan ölçekler hazırlanmıştır.

Cho (1998)’ya göre girişimcilik eğitimi, başarılı bir işletme kurmak için gerekli olan motivasyon, bilgi ve becerileri sağlamaktadır. şayet girişimcilik yeteneği doğuştan olsaydı ve sonradan geliştirilemeseydi, girişimcilik eğitimi önemini yitirecekti. Cho (1998), girişimcilik eğitiminin girişim niyetini desteklediğini ortaya koymaktadır; çünkü girişimciliğe ilişkin bilgi ve beceriler, bireyin yeni bir girişimde bulunma motivasyonunu güdülemektedir (Lee vd., 2005: 27,29; Lee vd., 2006: 356).

Adekiya ve Ibrahim (2016)’nın çalışması, girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik uygulamalarına girme niyeti üzerindeki etkisini incelemiştir. Girişimcilik eğitiminin, girişim öncesi niyet üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Madhubhashini ve Tennakoon (2020:211), girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu hatta katılımcıların girişimcilik niyetini kolaylaştırdığını belirlemişlerdir. Benzer şekilde Matlay vd. (2012), Waldemar, Staniewski ve Szopi’nski (2015), Olugbola (2017) ve Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021:316)’nın çalışmaları da girişimcilik eğitiminin, bireyi girişimciliğe hazırladığını göstermiştir.

2.4.1.4. Girişimsel Hazır Bulunuşluk (Bağımlı Değişken)

Beş boyutta incelenen Girişimsel Hazır Bulunuşluk değişkeninin ölçümünde beşli Likert ölçeği kullanılmış, “(1) Kesinlikle Katılmıyorum”, “(2) Katılmıyorum”, “(3) Kararsızım”, “(4) Katılıyorum”, “(5) Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Tablo 4.8’deki kaynaklardan yararlanılarak girişimsel hazır bulunuşluk değişkeninin oluşumunda Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018) çalışmasından yararlanılmış ve kullanılan ölçekler hazırlanmıştır.

Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018), girişimsel hazır bulunuşluğu; “*girişimsel niyet, algılanan yetenek, algılanan cazibe (çekicilik), öğrenme yönelimi ve iş/çalışma tutkusu*” olarak beş boyutta incelemiştir. Yapılan çalışmada İşletme bölümü öğrencilerinin girişimsel hazır bulunuşluğunun Mühendislik bölümü öğrencilerinden daha fazla olduğu gösterilmiştir.

Bu doğrultuda, değişkenlere yönelik veriler aşağıdaki ölçekler yardımıyla toplanmış ve Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9: Ölçeklerin Hazırlanmasında Yararlanılan Kaynaklar

Girişimcilik Eğilimi	Değişken Sayısı	Yararlanılan Kaynaklar
Girişimcilik Eğilimi	8	Keat (2008)’den aktaran Zegeye (2013)
Girişimsel Hazır Bulunuşluk Boyutu	Değişken Sayısı	Yararlanılan Kaynaklar
Girişimcilik Niyeti	2	Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018)
Algılanan Yetenek	2	
Algılanan Çekicilik	2	
Öğrenme Yönelimi	6	
İş Tutkusu	4	
Girişimcilik Eğitimi	Değişken Sayısı	Yararlanılan Kaynaklar
Girişimcilik Eğitimi	8	Adekiya ve İbrahim (2016)

2.5. KURAMSAL TARTIŞMA VE ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Küresel krizlerin yol açtığı sorun olarak karşımıza çıkan işsizliğin azaltılmasında veya önüne geçilmesinde alternatif bir çözüm olarak girişimcilik düşünülebilir. Girişimcilik, krizlere dayanıklı, değer odaklı bir ekonomi yaratmak için esas

bileşenlerden birisidir. Diğer bir deyişle, değişken ekonomi açısından istihdama açılan bir kapıdır ve işsizliğin en iyi panzehiridir. Kallas (2019: 13)'ın bulguları da işsizliğin girişimcilik niyeti olasılığını arttırdığı yönündedir. İşsizliği, yoksulluğu azaltabilecek kaliteli bir girişimcilik eğitimi ile iş yaratma geliştirilebilir. Ekonomideki daralma işsizlik oranını arttırmıştır. Türkiye'deki işsizlik oranı Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı rakamlara göre Ocak 2019' da yüzde 14.7' ye, genç işsizlik oranı yüzde 26.7' ye yükselmiştir (<http://tuik.gov.tr>). Bu sorunu gidermek için işsiz kişiler, serbest meslek sahibi olmayı seçebilirler. Bu işsiz bireylerin birçoğu potansiyel girişimci olarak düşünülebilir. Başka bir ifadeyle, ekonomik büyüme ve kalkınma, girişimcilik faaliyetlerine bağlıdır. Öyleyse ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam yaratılmasında ve üretimde girişimci kişi kilit bir rol üstlenir. Böylece ekonomide girişimciliğin yarattığı kaldıraç etkisinin fark edilmesiyle birlikte ülkelerin girişimciliği değerlendirme ve geliştirme çabaları da artmıştır. Bu doğrultuda işsizliği azaltacak, ekonomiye can katacak girişimsel becerilere sahip bireyler güçlendirilmelidir. Ülkelerin gündeminde daha fazla iş ve katma değer yaratacak kaliteli ve nitelikli girişimcilerin sayısını arttırmaya yönelik alt yapı sağlama faaliyetleri yer almalıdır.

İşsizlik sorunlarına iş seçimleri, deneyim eksikliği, uyumsuzluk nitelikleri, hazır olma eksikliği, sınırlı beceriler, rekabet eden yabancı işçiler, göçmenler ve yerel işçilerin zayıf tutumu neden olmaktadır. Ancak bireysel olarak içsel faktör açısından bakıldığında, sahada gerekli bilgi, ilgi, motivasyon ve iş yapabilme becerisini içeren hazır bulunuşluk eksikliği işsizliğin temel nedenleridir. Özellikle girişimcilikte bireyin içsel faktörü kritiktir; çünkü girişimciliğe dair zorlukların üstesinden gelmeye kendini adanmak, yüksek düzeyde hazır bulunuşluk gerektirir. Başarılı girişimci olmayı hedefleyen bireylerin bilgi, ilgi, motivasyon ve yetenekler konusunda yeterli girişimsel hazır bulunuşluğa sahip olmaları gerekir (Samad vd., 2019: 143).

Toplumda girişimcilik kültürünün yayılmasının, girişimcilik bilincinin geliştirilmesinin ve girişimciliğin bir çaresizlik göstergesi veya alternatif bir seçenek olarak algılanmasının yerine bir kariyer yolu olarak benimsenmesinin kısa sürede gerçekleşmesi beklenemez. Güçlü bir girişimcilik ekosistemi yaratmanın önkoşulu ise girişimci adaylara, fikirlerini hür bir iradeyle ve özgüvenle sunabilecekleri

alanların yaratılmasıdır. Girişimcilik ekosistemiyle, bir girişimin hayat bulması için ihtiyaç duyduğu çeşitli süreçleri, faaliyetleri ve oyuncularını içeren; ekonomide katma değer yaratacak yeni girişimciler için finansmana erişimden girişimcilere destek sağlayan kurumlara kadar bütün oyuncuların uyum ve ahenk içinde yer aldıkları, bir ortam kastedilir. Ülkemizde girişimcilikte hareketlenmeler olsa da daha fazla katma değere sahip girişimlerle ivme kazanması gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Girişimcilik, her geçen gün daha çok öğrenilmekte ve anlaşılmaktadır. Yine de tam anlamıyla girişimcilik kültürünün aşılandığı, öğretildiği bir eğitimden söz edemiyoruz. Girişimcilik ekosisteminin gelişmesi için zihniyet dönüşümü şarttır ve bu dönüşüm ne kadar erken yaşlarda başlarsa o kadar fazla yol alınacağı öngörülmektedir.

Girişimcilik sürecinde iş fırsatlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi, ağ kurma ve iletişim yetkinlikleri, önemli görülen yeterliliklerdir. Girişimciler, yeni iş fırsatlarına yol açabilecek bilgileri arayarak, ortamlarını sürekli olarak tarayarak fırsatları belirler. Dolayısıyla, uygulanabilir bir ekonomik fırsatın belirlenmesi ve değerlendirilmesi, yeni bir girişim oluşturmanın temel ilk adımlarıdır. Bir işe başlarken, sosyal ilişkiler önemli bir rol oynayabilir; çünkü girişimcilerin yeni girişimle ilgili (örneğin bilgi, mülk, sermaye ve kredi gibi kaynakların nereden edinileceğine dair) konuları kişisel temaslarıyla görüşmeleri, onlara bazı fikirler verebilir (Izquierdo ve Buyens, 2008:16,17). Izquierdo ve Buyens (2008)'in bulguları, girişimcilik eğitimine maruz kalanların daha yüksek düzeyde girişimcilik yetkinlikleri sergilediklerini ortaya koymuştur.

Finansal destek ise, bireylerin girişimciliğe yatkın olmaları için gereklidir. Kendi işlerini kurmak için ihtiyaç duydukları gereksinimlerini karşılayacak şekilde adapte olmaları gerektiğinden dolayı hayati öneme sahiptir. Başlangıç sermayesini arttırmak ve finansal büyümeyi geliştirmek için girişimci, finansal desteğe ihtiyaç duyar. Malezya Üniversitesi'nden Noorhaizan (1996) tarafından elde edilen bulgular, öğrencilerin çoğunluğunun girişimcilik alanına ilgi duyduğunu ve üniversitede bir iş kurma isteğinin olduğunu göstermiş; ancak birçoğu, sermaye elde etmedeki zorluklar ve zaman yetersizliği gibi kısıtlamalar nedeniyle engellenmiştir (Yaacob vd.).

Girişimcilik eğilimine ilişkin yapılan çalışmalardan bazıları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Girişimcilik Eğilimine İlişkin Bazı Çalışmalar

Yazar	Bulgular
Johnson (1990)	Başarı motivasyonu ile girişimcilik arasındaki ilişkiye dair kanıtlar vardır
Shaver ve Scott (1991)	Başarı motivasyonu yeni girişim yaratma ile ilgili olabilir.
Sarimah (2001)	Katılımcıların girişimci olma konusundaki ilgisinin düşük olduğunu belirtmiştir
Mohd Zin (2002)	Teknik okullarda öğretim görevlileri arasında girişimcilik eğiliminin düşük olduğunu keşfetti.
Hytti, Paasio ve Pukkinen (2005)	İşletme geçmişi olan insanların mühendislik geçmişi olanlara göre girişimciliğe ilişkin tutumları daha olumludur
Mohd Fairuz (2006)	Öğrenciler, çalışmalarını bitirdikten sonra girişimci olmaya tam olarak hazır değildir
Galloway, Anderson ve Brown (2006)	Teknik öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerine geç başlama eğiliminde olduklarını saptamışlardır.
Caroline ve Remi (2006)	Teknik öğrencilerin girişimcilik yönelimlerinde zayıf olduklarını göstermiştir
Gürol ve Atsan (2006)	Girişimcilik risk almakla ilişkilendirilir
Mohd Zahari (2010)	Öğrencilerin girişimci olma konusundaki huzursuzluğu kısmen, girişimcilik bilgi, beceri ve özellikleri sağlamada etkili olmayan müfredattan kaynaklanabilir. Çalışma, öğretim üyelerinin ilgili girişimcilik becerilerinden yoksun olduğunu, bilgi ya da eğitim ve öğretim yaklaşımlarının uygun olmadığını ortaya koydu.
Zahariah, Amalina ve Erlane (2010)	Malezya ticaret öğrencilerinin yarısından fazlasının girişimci olma niyetleri olduğu tespit edildi.
Asamani ve Mensah (2013:113)	Öğrencilerin liderlik özellikleri, görev performansı tutumu, başarı tutumu ve risk alma özellikleri gibi kişisel özelliklerinin girişimcilik eğilimlerini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.
Ibrahim ve Mas’ud (2016:231)	Girişimcilik eğilimi ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır.
Dakhan, Khan, Akhtar, Kausar ve Siddiqui (2021:200)	Girişimcilik eğiliminin (yönelimi) girişimcilik niyetini önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur.

Kaynak: Yasin, Mahmood ve Jaafar, (2011: 199,200,203); Asamani ve Mensah (2013: 113,116); Ibrahim ve Mas’ud (2016:231); Dakhan, Khan, Akhtar, Kausar ve Siddiqui (2021:200).

Girişimsel hazır bulunuşluğu, girişimcilik niyetinden daha geniş bir kavram olarak ele alan Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018:552), girişimsel hazır bulunuşluğu kişisel yeterlilik ve girişimcilik potansiyeli olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda girişimsel hazır bulunuşluk kavramı girişimcilik niyetini kapsamaktadır. Bu çalışmada girişimsel hazır bulunuşluğa ilişkin esas alınan orjinal ölçekte girişimsel hazır bulunuşluk, *girişimcilik niyeti* (gelecekte iş kurma bireysel niyeti), *algılanan yetenek* (kişinin başarılı girişimci olma yeteneğine sahip olduğunu görme potansiyeli), *algılanan çekicilik* (girişimci olma çekiciliğinin algılanması), *öğrenme yönelimi* (kişinin bilgisini sürekli güncelleme ve genişletme eğilimi) ve iş

tutkusu (kişinin işle ilgili faaliyetleri sevme derecesi) şeklinde beş farklı boyut içermektedir.

Yaşam Boyu Öğrenme programı katılımcılarının girişim yapma hazır bulunuşluğu hakkındaki algılarını araştırmayı amaçlayan Ghazalan (2018: 1), girişimsel hazır bulunuşluğu *bilgi, ilgi, yetenek ve motivasyon* şeklinde dört bileşenle ele almıştır. Katılımcıların girişimcilik bilgisine yönelik hazır bulunuşluk düzeylerinin orta; girişimsel ilgiye yönelik hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek; girişimsel motivasyona yönelik hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek ve yeteneklere yönelik girişimsel hazırlık düzeylerinin orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak Hayat Boyu Öğrenme programına katılanların yüksek düzeyde girişimcilik gösterdiklerini ve dolayısıyla girişimci olma eğiliminde olduklarını belirlemiştir. Öyleyse bir bireyin girişimci olamamasının temel nedenlerinden biri bilgi, ilgi, motivasyon ve yetenek açısından hazır bulunuşluluğunun eksik kalmasıdır.

Bilgi, ilgi, motivasyon ve yeteneği içeren dört hazır bulunuşluk unsuru üzerinde duran Samad (2019:143) da benzer şekilde, yaşam boyu öğrenme programının katılımcıların girişimsel hazır bulunuşluk seviyesini ölçmüştür. Bu çalışmaya göre, katılımcıların bilgi açısından hazır bulunuşluk düzeyi orta, ilgi yönünden yüksek, motivasyona yönelik hazır bulunuşluk düzeyi yüksek ve yeteneğe ilişkin hazır bulunuşluk orta düzeydedir.

Literatürde girişimsel hazır bulunuşluk ile ilgili araştırmacıların kullandıkları boyutlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Kullanılan Boyutlar

Yazar	Kullanılan boyutlar
Lau vd. (2012)	Girişimsel Yetenek Girişimsel İsteklilik
Edwards (2016:53)	Görev performansı, Psikososyal dayanıklılık Takip memnuniyeti, Bağlılık
Seun ve Kalsom (2015:20); Olugbola (2016) Schillo, Persault ve Jin (2016); Dardiri, Irsyada ve Sugandi (2018:24); Pambudi (2019) ;Devi, Ghazi, Ariffin ve Ab Yajid (2020); Perez ve Guevarra, (2020); Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020); Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021)	Tek boyut
Halim, Ahmad ve Ramayah (2017: 4)	Niyet Yetenek Öğrenme Çekicilik
	Bilgi

Ghazalan (2018:1) ; Samad (2019:143)	İlgi Yetenek Motivasyon
Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic (2018:552)	Girişimsel Niyet Algılanan Yetenek Algılanan Cazibe (Çekicilik) Öğrenme Yönelimi İş/çalışma Tutkusu
Schillo vd.(2016) ; Raza ve Muffatto (2019:137)	Öz yeterlilik Algılanan Fırsat Sosyal sermaye Başarısızlık korkusu
Kallas (2019:7)	Tutum Motivasyon Yetenekler
Othman (2020)	Tutum Hazır Bulunuşluğu Öğrenme Hazır Bulunuşluğu Manevi Hazır Bulunuşluk
Pardiman (2020)	Sosyal sermaye Entellektüel sermaye Mental sermaye

Girişimsel hazır bulunuşluk, bireyin girişimciliğe yönelik algılarını, tutumunu ve inancını ifade etmektedir. Girişimsel hazır bulunuşluk, bireylere daha iyi kariyer fırsatları için yardımcı olabilir. Lau vd. (2012)'nin de belirttiği gibi girişimsel hazır bulunuşluk, bireyin girişimsel faaliyetlerini geliştirme yeteneği ve eğilimidir. Gençlerin mükemmel fikirleri olabilir ancak onların sahip olduğu yetenekleri bu fikirleri bir işletmeye dönüştürme açısından sınırlıdır. Başarılı bir işletmenin doğası, büyük ölçüde bireyin fikrini sürdürülebilir bir işletmeye dönüştürme hazır bulunuşluğuna bağlıdır. Gençler yeni bir girişimsel faaliyet için, iç ve dış çevrenin motivasyon ve desteğine ihtiyaç duyarlar (Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi, 2021: 307).

Araştırma kapsamında girişimsel hazır bulunuşluk olgusuna ilişkin öğrenme yönelimi, algılanan çekicilik ve iş tutkusu şeklinde üç temel alt boyut yer almaktadır. Bu boyutları açıklamak gerekirse;

Öğrenme yönelimi, insanların mevcut bilgi setlerini sürekli olarak güncelleme eğilimini yansıtmakta, insanların bilişsel yeteneklerine ulaşmaktadır (De Clercq, Honig ve Martin, 2011:653). Senge (1990) problemi çözebilmek için bilgiyi kullanma ve uygulama olarak kabul ederken Huber (1991) ise bilgiyi geliştirme olarak görmüştür. Hult vd. (2004), davranışı etkileme potansiyeline sahip yeni bilgi

veya anlayışların geliştirilmesi şeklinde tanımlamışlardır. Gong vd. (2009)'ne göre ise, bireylerin işlerinde yaratıcı ve yenilikçi olmasını sağlayan dürtü, güdüdür. Jha ve Bhattacharyya (2013), öğrenme yönelimli bireylerin, bilginin değerini ve kıymetini anlamaya daha fazla motive olduklarını belirlemişlerdir. Gong vd. (2009), bireylerin öğrenme yönelimlerinin yaratıcılıklarıyla pozitif ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Weisberg (1999), öğrenmenin yaratıcılık için vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir (Mutonyi, Slatten ve Lien, 2020:181,182). Yeni bilgi edinerek bu bilgiyi mevcut bilgiye entegre edebilmek, kişinin problemlerle ve belirsiz durumlarla başa çıkma yeteneğini artırır. Dolayısıyla mevcut bilgisini sürekli güncelleyen kişinin, mevcut problemlere dair yeni çözümler bulma kapasitesi de artar. İnsanlar zorlu görevleri üstlenmek veya mevcut bilgilerini sorgulamak zorunda kaldığında daha çok öğrenme odaklı hale gelebilirler. Öğrenme teorisinde ifade edildiği gibi sorunlar öngörülemez ve beklenmedik bile olsa, kişinin sürekli yeni bilgi arayış eğilimi, hedefe giden yolda karşılaştığı bu sorunlara çözüm bulma beklentisi de artırmaktadır (De Clercq, Honig ve Martin, 2011:655, 656,660).

Algılanan çekicilik/cazibe, girişimcilik kariyer seçiminin arzu edilen sonuçlara ulaştıracağı inancını yansıtmaktadır. Yapılan çalışmalar (Fitzsimmons ve Douglas, 2011; Kolvereid, 1996a, 1996b; Krueger vd., 2000; Liñán ve Chen, 2009), hem insanların başarılı girişimci olmak için algılanan yetenekleri hem de girişimcilik kariyerinin algılanan çekiciliği kişilerin girişimcilik niyetlerini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır (De Clercq, Honig ve Martin, 2011: 654,657). De Clercq vd. (2011: 657) de, öğrenme yöneliminin, girişimci olmanın algılanan çekiciliği ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini belirtmişlerdir. Güçlü öğrenme yönelimine sahip kişiler, yalnızca yeni bilgi geliştirme eğilimi göstermekle kalmaz aynı zamanda bu öğrenme çabalarının arzu ettikleri hedeflere ulaşmada etkili olabileceğine de inanmaktadırlar. Yani güçlü bir öğrenme yönelimi, hedefe ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Öğrenme odaklı kişi, kendisi için arzu ettiği hedefe ulaşabilmek amacıyla edindiği yeni bilgiyi mevcut bilgilerine entegre etmeye daha fazla motive olmaktadır.

İş tutkusu, insanların çalışmayı ne kadar sevdiğini ve işle ilgili faaliyetlere yatırım yapmaktan ne kadar keyif aldığını göstermektedir. Öğrenme yöneliminden farklı

olarak iş tutkusu, insanların işe yaklaşımının duygusal yönünü etkilemektedir. Aynı zamanda şu anlamda bilişle de ilgilidir. İş konusunda tutkulu olanlar, gerektiğinde daha yoğun ve sistematik bilgi işlemeye eğilim göstermektedir (De Clercq, Honig ve Martin, 2011:653). İş/çalışma tutkusu, Astahkhova ve Porter (2015) tarafından zevk, daha da fazla mücadele etme isteği ve zahmetli bir çaba olarak tanımlanmıştır. Tutku aynı zamanda bireyin zamanını, enerjisini ve zihnini isteyerek adamasını sağlayan bir faaliyete veya işe yönelik güçlü bir istek olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre Forest vd.(2010) iş tutkusunu, bireyi zamanını, enerjisini ve zihnini adamaya istekli olmaya zorlayan bir faaliyete veya işe yönelik güçlü bir istek olarak nitelendirmişlerdir. Tutku, bir eyleme, faaliyete yönelik güçlü bir eğilimi ifade etmektedir. Örnek olarak kişinin önemli ölçüde zamanını ve enerjisini ayırıp tercih ettiği bir iş verilebilir. İş tutkusu, çalışanları daha üretken, daha verimli ve daha çalışkan olmaya yönlendirerek işletmenin değerli bir varlığı olmalarını sağlayabilir (Indriasari ve Setyorini, 2018:26,27,29). İnsanların işlerine dair görevleri üstlenme yoğunluğu veya tutkusu arttıkça, işle ilgili hedeflere ulaşmada yaşadıkları belirsizliği azaltma yetenekleri de artar. Çünkü böylesine yoğunluktan, zorlukların üstesinden gelebilecek çeşitli seçenekler doğmaktadır. Girişimcilik literatüründe tutku, girişimcilik sürecinin belki de en çok incelenen olgusudur. Ancak, bu tür girişimcilik tutkusu, toplumdaki herkes, hatta yeni bir işe başlayan herkes için eşit derecede önemli veya uygun olmayabilir. Belirli girişimcilik faaliyetlerine duyulan tutku, girişimciliğe ilişkin doğrudan deneyim kazanmamış gençlerde yeterli olmayabilir. Çünkü henüz gerçek deneyimi yaşamamış gençler bir girişimin oluşturulması, bir girişimin başlatılması ve geliştirilmesi ile ilgili belirli faaliyetler hakkında net fikir sahibi olmayabilirler. Bu nedenle girişimcilik tutkusu yerine genel olarak iş tutkusuna odaklanmak gerekir. İş konusunda tutkulu olanlar diğerlerine göre, kendilerine çekici gelen bir hedefe ulaşmak maksadıyla bilişsel ve zihinsel enerjilerini daha fazla yönlendirmeye daha yatkındırlar (De Clercq, Honig ve Martin, 2011: 656,660).

İnsanların iş/çalışma tutkusu dış koşullarla değişebilir. Şayet kişiye, dışarıdan müdahale edilmeden yeni fikirleri denemesine izin verilirse, iş için güçlü bir tutku sergileyebilir. Ancak aynı kişi, sıkı prosedürlere ve kurallara yoğun bir şekilde

odaklanan bir ortamda çalışırken iş konusunda daha az tutkulu olabilir (De Clercq, Honig ve Martin, 2011: 657).

Girişimsel Hazır Bulunuşluğu farklı bağlamda araştırıp ele alan çeşitli çalışmalara Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa İlişkin Bazı Çalışmalar

Yazar	Bulgular
Tipu, Zeffane ve Ryan, (2011:383)	Cinsiyet, akademik performans ve aile geçmişi ile öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerini üstlenme hazır bulunuşluluğu arasında önemli bir ilişki vardır.
Matlay vd. (2012)	Malezyalı öğrencilerde girişimsel isteklilik ve yetenek açısından güçlü bir hazır bulunuşluk tespit edildi.
Wang vd. (2014)	Girişimsel hazır olmanın kümülatif, sosyal ve amaçlı bir öğrenme süreci olarak kavramsallaştırılması.
Staniewski ve Szopiński (2015)	Akademik Program ile öğrencilerin kendi işlerini kurmaya yönelik hazır bulunuşluğu arasında bir ilişki vardır.
Samsudin vd. (2016)	Girişimciliğe ilişkin hazır bulunuşluk, motivasyon ve davranışlar arasında pozitif yönde önemli bir ilişki vardır.
Schillo, Persault ve Jin (2016:628)	Girişimsel hazır bulunuşluğun iş kurma niyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermişlerdir.
Olugbola (2017:166)	Eğitimin gençlerin girişimsel hazır bulunuşluğu üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir.
Zulfiqar vd. (2017)	Girişimcilik davranışı, sosyal normlar ve algılanan davranışsal kontrol, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde önemli pozitif bir etkiye sahiptir. Girişimsel bilgi girişimsel tutum üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkiye; girişimsel tutum da girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahiptir.
Dardiri, Irsyada ve Sugandi (2018:25)	Öz yeterliğin ve girişimciliğe duyulan ilginin Girişimsel hazır bulunuşluğu önemli ölçüde etkilediğini bulmuşlardır.
Raza ve Muffatto (2019:133)	Girişimsel hazır bulunuşluk ile girişimsel davranış arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.
Pardiman ve ABS (2020:348)	Girişimcilik eğitiminin girişimsel hazır bulunuşluğu etkilediğini bulmuşlardır.
Devi, Ghazi, Ariffin ve Ab Yajid (2020:92)	Girişimsel hazır bulunuşluk düzeyi ile aile geçmişi ve yaş arasında önemli bir etkileşim olduğunu ancak cinsiyet ile ilişkili olmadığını göstermiştir.
Ikhwan, Warcito ve Atmaja (2020:50)	Girişimcilik eğitimini daha az alanların GHB’nun daha fazla olduğunu belirlemişlerdir.
Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020:23)	Yaş ve eğitim düzeyi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Yani eğitim düzeyi yüksek olanlar (mezun olanlar) ve daha yaşlı olanlar girişimcilik faaliyetlerinde bulunmamışlardır.
Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021: 316)	Girişimcilik eğitimi, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

Kaynak: Tipu, Zeffane ve Ryan, (2011:383); Olugbola (2017:166); Dardiri, Irsyada ve Sugandi (2018:25); Raza ve Muffatto (2019:133); Pardiman ve ABS (2020:348); Devi, Ghazi, Ariffin ve Ab Yajid, (2020:92); Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020:23); Kumar, Paray, Sharma ve Dwivedi (2021: 308-310).

2.5.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırılmanın modeli ve amacına bağlı olarak geliştirilen hipotezler aşağıda verilmiştir:

H₁: Girişimcilik eğiliminin, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1a}: Girişimcilik eğiliminin, öğrenme yönelimi boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1b}: Girişimcilik eğiliminin, algılanan çekicilik boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1c}: Girişimcilik eğiliminin, iş/çalışma tutkusu boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₂: Girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

H_{2a}: Girişimcilik eğilimi ve öğrenme yönelimi boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

H_{2b}: Girişimcilik eğilimi ve algılanan çekicilik boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

H_{2c}: Girişimcilik eğilimi ve iş/çalışma tutkusu boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

Araştırma modeli doğrultusunda geliştirilen araştırma hipotezleri ve hipotezleri test edebilmek amacıyla kullanılacak istatistiksel analizler Tablo 13'te özet olarak verilmiştir.

Tablo 13: Hipotezlerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Analizler

Araştırma Hipotezleri	İstatistiksel Analizler
H₁: Girişimcilik eğiliminin, girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Korelasyon ve Regresyon Analizi
H_{1a,b,c}: Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk boyutları (öğrenme yönelimi, algılanan çekicilik ve iş tutkusu) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Korelasyon ve Regresyon Analizi
H₂: Girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Düzenleyici Etki Analizi
H_{2a,b,c}: Girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk boyutları (öğrenme yönelimi, algılanan çekicilik ve iş tutkusu) arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Düzenleyici Etki Analizi

2.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Aşağıda araştırmanın deseni, veri toplama yöntem ve aracı, örnekleme ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yönelik ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır.

2.6.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma metodolojisi, araştırma yürütmede usuli bir çerçeve olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın deseni, nicel ve nitel araştırma şeklinde iki yaklaşımı ifade etmektedir. Neuman ve Kreuger (2003)'e göre, nicel araştırma sayısal veriler için uygundur. Araştırma problemini istatistiksel, matematiksel veya hesaplamalı tekniklerle değerlendirir. Değişkenler arasındaki nedensel ilişkiyi test edebilen daha sistematik ve bilimsel bir tasarıma sahiptir. Bu yaklaşım, özellikle araştırma problemi bir sonucu etkileyen faktörleri (bağımlı değişken) analiz etmeyi veya hipotezleri test etmeyi hedefliyorsa uygundur (Tofan ve Semizhon, 2017: 53, 54). Bu prensibe göre, bu araştırma için uygun olan nicel araştırmadır.

Araştırma sürecinde, temel (kuramsal) araştırma ve ampirik (uygulamalı) araştırma yaklaşımları şeklindeki iki temel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır. Temel araştırma, geniş bir zaman aralığını kapsayan literatür taramasını içerirken; uygulamalı araştırma yaklaşımında oluşturulan araştırma hipotezleri test edilmiştir. Öncelikle literatür taranarak araştırma için gerekli bilgiler edinilmeye çalışılmış; sonrasında anket uygulanmıştır.

2.6.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışmanın örneklemini Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve Aksaray Üniversitesi'nde girişimcilik dersini almış veya almakta olan toplam 365 öğrenci oluşturmaktadır. Verilen girişimcilik eğitime yönelik ders içeriği, KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) tarafından sağlanan girişimcilik eğitimlerinin içeriğine benzerdir ve toplam 14 haftalık eğitim sürecini kapsamaktadır. Zorunlu veya seçmeli ders niteliğinde sunulan bu ders, farklı eğitimciler tarafından sağlanmaktadır. Araştırmada, Aksaray ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde öğrenim gören ve girişimcilik dersi alan öğrencilerden, gönüllülük esasına dayalı olarak güz ve bahar eğitim-öğretim dönemlerinde veri toplanmıştır. Seçilen örneğin araştırmanın amacına uygun olduğu ve araştırmacının aradığı bilgiyi sağlayacağı varsayıldığından nicel araştırma yöntemine uygun olarak tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden yargısal örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Yargısal örneklemede, araştırmacının kendi kişisel gözlemlerinden

hareket ederek araştırma sorunsalına uygun geldiğini düşündüğü belirli özellikleri taşıyan denekler seçilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014).

2.6.3. Veri Toplama Yöntemi

Birincil verilerin elde edilmesinde anket yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma, Aksaray ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde girişimcilik eğitimini almış 365 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri yargısal örnekleme yöntemi ile, online anket tekniği kullanılarak yüzyüze ve Covid-19 şartları nedeniyle elektronik ortamda online olarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formunun birinci bölümünde demografik özellikleri belirleyici unsurlar ele alınmış; anket formunun ikinci bölümünde girişimcilik eğilimine ilişkin, üçüncü bölümünde girişimcilik eğitime ilişkin ve son bölümünde ise girişimsel hazır bulunuşluğa ilişkin toplam 42 ifadeden oluşan dört bölüm yer almaktadır.

2.6.4. Pilot Çalışma

Hazırlanan veri toplama aracında olası hatalardan kaçınılması ve ölçme araçlarının güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenebilmesi amacıyla nihai araştırma öncesinde pilot çalışma uygulanmıştır. Bu kapsamda, 02.2020-05.2021 tarihleri arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinden oluşan 30 kişi ile yüz yüze görüşülerek pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda elde edilen veriler aracılığıyla ilgili ölçeklerdeki soruların anlaşılır olup olmadığını anlamak üzere bu test yapılmıştır.

2.6.5. Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde ve değerlendirilmesinde SPSS 20 istatistik paket yazılım programı kullanılmıştır. Anket formlarıyla elde edilen veriler, araştırmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda analizlere tabi tutulmuştur. Herhangi birçok değişkenli istatistik analize başlamadan önce veriler güvenilirlik ve geçerlilik açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere güvenilirlik analizi uygulandıktan sonra faktör analizi aracılığıyla geçerlilik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik ve geçerlilik analizlerinden sonra araştırmanın hipotezlere yönelik testler yapılmıştır.

Araştırmanın ilk hipotezi “regresyon ve korelasyon analizi” ile, ikinci hipotezi ise SPSS PROCESS makro kullanılarak “düzenleyici etki analizi” ile test edilmiştir.

Aşağıdaki bölümlerde, araştırmada toplanan verilerin analiz sonuçlarından elde edilen bulgulara, bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar, daha sonra analiz sonucunda elde edilen hem girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiye yönelik hem de girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolüne ilişkin elde edilen bulgu ve yorumlar verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen verilere yönelik yapılan istatistiksel analizlerin bulgularına yer verilmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistiksel sonuçları, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik analiz sonuçları ve hipotez testi sonuçları sunulmuştur.

3.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma örneklemini oluşturan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar aşağıdaki Tablo 14’te özetlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri ve Ailenin Kariyer Etkisi

	Özellikler	Sayı	Yüzde (%)		Özellikler	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	101	27,7	Kariyerinizde Ailenizin kariyerinin etkisinin olduğuna dair düşünce	Evet	184	50,4
	Erkek	264	72,3		Hayır	181	49,6
	Toplam	365	100		Toplam	365	100
Yaş	18-25	286	78,4	Eğitim Durumu	İlköğretim		
	26-30	63	17,3		Lise	6	1,6
	31-35	7	1,9		Yüksekokul	236	64,7
	36-40	3	,8		Fakülte	113	31,0
	41-45	1	,3		Yüksek Lisans	9	2,5
	46 ve üstü	5	1,4		Doktora	1	,3
	Toplam	365	100		Toplam	365	100
Sektörde Çalışma Süresi	1 yıldan az	155	42,5	Nereli olduğunuz	Kırsal Alan	104	28,5
	1-3 yıl	114	31,2		Kentsel Alan	251	68,8
	4-7 yıl	66	18,1		Diğer	10	2,7
	8-10 yıl	10	2,7		Toplam	365	100
	10 yıldan fazla kayıp	15	4,1	İş deneyimi	Evet	301	82,5
	5	1,4	Hayır		64	17,5	

	Toplam	365	100		Toplam	365	100
Anne Mesleği	Kamu Çalışanı	8	2,2	Baba Mesleği	Kamu Çalışanı	47	12,9
	Emekli	10	2,7		Emekli	100	27,4
	Esnaf	7	1,9		Esnaf	55	15,1
	Özel Sektör Çalışanı	26	7,1		Özel Sektör Çalışanı	81	22,2
	İşsiz	308	84,4		Serbest	16	4,4
	Diğer	6	1,6		İşsiz	25	6,8
	Toplam	365	100		Diğer	41	11,2
					Toplam	365	100

Tablo 14'te görüldüğü gibi, toplam 365 katılımcının 101'inin kadın (% 27,7), 264'ünün erkek (% 72,7) olduğu; % 78,4'ünün 18-25 yaş aralığında, % 17,3'ünün 26-30 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, büyük çoğunluğun yüksekokul (% 64,7) ve fakülte (% 31) öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların % 82,5'inin bir iş deneyimine sahip olduğu ve sektördeki çalışma süresi incelendiğinde % 42,5'inin 1 yıldan az, % 31,2'sinin 1-3 yıl arası, % 18,1'inin 4-7 yıl arası olduğu saptanmıştır. Katılımcıların % 68,8'inin kentsel alandan % 28,5'in ise kırsal alandan olduğu görülmektedir. Anne ve baba mesleğine bakıldığında, çoğunluğun annesinin işsiz (% 84,4) ve özel sektör çalışanı (% 7,1) olduğu; babasının ise emekli (% 27,4), özel sektör çalışanı (% 22,2), kamu çalışanı (% 12,9) olduğu belirlenmiştir. Katılanların baba mesleğinde % 15,1'lik kısmının kendi işini kurup işletiyor olmasına karşın, kendi işini kuran anne oranı ise %1,9'da kalmıştır. Ayrıca katılımcıların % 50,4'ü kendi kariyerlerine ailelerinin kariyerinin etkisi olacağını düşünürken, % 49,6'sı da aksini düşünmektedir.

Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020:23), yaş ile girişimsel hazır bulunuşluk arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu, daha yaşlı katılımcıların, genç yetişkinlere kıyasla girişimsel hazır bulunuşluğunda bir düşüş yaşıyor olabileceğini düşündürmektedir. Bunun nedeni, daha genç yetişkinlerin kendilerini zinde ve sırf zirvede oldukları için iş dünyasında daha başarılı bulmuş olmaları olabilir. Ayrıca, genç yetişkinlerin yaşının ve eğitim düzeyinin girişimsel uğraşlarını olumsuz yönde etkilediğini bulmuşlardır. Yani daha yüksek eğitim seviyesine sahip olanlar (mezunlar) ve daha yaşlı kişiler girişimsel faaliyetlerde bulunmamıştır. Daha genç

bireylerin özgüvenlerinden dolayı ticari faaliyetlerde bulunmuş olabileceği düşünülmüştür.

İlgili alan yazın incelendiğinde, Tipu, Zeffane ve Ryan, (2011: 383), öğrencilerin aile geçmişi ve cinsiyeti ile girişimsel hazır bulunuşluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermişlerdir. Staniewski ve Spozinski (2015: 614,615), cinsiyet ile kendi işini kurma hazır bulunuşluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve sektör deneyiminin işletme kurma eğilimini arttırdığını belirlemişlerdir. Devi (2020: 92), girişimsel hazır bulunuşluk ile aile geçmişi ve yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ancak cinsiyet ile arasında bir ilişki olmadığını saptamıştır. Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020: 23), girişimsel hazır bulunuşluk ile yaş arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Seun ve Kalsum (2015: 30), çeşitli girişimcilik eğitimlerine katıldıktan sonra bile, ebeveynlerin çocuklarının yeni girişim yapma hazır bulunuşluluğunu etkileyebildiklerini, çocuklarının yanlış karar alacağından endişe duyduklarını ifade etmişlerdir. Girişimci aileler edindikleri olumlu veya olumsuz deneyimlerine göre, tutum ve davranış geliştirerek çocuklarını bu konuda destekler ya da onaylamaz. Bu baskı ve kabul görme arzusu da kişinin girişimcilik başarısını etkilemektedir. Bu nedenle sosyal bağlar, kişinin girişimcilik kariyeri açısından hem bir nimet hem de bir felaket olabilmektedir.

Girişimci olmak için girişimcilik niyeti önemlidir. Bir iş kurma niyeti olan biri, bir iş kurma niyeti olmayan birine kıyasla bir işi yürütme hazır bulunuşluluğuna sahip olacaktır. Girişimcilik niyeti, genellikle uzun vadeli bir iş kurma sürecinin ilk adımı olarak yorumlanabilir (Satriadi ve Soegoto, 2019: 12). Herhangi bir girişimsel faaliyeti başlatmak için, kişinin makul ölçüde hevesli ve hazırlıklı olması beklenir. Kısaca, potansiyel girişimci, amaçlanan işe ilişkin tutarlı bir düşünce, duygu ve davranış modeli sergilemelidir. Ruiz vd. (2016), girişimsel hazır bulunuşluğu bir dizi kişilik özelliğinin kombinasyonunu şeklinde tanımlamıştır. Kişi çevresini dikkatle incelediğinde ve ekonomik yeterliliğini kullanmaya çalıştığında girişimsel hazır bulunuşluğundan söz edilebilir. Yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, gelir düzeyi, girişimcilik deneyimi gibi demografik değişkenlerin girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyebileceğini gösteren kanıtlar literatürde mevcuttur. Ruiz, insanların

girişimciliğe hazır olup olmadıklarını ölçerken bu değişkenlerin çok önemli olduğunu belirtmiştir (Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia, 2020: 14).

Genç girişimciliğe ilişkin literatür ele alındığında, gençlerin girişimcilik algılarını etkileyen çeşitli ayırt edici faktörlerin genç yetişkinler için değişebileceğini belirten Papulová ve Papula (2015), genç nesil için girişimcilik potansiyelinin eski nesillere göre daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Ensari ve Alay (2017), Z kuşağının girişimcilik potansiyelinin X ve Y kuşağına göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Bu da mevcut gerçeklerin, birçok gencin kendi geçimini sağlamaya yönelik tutumu ve mevcut iş fırsatlarından yararlanma açısından cesaret kırıcı olduğunu bir göstergesidir. Küresel COVID-19 salgını karşısında, iş fikirleri olan gençlerin yeni gerçeklerle karşı karşıya kalacağını da göz arda edemeyiz. Salgının özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki genç girişimciler üzerinde orantısız bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Örneğin, COVID-19'un yalnızca bir halk sağlığı sorunu değil, aynı zamanda bir ekonomik kriz olduğunu savunan Bordeleau vd. (2020) 'ye göre, pandemi, genç Afrikalı girişimcilerin halihazırda karşılaştığı sorunların artmasına neden olmuştur. Küçük girişimcilerin COVID-19 salgını sürecinde yalnız bırakıldığı, bu salgınının sadece gençlerin işlerini kurarken karşılaştıkları zorlukları artırmakla kalmayıp girişime başlama potansiyellerini de etkilediği vurgulanmıştır. Desai ve Looze (2020)'un yaptıkları çalışmada, işletme sahiplerinin COVID-19 salgınının işletmelerini olumsuz yönde etkilediğini belirlemiş ancak bu etkilerin algılanmasının zamanla değişebileceğini öngörmüşlerdir (Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia, 2020: 13,15).

3.2. Ölçeklerin Güvenilirlik-Geçerlilik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısı, geçerlilik analizinde ise açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Çalışmada değişkenlere öncelikle faktör analizi uygulanmıştır. Faktör dağılımında, örneklem yeterliliğini ölçmek için Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) testi yapılmıştır. KMO oranının 0,7' nin üzerinde olması veri setinin faktör analizi yapmak için uygunluk seviyesinin yüksek olduğunu gösterir. Tablo 15'te girişimcilik eğilimi

değişkenine ait faktör ve güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır. Tablo 15'ten görüleceği üzere, girişimcilik eğilimi tek faktör yükü altında toplanmıştır.

Girişimcilik Eğiliminin Cronbach's Alpha katsayısı **,815**, Girişimcilik Eğitiminin Cronbach's Alpha katsayısı ise **,912** ve Girişimsel Hazır Bulunuşluk ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı ise **,885**'dir. Ölçeklerin geçerlilik analiz sonuçları ise Tablo 15, Tablo 16 ve Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 15: Girişimcilik Eğilimine (GE) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (n=365)

Değişkenler	Faktör ve Yük Değerleri
	1
GE 12TERS : Girişimciliği ciddi bir kariyer seçeneği olarak görmüyorum..	,766
GE 13: Girişimciliği kariyer olarak seçersem, başarısız olma olasılığı çok düşük.	,702
GE 14TERS: Yeni bir girişim planlamıyorum.	,754
GE 15TERS: Bir gün kendi işimi kurmak istemiyorum	,517
GE 17TERS: Girişimci olmak, hızlı bir şekilde çok para kazanmak için mükemmel bir yol değildir.	,831
GE 18TERS: Küçük bir işletmeden ise büyük bir işletmede çalışmayı tercih etmem.	,748
Cronbach's Alpha	,815
Açıklanan Toplam Varyans	52,743
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. (KMO)	,731
Bartlett's Test of Sphericity- Approx. Chi-Square (Bartlett küresellik testi)	1154,545

p<0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Faktör 1: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 15'te girişimcilik eğilimi ölçeğinin geçerlilik analizi sonuçları görülmektedir. Girişimcilik eğilimi, tek temel faktörle % **52,743** varyansla açıklanmıştır. Faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısının ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin örneklem yeterlilik katsayısı (KMO) **,731** olarak hesaplanmıştır. Orijinal ölçekte yer alan GE11, GE16 maddeleri faktör yükleri 0,4 kesme değerinin altında kaldığı için analizlere dahil edilmemiştir. Böylece orijinal ölçeğin ilgili sekiz madde sayısı bu çalışmamızda altı maddeye indirgenmiştir. Bu bağlamda 0,05 düzeyinde, ölçeğe ilişkin tüm değerler dikkate alındığında ölçeğin içsel tutarlılığının ve orijinal ölçekte olduğu gibi yapı geçerliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın verileri ile gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda ölçeğin, tek boyutlu orijinal yapıyı yansıttığı kısacası ölçeğin bir bütün olarak yüksek düzeyde geçerlilik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 16: Girişimcilik Eğitime (GEGT) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (n=365)

Değişkenler	Faktör ve Yük Değerleri
	1
GEGT 19: Girişimcilik eğitiminin bir parçası olduğum için kendimi çok iyi hissediyorum.	,921
GEGT 21: Sunulan bu girişimcilik eğitiminden çok şey öğrendim.	,957
GEGT 22: Bu eğitim sayesinde hayatım eskisi gibi olmayacak.	,450
GEGT 23: Eğitimciler, katılımcılara bilgi kazandırmak için çok çaba harcamaktadır	,954
GEGT 25: Girişimcilik eğitiminin yapılmasını tavsiye ediyorum.	,788
GEGT 26: Genel anlamda sunulan girişimcilik eğitiminden memnun kaldım.	,919
Cronbach's Alpha	,912
Açıklanan Toplam Varyans	72,380
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. (KMO)	,839
Bartlett's Test of Sphericity- Approx. Chi-Square (Bartlett küresellik testi)	2555,353

p<0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Faktör 1: Girişimcilik Eğitimi

Tablo 16'da girişimcilik eğitimi ölçeğinin geçerlilik analizi sonuçları görülmektedir. Tablo 16'daki açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre altı maddeden oluşan girişimcilik eğitimi ölçeğinin tek boyut altında toplandığı tespit edilmiştir. Girişimcilik eğitimi, tek temel faktörle % **72,380** varyansla açıklanmıştır. Faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısının ise oldukça yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin örneklem yeterlilik katsayısı (KMO) **,839** olarak hesaplanmıştır. Orijinal ölçekte yer alan GEGT 20 ve GEGT 24 maddeleri faktör yükleri 0,4 kesme değerinin altında kaldığı için analizlere dahil edilmemiştir. Böylece orijinal ölçeğin ilgili sekiz madde sayısı bu çalışmamızda altı maddeyi kapsamaktadır. Bu bağlamda 0,05 düzeyinde, ölçeğe ilişkin tüm değerler dikkate alındığında ölçeğin içsel tutarlılığının veya geçerlilik düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın verileri ile gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda ölçeğin, tek boyutlu orijinal yapıyı yansıttığı kısacası ölçeğin bir bütün olarak yüksek düzeyde geçerlilik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 17: Girişimsel Hazır Bulunuşluğa (GHB) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (n=365)

Değişkenler	Faktör ve Yük Değerleri		
	1	2	3
GHBac 31: Kendi işimi kurmayı çok isterim	,922		
GHBac 32: Kendi işimin sahibi olmayı çok isterim	,952		
GHBac 35: Risk almak, yeteneklerimi geliştirmek için oldukça önemlidir		,835	
GHBac 36: Yeni beceriler öğrenebileceğim zorlu ve zor görevlerden zevk alıyorum.		,928	

GHBoy 37: Yüksek düzeyde beceri ve yetenek gerektiren durumlarda çalışmayı tercih ederim		,921	
GHBoy 38: Çok şey öğrenebileceğim zorlu bir görevi üstlenmeyi seviyorum.		,932	
GHBit 40: Çok başarılıyım çünkü çok çalışmayı seviyorum			,936
GHBit 42: İşimden uzaklaştığımda işe geri dönmek için sabırsızlanıyorum			,828
Cronbach's Alpha	,945	,966	,802
Açıklanan Varyans	44,641	25,064	21,773
Açıklanan Toplam Varyans	91,479		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. (KMO)	,788		
Bartlett's Test of Sphericity- Approx. Chi-Square (Bartlett küresellik testi)	3263,591		

p<0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Faktör 1: Algılanan Çekicilik

Faktör 2: Öğrenme Yönelimi

Faktör 3: İş Tutkusu

Tablo 17’de girişimsel hazır bulunuşluk ölçeğinin yapı geçerliliğine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Tablo 17’deki açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre sekiz maddeden oluşan girişimsel hazır bulunuşluk ölçeğinin üç temel faktörle % **91,479** toplam varyansla açıklandığı belirlenmiştir. Faktörlere ilişkin Cronbach’s Alfa katsayılarının faktör 1 için **,945**, faktör 2 için **,966** ve faktör 3 için **,802** olduğu ölçeğin örneklem yeterlilik katsayısının (KMO) ise **,788** olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda 0,05 düzeyinde, ölçeğe ilişkin tüm değerler dikkate alındığında ölçeğin içsel tutarlılığının yüksek ve ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın verileri ile gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda ölçeğin, beş boyutlu orijinal yapı yerine üç boyutlu bir yapı ortaya koymuştur. Analiz sonucunun orijinal ölçekteki girişimcilik niyeti ile algılanan yetenek boyutlarını kapsamadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca GHBoy 33, GHBoy 34, GHBit 39 ve GHBit 41 maddeleri faktör yükleri 0,4 kesme değerinin altında kaldığı için analizlere dahil edilmemiştir. Böylece orijinal ölçeğin ilgili on altı madde sayısı bu çalışmada sekiz maddeye düşmüştür. Faktör analizi sonucu üç boyutun toplam varyansın % 91,479’unu açıkladığı ve KMO örneklem yeterlilik değerinin ,788 ile faktör analizi için yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilimlerde açıklanan varyansın %40-60 arasında olması kabul edilebilir (Scherer vd., 1988).

3.3. Hipotezlerin Analizi

Araştırmanın bulgularını açıklayabilmek amacıyla, SPSS istatistik paket yazılım programının 20. sürümü kullanılarak araştırma modeli doğrultusunda geliştirilen hipotezleri test edilebilmiş ve istatistiki analizler yapılmıştır.

3.3.1. Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki

Girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluğun boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmış ve Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki

Değişkenler	Ort.	Stn. Sap.	Alfa	1	2	3	4	5
Girişimcilik Eğilimi	2,50	,768	,815	1				
Girişimcilik Eğitimi	3,88	,699	,912	-,210**	1			
Öğrenme Yönelimi	3,98	,792	,945	-,087	,904**	1		
Algılanan Çekicilik	4,22	,847	,966	-,650**	,486**	,490**	1	
İş Tutkusu	3,49	,901	,802	-,257**	,620**	,462**	,141**	1

n:365, p<.01

Korelasyon ilişkisi p<0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 18’deki ortalama değerleri sütununa bakıldığında katılımcıların girişimcilik eğilimi ortalamasının 2,50 yani ara sıra değerine yakın olduğu ve katılımcıların ara sıra girişimcilik eğiliminde olduklarını belirttikleri görülmektedir. Girişimcilik eğitimi ile ilgili ifadeler verilen yanıtların sonucunda 3,88 değeri ile ortalama değer üzerinde bir seviyede ve katılıyorum seçeneğine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenme yönelimine ilişkin ifadeler verilen yanıtların genel ortalaması 3,98 değeri ile katılıyorum seçeneğine yakın bir değerdir. Algılanan çekicilik boyutuna dair ifadelerin 4,22 ortalama ile katılıyorum seçeneğine yakın olduğu ve katılımcıların girişimciliği cazip gördüklerini belirttikleri anlaşılmaktadır İş tutkusu boyutunun ortalamasının 3,49 yani ortalama değer üzerinde bir seviyede olduğu yani ne iş tutkusuna sahip oldukları ne de olmadıklarından söz edilebilir.

Tablo 19: Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişki

Faktörler		Girişimsel Hazır Bulunuşluk		
		Öğrenme Yönelimi	Algılanan Çekicilik (Cazibe)	İş Tutkusu
Girişimcilik Eğilimi	r	-,087		
	p	,095		
	r		-,650	
	p		,000	
	r			-,257
	p			,000

Korelasyon ilişkisi $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 19’da bireylerin girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk boyutları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analiz sonuçları yer almaktadır. Girişimsel hazır bulunuşluk üç temel faktörle açıklanmaktadır. Birincisi öğrenme yönelimi, ikincisi algılanan çekicilik ve üçüncüsü de iş tutkusudur. Girişimcilik eğiliminin, bu boyutlar içerisinden öğrenme yönelimi ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($p:0,95$) saptanmıştır. Girişimcilik eğilimi ile iş tutkusu boyutu arasındaki negatif yönlü ilişkinin düşük düzeyde ($r: -,257$; $p:0,000$); algılanan çekicilik ile arasındaki negatif yönlü ilişkinin ise yüksek düzeyde ($r: -,650$; $p:0,000$) olduğu tespit edilmiştir. Yani kişinin girişimcilik eğilimi arttıkça, girişimciliğin çekiciliği azalmakta ya da kişi girişimciliği ne kadar çok cazip görürse girişimcilik eğilimi azalmaktadır. Benzer şekilde kişinin girişimcilik eğilimi arttıkça, iş tutkusu da azalmaktadır. Özetle girişimsel hazır bulunuşluğun algılanan çekicilik ve iş tutkusu boyutları ile girişimcilik eğilimi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Girişimcilik eğilimine sahip bireyin sadece potansiyel gelire ve elde edeceği kazançla odaklanması halinde, girişimciliğin cazibesine kapılarak işin risklerini ve maliyetlerini göz arda etmesine neden olabilir. Pek çok kişi bilgi sahibi olmadan çeşitli tüyolar ya da tavsiyeler üzerine hızlı bir şekilde yatırım ve girişim kararı alarak zarara uğrayabilmektedir. Bu nedenle girişimcilikte eğitimin önemi ve rolü çok büyüktür. Ne yazık ki günümüz şartlarında birçok kişi, kısa sürede kısa yoldan zengin olma fikrine kapılarak gerçekçi olmayan hayaller peşinde koşmak gibi bir hataya düşebilmektedir. Yani hedeflerine yönelik eğitimi önemsemeyerek, öğrenme arayışını zaman kaybı olarak görebilmektedir. Herhangi bir araştırma yapma gereksinimi duymadan, zaman ve çaba sarfetmeden sadece para kazanma güdüsü ile

hareket etme yanılıgına düşebilmektedir. Başarılı bir girişimci olmak ve bu başarıyı kalıcı kılmak adına uygulamaya ağırlık veren, kişinin daha aktif ve katılımcı olmasını önemseyen, onları iş dünyasıyla buluşturan girişimcilik eğitimlerine her zaman ihtiyaç vardır.

Bir şeyleri değiştirmeye cesareti olan ve bunun için harekete geçen herkes girişimci bakış açısına sahip demektir. Bu değiştirme çabası ve eylemin doğuracağı risklerin öngörülebilmesi, bazen çok da mümkün değildir. Bu bağlamda girişimcilik başarısız olmayı göze almak, hatta bunun kaçınılmaz olduğunu kabullenip başarısızlıklardan ve hatalardan öğrenmeyi istemek demektir. Mevcut bilgiyi kullanmak yerine yeniden öğrenmeyi süreklileştiren, bu iş böyle yapılır ezberlerine karşı çıkan girişimciler de vardır. Ancak kişi eğer girişim yapmak istediği alanda uzman olmadığı halde iş kurmak isterse öncelikle eğitimini almalıdır. Kişinin hakim olmadığı bir alanda iş kurması, telafisi mümkün olmayan büyük hatalara, hatta bu hataların fark edilmemesine, süreçlerin kontrol edilememesine neden olabilir.

Literatür incelendiğinde çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmeyen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. İbrahim ve Mas'ud (2016: 231)'un çalışmasında, girişimcilik eğilimi ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır. Ancak son bir yılda yaşanan pandemi nedeniyle elde edilen sonuçların bu şartlarda gerçekleştirilen çalışmalarla paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz. Örneğin, Melugbo, Ogbuakanne ve Jemisenia (2020: 22), COVID-19 salgın dönemine rağmen genç yetişkinlerin bir iş kurma hazır bulunuşluğunun yüksek olduğunu ancak pandemi döneminde iş dünyasına katılıma olumsuz baktıklarını ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, Dakhan, Khan, Akhtar, Kausar ve Siddiqui (2021: 200)'ın da ifade ettiği gibi üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi, girişimcilik niyetlerini dolayısıyla girişimsel hazır bulunuşluğu önemli ölçüde etkilemektedir.

3.3.2. Girişimcilik Eğiliminin Girişimsel Hazır Bulunuşluk Üzerine Etkisi

Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun boyutları üzerine olan etkisini belirlemek için regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20, Tablo 21 ve Tablo 22'de verilmiştir. Girişimcilik eğilimi bağımsız değişken olarak, Girişimsel Hazır Bulunuşluğun boyutları ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

Tablo 20: Girişimcilik Eğiliminin Öğrenme Yönelimi Üzerine Etkisi

	F	p	R	R ²	β	t	p
	2,796	,095	,087	,008			
Sabit değer						13,821	,000
Girişimcilik Eğilimi					-,087	-1,672	,095

p<0,05; Bağımlı değişken: Öğrenme Yönelimi; Bağımsız değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 20’de girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi üzerine olan etkisini ortaya koyan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarını değerlendirirken p(,095) ve F(2,796) değerlerini dikkate aldığımızda, modelin $p < 0,05$ düzeyinde bir bütün olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır. Girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ($\beta = -,087$ ve $p = ,095$) tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenin öğrenme yönelimini açıklama oranı % 0,8 ’dir. Buna göre araştırmanın H_{1a} hipotezi red edilmiştir.

Tablo 21: Girişimcilik Eğiliminin Algılanan Çekicilik Üzerine Etkisi

	F	p	R	R ²	β	t	p
	266,082	,000	,650	,423			
Sabit değer						32,120	,000
Girişimcilik Eğilimi					-,650	-16,312	,000

p<0,05; Bağımlı değişken: Algılanan Çekicilik; Bağımsız değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 21’de girişimcilik eğiliminin algılanan çekicilik üzerine olan etkisini ortaya koyan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarını değerlendirirken p(,000) ve F(266,082) değerlerini dikkate aldığımızda, modelin $p < 0,05$ düzeyinde bir bütün olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Girişimcilik eğiliminin algılanan çekicilik üzerinde anlamlı ve negatif yönde bir etkiye sahip olduğu ($\beta = -,650$ ve $p = ,000$) tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenin algılanan çekiciliği açıklama oranı % 42,3 ’tür. Buna göre araştırmanın H_{1b} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 22: Girişimcilik Eğiliminin İş Tutkusu Üzerine Etkisi

	F	p	R	R ²	β	t	p
	25,572	,000	,066	,063			
Sabit değer						20,966	,000
Girişimcilik Eğilimi					-,257	-5,057	,000

p<0,05; Bağımlı değişken: Öğrenme Yönelimi; Bağımsız değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 22’de girişimcilik eğiliminin iş tutkusu üzerine olan etkisini ortaya koyan regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarını değerlendirirken p(,000) ve F(25,572) değerlerini dikkate aldığımızda, modelin $p < 0,05$ düzeyinde bir bütün

olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Girişimcilik eğiliminin iş tutkusunu anlamlı ve negatif yönde ($\beta = -.257$ ve $p = .000$) etkilediği tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenin iş tutkusunu açıklama oranı % 6,3'tür. Buna göre, araştırmanın H_{1c} hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak H_1 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

İş yükü ile iş tutkusu arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu belirleyen Hakanen, Bakker ve Schaufeli (2006); Korunka vd. (2009) gibi çalışmalar bulunmaktadır. Uzun saatler hızlı bir tempoyla çalışılması, aynı anda pek çok görevin başarıyla yerine getirilme uğraşı, karşılaşılan zorluklar, sorunlar sonucu ortaya çıkan yorgunluk, gerilim, stres, sıkıntı ve baskı gibi durumlar kişide hem fiziksel hem de psikolojik olumsuzluklar yaratabilir. Dolayısıyla zamanla artan iş yükünün giderek ağırlaşması kişinin güdülenmesini de olumsuz etkileyebilir. Girişimcilik eğilimi yüksek bireylerin iş yükü arttıkça mücadele etme, kendini motive etme, belirsizliklere karşı toleransı, iş tutkusu, girişimcilik hevesi de azalabilir. Hatta zamanla kişinin girişimciliğe dair bakış açısı olumsuz yönde etkilendiğinden girişimcilik, cazibesini bile yitirebilir. Yani kişinin girişimsel hazır bulunuşluğu olumsuz yönde etkilenebilir.

Girişimcilik eğilimi (yönelimi), girişimcilik eyleminin başarıya ulaşmasını sağlayan düşünce ve mekanizmaların varlığının temsilcisi olarak görülse de sadece girişimcilik eğilimine sahip olmak, kişiyi girişimci yapmaz. Yani girişimci olmak için gerekli ancak tek başına yeterli bir faktör sayılmaz.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ölçmek adına dünyada ve Türkiye'de yapılan pek çok çalışmada, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi yüksek düzeyde sonucu ortaya çıkmıştır (Ensari ve Alay, 2017: 236). Ayrıca öğrencilerin girişimcilik eğilimi kimi zaman girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyen, kimi zaman ise girişimsel hazır bulunuşluktan etkilenen bir değer olarak ilişkilendirilmiştir.

3.3.3. Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü

Girişimcilik Eğilimi ile Girişimsel Hazır Bulunuşluğun boyutları arasındaki ilişkide Girişimcilik Eğitiminin düzenleyici rolünü belirlemek için Regresyon Analizi kapsamında A. Hayes'in geliştirdiği ve SPSS paket programı alt yapısında çalışan

PROCESS macro (v3.5) kullanılarak düzenleyici etki analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 23, Tablo 24 ve Tablo 26’da verilmiştir.

Girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluğun boyutları arasındaki ilişkiye dair düzenleyicilik etkisini ortaya koyan hipotezler ve bu hipotezlerin test edildiği analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

H_{2a}: Girişimcilik eğilimi ve öğrenme yönelimi boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

Tablo 23: Girişimcilik Eğilimi ile Öğrenme Yönelimi Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü

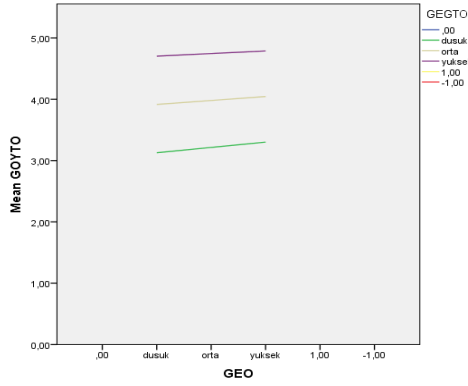
Etkiler	İlişki	Kat sayısı	Standart Hata	t değeri	p	LLCI	ULCI
Ana	GE→ OY	,2419	,1077	2,2469	,0253	,0302	,4536
	GEGT→ OY	1,1967	,1204	9,9416	,0000	,9599	1,4334
Etkileşimli	GE*GEGT	-,0407	,0327	-1,2443	,2142	-,1050	,0236
Model Özet							
R	R ²	F	Sd1	Sd2	p		
,9106	,8291	583,9282	3,000	361,000	,000		

Tablo 23’teki regresyon analizi sonuçlarına göre, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun öğrenme yönelimi boyutunu yordama gücünün bulunduğu ve modelin anlamlı olduğu (F= 583,9282, p<0,00) anlaşılmaktadır. Analiz sonuçlarına göre R² değeri 0,8291’dir. Yani öğrenme yönelimi değişkenindeki varyansın %82,91’inin girişimcilik eğilimi değişkeninden kaynaklandığı bulunmuştur.

Tablo 23’teki analiz sonuçlarına göre, etkileşimli etki (GE*GEGT) teriminin anlamsız olması (p=0,2142) düzenleyici etkinin var olmadığını ifade etmektedir. Yani girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi boyutuna etkisinde girişimcilik eğitimi düzenleyici bir role sahip değildir. Regresyon analizinde bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi anlamlı iken düzenleyici değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi anlamsız ise düzenleyici değişkenin varlığından söz edilebilmektedir (Aksu vd., 2017: 217). Oysa Tablo 23’te bağımsız değişken olan girişimcilik eğiliminin bağımlı değişken olan öğrenme yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ve düzenleyici değişken olan girişimcilik eğitiminin bağımlı değişken olan öğrenme yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırmanın **H_{2a}** hipotezi red edilmektedir.

Girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimine olan olumlu etkisi girişimcilik eğitiminin hiçbir düzeyinde anlamlı değildir. Girişimcilik eğitimi arttıkça veya azaldıkça girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi üzerindeki olumlu yöndeki etkisinde herhangi bir değişim olmayacaktır.

Bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan eğilim analizi ile düzenleyici değişken etkileri grafiksel olarak Şekil 14’te gösterilmiştir. Buna göre düzenleyici değişken olarak tanımlanan girişimcilik eğitiminin düşük, orta ve yüksek düzeylerinde girişimcilik eğilimi ve öğrenme yönelimi arasındaki ilişkiyi düzenlemede anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

Şekil 14: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi Ve Öğrenme Yönelimi İlişkisi

Elde edilen bu sonuçlara göre girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluğun öğrenme yönelimi boyutu arasında düzenleyici bir değişken etkisine sahip olmadığı sonucuna ulaşılmış ve araştırma için geliştirilen H_{2a} hipotezi red edilmiştir.

Z kuşağı, doğası gereği teknolojiye bağlıdır. Teknolojinin ortasına doğan Z kuşağı için diğer kuşakların geleneksel yöntemleri bir anlam ifade etmemektedir. Önceki kuşaklar okuyarak öğrenmeyi benimsemişken bu kuşak, bilgi ve iletişim teknolojileri ile büyümeleri nedeniyle erişmek istedikleri bilgiyi video paylaşım sitelerinde aramaktadır. Örneğin herhangi bir konuya ilişkin gerekli bilgiyi okumak yerine izleyerek elde etme çabasıdadır (Kapil ve Roy, 2014: 11-13). Z jenerasyonu bireylerinin teknolojiyle bu kadar iç içe olmaları, bilgi ve iletişim teknolojilerini sıkça kullanmaları, eğitim hayatlarına da yansımakta, eğitim sürecinde teknoloji

kullanımını kaçınılmaz ve vazgeçilmez kılmaktadır (Bakır, 2020: 42). İhtiyaç duydukları bilgiyi ezberlemekle zaman harcamak yerine, bu bilgiye nasıl ulaşabilecekleri, onu nasıl yorumlayabilecekleri ve ondan nasıl yararlanabileceklerini öğrenmeye odaklanırlar. Eğitimciler, Z kuşağının görsel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşimli ders kitapları ve eğitici oyunlar gibi araçlar kullanılmalıdır (Sladek ve Grabinger, 2013: 11). Kendi istedikleri zaman ve kendi belirledikleri koşullarda öğrenme isteği duyan Z kuşağı, öğrenme sürecini de ezberden çok oyun, hikâyeleştirme ve hayallerle etkin hale getirmektedir. Yani bir şey öğrenirken canlandırma yaparak kendi örneklerini oluşturabilir ve öğrenmeyi kolaylaştırırlar (Yelkikalan, Akatay ve Altın, 2010: 502).

Bireylerin girişimcilik faaliyetlerine yönelik öğrenme yönelimlerini artırmak amacıyla sunulan girişimcilik eğitimi ile teknolojiyi daha fazla entegre etmek ve kişiye cazip hale getirmek gerekir. Bu doğrultuda uygun teknoloji tabanlı uygulamalarla eğitimi destekleyici ortam ve şartlar sağlanmalı, teorik bilgidan ziyade pratik bilgilerle gerçek iş hayatı şartlarında kişi uygulayarak / yaparak / deneyerek öğrenmeye teşvik edilmelidir. Girişimcilik eğitimi ne kadar cazip (çekici) görünür ise kişi öğrenmeye o kadar heveslenecektir.

Girişimciliğin hem doğuştan gelen yetenek ve özelliklere bağlı olması hem de sonradan eğitimle kazandırılan ve geliştirilebilen doğası gereği, girişimsel özelliklere sahip kişilerin girişimciliğe daha yatkın olduğu ve aynı zamanda girişimcilik eğitiminin kişiyi girişimsel faaliyetlerde etkin ve doğru bir şekilde yönlendirdiği takdirde girişimci olma yolunda cesaretlendirebileceği, motive edebileceği ve destekleyebileceği söylenebilir. Dolayısıyla yeni kuşakların kariyer tercihlerinin doğru yönlendirilmesinde kişisel yeteneklerin ve yaratıcı fikirlerin önemsendiği etkili ve yenilikçi eğitim yöntemleri geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Bu şekilde girişimcilik eğitiminin etkisiyle girişimciliğin de bir kariyer seçeneği olarak görülebilmesi sağlanabilir.

H_{2b}: Girişimcilik eğilimi ve algılanan çekicilik boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

Tablo 24: Girişimcilik Eğilimi ile Algılanan Çekicilik Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü

Etkiler	İlişki	Kat sayısı	Standart Hata	t değeri	p	LLCI	ULCI
Ana	GE→ AC	-,0558	,1841	-,3032	,7619	-,4179	,3063
	GEGT→ AC	1,0882	,2059	5,2863	,0000	,6834	1,4930
Etkileşimli	GE*GEGT	-,1793	,0559	-3,2071	,0015	-,2892	-,0694
Model Özet							
R	R ²	F	Sd1	Sd2	p		
,7503	,5629	154,9969	3,000	361,000	,000		

Tablo 24'teki regresyon analizi sonuçlarına göre, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun algılanan çekicilik boyutunu yordama gücünün bulunduğu ve modelin anlamlı olduğu (F= 154,9969, p<0,00) anlaşılmaktadır. Analiz sonuçlarına göre R² değeri 0,5629'dur. Yani algılanan çekicilik değişkenindeki varyansın %56,29'unun girişimcilik eğilimi değişkeninden kaynaklandığı bulunmuştur.

Tablo 24'teki analiz sonuçlarına göre, etkileşimli etki (GE*GEGT) teriminin anlamlı olması (p=0,0015) düzenleyici değişkenin var olduğunu göstermektedir. Buna ilaveten etkileşimli etki katsayısının (b=-,1793) güven aralığının alt sınırı olan LLCI [-,2892] değeri ile üst sınırı olan ULCI [-,0694] değeri arasında yer alması etkileşim teriminin anlamı olduğu göstermektedir. Yani girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun algılanan çekicilik boyutuna etkisinde girişimcilik eğitimi düzenleyici etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü farklı girişimcilik eğitimi düzeylerinde Tablo 25'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 25: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğiliminin Algılanan Çekiciliğe Etkisi

Girişimcilik Eğitimi Düzeyleri	Kat sayısı	Standart Hata	t değeri	p	LLCI	ULCI
-1 SD	-,6274	,0393	-15,9625	,0000	-,7047	-,5501
M	-,7528	,0543	-13,8758	,0000	-,8595	-,6461
1 SD	-,8782	,0860	-10,2091	,0000	-1,0474	-,7090

Not: LLCI=%95 güven aralığının alt sınırı; ULCI=%95 güven aralığının üst sınırı

Tablo 25'te farklı girişimcilik eğitimi düzeylerinde, girişimcilik eğilimi ve algılanan çekicilik arasındaki ilişkinin durumu özetlenmiştir:

- Girişimcilik Eğitimi düşük seviyede ise (-1 SD), Girişimcilik eğiliminin algılanan çekiciliği etkileme düzeyinin anlamlı olduğu ve negatif yönde

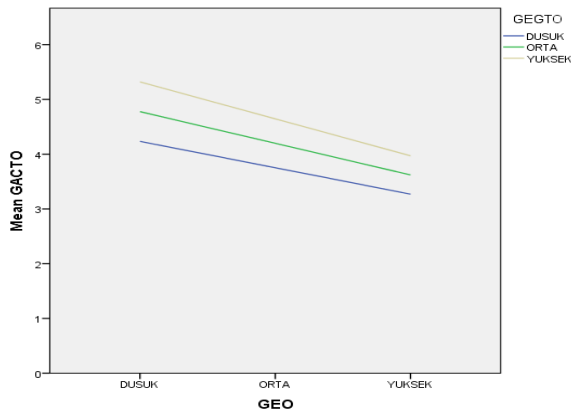
etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (b= -,6274, se=,0393, t=-15,9625, p=0,000).

b) Girişimcilik Eğitimi orta seviyede ise (M), Girişimcilik eğiliminin algılanan çekiciliği etkileme düzeyinin anlamlı olduğu ve negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (b= -,7528, se=,0543, t=-13,8758, p=0,000).

c) Girişimcilik Eğitimi yüksek seviyede ise (1 SD), Girişimcilik eğiliminin algılanan çekiciliği etkileme düzeyinin anlamlı olduğu ve negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (b= -,8782, se=,0860, t=-10,2091, p=0,000).

Girişimcilik eğiliminin algılanan çekiciliğe olan olumsuz etkisi girişimcilik eğitiminin her düzeyinde güçlüdür. Girişimcilik eğitimi arttıkça girişimcilik eğiliminin algılanan çekicilik üzerindeki olumsuz etkisi de artmaktadır.

Bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan eğilim analizi ile düzenleyici değişken etkileri grafiksel olarak Şekil 15'te gösterilmiştir. Buna göre düzenleyici değişken olarak tanımlanan girişimcilik eğitiminin, düşük, orta ve yüksek düzeylerinde girişimcilik eğilimi ve algılanan çekicilik arasındaki ilişkiyi düzenlemede anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Şekil 15: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi ve Algılanan Çekicilik İlişkisi

Elde edilen bu sonuçlara göre girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluğun algılanan çekicilik boyutu arasında düzenleyici bir

değişken etkisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmış ve araştırma için geliştirilen **H_{2b}** hipotezi kabul edilmiştir.

H_{2c}: Girişimcilik eğilimi ve iş/çalışma tutkusu boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.

Tablo 26: Girişimcilik Eğilimi ile İş Tutkusu Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü

Etkiler	İlişki	Kat sayısı	Standart Hata	t değeri	p	LLCI	ULCI
Ana	GE→İT	-,9292	,2255	-4,1202	,0000	-1,3727	-,4857
	GEGT→İT	-,1038	,2521	-,4116	,6809	-,5996	,3921
Etkileşimli	GE*GEGT	,2407	,0685	3,5142	,0005	,1060	,3753
Model Özet							
R	R ²	F	Sd1	Sd2	p		
,6483	,4203	87,2447	3,000	361,000	,000		

Tablo 26'daki regresyon analizi sonuçlarına göre, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun iş tutkusu boyutunu yordama gücünün bulunduğu ve modelin anlamlı olduğu (F= 87,2447, p<0,00) anlaşılmaktadır. Analiz sonuçlarına göre R² değeri 0,4203'dir. Yani iş tutkusu değişkenindeki varyansın %42,03'ünün girişimcilik eğilimi değişkeninden kaynaklandığı bulunmuştur.

Tablo 26'daki analiz sonuçlarına göre, etkileşimli etki (GE*GEGT) teriminin anlamlı olması (p=0,005) düzenleyici değişkenin var olduğunu göstermektedir. Buna ilaveten etkileşimli etki katsayısının (b=,2407) güven aralığının alt sınırı olan LLCI [,1060] değeri ile üst sınırı olan ULCI [,3753] değeri arasında yer alması etkileşim teriminin anlamı olduğu göstermektedir. Yani girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun iş tutkusu boyutuna etkisinde girişimcilik eğitimi düzenleyici etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü farklı girişimcilik eğitimi düzeylerinde Tablo 27'de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 27: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğiliminin İş Tutkusuna Etkisi

Girişimcilik Eğitimi Düzeyleri	Kat sayısı	Standart Hata	t değeri	p	LLCI	ULCI
-1 SD	-,1621	,0481	-3,3666	,0008	-,2568	-,0674
M	,0062	,0665	,0938	,9253	-,1244	,1369
1 SD	,1745	,1054	1,6566	,0985	-,0327	,3818

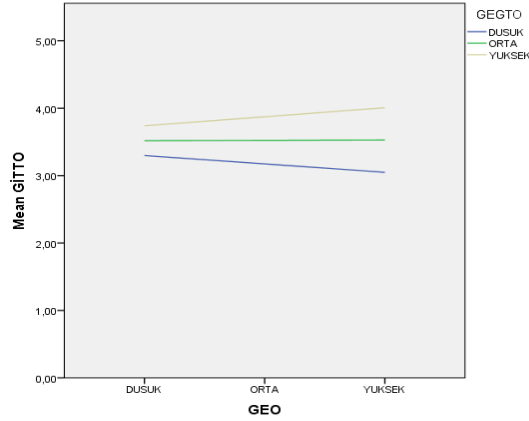
Not: LLCI=%95 güven aralığının alt sınırı; ULCI=%95 güven aralığının üst sınırı

Tablo 27’de farklı girişimcilik eğitimi düzeylerinde, girişimcilik eğilimi ve iş tutkusu arasındaki ilişkinin durumu özetlenmiştir:

- a) Girişimcilik eğitimi düşük seviyede (3,1878) olduğunda (-1 SD), girişimcilik eğiliminin iş tutkusunu etkileme düzeyinin anlamlı olduğu ve negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (b= -,1621, se=,0481, t=-3,3666, p=0,0008).
- b) Girişimcilik eğitimi orta seviyede (3,8872) olduğunda (M), girişimcilik eğiliminin iş tutkusunu etkileme düzeyinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (b= ,0062 se=,0665, t=,0938, p=0,9253).
- c) Girişimcilik eğitimi yüksek seviyede (4,5866) olduğunda (1 SD), girişimcilik eğiliminin iş tutkusunu etkileme düzeyinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (b= ,1745, se=,1054, t=1,6566, p=0,0985).

Girişimcilik eğiliminin iş tutkusuna olan olumsuz etkisi girişimcilik eğitiminin düşük olduğu durumda anlamlı düzeyde daha güçlüdür. Buna karşın, girişimcilik eğitiminin orta ve yüksek olduğu durumlarda anlamlı bir etki söz konusu değildir. Girişimcilik eğitimi azaldıkça girişimcilik eğiliminin iş tutkusu üzerindeki olumsuz etkisi artmaktadır. Girişimcilik eğitimi arttığında ise girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitiminin iş tutkusu üzerindeki etkileşimsel etkisi (düzenleyici etkisi) anlamını kaybetmektedir. Girişimcilik eğitiminin düşük olması durumunda, girişimcilik eğiliminin iş tutkusuna olumsuz yöndeki etkisi daha fazladır. Yani girişimcilik eğilimi ile iş tutkusu arasındaki ilişkinin girişimcilik eğitimi düşük durumda iken girişimcilik eğitimi tarafından düzenlendiği anlamına gelmektedir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak yapılan eğilim analizi ile düzenleyici değişken etkileri grafiksel olarak Şekil 16’da gösterilmiştir. Buna göre düzenleyici değişken olarak tanımlanan girişimcilik eğitiminin düşük düzeyinde girişimcilik eğilimi ve iş tutkusu arasındaki ilişkiyi düzenlemede anlamlı bir etkiye sahip olduğu ancak orta ve yüksek düzeylerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla girişimcilik eğitiminin düşük olduğu durumlarda, girişimcilik eğilimi fazla olan kişinin iş tutkusunu azaltacakken girişimcilik eğilimi zayıf olan kişinin iş tutkusunu arttıracakları ifade edilebilir.

Şekil 16: Farklı Girişimcilik Eğitimi Düzeylerinde Girişimcilik Eğilimi ve İş Tutkusu İlişkisi

Elde edilen bu sonuçlara göre girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluğun iş/çalışma tutkusu boyutu arasında düzenleyici bir değişken etkisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmış ve araştırma için geliştirilen H_{2c} hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak çalışmanın H_2 hipotezi kısmen de olsa kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki hipotezlerin sonuçları bir bütün olarak özetlenmiş ve Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28: Araştırma Hipotez Sonuçlarının Özet Sunumu

	Hipotezler	Sonuç
H_1	Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Kısmen desteklendi
H_{1a}	Girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Desteklenmedi
H_{1b}	Girişimcilik eğiliminin, algılanan çekicilik boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Desteklendi
H_{1c}	Girişimcilik eğiliminin, iş/çalışmatutkusu boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Desteklendi
H_2	Girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Kısmen desteklendi
H_{2a}	Girişimcilik eğilimi ve öğrenme yönelimi boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Desteklenmedi
H_{2b}	Girişimcilik eğilimi ve algılanan çekicilik boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Desteklendi
H_{2c}	Girişimcilik eğilimi ve iş/çalışma tutkusu boyutu arasındaki ilişkide, girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü vardır.	Desteklendi

Piperopoulos (2012: 461) ve Papadimitriou ve Tsordia (2015: 33), Yunanistan’da üniversitede verilen girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini azalttığını, eğitimin içerik olarak girişimsel bilgi ve yetenekleri kapsamadığını ve

eğitimcilerin girişimcilik eğitimine yönelik zihniyetten yoksun olduğunu göstermiştir.

Seun ve Kalsum (2015: 30), Olugbola (2017: 166) girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluluk arasındaki ilişkide düzenleyici role sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Olugbola (2017: 161) girişimcilik eğitiminin gençlerin girişimsel hazır bulunuşluğu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir.

Kallas (2019: 4)'a göre girişimsel hazır bulunuşluk, girişimcilik faaliyetleri için gerekli olan bilgi, beceri ve deneyimlerini içeren yeterlilikleridir (yetenekleridir). Girişimcilik yeterliklerinin girişimsel faaliyetleri başarılı bir şekilde gerçekleştirme yeteneği sağladığını ifade etmiştir. Kazanılan becerilerin daha fazla farkında olmak, hedeflenen davranışı daha iyi değerlendirerek niyetlerin gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Yani yetkinliklerin niyette şekillendirici bir rol oynadığı varsayılabilir.

Saengchai ve Jermsttiparsert (2019: 353), girişimcilik eğitimi alma ayrıcalığına sahip olan öğrencilerin yüksek girişimcilik niyetleri sergilediklerini göstermiştir.

Krishnan (2020: 427), girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Pratomo vd. (2018) girişimsel hazır bulunuşluğun, toplumdaki girişimci sayısının artmasında çok etkili olduğunu ve girişimsel hazır bulunuşluk ile beraber kişinin çeşitli risklere rağmen gelecekte harekete geçebildiğini belirtmişlerdir. Girişimsel hazır bulunuşluk, her koşulda girişimcilik için gerekli olan tutum ve becerilerin toplamıdır. Fitriyanto (2006)'ya göre girişimsel hazır bulunuşluk, bireylerin bilgilerini kullanarak işletme faaliyetlerine karşılık verme istekliliği ve arzudur. Girişimsel hazır bulunuşluk niyet, yetenek, öğrenme (öğrenmeye devam etme istekliliği) ve çekiciliği (girişimci olma çekiciliği) içerir. Ho vd. (2018)'ne göre girişimcilik eğitimi, girişimsel hazır bulunuşluğu artırmak için girişimsel yeteneği şekillendirmenin etkili bir yoludur. Rasyonel, eleştirel ve objektif düşünme, uzmanlık ve başkalarıyla çalışmaya istekli olma, görevleri en iyi şekilde tamamlama, sorumlu olma, teknolojik gelişmelere kolayca uyum sağlama ve bilgileri güncelleme

girişimsel hazır bulunuşluğun özellikleridir (Wulandari, Hermawan ve Mukhlis, 2021: 304,305,307).

Girişimcilik eğitimi, kişiyi girişimcilik becerilerine sahip olacak şekilde eğitmek için gerçekleştirilen eğitimidir. Bu şekilde mevcut fırsatları kullanarak hem kendileri hem de başkaları için iş fırsatları sağlayarak uygun bir iş yaratabilirler. Girişimcilik eğitimi, katılımcıların girişimcilik konusundaki anlayışlarını ve uzmanlıklarını genişletmeyi ve katılımcıların teknik yeteneklerini şekillendirmeyi amaçlar. Pandian (2019), eğitim materyali, eğiticinin rolü, eğitim yöntemleri, eğitim araçları ve eğitime katılanların özellikleri gibi çeşitli faktörlerin girişimcilik eğitiminin başarısını etkilediğini ifade etmiştir.

Wulandari, Hermawan ve Mukhlis, (2021: 314), girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğu pozitif yönde ve önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisini güçlendirdiğini tespit etmişlerdir. Verilen girişimcilik eğitimi ne kadar iyi olursa, katılımcıların girişimsel hazır bulunuşluğunu o kadar fazla destekleyecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları özetlenmiş, bulgulara dayalı olarak çıkarılan sonuçlara ve daha sonraki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Zamanla artan yoğun endüstri rekabeti nedeniyle istihdamı garanti etmek mümkün değildir. Son dönemdeki ekonomik gerileme nedeniyle, genç nüfusun, özellikle öğrencilerin girişimsel faaliyetleri üstlenmesini kolaylaştırabilecek veya caydırabilecek farklı faktörlerin keşfedilme ihtiyacı yeniden doğmuştur. Özellikle genç nüfus göz önüne alındığında, üniversite mezunu artışı daha yoğun bir rekabete yol açarak her bireyin kendi arzu ettiği veya sevdiği işi yapma şansını ya da olasılığını da azaltabilir. Artan öğrenci sayısı nedeniyle, birey sosyal ve ekonomik hayatta var olabilmek adına iş fırsatları aramak yerine girişimcilik faaliyeti başlatmayı tercih edebilir. Bu nedenle, risk alarak girişimciliğe atılmak dolayısıyla kendi işine sahip olmak, yeni iş fırsatları ya da olanakları yaratabileceğinden toplumdaki işsizliği azaltmanın veya engellenmenin yolu olarak görülebilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, çalışmaya konu olan üniversite öğrencilerinin ara sıra girişimcilik eğiliminde olduklarını; öğrenme yönelimi, algılanan çekicilik ve iş tutkusu boyutlarını kapsayan girişimsel hazır bulunuşluklarının ortalamasının da yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca çalışmada düzenleyici değişken olarak ele alınan girişimcilik eğitiminin ortalaması da ortalama değer üzerinde bir seviyededir ve bu sonuçtan hareketle katılımcıların sunulan girişimcilik eğitimine ilişkin kararsız kalma durumunu aşarak bu eğitime olumlu yaklaşma yönelimi gösterdikleri ifade edilebilir.

Çalışmanın girişimcilik eğilimi ve girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki etkileşime dair sonuçları, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin, onların öğrenme yönelimini etkilemediğini göstermiştir. Bu sonuç, girişimcilik eğilimine sahip bireylerin girişimcilik eğitimi aldıktan sonra girişimlerini hayata geçiremediğini düşündürmektedir. Girişimci olmak isteyen kişiler, işletmelerini açmadan önce ne yazık ki yeterli ve gerekli araştırmayı yapma gereksinimini duymamaktadır. Öğrencilerin girişimcilik programına katıldıktan sonra girişimci olma yönündeki ilgilerinin gerilemesinin nedeni, öğrencilerin girişimciliği ve işteki gerçek yeteneklerini daha net anlamış olmaları, girişimciliğe ve kendi yetkinliklerine

dair farkındalıklarının belirginleşmesi varsayılabilir. Teknolojinin ortasına doğan Z kuşağı için diğer kuşakların geleneksel yöntemleri bir anlam ifade etmemektedir. Örneğin herhangi bir konuya ilişkin gerekli bilgiyi okumak yerine izleyerek elde etme çabasıdır (Kapil ve Roy, 2014: 11-13). Kendi istedikleri zaman ve kendi belirledikleri koşullarda öğrenme isteği duyan Z kuşağı, öğrenme sürecini de ezberden çok oyun, hikâyeleştirme ve hayallerle etkin hale getirmektedir (Yelkikalan vd., 2010: 502). Doğal olarak teknoloji ile iç içe olan Z kuşağı, teknolojinin iş ve eğitim hayatına da daha fazla entegre edilmesini arzu etmektedir. Papulová ve Papula (2015), genç neslin girişimcilik potansiyelinin eski nesillere göre daha düşük olduğunu; Ensari ve Alay (2017) ise, Z kuşağının girişimcilik potansiyelinin X ve Y kuşağına göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Birçok gencin kendi kendine yetme ve mevcut iş fırsatlarından yararlanma konusundaki tutumu cesaret kırıcıdır. İş fikirleri olan gençlerin çoğu için bu girişimleri uygulanabilir ticari faaliyetlere dönüştürme kapasitesi ve becerisi eksiktir. Girişimcilik potansiyellerinin tam olarak gerçekleştirilmesi gençliğin bulunuşluğuna bağlıdır (Melugbo vd., 2020:13). Z kuşağının aceleci ve sabırsız olması, kolay vazgeçmesi, kendilerine fazla güven duymaları (Taş vd., 2017: 1039,1040) bu kuşağın eğitimden beklentisinin uyuşmaması, teknolojiyle eğitim yöntemlerinin entegre edilememesi gibi etkenler bu kuşakta öğrenme yönelimini zayıflatabilir. Girişimcilik eğilimine sahip bireyin sadece potansiyel gelire ve elde edeceği kazanç odaklanması halinde, girişimciliğin cazibesine kapılarak işin risklerini ve maliyetlerini göz ardı etmesine neden olabilir. Pek çok kişi bilgi sahibi olmadan çeşitli tüyolar ya da tavsiyeler üzerine hızlı bir şekilde yatırım ve girişim kararı alarak zarara uğrayabilmektedir. Ne yazık ki günümüz şartlarında birçok kişi, kısa sürede kısa yoldan zengin olma fikrine kapılarak gerçekçi olmayan hayaller peşinde koşmak gibi bir hataya düşebilmektedir. Yani hedeflerine yönelik eğitimi önemsemeyerek, öğrenme arayışını zaman kaybı olarak görebilmektedir. Herhangi bir araştırma yapma gereksinimi duymadan, zaman ve çaba sarfetmeden sadece para kazanma güdüsü ile hareket etme yanlılığına düşebilmektedir. Yani kişi ne kadar girişimcilik eğilimine sahip olursa olsun, kişilik özellikleri ve eğitim sistemi değişmediği sürece girişimsel hazır bulunuşluğu (öğrenme yönelimi boyutu) etkilenmez. Diğer bir sonuç ise çalışmaya katılan

üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin, onların algılanan çekicilik ve iş tutkularını negatif yönde etkilediğini göstermiştir. Yani kişinin girişimcilik eğilimi arttıkça, algılanan çekicilik ve iş tutkusu azalmaktadır. İş yükü ile iş tutkusu arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu belirleyen Hakanen vd. (2006), Bakker ve Schaufeli (2006), Korunka vd. (2009) gibi çalışmalar bulunmaktadır. Uzun saatler hızlı bir tempoyla çalışılması, aynı anda pek çok görevin başarıyla yerine getirilme uğraşı, karşılaşılan zorluklar, sorunlar sonucu ortaya çıkan yorgunluk, gerilim, stres, sıkıntı ve baskı gibi durumlar kişide hem fiziksel hem de psikolojik olumsuzluklar yaratabilir. Dolayısıyla zamanla artan iş yükünün giderek ağırlaşması kişinin güdülenmesini de olumsuz etkileyebilir. Girişimcilik eğilimi yüksek bireylerin iş yükü arttıkça mücadele etme, kendini motive etme, belirsizliklere karşı toleransı, iş tutkusu, girişimcilik hevesi de azalabilir. Hatta zamanla kişinin girişimciliğe dair bakış açısı olumsuz yönde etkilendiğinden girişimcilik, cazibesini bile yitirebilir. Yani kişinin girişimsel hazır bulunuşluğu (algılanan çekicilik boyutu ve iş tutkusu boyutu) olumsuz yönde etkilenebilir.

Son bir yılda yaşanan pandemi nedeniyle elde edilen sonuçların bu şartlarda gerçekleştirilen çalışmalarla paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz. Örneğin, Melugbo vd. (2020: 22), COVID-19 salgın dönemine rağmen genç yetişkinlerin bir iş kurma hazır bulunuşluğunun yüksek olduğunu ancak pandemi döneminde iş dünyasına katılıma olumsuz baktıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda pandeminin gelişmekte olan ülkelerdeki genç girişimciler üzerinde orantısız bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Oysa, girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğu pozitif yönde ve önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşan Ibrahim ve Mas'ud (2016: 231), Samsudin vd. (2016: 37), Schillo vd. (2016: 619), Olugbola (2017: 165), Dakhan vd. (2021: 200) ve Wulandari vd. (2021: 314) tarafından yapılan çalışmalar ile tutarsızdır.

Girişimsel bir faaliyet, değişen ortama esnek bir şekilde uyum sağlamayı içerir (Drucker (1999: 58)'dan aktaran Staniewski ve Szopiński, 2015: 610). COVID-19 pandemisinden kaynaklanan ekonomik gerilemeleri yumuşatarak, genç potansiyel girişimcilerin güvenini yeniden kazanmaya başlayabiliriz. Gençler özgüvenlerinden dolayı girişimsel hazır bulunuşluğa sahip olabilirler, mezunlar hatta öğrenciler

girişimcilik faaliyetleri için yeterince yetenekli olduklarını düşünüyor olabilirler. Ayrıca istekliliğin eyleme dönüştürülmesi gerektiği için, yüksek girişimcilik niyetine sahip olmak tek başına yeterli olmayabilir. Girişimcilerin önündeki kişisel/psikolojik engellere odaklanılmalı ve bu engeller en az düzeye indirgenmelidir. Fikir üretip gerçek dünyada yer bulmasını sağlamak dış şartlara oldukça bağımlıdır. İyi bir fikir üretmek ve bu fikri hayata geçirmek ancak bazı şartların var olması ve sürdürülebilmesi ile sağlanabilmektedir. Bu koşullardan en önemlisi huzur ve güven ortamının sağlanmasıdır. Ortam huzurdan yoksunsa, kişiden büyük girişimciler gibi fikir üretmesini ve bu fikri uygulamasını beklemek neredeyse imkansız olacaktır. Ekonomide yaşanan istikrarsızlık, enflasyon, giderek artan işsizlik, hayat pahalılığı gibi olumsuz şartlar da bireyin gelecek kaygısı duymasına; piyasadaki belirsizlik, güven ortamının oluşmaması gibi durumlar da bireyin inancını kaybetmesine yol açmaktadır. Ayrıca, iş fikrine sahip ancak girişimcilik faaliyetinde bulunmayan öğrencilerin daha yüksek girişimcilik eğilimi gösterdiği sonucuna ulaşan Köksal ve Penez (2015: 165), girişimcilik eğilimi fazla olan öğrencilerin, iş fikirlerini hayata geçirmeye cesaret edemediklerini, belli bir iş deneyimi kazandıktan sonra kendi işlerini kurma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, genel anlamda Dakhan vd. (2021: 200)'nin de ifade ettiği gibi üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi, girişimcilik niyetlerini dolayısıyla girişimcilik niyetini kapsayan girişimsel hazır bulunuşluğunu da önemli ölçüde etkilemektedir.

Yalnızca sağlık alanında değil ekonomik ve sosyal alanlara da yansıyan bir kriz yaratan Covid-19 pandemisinin, girişimciliği nasıl etkilediği henüz belirginleşmemiştir. Ancak sermayeye erişim konusu, girişimci adayları için normal şartlar altında bile zorlayıcı bir unsur iken, pandemi döneminin dayatmış olduğu sosyal mesafe önlemlerinin sebep olduğu finansal mesafe neticesinde girişimcilik faaliyetleri giderek yavaşlayabilmektedir (Brown ve Rocha, 2020: 3). Bu nedenle, girişimci olma potansiyeli olan kişiler, özellikle de genç yetişkinler için COVID-19 salgını gibi krizlerin daha fazla yeni zorluklar yaratabilmesi söz konusudur. Genel anlamda global pazara baktığımızda birçok ülke hükümeti, eğitim ve öğretim yoluyla girişimciliği giderek daha fazla teşvik etme çabasıdadır. Literatürde girişimsel hazır bulunuşluğun önemine değinen ve girişimsel hazır bulunuşluğu etkileyen faktörleri

vurgulayan birçok araştırma yer alsada, COVID-19 gibi küresel salgınların gençlerin girişimcilik eğilimini ve girişimsel hazır bulunuşluğunu nasıl etkileyebileceği çok açık değildir. COVID-19'un girişimsel faaliyetlere katılım sürecine etkisi ve bu etkinin potansiyel girişimciler tarafından nasıl algılandığı araştırma konusu olabilir. Girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun öğrenme yönelimi, algılanan çekicilik ve iş tutkusu boyutlarını yordama gücünün bulunduğu da bir başka sonuçtur. Ancak girişimcilik eğiliminin öğrenme yönelimi boyutuna etkisinde, girişimcilik eğitimi düzenleyici bir rol oynamamaktadır. Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun algılanan çekicilik boyutuna etkisinde, girişimcilik eğitimi düzenleyici bir rol oynamaktadır. Girişimcilik eğiliminin algılanan çekiciliğe olan olumsuz etkisi girişimcilik eğitiminin her düzeyinde güçlüdür. Girişimcilik eğitimi arttıkça girişimcilik eğiliminin algılanan çekicilik üzerindeki olumsuz etkisi de artmaktadır. Girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluğun iş tutkusu boyutuna etkisinde, ise, girişimcilik eğitimi düzenleyici bir rol oynamaktadır. Girişimcilik eğiliminin iş tutkusuna olan olumsuz etkisi girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğitiminin düşük olduğu durumda anlamlı düzeyde daha güçlüdür. Buna karşın, girişimcilik eğitiminin orta ve yüksek olduğu durumlarda anlamlı bir etki söz konusu olmaması ulaşılan bir başka sonuçtur. Girişimcilik eğitimi azaldıkça girişimcilik eğiliminin iş tutkusu üzerindeki olumsuz etkisi artmaktadır. Girişimcilik eğitimi arttığında ise girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitiminin iş tutkusu üzerindeki etkileşimsel etkisi (düzenleyici etkisi) anlamını kaybetmektedir. Bu sonuçlar, girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluluk arasındaki ilişkide düzenleyici role sahip olduğunu ortaya koyan Janice ve Dmitriy (2013)'den aktaran Olugbola (2017: 168), Seun ve Kalsum (2015: 30), Olugbola ve Wahab (2015), Olugbola (2017: 166) ve Wulandari vd. (2021: 312) tarafından yapılan çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir. Bununla beraber McLarty (2005), Mentoor ve Friedrich (2007), Tağraf ve Halis (2008: 103), Balaban ve Özdemir (2008: 145), Olomi ve Siyamule (2009), Karabulut (2009: 347), Oosterbeek vd. (2010), Von Graevenitz vd. (2010), Yasin vd. (2011: 203), Piperopoulos (2012: 461), Uluyol (2013: 362), Olugbola ve Wahab

(2015: 6), Papadimitriou ve Tsordia (2015: 33), Tanrıverdi vd. (2016), Özkal ve Sönmez (2017) ve Pandya (2018) tarafından yapılan çalışmalar da girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik niyeti ve eğilimi üzerindeki olumsuz etkisini göstermiştir. Ikhwan vd. (2020: 50), girişimcilik eğitimini daha az alan katılımcıların girişimci olmaya daha fazla hazır olduğunu belirtmişleridir. Bunun sebebini de girişimcilik eğitimine daha fazla maruz kalan kişilerin, bir iş kurarken daha dikkatli ve daha çok düşünme eğilimi göstermelerine bağlamışlardır. Ayrıca Krishnan (2020: 427), girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Buna karşın, Peterman ve Kennedy (2003), Matlay (2005), Souitaris vd. (2007), Nabi vd. (2008), Farashah (2013: 869), Solesvik vd. (2013: 757), Küttim vd. (2014), Maresch vd. (2016: 176), Mwatsika ve Sankhulani (2016: 243), Bade vd. (2017: 361), Olugbola (2017: 166), Barba-Sánchez ve Atienza-Sahuquillo (2018: 57), Saengchai ve Jermittiparsert (2019: 353), Pardiman ve ABS (2020: 348) ve Kumar vd. (2021: 316) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ise, girişimcilik eğitiminin kişinin girişimcilik niyetini dolayısıyla girişimsel hazır bulunuşluğunu olumlu yönde etkilediğini kanıtlamıştır.

Eğitimden önceki ve sonraki bu değişimi, girişimci adayların girişimcilik faaliyetinden cayma sürecine girmelerine ve eğitimlerde yapılan araştırmalar ile kendi araştırmaları arasındaki farkın büyüklüğüne dayandırabiliriz. Aradaki bu açıklık giderilmedikçe de sadece girişimciliğe yönelik eğilim veya girişimcilik eğitimi yetersiz kalmaya mahkumdur. Bireyin geçmişine, motivasyonuna ve ruhuna bağlı olarak girişimcilik eğitimi, bireyler üzerinde her zaman aynı etkiye sahip değildir. Eğitim her zaman etkili bir tutum oluşturamayacağı gibi, olumlu bir tutumun da kişiyi bir işletme kurma niyetine teşvik etme garantisi yoktur. Öyleyse girişimcilik eğitimi, bireylerin girişimciliğe yönelik tutum, algı ve niyetleri üzerindeki etkisine göre değerlendirilmelidir. Bu nedenle girişimcilik eğitimi veren kuruluşlar, girişimcilerin önündeki kişisel/psikolojik engelleri azaltmaya yoğunlaşmalıdır (Sandhu vd., 2011: 442).

Eğitim politikaları ve programlarıyla nasıl girişimci olunabileceğini öğrenmek mümkün olduğundan girişimcilik programlarının altında yatan varsayım,

“girişimciler yetiştirilebilir, kazandırılabilir” şeklindedir (Sánchez, 2013: 448). Yaratıcılığın geliştirilebileceği, girişimciliğin öğrenilebileceği, kişinin yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkartılarak girişime dönüştürülebilmesi için destekleyici çevre koşullarının gerekliliği saptanmıştır. Küçük yaştan itibaren girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi için ilk ve orta dereceli okullarda girişimcilik eğitim programları düzenlenmelidir (İkiz vd., 2015: 56). Girişimciler için eğitim, hayatın bütününe yayılmalı ve bir yaşam felsefesi haline dönüştürülmelidir. Devlet, girişimcilere eğitim desteği vermek üzere yeterli kaynağı ayırmalı; girişim okulları açarak, bilimsel çalışmalar yaparak ve destekleyerek, uluslararası nitelikte işgücünü yetiştirerek bu kapsamda yapabileceklerini ortaya koymalıdır (Seyfullahoğulları, 2011: 174). Eğitim kurumları, girişimcilik eğitimi konusunda endişe duymalı ve bu süreci yeniden ele alarak yapılandırmalıdır. Kirby (2004: 514)’nin de belirttiği gibi, başarılı olmak için bireylerin öğrenme biçimlerini değiştiren ve bu tür becerilerin gelişimini pekiştiren bir öğrenme ortamı oluşturmak gerekecektir.

Girişimcilik eğitiminde geleneksel olarak bilişsel yetenek ve bilgi dışında eleştirel düşünme becerileri, problem çözme becerileri, sosyal beceriler, kararlılık, dayanıklılık, öz kontrol, cesaret gibi bilişsel olmayan becerilerin de yer alması önemlidir. Bu açıdan empati ve sosyal farkındalık gibi özellikleri içeren sosyal ve duygusal öğrenme ile de ilişkilendirilmektedir. Bilişsel olmayan beceriler ne kadar erken geliştirilirse, kişinin girişimsel hazır bulunuşluğu ve girişimsel faaliyette bulunması da kolaylaşabilecektir (Rodriguez ve Lieber, 2020: 280).

Bilgi birikimi arttıkça, algılama yeteneği, bilinç ve farkındalık düzeyi yükseldikçe kişinin girişimde bulunma cesareti, motivasyonu ve istekliliği de azalabilir. Kişi her ne kadar girişimcilik eğiliminde olsa da eğitim aldıkça girişimcilik için gerekli bilgi ya da beceriye sahip olmayışı gerçeğini kabullenerek girişimciliğe dair kendi yetersizliği ile yüzleşecek, tedirginliği artacak, hatta yeteneklerinin girişimcilik ile örtüşmediğini daha belirgin şekilde anlayacak, pazarın belirsizliği ile baş edemeyeceğinin farkına varabilecek duruma gelecektir. Bazen kendimizi geliştirmeye başladıkça neyi başarıp neyi başaramayacağımızı da daha kolay ve daha hızlı benimsemeye başlarız. Kimi zaman bilinmeyenle ya da belirsizlikle mücadele etmek, daha korkusuz olmamızı, rahat ve cesur bir davranış sergilememize de neden

olabilir. Bu durumda hangi engellerle karşı karşıya kalacağımızı bilmek ve ilgili alanda kişisel bilgi ve becerilerimizi değerlendirmek, atılımlarımızı daha sağlam adımlarla atmamız gerektiği konusunda zihnimizi aydınlatır. Girişimsel faaliyette bulunulacak pazarın yapısı ve şartları, ekonomik konjonktür, finansman kaynakları, işletmenin kuruluşu, işletme yapıları, yasal ve teknik işleyişleri gibi pek çok konuda bilgi sahibi olmamızı sağlayan girişimcilik eğitimi, bu bağlamda kişiye yol gösteren bir rehber olarak ele alınabilir. Aynı zamanda bizi hayal dünyasından çıkaran, gerçek iş dünyasının acımasız ve rekabetçi tarafıyla tanıştıran bu eğitim, kendimizi daha çok geliştirmeye de zorlayacaktır. Buz dağının görünmeyen yüzü girişimcilik eğitimi sayesinde görünür hale gelecektir. Bu şekilde bu eğitim, girişimcilik eğilimi gösteren kişiyi ya kamçılıyarak kişinin var olan girişimcilik potansiyelini açığa çıkarabilir ya da yıldırarak bir heves olmaktan öteye geçemeyerek bir hayal olarak kalabilir. Kısacası ne salt girişimcilik eğilimine sahip olmak ne de salt girişimcilik eğitimi almak kesinlikle girişimsel hazır bulunuşluk olgusuna sahip olmak için yeterli birer ölçüt değildir. Ayrıca eğilim gösterilen alana yönelik alınan her eğitimde kazanılan bilgi ve becerilerin davranışa dönüştürülmesi ve bu doğrultuda faaliyette bulunulması şartı ve zorunluluğu da yoktur. Girişimcilerin işletmelerini açmadan önce yeterli araştırmayı yapmadıklarını düşünen Özkal ve Sönmez (2017) girişimcilik eğitimi alan her bireyin girişimci olmamasını, eğitimlerden sonra girişimcilerin cayma sürecine girmelerine ve eğitimlerde yapılan araştırmalar ile kendi araştırmaları arasındaki farkın büyüklüğüne dayandırmışlardır. Öyleyse, verilen eğitimlerin verimliliği sorgulanmalı ve gerekli iyileştirilmeler yapılarak eğitimlerin etkinliği artırılmalıdır (Çetinkaya ve Ay, 2017: 24). KOSGEB tarafından sunulan girişimci destek programı ele alınarak eğitim alan girişimcilerin iş kurmama nedenlerini araştıran Güner ve Korkmaz (2017: 176), yeterli mali desteği bulamayan girişimci adayların iş yeri açma konusunda zorluk yaşadıklarını tespit etmişlerdir.

Çalışma İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan iki üniversiteye ait öğrencilere ve dolayısıyla genel itibarıyla bu bölgenin kültürüne sahip bireylere uygulanmıştır. Aynı zamanda sosyal hayattaki internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak iş hayatının da teknoloji ve internet odaklı olması eski girişimci profiline değişmesine neden olmuştur. İnternet girişimcisi olarak nitelendirilen yeni nesil girişimciler, Z

kuşağı üyeleridir. Doğal olarak teknoloji ile iç içe olan Z kuşağı, teknolojinin iş hayatına da daha fazla entegre edilmesini arzu etmektedir. Daha girişimci ve özgürlükçü olan Z kuşağı, standart işler yapmaktan sıkılan, hiyerarşinin az ve esnekliğin söz konusu olduğu yerlerde bağımsız çalışmayı seven, örgütsel bağlılığı zayıf olan bir nesildir. Bu hızlı değişim ve ortaya çıkan yeni imkanlar ise insanların istek ve ihtiyaçlarını değiştirdiği gibi yaşam şekillerini, standartlarını ve karakterlerini de etkilemiştir. Yeni girişimciliğin vizyonu sürekli ve hızlı değişim olduğuna göre zaman ve mekan sınırlaması veya kısıtlaması ortadan kalkmıştır.

Girişimcilik ruhuna sahip gençler, girişimcilik konusunda eğitilip kendi işlerini kurmaları ve geliştirmeleri konusunda kendilerine devlet desteği sağlanarak girişimciliğe hazır hale getirilmelidir. Bazı araştırmacılar (Oshagbemi (1983) girişimciliğe yönelik eğitimin gerekli olduğuna inanmazken bazı araştırmacılar (Hirshmeier (1964)) da eğitimin girişimcilikteki rolünün gerekli ve yeterli bir ön koşul olduğunu savunmuştur. Örneğin, araştırmacılardan Harris (1967), Kilby (1969), Akeredolu -Ale (1975), girişimci etkin bir şekilde çalışmak için belirli bir eğitime ihtiyaç duysa bile eğitim ile girişimsel başarı arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu bulmuşlardır. (Ugwuanyim, 1988: 7). Ugwuanyim (1988: 26), ise nedenini bazı uzmanlaşmış işletmelerin sahibinin eğitilmiş girişimci olmasına dayandırarak zayıf olsa da girişimcilik eğitiminin girişimsel hazır bulunuşlukta bir etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Yeni girişimcilerin azalan bir artış göstermesi, eğitimin öğrencinin girişimsel hazır bulunuşluğunda optimal olmadığını gösterir. Purnomo (2015), Endonezya'da girişimcilik eğitiminin etkili olmadığını göstererek bunu kanıtlamıştır. Girişimcilik eğitimi, aslında öğrencinin girişimsel hazır bulunuşluğunu etkileyen tek değişken değildir. Aile, arkadaş, kampüs, sosyal medya gibi öğrencilerin etkileşimde bulunduğu ortam da girişimsel hazır bulunuşluğa etki eden bir faktördür (Pardiman ve ABS, 2020: 340). Pardiman ve ABS (2020: 348, 351), girişimcilik eğitiminin girişimsel hazır bulunuşluğunu etkilediğini bulmuşlardır. Ayrıca girişimcilik eğitiminin, öğrenciler için gerekli ancak öğrencinin zihniyeti değişmezse, girişimcilik eğitiminin öğrencinin girişimsel hazır bulunuşluğunu şekillendirmesinin zor olduğunu vurgulamışlardır.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini ya da girişimsel hazır bulunuşluğunu ölçmeyi hedefleyen çalışmalardan farkı, bu çalışmada girişimsel hazır bulunuşluk olgusu girişimcilik eğiliminden ayrı olarak ele alınarak girişimcilik eğiliminin girişimsel hazır bulunuşluk üzerindeki etkisi incelenmiş ve değerlendirilmiş ve bu etkide girişimcilik eğitiminin düzenleyici rolü araştırılmıştır. Lau vd. (2012) ve De Clercq vd. (2013) gibi araştırmacılar girişimcilik eğilimi kavramını, girişimcilik niyeti veya girişimsel hazır bulunuşluk şeklinde tanımlasa ve birbirinin yerine kullanıldığını ifade etseler de; girişimciliğe ilişkin bu üç kavramı da tez çalışmamızda ayrı ayrı ele aldık. Literatürde daha önce girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, bir başka değişkenin düzenleyici rolüne sınırlı sayıda (Seun ve Kalsum, 2015: 30; Olugbola, 2017: 166) değinilmiştir. Bu nedenle, bu araştırmanın bulgularının ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışma kapsamında kullanılan girişimsel hazır bulunuşluk ölçeğinin (Rakicevic, Ljamic-Ivanovic ve Omerbegovic-Bijelovic, 2018) yerel literatüre kazandırılmasıyla araştırmanın teorik açıdan da literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu ölçek Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda orijinal ölçekteki beş faktör yerine üç faktörlü yapı ortaya çıkmıştır.

Bulgular değerlendirildiğinde, araştırmaya yönelik bazı önerileri de beraberinde getirmektedir. Türkiye'de verilen girişimcilik eğitimlerinin dünyadaki girişimcilik eğitimlerine göre daha az kapsamlı ve hemen hemen birbirine benzer nitelikte tasarlandığını göz önünde bulundurursak, bu çalışmada elde edilen sonuçlar, devlet yetkililerinin, özellikle eğitim kurumlarının, ticari faaliyetleri finanse eden ve destekleyen kurumların dikkatini çekebilirse, mevcut durumun daha da iyileştirilebileceği düşünülmektedir. Ticari faaliyetleri finanse eden ve destekleyen kurumlar, girişimciliği teşvik etmek ve teşvik eden üniversiteler ile daha yakın işbirliği yapmak için daha fazla adım atmalıdır. Sunulan girişimcilik eğitimleri, bireylere iş deneyimlerini zenginleştirmek için de fırsatlar sağlayabilmelidir.

Girişimcilik eğitimi, girişimcilik bilgisini geliştirmeye yardımcı olur ancak bu eğitimin etkinliği, hem kişinin girişimcilik çabasına hem de uygulamalı girişimcilik eğitimiyle kazandırılan pratik deneyime bağlıdır (Hahn vd., 2017: 966). Girişimcilik

eğitimi ile girişimsel öğrenme arasında belli bir eşik değerine ulaşana kadar artan sonrasında azalan bir ilişki saptayan Hahn vd. (2017: 947), daha fazla girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin farkına vardığını ve öğrenilenlerin yeterliliğini ve değerini eleştirel biçimde sorguladıklarını hatta öğrenilenleri değersiz ve yetersiz bulduklarını belirlemişlerdir. Girişimcilik eğitimi öğrencilerin henüz girişimciliğe hazır olmadıklarını fark etmelerini sağlar. İnsan sermayesi teorisi çerçevesinde değerlendiren Hahn vd. (2017: 949), üniversitede verilen girişimcilik eğitiminden sınırlı öğrenme çıktıları elde edilebildiğini bunu genişletmek ve başarılı kılmak için ise süreçlerin yeniden yaratılması gerektiğini belirtmişlerdir. Sadece girişimcilik eğitimine dayalı bir girişimcilik bilgi geliştirme durumu, kişide öğrenme doygunluğu ile sonuçlanır. Potansiyel girişimcilerin başarılı girişimcilere dönüşebilmesini sağlayacak, onları girişimciliğe motive edebilecek onlara ilham verebilecek daha yenilikçi ve etkili bir eğitimin nasıl uygulanacağına ve bu eğitim için uygun alt yapıya, öğretim yöntemlerine odaklanılması gerekmektedir. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak, girişimciliği gerçek anlamda teşvik eden, onları girişimciliğe yönelik desteklenebileceğine inandıran, girişimciliğin rahatlıkla uygulanabilirliğini düşündüren bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimciliğin sadece girişimcilik eğitimi verilerek değil, çok daha yaygın bir şekilde eğitim sistemine maksimum katkı sağlayacak yönde entegre edilmesi ve yenilikçi yöntemlerle sunulması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Öğrencilerin girişimci olma konusundaki huzursuzluğu kısmen, girişimcilik bilgi, beceri ve özellikleri sağlamada etkili olmayan müfredattan da kaynaklanabilir. Girişimcilik eğitimini veren kişilerin ilgili girişimcilik becerilerinden yoksun olması, bilginin ya da eğitim ve öğretim yaklaşımlarının uygun olmaması, eğitimin uygulamaya yönelik gerekli alt yapıyı içermemesi hatta güncellenmemesi, eğitim sistemi ile kişinin yeterliliğinin eşdeğer olmaması gibi pek çok yetersizliğin ortaya çıkardığı eksiklikler giderilmediği sürece, kişilerde girişimciliğe dair tedirginlik, kararsızlık hatta vazgeçme durumu her zaman var olacaktır. Bu bağlamda, verilen eğitimlerin verimliliği sorgulanmalı ve gerekli iyileştirmeler yapılarak eğitimlerin etkinliği arttırılmalıdır. Kullanılan eğitim ve öğretim yöntemleri, içerik ve eğitimin verilme şekli, eğitime katılanların niteliğine göre değişmelidir. Girişimcilik

eğitimleri belirli bir dönemle kısıtlanmayıp birkaç dönemi kapsayacak şekilde daha geniş ve kapsamlı olarak verilirse, girişimcilik eğilimlerinin artabileceği düşünülmektedir. Girişimcilik yeteneğinin sadece doğuştan olmayıp sonradan geliştirilebilir olması nedeniyle girişimcilik eğitiminin önemi yadsınamaz. Yeni başlayan girişimcilerin risk alma, yaratıcılık, yenilikçilik, bağımsızlık gibi özelliklerini artıran ve girişimcinin kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir role sahip olduğu düşünülen deneysel tip öğrenme benimsenmelidir. Girişimcilik, sürekli yaşam boyu öğrenme deneyimidir ve öğrenmenin en iyi yolu da deneyimleri resmi eğitim programları ile birleştirmektir. Girişimciler için eğitim, hayatın bütününe yayılmalı ve bir yaşam felsefesi haline dönüştürülmelidir. Edinilen deneyimin belirsizlik ortamında girişimsel kararlar almayı kolaylaştıran örtülü bilgi sağlaması nedeniyle yaparak öğrenme yani uygulama öğretim teknikleri aracılığıyla girişimcilik deneyimi kazandırmak amaçlanmalıdır. Eğitimlerin uygulama ağırlıklı gerçekleşmesi ve gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri sorunları öngörebilmeleri ve bu sorunlara karşı uygun çözümleri üretebilmeleri sağlanmalıdır. Eğitimleri sunan eğitimcilerin seçiminde girişimcilik deneyimine sahip olmaları, nitelikli bir girişimcilik eğitiminin yürütülmesinde önem arz etmektedir. Bu kapsamda girişimcilik eğitiminde, bireylerin deneyim kazanmalarını gerektiren iş planı geliştirme, vaka analizi, sınıf sunumu ve tartışma gibi uygulamalı öğretim teknikleri dikkate alınmalıdır. Takip sistemi kurularak, eğitime katılanların eğitimleri tamamlandığında girişimcilik faaliyetini gerçekleştirip gerçekleştirmediği kontrol edilmelidir. Girişimcilik fikrini hayata geçirebilenlerin bu süreçte yaşadığı problemler belirlenmeli ve sürekli eğitim desteği yapılarak süreç iyileştirilmelidir. Fikrini uygulama fırsatı bulamayanların ise nedenleri araştırılmalı ve buna yönelik eğitim içeriği yeniden düzenlenmelidir. Kısacası, girişimcilik eğitimi kişiye girişimsel özellik ve becerilerinin sağlıklı bir şekilde kazandırılmasında, kişinin girişimcilik eğilimini ve niyetini doğru bir şekilde yönlendirilmesinde önemli bir koşul ancak zorunlu bir durum değildir.

Bu çalışmanın özellikle yerli literatüre önemli katkısının olacağını düşünülmesine rağmen bazı araştırma sınırlılıkları olduğunu da belirtmek gerekir. Bu çalışma, COVID-19 salgını öncesinde başlamış ve devam etmiş dolayısıyla yüz yüze başlayan

veri toplama sürecini internet erişimi ile katılım takip etmiştir. Dolayısıyla girişimcilik eğitimlerinin online olarak uygulanması da araştırmanın sınırlayıcısıdır. Araştırma, Nevşehir ve Aksaray'da faaliyet gösteren devlet üniversitesinde okuyan ve mezun olan öğrenciler arasında yapılmıştır. Ayrıca sadece girişimcilik eğitimi almış öğrencilere uygulanmıştır. Seçilen akademik kurumlarla sınırlı olması nedeniyle örneklem büyüklüğü küçüktür. Bu nedenle, bu çalışma ilerleyen zamanlarda geniş bir örneklem seti üzerinde yürütülerek ve şartların normalleştiği bir süreçte tekrar ele alınabilir. Yani araştırmanın özel, vakıf ve ayrıca farklı illerdeki kamu üniversitelerinde tekrarlanmasında çalışmanın sonuçlarının genellenebilmesi açısından fayda vardır. Bu şekilde gelecekteki araştırmalar, örneklemin temsil edilebilirliğini iyileştirmek için örneklem büyüklüğünü artırabilir. Pandemi dönemini kapsayan araştırma süreci, katılımcıların bu şartlar altındaki psikolojisine bağlı değerlendirme yapmalarına ve normal durumu dikkate almamalarına da yol açmış olabilir. Ayrıca, araştırma ölçeklerinin yabancı kaynaklardan uyarlanması nedeniyle bazı maddelerin katılımcı tarafından farklı anlaşılması, yorumlanması ve değerlendirilmesi de söz konusu olabilir. Dolayısıyla çalışma uluslararası bir öğrenci grubu ile tekrar edilir ise, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk ilişkisi ve bu sürece girişimcilik eğitiminin etkisine ilişkin toplumlar arasındaki farklılıkların değerlendirilmesi açısından katkı ve fayda sağlayacağı da düşünülmektedir. Ayrıca gelecekteki araştırmalar, girişimcilik eğilimi ile girişimsel hazır bulunuşluk arasındaki ilişkiyi anlamak için girişimcilik eğitimi dışında farklı çeşitli faktörlerin rolünü de içerebilir.

KAYNAKÇA

Abacıoğlu, B., Demirhan, D., Tatarlar, C.D. ve Zalluhoğlu, A.E. (2016) Girişim Savaşcısı. İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık.

Acharya, S. R. & Chandra, Y. (2019). Entrepreneurship Skills Acquisition through Education: Impact of the Nurturance of Knowledge , Skills , and Attitude on New Venture Creation. International Journal of Education and Pedogogical Sciences, 13(2).

Adekiya, A.A. ve Ibrahim, F. (2016). Entrepreneurship intention among students. The antecedent role of culture and entrepreneurship training and development. The International Journal of Management Education 14, 116-132.

Akın, H. B. ve Demirel, Y. (2015). Entrepreneurship Education and Perception Change: The Preliminary Outcomes of Compulsory Entrepreneurship Course Experience in Turkey. Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der., 34, 15-26.

Akkoç, İ., Çalışkan, A. ve Turunç, Ö. (2012). Gelişim Rasyonel Alt Kültürlerinin Girişimci Davranışa Etkisi: Algılanan Çevresel Belirsizliğin Aracılık Rolü. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(4): 65-83.

Aksu, G., Eser, M. T. & Güzeller, C. O. (2017). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları. Detay Yayıncılık, Ankara.

Aladejebi, O. (2018). The Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention among Tertiary Institutions in Nigeria. Journal of Small Business and Entrepreneurship, 5(2), 1-14.

Alparslan, A. M. ve Özmen, M. (2017). Kişisel Değerlerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Demografik Özelliklerin Rolü. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, 957-976.

Alparslan, M., Bozkurt Çetinkaya, Ö. ve Aydoğdi, A. (2017). Etkin Bir Girişimcilik Eğitim İçeriği Tartışması: Akademisyenler, Girişimciler ve Öğrenciler Üzerinde Saha Araştırmaları. MAKÜ-Uyg. Bil. Derg., 1(1), 51-63.

Arslantaş, C.C. (2001). Girişimcilikte Yaratıcılık ve Yenilik. İ.Ü. İşletme Fak. İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi, 12(38), 17-23.

Artuso, S. M., Sutter, M. B., Castro Krakauer, P. V., Polo, E. F. ve Almeida, M. I. R. (2012). The Willingness of Young People to Become Entrepreneurs: Quantitative Study with Business Administration Students. Encontro de Estudos sobre Empreendedorismo e Gestão de Pequenas Empresas, 1-14.

Asamani, L. ve Mensah, A. O. (2013). Entrepreneurial Inclination among Ghanaian University Students: The Case of University of Cape Coast, Ghana. Vol.5, No.19,113-125.

Audretsch, D. B. (2003). Entrepreneurship A survey of the literature. Institute for Development Strategies, Indiana University & Centre for Economic Policy Research (CEPR), London, Enterprise Papers No 14.

Avşar, M. (2007). Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana, 1-89.

Aydemir, B. (2005). Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türkiye'de Kobi'lere Destek Veren Bir Kuruluş: KOSGEB. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 3 (3), 101-125.

Aydeniz, N. ve Akkuş, B. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Munzur Üniversitesi Örneği. Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 13

Bade, U. R., Rao, P. D. ve Reddy, B. R. (2017). A Study on Entrepreneurial Inclination among Students. International Journal of Emerging Research in Management & Technology, Volume-6, Issue-8, 357-362.

Bae, T. J., Qian, S., Miao, C. ve Fiet, J. O. (2014). The Relationship Between Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Intentions: A Meta-Analytic Review. Entrepreneurship Theory And Practice, 38 (2), 217-254.

Bakır, Y. (2020). Z kuşağı öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesinde girişimcilik eğitiminin rolü: Nizip ilçesindeki lise öğrencileri üzerine bir araştırma / The role of entrepreneurial education in stating the entrepreneurship tendency of generation Z's students: A research on high school students in Nizip. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Şanlıurfa.

Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2), 133-147.

Barba-Sánchez, V. ve Atienza-Sahuquillo, C. (2018). Entrepreneurial Intention Among Engineering Students: The Role Of Entrepreneurship Education. European Research on Management and Business Economics, 24, 53-61.

Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. Journal of Personality and Social Psychology 51(6): 1173-1182.

Baron, R.A. ve Markman, G.D. (2003). Beyond social capital: the role of entrepreneurs' social competence in their financial success. Journal of Business Venturing, 18, 41-60.

Bessant, J. ve Tidd, J. (2011). Innovation and Entrepreneurship. Çevrimiçi Erişim (24.04.2012): http://books.google.com.tr/books?id=u_9-Yl2j0gEC&pg=PA41&dq=BESSANT+J&hl=tr#v=onepage&q=BESSANT%20J&f=false

Bozkurt, Ö., Aslan, Z. ve Göral, M. (2011). Yükseköğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik Program ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), İstanbul, 2. Cilt, Bölüm VIII , 822-833.

Bozkurt Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A.M. (2013). Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler İle Girişimcilik Eğitimi: Girişimci Ve Öğrenci Görüşleri.

Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Journal of Entrepreneurship and Development (8:1), ss.7-28.

Bozkurt etinkaya, . (Haziran, 2014). Planlanmış Davranışlar Teorisi çerçevesinde ğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, 27-46.

Brown, R. & Rocha, A. (2020). Entrepreneurial Uncertainty During The Covid-19 Crisis: Mapping The Temporal Dynamics of Entrepreneurial Finance. Journal of Business Venturing Insights, 14, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352673420300305?casa_token=cC8F1KiaAsAAAAAA:-wFuozDLorR22BDP8tKkUx_t3AzcWx3V4nXmOTEEP0rA2Bn6T4ZwdyXKtgQ4DM8edtXixPierbb

Bulut, . ve Aslan, G. (Nisan, 2014). niversitelerde Girişimcilik Eğitimi. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 27, 1-19.

Chaudhary, R. (2016). Demographic factors, personality and entrepreneurial inclination A study among Indian university students. Education + Training Vol. 59 No. 2, 2017 pp. 171-187.

Chen, C.C., Greene, P. ve Crick, A. (1998). Does Entrepreneurial SelfEfficacy Distinguish Entrepreneurs from Managers?. Journal of Business Venturing, Vol. 13, 295-316.

Chen, H. L. ve Hsu, C.-H. (2013). Entrepreneurial orientation and firm performance in non-profit service organizations: contingent effect of market orientation. The Service Industries Journal, 33:5, 445-466.

Chelariu, C., Brashear, T. G., Osmonbekov, T. ve Zait, A. (2008). Entrepreneurial propensity in a transition economy: Exploring micro-level and meso-level cultural antecedents. Journal of Business & Industrial Marketing, 23(6), 405-415.

Cheraghi, M. ve Schøtt, T. (2015) .Education and training benefiting a career as entrepreneur: Gender gaps and gendered competencies and benefits. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, Vol. 7, No 3, pp.321-343.

Coduras, A., Saiz-Alvarez, J.M., and Ruiz, J. (2016). Measuring readiness for entrepreneurship: An information tool proposal. *Journal of Innovation & Knowledge*, 1, 99-108.

Collins, C. J., Hanges, P. J. & Locke, E. E. (2004). The relationship of achievement motivation to entrepreneurial behavior: A meta-analysis. *Human Performance*, 17(1), 95 – 117.

Cope, J. (2005). Toward a dynamic learning perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 29 No. 4, pp. 373-397.

Cromie, S. & O'Donoghue, J. (1992). Assessing entrepreneurial inclinations. *International Small Business Journal*, 10(2), 66-73.

Cromie, S. (2010). Assessing entrepreneurial inclinations: Some approaches and empirical evidence. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9:1, 7-30.

Çakır, A., Aksel, İ. Ve Masoodul, H. (2012). KOBİ'lerin Kurumsallaşmasında KOSGEB Desteklerinin Rolü. *Yeni Fikir Dergisi*, SAYI: 9/Temmuz-Aralık, 167 - 180.

Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (Ekim, 2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı: 7 (3), ss:113-124.

Çetinkaya, A.Ş. ve Ay, K. (2017). Kosgeb Girişimcilik Desteklerinin Amacına Ulaşma Düzeyi: Konya İli Araştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 17, 30. Yıl Özel Sayısı, ss.19-34.

Çitçi, U. S. ve Çoşkun, R. (2012). Sosyal Ağ Kullanımında Süreç Yaklaşımı: Girişimcilerin Sosyal Ağları Kullanımında Farklılaşmanın Değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(23), 125-156.

Çolakoğlu, H. ve Çolakoğlu, T. (2016). Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitimi İle Öz Yeterlilik Algısı ve Girişimcilik Potansiyeli İlişkisi Üzerine Bir Saha Araştırması. Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi Girişimcilik Özel Sayısı, Cilt 17, Sayı 37, 70-84.

Dahalan, D., D'Silva, J. L., Ismail, I. A. ve Mohamed, N. A. (2018). Entrepreneurial Mindset Among Students of Technical and Vocational Education and Training (TVET) Institutions in Malaysia. The Journal of Social Sciences Research, Vol. 4, Issue. 11, 303-311.

Dakhan, S. A., Khan, A., Akhtar, S., Kausar, A. & Siddiqui, F. (2021). Role Of University Support And Instrumental Readiness On Student's Entrepreneurial Orientation And Intention. International Journal of Management, 12(2), 195-204.

Damar, A. (2015). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi: Sannio Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Ve Organizasyon Bilim Dalı, Konya.

Dardiri, A., Irsyada, R. ve Sugandi, M. (2018). Contributions of Understanding of Entrepreneurship, Interest in Entrepreneurship, and Self Efficacy to Entrepreneurial Readiness in the Age of the Industrial Revolution 4.0. 2nd International Conference on Vocational Education and Training (ICOVET 2018), Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Volume 242, 23-26.

De Clercq, D., Honig, B. ve Martin, B. (2011). The roles of learning orientation and passion for work in the formation of entrepreneurial intention. International Small Business Journal 31(6), 652–676.

Demirel, E.T. ve Tikici, M. (2004). Kültürün Girişimciliğe Etkileri. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 49-58.

Devi, A., Ghazi, H. F., Ariffin, I. A. ve Ab Yajid, M. S. (2020). Level of Entrepreneurship Competence and Readiness Among Medical Students in A Private

University in Shah Alam, Malaysia. Journal of Entrepreneurship and Business E-ISSN: 2289-8298, Vol. 8, Issue 1, pp. 85-94.

Doğan, N. (2013). Türkiye’de Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.

Doorn, S. V., Heyden, M. L. M. ve Volberda, H. W. (2017). Enhancing Entrepreneurial Orientation in Dynamic Environments: The Interplay between Top Management Team Advice-Seeking and Absorptive Capacity. Long Range Planning, 50, 134-144.

Drucker, P. F. (Çeviren Fikret Üçcan). (1992). Gelecek İçin Yönetim. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Duygulu, E. (2008). Algılanan Kurumsal Görünüm, Proaktif Kişilik Özelliği ve İş Kurma (Girişimcilik) Tutumu: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 95-120.

Dündar, S. ve Ağca, V. (2007). Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1 s. 121-142.

Ebewo, P. E., Shambare, R. ve Rugimbana, R. (2017). Entrepreneurial intentions of Tshwane University of Technology, Arts and Design students. African Journal of Business Management, Vol. 11(9), 175-182.

Edirisinghe, S.D. ve Nimeshi, G.K.S. (2016). Entrepreneurial Inclination among University Students: With Special Reference to University of Kelaniya, Sri Lanka. IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM), Volume 18, Issue 7 .Ver. II, 07-12.

Edwards, L.J. ve Muir, E.J. (2005). Promoting entrepreneurship at the University of Glamorgan through formal and informal learning. Journal of Small Business and Enterprise Development, Vol. 12 Issue: 4, pp.613-626.

Edwards, R. Y. (2016). The Value Of The Business Coach: Exploratory Analysis Of The Relationship Between Entrepreneurial Mentoring And Perceptions Of Entrepreneurial Readiness. The degree Doctor of Management, The George Herbert Walker School of Business and Technology Webster University, Saint Louis, Missouri. 1-163.

Ekpe, I., Razak, R. C., Ismail, M. & Abdullah, Z. (2015). Entrepreneurial skill acquisition and youth's self-employment in Malaysia: How far?. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(4), 150–154.

Ekpoh, I. U. ve Edet, A. O. (2011). Entrepreneurship Education and Career Intentions of Tertiary Education Students in Akwa Ibom and Cross River States, Nigeria. *International Education Studies*, 4, (1): 172-178

Ekici, E. ve Turan, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi: Planlanmış Davranışlar Teorisi Ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, ss. 201-215.

Elert, N., Andersson, F. W. ve Wennberg, K. (2015). The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 111 (2015), 209–223.

Ememe, O. N., Ezeh, S. C. Ve Ekemezie, C. A. (2013). The Role Of Head-Teacher In The Development Of Entrepreneurship Education In Primary Schools. *Academic Research International*, Vol. 4, No. 1, 242-249.

Ensari, M. Ş. ve Alay, H. K. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Yenilikçilik Eğilimi İle Girişimcilik Potansiyelleri Arasındaki İlişkiye Ailelerin Girişimcilik Öyküsünün Aracı Etkisinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 28, 235-248.

Eroğlu, O. ve Pıçak, M. (2011). Entrepreneurship, National Culture and Turkey. *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 2, No. 16, 146-151.

Farashah, A. D. (2013). The process of impact of entrepreneurship education and training on entrepreneurship perception and intention Study of educational system of Iran. *Education + Training*, Vol. 55, No. 8/9, 868-885

Fayolle, A. G. & Gailly, B. (2005). Using the Theory of Planned Behaviour to assess entrepreneurship teaching programmes. *Centre for Research in Change. Innovation and Strategy*, 1-18.

Fayolle, A. (2008). Essay on the Nature of Entrepreneurship Education. Retrieved from http://www.kmu.unisg.ch/rencontres/RENC2006/Topics06/A/Rencontres_2006_Fayolle. Pdf on 22nd April, 2009, 1-18.

Garavan, T. N. ve O'Cinneide, B. (1994). Entrepreneurship Education and Training Programmes: A Review and Evaluation – Part 1. *Journal of European Industrial Training*, Vol. 18 Issue: 8, 3-12.

Gartner, W. B. (1989). Who is Entrepreneur? Is the Wrong Question. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13, p. 47-68.

Gerba, D. T. (2012a). The context of entrepreneurship education in Ethiopian universities. *Management Research Review*, Vol. 35, Issue: 3/4, pp.225-244.

Gerba, D. T. (2012b). Impact of entrepreneurship education on entrepreneurial intentions of business and engineering students in Ethiopia. *African Journal of Economic and Management Studies*, 3 (2), pp.258 – 277.

Ghazalan, M. S., Samad, N. A., Ab Halim, F., Hamidon, N. I. & Hariri, T. I. A. A. (2018). Level Readiness Participant Of Lifelong Learning (LLL) Program Venture Into Entrepreneurship. In *MATEC Web of Conferences* (Vol. 150, p. 05029). EDP Sciences.

Gorman, G., Hanlon, D. ve King, W. (1997). Some research perspectives on entrepreneurship education, enterprise education and education for small business management: a ten-year literature review. *International Small Business Journal*, v15, n3, p56(22).

Greve, A ve. Salaff, J. W. (2003). Social networks and entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Fall, 1–22.

Guerrero, M., Rialp, J. Ve Urbano, D. (2008). The Impact Of Desirability And Feasibility On Entrepreneurial Intentions: A Structural Equation Model. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4:35–50.

Guzmán, J. ve Liñán, F. (2005). Perspectives On Entrepreneurial Education: A Us-Europe Comparison. Jean Monnet European Studies Centre Universidad Antonio de Nebrija.

Gül, H. ve Beyşenova, A. (2018). Kontrol Odağı ve Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: KTMÜ Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, 213-234.

Güner, H. ve Korkmaz, A. (2017). Kosgeb Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi - Girişimcilik İlişkisi: Eğitim Alıp İş Kurmayanlar Üzerine Bir Araştırma. *İş ve Hayat*, 2 (4),155-182.

Günhan Cantürk, B. ve Başer, N. (2007). Geometriye Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:33, 68-76.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz Seçkin Yayınevi, Ankara.

Hahn, D., Minola, T., Van Gills, A. & Huybrechts, J. (2017). Entrepreneurial Education and Learning at Universities: Exploring Multilevel Contingencies. *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol. 29, NOS.9-10, 945-974.

Hakanen, J., Bakker, A. B. ve Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and Work Engagement Among Teachers. *Journal of School Psychology*, 43, 495–513.

Halim, H. A., Ahmad, N. H. ve Ramayah, T. (2017) Entrepreneurial readiness towards venture creation among bop community. *International Journal of Entrepreneurship* 21 (2): 1–12.

Hattab, H. W. (2015). The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intentions of University Students in Egypt. *The Journal of Entrepreneurship*, 23(1), 1-18. doi:10.1177/0971355713513346

Hj Din, B., Anuar, A.R. ve Usman, M. (2016). The Effectiveness of the Entrepreneurship Education Program in Upgrading Entrepreneurial Skills among Public University Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 224, 117-123.

Ho, M. H. R., Uy, M. A., Kang, B. N. Y. & Chan, K. Y. (2018). Impact of Entrepreneurship Training on Entrepreneurial Efficacy and Alertness among Adolescent Youth. *Frontiers in Education*. <https://doi.org/10.3389/feduc.2018.00013>

Hussain, A. & Norashidah. (2015). Impact of entrepreneurial education on entrepreneurial intention of Pakistani Students. *Journal of Entrepreneurship and Business Innovation*, 2(1), 43-53. doi:10.5296/jebi.v2i1.7534

Hytti, U. ve O’Gorman, C. (2004). What is “enterprise education”? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries. *Education + Training*, Vol. 46, Issue: 1, 11-23.

Indriasari, I. ve Setyorini, N. (2018). The impact of work passion on work performance: the moderating role of P-O fit and meaningfulness of work. *Diponegoro International Journal of Business* Vol. 1, No. 1, 26-32.

Iqbal, A., Melhem, Y. and Kokash, H. (2013). Readiness of the university students towards entrepreneurship in Saudi private university: an exploratory study. *European Scientific Journal*, Vol. 8 No. 15, pp. 109-131

Izquierdo, E. & Buyens, D. (2008). Impact assessment of an entrepreneurship course on students’ entrepreneurial competencies: A constructivist perspective. Bruselas: Vlerick Leuven Gent Working Paper Series, 25.

İbicioğlu, H., Taş, S. Ve Özmen, H. İ. (2010). Üniversite Eğitiminin Girişimcilik Düşüncesine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1),53-74.

İbrahim, N. A. & Lucky, E. O. I. (2014). Relationship between entrepreneurial orientation, entrepreneurial skills, environmental factor and entrepreneurial intention among Nigerian students in UUM. *Entrepreneurship and Innovation Management Journal*, 2(4), 203–213.

İbrahim, N. & Mas'ud, A. (2016). Moderating role of entrepreneurial orientation on the relationship between entrepreneurial skills, environmental factors and entrepreneurial intention: A PLS approach. *Management Science Letters*, 6(3), 225-236.

İbrahim, N. H. ve Saili, A. R. (2017). Assessment of Entrepreneurial Inclination among the Seaweed Operator at Semporna, Sabah Using EAO Model. *Nurul/Journal of International Business, Economics and Entrepreneurship*, Volume 2, (1), 57-66.

Ikhwan, K., Warcito & Atmaja, H. E. (2020). Analysis of Entrepreneurial Readiness in Tidar University Students. *Jurnal REKOMEN (Riset Ekonomi Manajemen)*, Vol 4, No 1.,45-55.

İkiz, F. E., Yörük, C., Asıcı, E. Tanrikulu, M., Ceylan, İ. ve Öztürk, B. (2015). Yaratıcılık, Girişimcilik Ve Psikolojik Danışma. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi (BAED)*, Cilt: 06, Sayı: 11, 2015, 37-63.

İnce, A.R., Çamlıbel, F. ve Birol, Y.E. (2016). Kosgeb Girişimcilik Eğitimine Katılan Kursiyerlerin Girişimcilik Kararını Etkileyen Sebepler Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.1, ss.113-123.

İsmail, N., Jaafar, N. & Tan, S. H. (2013). Using EAO Model to Predict the Self-Employment Intentions among the Universities' Undergraduates in Malaysia. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 4(5), 282-287.

İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011). Potansiyel Girişimciler olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirmeye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2): 275-286.

Jacob, S. ve Ariya, D. A. (October, 2015). Teaching Entrepreneurship Education in Tertiary Institutions and the Disposition of Social Studies Students towards Self-Reliance in Plateau State, Nigeria. *International Journal of Education and Research*, Vol. 3, No. 10.

Jenssen, J. I. ve Greve, A. (2002). Does the degree of redundancy in social networks influence the success of business start-ups?. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 8 Issue: 5, 254-267.

Jones, C. ve English, J. (2004). A contemporary approach to entrepreneurship education. *Education + Training*, Vol. 46, Issue: 8/9, pp.416-423.

Kallas, E. (2019). Environment-Readiness Entrepreneurship Intention Model: The Case of Estonians and the Russian-Speaking Minority in Estonia. *SAGE Open*, January-March 2019: 1-15.

Kapil, Y. ve Roy, A. (2014). A critical evaluation of generation z at workplaces. *International Journal of Social Relevance & Concern*. 2(1) 10-14.

Karabey, C.N. (2013). Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 143-159.

Karabulut, T. (2009), Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(1), 331-356.

Karakulle, İ. ve Karakaya, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 46, 596-614.

Kaufmann, P.J., Welsh, D.H.B. ve Bushmarin, N. (1995). Locus of Control and Entrepreneurship in the Russian Republic. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20 (1), p. 43-56.

Kaygın, E. ve Güven, B. Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular. *Çevrimiçi Erişim* (13.05.2019):

https://books.google.com.tr/books?id=P5toDwAAQBAJ&pg=PA395&lpg=PA395&dq=giri%C5%9Fimcilik+bak%C4%B1%C5%9F+a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1&source=bl&ots=fo_J2mveN9&sig=ACfU3U1NvwNV5gHIvT8dWUq5COok8mgL-A&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjD_M-rjrbgAhXxyKYKHSqICwQ4ChDoATAHegQIBxAB#v=onepage&q=giri%C5%9Fimcilik%20bak%C4%B1%C5%9F%20a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1&f=false

Kaygısız, E. Z. (2015). Inclination Towards Entrepreneurship Among Business Students: An Empirical Study In Turkey. International Journal of Economics, Commerce and Management, United Kingdom, Vol. III, Issue 7, July 2015.

Keat, O. Y. (2008). Inclination Towards Entrepreneurship Among Malaysian University Students In Northern Peninsular Malaysia. The Degree of Doctor of Business Administration, Australian Graduate School of Entrepreneurship Swinburne University of Technology, 1-250.

Keat, O. Y. , Selvarajah, C. ve Meyer, D. (2011). Inclination towards entrepreneurship among university students: An empirical study of Malaysian university students. International Journal of Business and Social Science, Vol. 2 No. 4, 206-220.

Keleş, N. H., Özkan Kıral, T., Doğaner, M. ve Altunoğlu, A. E. (2012). Ön lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Araştırma. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 9: 107-118.

Khin, S. & Lim, T. H. (2018). Entrepreneurial opportunity recognition, exploitation and new venture success: Moderating role of prior market and technology knowledge. International Journal of Entrepreneurship.

Kirby, D. A. (2004). Entrepreneurship education: can business schools meet the challenge?. Education+Training, Vol. 46 Nos 8/9, 510-19.

Koe, W.-L. (2016). The Relationship between Individual Entrepreneurial Orientation (IEO) and Entrepreneurial Intention. Koe Journal of Global Entrepreneurship Research, 6:13,1-11. DOI 10.1186/s40497-016-0057-8

Koh, H.C. (1996). Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics: A study of Hong MBA students. *Journal of Managerial Psychology*, Vol. 11 Issue: 3, pp.12-25.

Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 14(2): 209-226.

Korunka, C., Kubicek, B., Schaufeli, W.B., ve Hoonakker, P. (2009). Work Engagement and Burnout: Testing the Robustness of the Job Demands-Resources Model. *The Journal of Positive Psychology*, 4(3), 243-255

KOSGEB. (2017). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme (KOSGEB) Girişimcilik Destek Programı. Çevrimiçi Erişim (23.05.2018): <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1231/girisimcilik-destek-programi>.

Köksal, Y. ve Penez, S. (2015). Yüksek Girişimcilik Eğilimli Üniversiteli Gençlerin Demografik Özellikleri Ve Sektör Tercihleri Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.20, S.1, s.155-167.

Krishnan, D. S. G. (2020). Inclination towards Entrepreneurship amongst Management Students-An Empirical Study. *Strad Research*, 7(7), 422-429.

Krueger, N.F. and Brazeal, D.V. (1994). Entrepreneurial potential and potential entrepreneur. *Entrepreneurship theory and practice*, Vol. 18 No. 3, 91-104.

Krueger, N. F., Reilly, M. D. ve Carsrud, A. L. (2000). Competing Models Of Entrepreneurial Intentions. *Journal of Business Venturing*, 15, 411- 432.

Kumar, S., Vifenda, A.T., Brigitta, M. ve V. (2013). Students' Willingness to Become an Entrepreneur: A Survey of Non-Business Students of President University. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, Volume 15, Issue 2, 94-102.

Kumar, S., Paray, Z. A., Sharma, N. ve Dwivedi, A. K. (2021). Influence of Entrepreneurship Education and University Ecosystem on Individual's

Entrepreneurship Readiness. In *Entrepreneurship and Regional Development* (pp. 305-322). Palgrave Macmillan, Cham.(eBook) (<https://doi.org/10.1007/978-3-030-45521-7>)

Kuratko, D. (2003). *Entrepreneurship education: emerging trends and challenges for the 21st century*. Coleman Foundation White Paper Series, Coleman Foundation, Chicago, IL.

Kurniawan, A. W., Musa, M. I., Dipotmodjo, T. S. & Nurman, N. (2020). Determinants of University Student's Work Readiness. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)* ISSN: 2277-3878, Volume-9 Issue-1,323-330.

Küçük, E. (2011). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Mali Müşavir (SMMM) Olma Niyetinin Altında Yatan Faktörlerin Analizi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol: 7, No: 14, 145- 162.

Küttim, M., Kallaste, K., Venesaar, U. & Kiis, A. (2014). Entrepreneurship education at university level and students' entrepreneurial intentions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 110,658-668. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.12.910

Lau, V.P., Dimitrova, M.N., Shaffer, M.A., Davidkov, T. Ve Yordanova, D. I. (2012). Entrepreneurial Readiness and Firm Growth: An Integrated Etic and Emic Approach. *Journal of International Management* 18, 147–159.

Lee, C.H. (2016). *Critical Success Factors for Entrepreneurs* (Doctoral dissertation, UTAR).

Lee, S.M., Chang, D. ve Lim, S.-B. (2005). Impact of Entrepreneurship Education: A Comparative Study of the U.S. and Korea. *International Entrepreneurship and Management Journal* 1, 27–43.

Lee, S., Lim, S., Pathak, R., Chang, D. ve Li, W. (2006). Influences on students attitudes toward entrepreneurship: A multi-country study. *Entrepreneurship Mgt.* (2006) 2: 351–366.

Leitch, C.M. ve Harrison, R.T. (1999). A process model for entrepreneurship education and development. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 5 No. 3, pp. 83-109.

Lekoko, M., Rankhumise, E.M. ve Ras, P. (2012). The effectiveness of entrepreneurship education: What matters most?. *African Journal of Business Management*, 6(51), pp.12023–12033.

Leon, R. –D. (2017). Developing Entrepreneurial Skills. An Educational and Intercultural Perspective. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 13(2017). <https://doi.org/10.7341/20171346>

Leonard, D. ve Swap, W. (Çeviren Bingöl İ.). (2005, Şubat). *Kıvılcıklar Uçuşurken*. İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.

Linan, F. ve Chen, Y. (2006). Testing the Entrepreneurial Intention model on a Two Country Sample Model. *Departament d'Economia de l'Empresa, Documents de Treball*: 1-28

Lo, M. C., Wang, Y. C., Wah, C. R. J. ve Ramayah, T. (2016). The critical success factors for organizational performance of SMEs in Malaysia: A partial least squares approach. *Revista Brasileira de Gestão de Negócios / Review of Business Management*, 18(61), 370.

Lumpkin, G. T. ve Dess, G. G. (2001). Linking Two Dimensions Of Entrepreneurial Orientation To Firm Performance: The Moderating Role Of Environment And Industry Life Cycle. *Journal Of Business Venturing* 16, 429–451.

Lumpkin, G. T. ve Lichtenstein, B. B. (2005). The Role of Organizational Learning in the Opportunity-Recognition Process. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(4), 451-472.

Madhubhashini, W. A. D. K. & Tennakoon, N. (2020). Impact Of Entrepreneurial Attitude And Entrepreneurial Education On Entrepreneurial Intention Among University Students. *3rd Annual Research Symposium in Management*, 209-212.

Mahajar, A. J. ve Yunus, M. J. (2012). Inclination Towards Entrepreneurship Among Universiti Pendidikan Sultan Idris Students. *Journal of Global Business Management*,. 8(2), 248-256.

Maresch, D., Harms, R., Kailer, N. ve Wimmer-Wurm, B. (2016). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of students in science and engineering versus business studies university programs. *Technological Forecasting & Social Change* 104, 172–179.

Martin, B. C., McNally, J. J. ve Kay, M. J. (2013). Examining the formation of human capital in entrepreneurship: A meta-analysis of entrepreneurship education outcomes. *Journal of Business Venturing*, 28, 211–224.

Marvin, M.E. (October, 2014). An investigation of students' readiness towards entrepreneurial intentions at Kigali Independent University (ULK). *International Journal of Education and Research*, Vol. 2 No. 10, 263-276.

Maryam, C. & Thomas, S. (2015). Education and training benefiting a career as entrepreneur: Gender gaps and gendered competencies and benefits. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 7(3), 321–343.

Mathews, R. D. (2017). *Entrepreneurship Education: Effect Of A Treatment In Undergraduate College Courses On Entrepreneurial Intent And Ideation*. A Dissertation Submitted To The Graduate School In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Doctor Of Education, Ball State Univerinty Muncie, Indiana,1-180.

Matlay, H. (2005). Researching entrepreneurship and education: Part 1: what is entrepreneurship and does it matter?. *Education + Training*, Vol. 47 Issue: 8/9, pp.665-677.

Matlay, H. (2008). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 15, Issue: 2, pp.382-396.

McLarty, R. (2005). Entrepreneurship among graduates: Towards a measured response. *Journal of Management Development*, 24(3), 223-238. doi:10.1108/02621710510584044

Mclean, L. D. (2005, May). Organizational Culture's Influence on Creativity and Innovation: A Review of the Literature and Implications for Human Resource Development. *Advances in Developing Human Resources*, 7(2), 226-246.

Melugbo, D. U., Ogbuakanne, M. U., & Jemisenia, J. O. (2020). Entrepreneurial potential self-assessment in times of COVID-19: Assessing readiness, engagement, motivations and limitations among young adults in Nigeria. *Ianna Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(1), 12-28.

Mentoor, E. ve Friedrich, C. (2007). Is entrepreneurial education at South African universities successful? An empirical example. *Industry and Higher Education* 21, 231–232.

Menzies, T. & Tatroff, H. (2006). The propensity of male vs. female students to take courses and degree concentrations in entrepreneurship. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, vol. 19, no.2, 203-223.

Miao, C., Coombs, J. E., Qian, S. ve Sirmond, D.G. (2017). The mediating role of entrepreneurial orientation: A meta-analysis of resource orchestration and cultural contingencies. *Journal of Business Research* 77, 68–80.

Mirza, Ş. ve Dağdeviren, İ. E. (2016). An Investigation In Eşme Vocational High School For The Determination of The Entrepreneurial Orientation of Vocational School Students. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9/5, 82-105.

Mitchell, R. K., Busenitz, L., Lant, T., Mcdougall, P. P., Morse, E. A., & Smith, J. B. (2002). Toward a theory of entrepreneurial cognition: Rethinking the people side of entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2), 93–104.

Mutonyi, B. R., Slatten, T. ve Lien, G. (2020). Empowering leadership, work group cohesiveness, individual learning orientation and individual innovative behaviour in the public sector: empirical evidence from Norway. *International Journal of Public Leadership* Vol. 16 No. 2, 175-197.

Mwasalwiba, E. S. (2010). Entrepreneurship education: a review of its objectives, teaching methods, and impact indicators. *Education + Training*, Vol. 52 Issue: 1, 20-47.

Mwatsika, C ve Sankhulani, E. (2016). Effect of Entrepreneurship Education on Students Orientation Towards Entrepreneurship at the Malawi Polytechnic. *International Journal of Business and Economics Research* 2016; 5(6): 235-245

Nabi, G., Liñan, F., Fayolle, A., Krueger, N. ve Walmsley, A. (2017). The Impact of Entrepreneurship Education in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda. *Q Academy of Management Learning & Education*, Vol. 16, No. 2, 277–299.

Niyonkuru, R. (2005). Entrepreneurship education at tertiary institutions in Rwanda: A situational analysis. A research project submitted in partial fulfilment of the requirements for the Degree of Magister Commercii, Department of Management Faculty of Economic and Management Sciences University of the Western Cape.

Okeke, M. N, Okonkwo, G. I. ve Oboreh, J. C. (2016). Entrepreneurship Education As A Catalyst For Entrepreneurial Inclination In Selected Universities In The South- East Zone. *Arabian Journal of Business and Management Review*, Vol. 5, No.11,13-21.

Okutan, E. ve Balaban, Ö. (Haziran, 2014). Kültürel Yapının Girişimcilik Eğilimine Etkisi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1,ss.7-26.

Olomi, D. R. & Sinyamule, R. S. (2009). Entrepreneurial inclinations of vocational education students: a comparative study of male and female trainees in iringa region, Tanzania. *Journal of Enterprising Culture*, 17(01), 103-125.

Olugbola, S.A. ve Wahab, K.A. (2015). Youth Entrepreneurship: Moderating Opportunity Identification towards New Venture Creation, *International Journal of Review in Applied and Social Sciences*. Volume1, Issue 8.

Olugbola, S.A. (2017). Exploring entrepreneurial readiness of youth and startup success components: Entrepreneurship training as a moderator. *Journal of Innovation & Knowledge*, 2, 155-171.

Omenyi, A. S., Agu, N. N. ve Odimegwu, C. O. (2009). Development Of Scale For Assessing Students'Entrepreneurship Readiness In Tertiary Insitutions:Initial Psychometric Evaluation. Awka conference on Entrepreneurship Education and the Challenges in the Face of Global Economic Crisis, Nnamdi Azikiwe University, Awka-Nigeria, 1-16.

Oosterbeek, H., Van Praag, M. ve Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. European Economic Review 54, 442–454.

Othman, N., Hashim, N. ve Wahid, H.A. (2012). Readiness Towards Entrepreneurship Education: Students And Malaysian Universities. Education + Training, Vol. 54 Issue: 8/9, pp.697-708.

Önce, A.G., Marangoz, M. ve Erboy, C. N. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi The Importance and Role of Entrepreneurship in Economic Growth and Development.

Örücü, E., Kılıç, R. ve Yılmaz, Ö. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2(2), 27-47.

Özcan, B., Çeltek, E.E., Sönmez, N. ve Kırım, B. (2018). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi – Kocaeli Üniversitesi Örneği. UİİİD-IJEAS, 2018 (18. EYİ Özel Sayısı):37-54.

Özçer, N., (2005, Nisan). Yönetimde Yaratıcılık ve Yenilikçilik (1. Baskı). İstanbul: Rota Yayıncılık.

Özdemir, L. (2015). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.20, S.1, s.41-65.

Özden, K., Temurlenk, M. S. ve Başar, S. (2008). Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan –Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Review of Social Economics Studies, 1 -21.

Özdevecioğlu, M. ve Cingöz, A. (2009). Sosyal Girişimcilik Ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve. Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı 32, 81-95.

Özkal, L. ve Sönmez, F. (2017). Girişimcilik kavramı, uygulamalı girişimcilik ve Nazilli'deki uygulamaları. Nazilli Ticaret Odası. Çevrimiçi Erişim (24.05.2018).

Packham, G., Jones, P., Miller, C., Pickernell, D., & Thomas, B., (2010). Attitudes towards Entrepreneurship education: A comparative analysis. *Education + Training*, Vol. 52 No. 8/9, 568-586, retrieved from www.emeraldinsight.com/0040-0912.htm

Pambudi, A. R., Nurtanto, M. Ramdani, S. D., Handoyono, N. A., Faizin, P. A. (2019). Factors Affecting on Entrepreneurial Readiness of Vocational High School Students in Pacitan Regency. *Proceedings of the 2nd International Conference of Science and Technology for the Internet of Things, ICSTI 2019*.

Pandya, V. M. (2018). Study Of Factors Affecting Entrepreneurial Inclination Among University Students. *International Journal of Business Economics and Management Research* Vol. 9, Issue 1, 1-20.

Papadimitriou, D. ve Tsordia, C. (2015). The role of planned behaviour on entrepreneurial intention of greek business students. *International Journal of Synergy and Research*, 4(1), 23-27.

Pardiman, P. & ABS, M. K. (2020). Entrepreneurial Readiness: What Are The Roles Of Entrepreneurial Education, Environment And Student's Mindset?. *Technium Social Sciences Journal*, 11(1), 339–354.

Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik Eğitimi Ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-44.

Paulose, A. (2011). Motivation to become entrepreneurs: The case of Indian immigrants to New Zealand. A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Business, Unitec New Zealand.

Pazarcık, Y. ve Aydın, E. (2015). Girişimcilik Temelli Ders Tasarımının Öğrencilerin Girişimci Eğilim ve Davranışlarına Etkisi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Deneysel Bir Çalışma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10(2), 126-146.

Perez, D. J. D. ve Guevarra, J. G. (2020). Entrepreneurial Competencies and Readiness of Extension Service Beneficiaries of a State University. *Philippine Social Science Journal*, Volume 3, Number 3, 107-118.

Peterman, N.E. ve Kennedy, J. (2003). Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Winter, 129-144.

Pihie, Z. A. L. & Sanni, A. S. A. (2009). Exploring the entrepreneurial mindset of students: Implication for improvement of entrepreneurial learning at university. *Journal of International Social Research*, 2(8), 340–345.

Piperopoulos, P. (2012), “Could higher education programmes, culture and structure stifle the entrepreneurial intentions of students?”, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 19, No. 3, pp. 461–483. <http://dx.doi.org/10.1108/14626001211250162>

Pittaway, L. and Cope, J. (2007). Entrepreneurship education: a systematic review of the evidence. *International Small Business Journal*, Vol. 25 No. 5, 479-510.

Politis, D. (2005). The Process of Entrepreneurial Learning: A Conceptual Framework. *Entrepreneurship Theory and Practice*, July, 399-424.

Premand, P., Brodmann, S., Almeida, R., Grun, R. ve Barouni, M. (2016). Entrepreneurship Education and Entry into Self-Employment Among University Graduates. *World Development* Vol. 77, pp. 311–327.

Rakicevic, Z., Ljamic-Ivanovic, B. ve Omerbegovic-Bijelovic, J. (2018). Survey On Entrepreneurial Readiness: Management Vs Engineering Students In Serbia. 14th International Symposium SymOrg 2014, At Zlatibor, Serbia, 551-559.

Raposo, M. ve Paço, A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 23(3), 453–457.

Rasmussen, E.A. Ve Sørheim, R. (2006). Action-based Entrepreneurship Education. *Technovation*, Volume 26, Issue 2, 185-194.

Raza, A. ve Muffatto, M. (2019). The influence of formal institutions on the relationship between entrepreneurial readiness and entrepreneurial behaviour. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 26, No. 1, 133-157.

Rengiah, P. (2013). Effectiveness of entrepreneurship education in developing entrepreneurial intentions among Malaysian university students. Doctor of Business Administration Thesis, Southern Cross University, Lismore, Australia.

Report-Entrepreneurship Unit Directorate-General for Enterprise and Industry, (2012). Effects and impact of entrepreneurship programmes in higher education, European Commission, Brussels, March, Retrieved April 9 2014 from http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promotingentrepreneurship/files/education/effects_impact_high_edu_final_report_en.pdf

Rodriguez, S. ve Lieber, H. (2020). Relationship Between Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Mindset, and Career Readiness in Secondary Students. *Journal of Experiential Education*, Vol.43 (3), 277-298.

Roudini, A. Ve Hasan, M. (2012). The Role of International Entrepreneurship Capability on International Performance in Born Global Firms. *iBusiness*, 4, 126-135.

Ruiz, J., Soriano, D.R. ve Coduras, A. (2016). Challenges in measuring readiness for entrepreneurship. *Management Decision*, 54(5).

Saengchai, S. ve Jermstittiparsert, K. (2019). The Social Determinates of Entrepreneurial Inclination among Thai Graduates. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, Volume 6, Issue 2, 348-367.

Sahban, M. A., Sri Ramalu, S. & Syahputra, R. (2016). The Influence of Social Support on Entrepreneurial Inclination among Business Students in Indonesia. *Information Management and Business Review* (ISSN 2220-3796), Vol. 8, No. 3, pp. 32-46.

Salami, S. S. (2019). Relationships of Achievement Need, Creativity, Perceived Relational Support With Entrepreneurial Readiness of Business Education Students in Colleges of Education, South-West, Nigeria (Doctoral dissertation, Kwara State University (Nigeria)).

Samad, N. A., Ghazalan, M. S. , Ahmad, W. M. R. W. A., Ismail, A., Harun, H., Ismail, M. E., Amiruddin, M. H. ve Razali, N. (2019). Level of Readiness to Become Entrepreneurs among Lifelong Learning Programmes Participants in Malaysian Community Colleges. *Journal of Technical Education and Training*, 11(1), 143-150.

Samsudin, N., Ab Jalil, N., Ab Wahid, H., Yahaya, R. ve Mat Jizat, J.E. (2016). Contributing Factors To Students' Readiness In Entrepreneurship. *Proceedings of 62nd The IIER International Conference*, Kuala Lumpur, Malaysia, 34-37.

Samsudin, N., Ab Jalil, N., Ab Wahid, H., Yahaya, R. ve Mat Jizat, J.E. (2016). Students' Readiness, Motivation And Attitude Towards Entrepreneurship. *International Business Education Journal-IB EJ*, 9 (1). 50-57.

Sánchez, J.C. (2013). The Impact of an Entrepreneurship Education Program on Entrepreneurial Competencies and Intention. *Journal of Small Business Management*, 51(3), 447–465.

Sandhu, M.S., Sidique, S.F. ve Riaz, S. (2011). Entrepreneurship barriers and entrepreneurial inclination among Malaysian postgraduate students. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research* Vol. 17 No. 4, 2011 pp. 428-449 Emerald Group Publishing Limited 1355-2554.

Santosaa, H., Basukib, A. ve Salahudin, A. (2020). Building Entrepreneurship Readiness of Vocational Students Through Values-Based Education in Indonesia. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, www.ijicc.net, 371-383.

Saptono, A., Wibowo, A., Narmaditya, B. S., Karyaningsih, R. P. D. & Yanto, H. (2020). Does entrepreneurial education matter for Indonesian students' entrepreneurial preparation: The mediating role of entrepreneurial mindset and

knowledge, Cogent Education, 7:1, 1836728, DOI: 10.1080/2331186X.2020.1836728

Sarıtaş, A. ve Duran, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, 147-166.

Satriadi, Y. & Soegoto, H. S. (2020, January). Factors Influencing Entrepreneurial Intention (Study on 2018 New Entrepreneur Program Participants in West Java Province). In International Conference on Business, Economic, Social Science, and Humanities–Economics, Business and Management Track (ICOBEST-EBM 2019). Atlantis Press, 12-17.

Scherer, R.F., Wiebe, F.A., Luther, D.C. ve Adams, J.S. (1988). Dimensionality of Coping: Factor Stability Using the Ways of Coping Questionnaire. Psychological Reports, Cilt.62, No:3, 763-770.

Schillo, R. S., Persault, A. & Jin, M. (2016). Entrepreneurial readiness in the context of national systems of entrepreneurship. Small Business Economics, vol. 46, issue 4, 619-637.

Seijts, G.H. ve Latham, G.P. (2005). Learning versus performance goals: when should each be used. Academy of Management Executive, Vol. 19 No. 1, 124-131.

Seikkula-Leino, J. & Kyrö, P. (2008). Learning Entrepreneurial and enterprising readiness. In S. Ingle & M. Neuvonen-Rauhala (eds.) Promoting Entrepreneurship by Universities. Series C Articles, reports and other current publications, part 59. The proceedings of the 2nd International FINPIN 2008 Conference, Hämeenlinna, Finland, April 20-22, 2008. Lahti University of Applied Sciences. Tampere: Juvenes Print, 105-108.

Seun, A. O. Ve Kalsom, A. W. (2015). New Venture Creation Determinant Factors of Social Muslimpreneurs. PertanikaJournal of Social Sciences & Humanities, 23, 17–32.

Seyfullahoğulları, A. (2011). Türk Girişimcilerin İş ve Yaşam Değerlerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa İli Uygulaması. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, 155-175.

Sezer, C. (2013). Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(4), 63-86.

Shane, S., Locke, E.A. ve Collins, C. J. (2003). Entrepreneurial Motivation. Human Resource Management Review, 13 (2), 257-279.

Şkerlavaj, M., Song, J. H. Ve Lee, Y. (2010). Organizational Learning Culture, Innovative Culture And Innovations In South Korean Firms. Expert Systems with Applications, (37), 6390–6403.

Sladek, S. ve Grabinger, A. (2013). Gen z: the first generation of the 21st century has arrived!. http://xyzuniversity.com/wp-content/uploads/2014/02/GenZ_Final.pdf, adresinden edinilmiştir.

Smith, K. (2008). Embedding enterprise education into the curriculum at a research-led university. Journal of Education and Training, vol. 50, no, 8/9, 713-724.

Solesvik, M. Westhead, P., Matlay, H. Ve Parsyak, V.N. (2013). Entrepreneurial assets and mindsets: Benefit from university entrepreneurship education investment. Education + Training, Vol. 55, No. 8/9, 748-762.

Solomon, G. (2007). An Examination of Entrepreneurship Education in the United States. Journal of Small Business and Enterprise Development, Vol. 14, Issue: 2, 168-182.

Solunoğlu, A. ve Nalçacı İkiz, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri. Journal of Recreation and Tourism Research, 4(2), 44-57.

Sondari, M. C. (2014). Is Entrepreneurship Education Really Needed?: Examining the Antecedent of Entrepreneurial Career Intention. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 115, 44 – 53.

Souitaris, V., Zerbinati, S. ve Al-Laham, A. (2007). Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention of Science And Engineering Students? The Effect of Learning, Inspiration and Resources. *Journal of Business Venturing*, 566-591.

Soylu, A., Şenel, D., Kalfa, V.R. ve Kocaalan, M.L. (2015). Girişimcilik eğitimlerinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine olan etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Pamukkale Üniversitesi Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 311-335.

Stamboulis, Y. ve Barlas, A. (2014). Entrepreneurship education impact on student attitudes. *The International Journal of Management Education* 12, 365-373.

Staniewski, M.W. & Szopiński, T. (2015) Student readiness to start their own business, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 28:1, 608-619.

Summers, D.F. (1998). An Empirical Investigation Of Personal And Situational Factors That Relate To The Formation Of Entrepreneurial Intentions. Doctorate Dissertation, Texas University, Denton, Texas, 1-189.

Şenel, D. ve Orhan, K. (2020). Bilişsel Stil ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Pamukkale Üniversitesinde Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:22, Sayı:3, 1109-1124.

Tabachnick, B. & Fidell, L. (2012). *Using multivariate statistics* (Pearson, USA).

Tağraf, H. ve Halis, M. (2008). Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin ‘Girişimsel Öz Yetkinlik’ Algısı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3 (2), 91-111.

Tanrıverdi, H., Bayram, G.N. ve Alkan, M. (2016). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *JED/GKD* 11:1, 1-29.

Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. Ve Küçüköğlü, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, 1031-1048.

Tepe Küçükoğlu, M., Baynazoğlu, M. E. ve Berber, Ş. (2020). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer ve Girişimcilik Yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi* 27/1 (2020) 91-108.

Thompson, E.R. (2009). Individual Entrepreneurial Intention: Construct Clarification And Development Of An Internationally Reliable Metric. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 33, 669–694.

Tilana, L. (2015). The Impact Of Business Incubation In Shaping The Entrepreneurial Mindset Among Incubatees. The Faculty of Commerce, Law and Management, University of the Witwatersrand, in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Management, 1-202.

Tipu, S. A. A., Zeffane, R. & Ryan, J. (2011). Students' entrepreneurial readiness in the United Arab Emirates: an empirical inquiry of related factors. *Int. J. Business and Globalisation*, Vol. 6, Nos. 3/4, 383-398.

Todorova, M., Ruskova, S., Gedinach, V., Buciuman, C. ve Taucean, I. (2011). Comparative study of students' willingness and readiness to become entrepreneurs. *Научни Трудове На Русенския Университет*, Том 50, Серия 5.1, 150-155.

Tofan, M. B. ve Semizhon, H. (2017). Entrepreneurs: Born or Made? Effects of Entrepreneurial Education on Entrepreneurial Intentions, Entrepreneurial Self-Efficacy and Risk-Perceptions. The Case of Skape Educational Offer (Master's thesis, University of Stavanger, Norway).

Tuğsal, T. (2017). İş-Yaşam Dengesi, Sosyal Destek Ve Sosyo-Demografik Faktörlerin Tükenmişlik Üzerindeki Etkisi, Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Tung, L. C. (2011). The Impact Of Entrepreneurship Education On Entrepreneurial Intention Of Engineering Students. Degree of Doctor Of Philosophy, Cityu University Of Hong Kong, 1-282.

Türkmen, M. ve İşbilir, U. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo- Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2),18-28.

Ugwuanyim, G. U. (1998). Gauging Entrepreneurial Readiness: An Empirical Analysis of Small-Scale Business in Jos Metropolis.1-33.

Ulama, S. (2016). Turizm Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. International Conference On Eurasian Economies, Kavospar, Hungary, 741-751.

Uluköy, M., Demireli, C. ve Kahya, V. (2013). Kosgeb Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (8:2), 79-96.

Uluyol, O. (Aralık, 2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl : 6, Sayı : 15, 349-372.

Urban, B. (2013). Entrepreneurial Cognitions: Linking Willingness and Ability Expert Scripts to Self-Efficacy and New Venture Creation Decisions. SA Journal of Industrial Psychology, 34(3), 22-28.

Üzülmez, H. (2008). Girişimcilik ve Konya'da Girişimciliğin Geleceği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2), 21-31.

Von Graevenitz, G., Harhoff, D. & Weber, R. (2010). The effects of entrepreneurship education. Journal of Economic Behavior & Organization, 76(1), 90-112.

Walter, A., Auer, M. ve Ritter T. (2006). The impact of network capabilities and entrepreneurial orientation on university spin-off performance. Journal of Business Venturing, 21, 541– 567.

Walter, S. G. ve Block, J. H. (2016). Outcomes of entrepreneurship education: An institutional perspective. Journal of Business Venturing 31, 216–233.

Wang, C. K. ve Wong P. -K. (2004). Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore. Technovation, (24), 163-172.

Wang, C.L., Rafiq, M., Li, X. ve Zheng, Y. (2014). Entrepreneurial preparedness: an exploratory case study of Chinese private enterprises. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 20, Iss 4, 351 – 374.

Ward, T.B. (2004). Cognition, Creativity, and Entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, Vol. 19, Issue: 2, 173-88.

Weber, R. Von Graevenitz, G. & Harhoff, D. (2009). The Effects of Entrepreneurship Education. *GESY Discussion Paper*, 269.

Westhead, P. ve Solesvik, M. Z. (2016). Entrepreneurship education and entrepreneurial intention: Do female students benefit?. *International Small Business Journal* 2016, Vol. 34(8), 979–1003.

Widayat, W. ve Ni'matuzahroh, N. (2017). Entrepreneurial Attitude And Student's Business Startup Intention: A Partial Least Square Modeling. *JMK*, Vol. 19, No. 1, 46–53.

Wu, L. (2007). Entrepreneurial resources, dynamic capabilities and start-up performance of Taiwan's high-tech firms. *Journal of Business Research*, 60, 5, 549-555.

Wulandari, A., Hermawan, A. ve Mukhlis, I. (2021). Exploring Determinants of Entrepreneurial Readiness on Sukses Berkah Community's Member. *Journal of Business and Management Review*, Vol. 2, No. 4, 303-317. DOI: 10.47153/jbmr24.1332021

Vuong, Q. H., Do, T. H. & Vuong, T. T. (2015). Resources, experience, and perseverance in entrepreneurs' perceived likelihood of success in an emerging economy. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*. <https://doi.org/10.1186/s13731-016-0047-7>

Vuong, Q. H. (2016). Impacts of geographical locations and sociocultural traits on the Vietnamese entrepreneurship. *Vuong SpringerPlus* (2016) 5:1189, 1-19.

Yaacob, A. R., Ahmad, T. A. H. D. T., Yussof, A. N. ve Yahya, S. N. S. The Study Of Entrepreneurial Inclination Among Final Semester's Students Of Higher Learning Institution.

https://www.academia.edu/35753572/THE_STUDY_OF_ENTREPRENEURIAL_INCLINATION_AMONG_FINAL_SEMESTERS_STUDENTS_OF_HIGHER_LEARNING_INSTITUTION

Yasin, A. Y. M., Mahmood, N. A. A. N. ve Jaafar, N. A. N. (2011). Students' Entrepreneurial Inclination at a Malaysian Polytechnic: A Preliminary Investigation. *International Education Studies*, Vol. 4, No. 2, 198-207. doi:10.5539/ies.v4n2p198

Yelkikalan, N., Akatay, A. ve Altın, E. (2010). Yeni Girişimcilik Modeli Ve Yeni Nesil Girişimci Profili: İnternet Girişimciliği Ve Y, M, Z Kuşağı Girişimci. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10 (20), 489-506

Yılmaz, A.S. (2014). Bir Sosyal Değişim Ajanı Olarak: Girişimcilik Eğitimi. *Journal of World of Turks*, 6 (1), 297-310.

Yılmaz, B.S. ve Günel, Ö.D. (Eylül-Ekim, 2011). Üniversite Eğitimi Ve Girişimcilik: Bireyleri Girişimciliğe Yönlendiren Etkenler Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 26, 1-20.

Yumuk, G. (2013). Turizm Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 2(2), 96-120.

Yusof, M., Sandhu, M.S. ve Jain, K.K. (2008). Entrepreneurial Inclination Of University Students: A Case Study Of Students At Tun Abdul Razak University (Unitar), *Unitar E-Journal*, Vol.4, No. 1,1-14.

Yüzüak, E. (2010). Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.

Zegeye, B. (2013). Factors Explaining Students' Inclination towards Entrepreneurship: Empirical Study of Ethiopian University Students. *Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (JEIEFB) An Online International Monthly Journal (ISSN: 2306 367X), Volume:1, No.4, 302-320.*

Zulfiqar, S., Asmi, F., Chandia, K.E., Sarwar, B. ve Aziz, S. (2017). Measuring Entrepreneurial Readiness among Youth in Pakistan through Theory of Planned Behavior (TPB) Based Approach. *Business and Economic Research*, Vol. 7, No. 1,149-166.

EKLER

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN, GİRİŞİMSSEL HAZIR BULUNUŞLUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN DÜZENLEYİCİ ROLÜNÜ BELİRLEMENE YÖNELİK ANKET FORMU

Sayın Katılımcı; “Girişimcilik Eğiliminin Girişimsel Hazır Bulunuşluk Üzerindeki Etkisinde Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü” isimli doktora tez çalışması yapmaktayız. Çalışmamıza katkıda bulunmanız amacıyla düzenlenen bu anket çalışması, sizlerin değerli görüşlerine sunulmuştur. Direkt olarak uygulamanın içerisinde bulunan siz değerli katılımcıların, çalışmamıza oldukça faydalı olacağı görüşündeyiz. Elde edilen veriler, cevaplayıcı ismi verilerek kesinlikle üçüncü şahıslara aktarılmayacaktır. Bu nedenle anketle ilgili sorulara içtenlikle cevap verebilirsiniz. *Anket formuna lütfen isminizi yazmayınız.* Değerli vaktinizi ayırarak yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Korhan KARACAOĞLU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni. İ.İ.B.F.

Öğr. Gör. Zeynep İSKAN KUBBA
N. H. B. V. Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyo-Demografik özelliklerinizle ilgili aşağıdaki ifadeleri lütfen değerlendiriniz.

1.	Cinsiyetiniz? () Kadın () Erkek
2.	Eğitim Durumunuz? () İlköğretim, () Lise, () Yüksekokul, () Fakülte, () Yüksek lisans, () Doktora
3.	Yaşınız? () 18’den az , () 18–25, () 26–30, () 31–35, () 36–40 , () 41–45 () 46 ve üstü
4.	Nereli olduğunuzu belirtiniz. () Kırsal Alan () Kentsel Alan () Diğer
5.	İş deneyiminiz var mı? (Cevabınız Hayır ise 8. Soruya geçiniz) () Evet () Hayır
6.	Nerede çalıştınız? () kamuda () özel sektörde () ebeveynlere veya akrabalara yardım () Diğer.....
7.	Bu sektörde çalışma süreniz? () 1 yıldan az () 1–3 yıl () 4–7 yıl () 8–10 yıl () 10 yıldan fazla
8.	Babanızın mesleğini belirtiniz. () kamu çalışanı () emekli () esnaf () özel sektör çalışanı () serbest (avukat, muhasebeci, doktor vb.) () işsiz () Diğer.....
9.	Annenizin mesleğini belirtiniz. () kamu çalışanı () emekli () esnaf () özel sektör çalışanı () serbest (avukat, muhasebeci, doktor vb.) () işsiz / ev hanımı

	() Diğer.....					
10.	Ailenizin kariyerinin sizin gelecek kariyerinizi etkileyeceğini düşünüyor musunuz ? () Evet () Hayır					
Aşağıdaki sorulara katılıp katılmama durumunuza göre cevap veriniz						
	1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Kararsızım, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum	1	2	3	4	5
A.						
1.	Girişimciliği kariyer seçeneği olarak hiç düşünmedim					
2.	Girişimciliği ciddi bir kariyer seçeneği olarak görüyorum..					
3.	Girişimciliği kariyer olarak seçersem, başarısız olma olasılığı çok yüksek.					
4.	Yeni bir girişim planlıyorum.					
5.	Bir gün kendi işimi kurmak istiyorum					
6.	Bir iş kuramam çünkü çok riskli ve başarısız olmaktan korkuyorum					
7.	Girişimci olmak, hızlı bir şekilde çok para kazanmak için mükemmel bir yoldur.					
8.	Küçük bir işletmeden ise büyük bir işletmede çalışmayı tercih ederim.					
B.						
9.	Girişimcilik eğitiminin bir parçası olduğum için kendimi çok iyi hissediyorum.					
10.	Bu girişimcilik eğitimi en iyilerden biridir.					
11.	Sunulan bu girişimcilik eğitiminden çok şey öğrendim.					
12.	Bu eğitim sayesinde hayatım eskisi gibi olmayacak.					
13.	Eğitmciler, katılımcılara bilgi kazandırmak için çok çaba harcamaktadır.					
14.	Bu eğitim, bana kendi işimi kurmak için gerekli beceri ve uzmanlığı kazandırmıştır.					
15.	Girişimcilik eğitimlerinin yapılmasını tavsiye ediyorum.					
16.	Genel anlamda sunulan girişimcilik eğitiminden memnun kaldım.					
C.						
17.	Yakında kendi işimi kurabilirim.					
18.	Kendi işimi kurmaya hazırlanıyorum.					
19.	Kendi işimi kurma olasılığım çok yüksek					
20.	Yapmak istersem kendi işimi kurabileceğime eminim.					
21.	Kendi işimi kurmayı çok isterim.					
22.	Kendi işimin sahibi olmayı çok isterim.					
23.	Yeteneklerimi geliştirmek için sık sık kitap, makale internet gibi materyallerden yararlanırım.					
24.	Yeni bilgi ve beceriler geliştirmek için fırsat kollarım.					
25.	Risk almak, yeteneklerimi geliştirmek için oldukça önemlidir.					
26.	Yeni beceriler öğrenebileceğim zorlu ve zor görevlerden zevk alıyorum					
27.	Yüksek düzeyde beceri ve yetenek gerektiren durumlarda çalışmayı tercih ederim.					
28.	Çok şey öğrenebileceğim zorlu bir görevi üstlenmeyi seviyorum.					
29.	Çok çalışmaktan zevk duyuyorum.					
30.	Çok başarılıyım çünkü çok çalışmayı seviyorum.					
31.	Keşke işimin başında değilken de daha fazla çalışabilsem.					
32.	İşimden uzaklaştığımda işe geri dönmek için sabırsızlanıyorum.					

ETİK KURUL KARARI

İ.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

12.11.2020

Sayı : 93484696-605-E 23279
Konu : Araştırma İzin (Zeynep İSKAN
KUBBA)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Aksaray Üniversitesi Rektörlüğünün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 26.10.2020 tarihli ve 19473914-555775 sayılı yazısı

Enstitünüz İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Zeynep İSKAN KUBBA'nın "Girişimcilik Eğiliminin Girişimsel Hazır Bulunuşluk Üzerindeki Etkisinde Girişimcilik Eğitiminin Düzenleyici Rolü" isimli tez çalışması kapsamında hazırlanan anket uygulamasına ilişkin Aksaray Üniversitesi Rektörlüğünden alınan ileri yazı ekte gönderilmiştir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmza

Prof. Dr. Fatma KARİPCİN
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgili Yazı ve Eki (17 Sayfa)

Adres: 2009 EVLER MAH. ZURUFYDE HANIM CAI 50000 NEVŞEHİR

Telefon: +90 (384) 228 10 00 Faks: +90 (384) 228 11 00

Elektronik AĞ: <http://www.nevsehir.edu.tr> iletisim@nevsehir.edu.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi: <https://ehys.nevsehir.edu.tr/sorgu-sorgula.aspx> adresinden GÜZ ZLBT 3109 kodu ile yapılabilir.